ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

ปริญญา

ภาษาไทย | ภาษาไทย

สาขา | **ภาควิชา**

เรื่อง การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

Cohesion in the Notheastern Thai Literature of Khulu Nang-ua

นามผู้วิจัย นางสาวภัทรวดี อุทธา

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(อาจารย์สมาน แก้วเรือง, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(อาจารย์สุพัตรา อินทนะ, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิทย์ พิมพวง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

Cohesion in the Northeastern Thai Literature of Khulu Nang-ua

โดย

นางสาวภัทรวดี อุทธา

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภัทรวดี อุทธา 2555: การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์สมาน แก้วเรือง, Ph.D. 214 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะกา รเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว โดยใช้วิธีวิเคราะห์การเชื่อมโยงความ 6 ลักษณะได้แก่ การอ้างถึง , การแทนที่, การละ, การซ้ำ, การเชื่อมโยงคำศัพท์, และการใช้คำเชื่อม

ผลการศึกษาพบว่าการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึง โดยการใช้สรรพนาม, การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ พบการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่หน่วยอนุพากย์หรือประโยค การเชื่อมโยงความโดยการละ พบการละคำในหน่วยนาม 2 ประเภท ได้แก่ การละหน่วยนามในตำแหน่งประธาน และการ ละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ พบการซ้ำ 2 ประเภท ได้แก่ การซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ พบการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ 5 ประเภท ได้แก่ การใช้คำพ้องความหมาย , การใช้คำจ่ากลุ่ม, การใช้คำแสดงอ งค์ประกอบย่อย, การใช้คำตรงกันข้าม , และการใช้คำเข้าชุดกัน การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม พบการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม 5 ประเภท ได้แก่ การคล้อยตามกัน, การขัดแย้งกัน, การแสดงเหตุผล, การแสดงเวลา, และการแสดงทางเลือก

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Phattharawadi Uttha 2012: Cohesion in the Northeastern Thai Literature of Khulu Nang-ua. Master of Arts (Thai Language), Major Field: Thai Language, Department of Thai Language. Thesis Advisor: Mr. Saman Kaewruang, Ph.D. 214 pages.

The present work is aimed at studying cohesive devices in the Northeastern Thai Literature of Khulu Nang-ua. From the study, it was found that there were six types of cohesive device analyzed in the Northeastern Thai Literature of Khulu Nang-ua i.e., reference, substitution, ellipsis, repetition, lexical cohesion, and conjunction.

The results of the study showed that there were three types i.e., personal reference, demonstrative reference, and comparative reference. Cohesive device by substitution was found clausal substitutes. Cohesive device by ellipsis was found nominal ellipsis that was separated into two types i.e., subject and object. Cohesive device by repetition could be classified into two types i.e., recurrence and parallel structure. Cohesive device by lexical cohesion was found in five types i.e., synonymy, superordinate word and co-meronymy, antonymy, and collocation. Similarly, the cohesive device by conjunction was found in five types i.e., additive, adversative, causal, temporal, and alternative.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์ ดร .สมาน แก้วเรือง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร .สุพัตรา อินทนะ อาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้กรุณาให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ มีความสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่างๆที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและที่ได้นำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร . โกวิทย์ พิมพ์พวง ประธานกรรมการสอบ และรองศาสตราจารย์ ดร . เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ เพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ ผู้ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอน และคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความตั้งใจและอดทน

ขอขอบ พระ คุณ ทุกคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนๆพี่ๆน้องๆที่ร่วมศึกษามาด้วยกัน โดยเฉพาะคุณอร ไทรหอมหวล ผู้เป็นกัลยาณมิตรคอยพูดคุย ถามไถ่ ผลักดันและให้คำปรึกษา ด้วยความเป็นห่วงเสมอมา คุณยูจอง อัน ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญอีกคน รวมทั้งบุคคลอื่นๆอีกมากมาย สำหรับกำลังใจและความปรารถนาดีที่มีให้กันตลอดมา

ภัทรวดี อุทธา

มีนาคม 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ		1
	ความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
	ประโยชน์ที่ได้รับ	5
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	ข้อตกลงเบื้องต้น	6
	นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร		8
	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาษาระดับข้อความ	9
	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ	14
	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่น	25
	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน	29
	วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว	39
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย		47
	ประชากร	47
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
	การวิเคราะห์ข้อมูล	47
	เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการวิจัย		51
	การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงและการแทนที่	51
	การเชื่อมโยงความโดยการละและการซ้ำ	141
	การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์และการใช้คำเชื่อม	161

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 202
สรุปผลการวิจัย 202
อภิปรายผล 208
ข้อเสนอแนะ 210

เอกสารและสิ่งอ้างอิง 211

ประวัติการศึกษาและการทำงาน 214

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ความคิดที่ เราแสดงออกมาเป็นถ้อยคำมักจะไม่ใช่ประโยคๆเดียวแต่เป็นประโยคหลายประโยคกล่าวติดต่อกันไป ประโยคเหล่านี้บางประโยคก็เชื่อมต่อกันเป็นประโยคความรวม บางประโยคก็ขยายความหมายกันเป็นประโยคความซ้อน บางประโย คเพียงแต่ต่อเนื่องกัน ไม่มีเครื่องเชื่อมแสดง ความสัมพันธ์ แต่ก็มักจะต้องเกี่ยวข้องกันไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง (นววรรณ พันธุเมธา, 2527: 215)

การเชื่อมโยงความ (Cohesion) เป็นกระบวนการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำเกิดขึ้นในประโยคระหว่าง 2 ประโยคที่มีความสัมพันธ์กัน โดยข้อความตอนใดตอนหนึ่ งจะต้องอ้างอิงข้อความอื่นจึงสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนั้นได้ ซึ่งอาศัยกลวิธีในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การอ้างถึง (Reference) การแทนที่ (Substitution) การละ (Ellipsis) การซ้ำ (Repetition) การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) และการใช้คำเชื่อม (Conjunction)

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 118) ได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงความ (Cohesion) ไว้สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงความ หรือ วจนะสัมพันธ์ เป็นลักษณะสำคัญของวจนะที่ทำให้ข้อความในวจนะเดียวกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นเมื่อข้อความตอนใดตอนหนึ่ ง ต้องอ้างอิงข้อความอื่น จึงจะเกิดความเข้าใจในข้อความนั้น ดังคำกล่าวของ Halliday และHasan (1976) ต่อไปนี้ Cohesion occurs where the INTERPRETATION of some element in the discourse is dependent on that of another. The one PRESUPPOSES the other in the sense that it cannot be effectively decoded except by recourse to it. When this happens, a relation of cohesion is set up, and the two elements, the presupposing and the presupposed, are thereby at least potentially integrated into a text. การเชื่อมโยงความอาจจะเป็นการเชื่อมโยงความในระหว่างประโยค ระหว่างย่อหน้าหรือระหว่างส่วนต่างๆของวจนะก็ได้ เนื่องจากการเชื่อมโยงความจำแนกออกได้เป็นหลายแบบด้วยกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องการเชื่อมโยงความคือ การตีความคำสรรพนามว่าหมายถึงใคร อะไร จะต้องอ้างอิงข้อความที่นำมาก่อน ดังตัวอย่างในนิทาน *บึงวิเศษ* ต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พอตาบุญวิ่งไล่กระต่ายถึงบึงเล็กๆ แห่งหนึ่ง **เขา**ก็พบกับความแปลกใจ

การที่จะตีความว่า **เขา** หมายถึงใคร จำเป็นต้องพิจารณาข้อความที่นำมาข้างหน้า ในตัวอย่างของนิทานนี้ *เขา* หมายถึง *ตาบุญ*

การเชื่อมโยงควา มเป็นลักษณะสำคัญของภาษาระดับข้อความ (Discourse) เพราะ ทำให้ข้อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งยัง สร้างความสัมพันธ์ทางความหมายให้เกิดขึ้น โดยอาศัยการตีความหรือสื่อความหมายของรูปภาษา กล่าวคือ การเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อข้อความตอนใดตอนหนึ่ง ต้องอ้า งอิงถึงข้อความอื่นจึงจะสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนั้นได้ โดยใช้กลวิธีการเชื่อมโยงความในลักษณ ะต่างๆ ได้แก่ การอ้างถึง การซ้ำ การละ การใช้คำศัพท์ และการใช้คำเชื่อม เป็นต้น

นิทานเป็นข้อความประเภทการเล่าเรื่อง ที่มีใจความเป็นเอกภาพ และมี เนื้อหาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน รวมทั้งมีการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่อเนื่องไปตามกาลเวลา จึงถือเป็นลักษณะที่น่าสนใจในการศึกษาการเชื่อมโยงของข้อความ

“การเล่านิทานเป็นกิจกรรมบันเทิงใจที่มนุษย์ได้กระทำกันมาอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่จะรู้จักสร้างมหรสพประเภทอื่นๆ จนไม่อาจจะกำหนดได้ว่ามนุษ ย์รู้จักเล่านิทานกันมาแต่ครั้งใด การเล่านิทานนี้เล่าได้ทุกโอกาสและทุกสถานที่ ไม่ต้องมีพิธีรีตองแต่อย่างไร ฉะนั้นการเล่านิทานจึงนิยมเล่ากันแพร่หลายในทุกชาติทุกภาษา ทุกชนชั้น ทุกเพศ ทุกวัย” (ธวัช ปุณโณทก 2546: 1)

ธวัช ปุณโณทก (2547: 39) ได้กล่าวถึงความหมาย ของนิทานไว้สรุปได้ว่า นิทาน หมายถึงเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาจากปากต่อปาก ผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อไปไม่รู้จบ อาจจะเรียกว่า นิทานพื้นบ้านบ้าง นิทานชาวบ้านบ้าง ความสำคัญของนิทานพื้นบ้านจึงอยู่ที่เป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาด้วยปากต่อปาก (ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร) ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้แต่ง หรือผู้เล่าครั้งแรก เรื่องราวนิทานจะแพร่กระจายอยู่ในสังคม ภายหลังจึงมีการบันทึกเป็น

นอกจากนี้ ธวัช ปุณโณทก (2547 : 85-86) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานไว้สรุปได้ว่า วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานนั้นอุดมไปด้วยวรรณกรรมนิทาน เนื่องจากในสมัยอดีตวรรณกรรมอีสานนั้น เป็นประหนึ่งมหรสพของประชาชนทั่วไป นั่นคือ ใช้อ่านทำนองเสนาะ (ลำ) ในที่ประชุม เช่น ในงันเฮือนดี (งานศพ) หรือพระภิกษุนำมาเทศน์ให้อุบาสกอุบาสิกา และชาวบ้านฟังในระหว่างเข้าพรรษา เรียกว่า “เทศน์ไตรมาส” นอกจากนี้หมอลำ ก็มักจะนำวรรณกรรมอีสาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาลำให้ชาวบ้านฟังเรียกว่า ลำพื้น หรือ ลำเรื่อง เป็นต้น การที่วรรณกรรมอีสานอยู่ในความสนใจของชาวบ้านดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ ทำให้กวีสร้างสรรค์วรรณกรรมนิทานเป็นจำนวนมาก แม้ว่าวรรณกรรมอีสานจะดำเนินเรื่องตามแบบวรรณกรรมนิทานคือ มุ่งให้ความบันเทิงใจสนุกสนานไปกับเนื้อเรื่อง แต่เมื่อพิจารณาด้านสารประโยชน์ทางจิตใจแล้วพบว่ากวี หรือผู้ประพันธ์ได้พยายามสอดแทรกจริยธรรม การสอนคติธรรมอยู่ในเนื้อเรื่องและอุปนิสัยของตัวละครอันเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา ซึ่งมีวรรณกรรมนิทานจำนวนมากที่ยกอ้างว่าเป็นชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า แม้ว่าตามความเป็นจริงส่วนใหญ่โครงเรื่องเป็น เพียงวรรณกรรมนิทานพื้นบ้าน แต่ชาวอีสานโดยทั่วไปต่างยอมรับว่าเป็น “ชาดก”

ความแพร่หลายของวรรณกรรมประเภทนิทานมีอยู่ทุกชนชาติทุกภาษา รวมทั้งประเทศไทย โดยเฉพาะในท้องถิ่นต่างๆ นั้น พบว่ามีเป็นจำนวนมาก และบางเรื่อง ยังมีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน อีกด้วย เช่น สุวรรณชิวหาลิ้นคำ (ภาคเหนือ) กับ ลิ้นทอง (ภาคอีสาน) เป็นต้น แต่บางเรื่อง ก็พบว่ามีเฉพาะท้องถิ่น เช่น นิทานของภาคอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว, ผาแดงนางไอ่ เป็นต้น

“ขูลูนางอั้ว” เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านเฉพาะท้องถิ่นภาคอีสานไม่ปรากฏว่ามีเนื้อเรื่องทำนองเดียวกันในภาคอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าเป็นโครงเรื่องที่กวีอีสานประพันธ์ขึ้นมาเองหรือเป็นเรื่องพื้นบ้านที่เล่าสืบกันมา แล้วกวีได้ประพันธ์เป็นลาย ลักษณ์อักษรอีกครั้งหนึ่ง ที่สำคัญก็คือการปิดเรื่องแตกต่างกับวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องอื่นๆที่นิยมจบด้วยความสุขแต่ในเรื่องขูลูนางอั้วนี้จบเรื่องด้วยความโศกสลด คือ ตัวละครเอกต่างก็ฆ่าตัวตายเพราะไม่สมหวังในความรัก

ธวัช ปุณโณทก (2547: 194)ได้กล่าวถึงวรรณกรรมนิทานเรื่องขูลูนางอั้วไว้ สรุปได้ว่า ชาวอีสานต่างก็จดจำเรื่องท้าวขูลูนางอั้ว และนำมาเล่าให้ ลูกหลานฟังกันในครัวเรือนเสมอมา จึงพบว่าชาวอีสานรุ่นใหม่ ยังรู้เรื่องท้าวขูลูนางอั้วได้ เป็นส่วนใหญ่ เพราะวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องที่แพร่หลายมากในภาคอีสานของไทย นั่ นคือ ชาวอีสานทุกจังหวัดจะรู้เรื่องท้าวขูลูนางอั้วนี้อย่างกว้างขวาง และในบางท้องถิ่นยังอธิบายถึงความสมจริงของเรื่องว่า ท้าวขูลูและนางอั้ว เมื่อตายไปแล้วเกิดเป็นพันธุ์ไม้และแมลง ทั้งสองจะพบคู่ กันเสมอ คือในป่าค่อนข้างชื้นจะพบดอกไม้ป่าชนิดหนึ่งดอกสีชมพูเรียกชื่ อว่า “ดอกนางอั้ว” และที่ดอกนั้นจะมีแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่ง สีดำ ชาวบ้านเรียกชื่อว่า “แมงขูลู” ซึ่งต่างก็เล่าว่าเป็นผลมาจากเรื่องท้าวขูลูนางอั้ว แสดงให้เห็นว่าชาวอีสานมีความฝังใจต่อเรื่องท้าวขูลูนางอั้วอย่างมาก จนนำมาตั้งชื่อดอกไม้และแมลงดังกล่าว

จากการสำรวจ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการเชื่อมโยงความพบเอกสารที่เป็นตำราภาษาไทยคือ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) เรื่องวจนะวิเคราะห์ : การวิเคราะห์ภาษาระดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) เรื่องการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่างๆในภาษาไทย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการเชื่อมโยงความพบว่า มีผู้ศึกษาการเชื่อมโยงความในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น วิภา ฌาณวังศะ (Wipah Chanawangsa 1986) ศึกษาเรื่อง “Cohesion in Thai”, ปาณิสรา เบี้ยมุกดา (2550) ศึกษาเรื่อง “การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ”, จุฑามาศ มีชูวาศ (2549) ศึกษาเรื่อง “การเชื่อมโยงความใน วรรณกรรมค่าวซอภาคเหนือ ”, พรศิริ ตันติจิตจารุ (2548) ศึกษาเรื่อง “การเชื่อมโยงความในหมายรับสั่งสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ 1”, ชญานุตม์ จินดารักษ์ (2546) ศึกษาเรื่อง “การเชื่อมโยงความในจารึกล้านนา ”, นิตย์สุดา อภินันทรภรณ์ (2534) ศึกษาเรื่อง “ลักษณะการเชื่อมโยงใน การรายงานข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ : การศึกษาภาษาระดับข้อความ” และทัศนีย์ เจริญพร (2534) ศึกษาเรื่อง “ลักษณะการเชื่อมโยงความในศิลาจารึกอีสานระหว่างพุทธศักราช 1893-2466” และพบว่ายังไม่มี ผู้ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความที่เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานพบว่า คนึงชัย วิริยะสุนทร (2532) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เรื่อง ขูลูนางอั้วสำนวนท้องถิ่นอีสาน” เป็นการศึกษาวิเคราะห์ในด้านตัวอักษรและอักขรวิธี ด้านภาษาได้แก่ สำนวนโวหาร ศัพท์ภาษาถิ่น ด้านวรรณกรรม ได้แก่ วรรณศิลป์ และด้านสังคม ค่านิยม และประเพณีวัฒนธรรม แต่ปริวรรต เรื่องขูลูนางอั้ว จากต้น ฉบับ ของ วัดบ้านก่อเอ้ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ไม่ได้ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้วในด้านการเชื่อมโยงความ เนื่องจากเป็นวรรณกรรมเฉพาะท้องถิ่นของภาคอีสาน มีเนื้อหาแตกต่างจากวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องอื่นๆ โดยต้นฉบับเรื่องขูลูนางอั้วที่นำมาศึกษานี้เป็นสำนวนการปริวรรตของนายปรีชา พิณทอง ต้นฉบับจากวัดน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็นคนละสำนวนกับที่ได้มีการศึกษามาแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความ โดยการอ้างถึงและการแทนที่ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

2. เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความ โดยการละและการ ซ้ำ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

3. เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความ โดยการเชื่อมโยงคำศัพท์และการใช้คำเชื่อมในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะการเชื่อมโยงความ โดยการอ้างถึงและการแทนที่ ในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ขูลูนางอั้ว

2. ทำให้ทราบลักษณะการเชื่อมโยงความ โดยการละและการ ซ้ำ ในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ขูลูนางอั้ว

3. ทำให้ทราบลักษณะการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์และการใช้คำเชื่อมในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ขูลูนางอั้ว

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว จากสำนวนการปริวรรตของนายปรีชา พิ ณทอง ที่มีต้นฉบับใบลานมาจากวัด น้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นอักษรธรรมอีสาน จำนวน 4 ผูก ซึ่งได้ถอดจากอักษรธรรมอีสานเป็นอักษรไทยพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2524

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ศึกษาเฉพาะกลวิธีในการเชื่อมโยงความ 6 ลักษณะได้แก่ การอ้างถึง (Reference), การแทนที่ (Substitution), การละ (Ellipsis), การซ้ำ (Repetition), การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion), และการใช้คำเชื่อม (Conjunction) เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษา "การเชื่อมโ ยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว " ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ใช้นำหน้าหรือตามหลังข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่าง คือ เมื่อปรากฏหน้าข้อความ หมายถึง หน้าข้อความนั้นมีข้อความนำมาก่อน และ เมื่อปรากฏหลังข้อความ หมายถึง มีข้อความต่อจากข้อความนั้นอีก

2. **Ø** ใช้แทนการละ แสดงการไม่ปรากฏรูป

3. **ตัวหนา** ใช้แสดงกลไกการเชื่อมโยงความ ได้แก่ รูปอ้างถึง , รูปแทน , รูปซ้ำ, คำศัพท์ และคำเชื่อม

4. ขีดเส้นใต้ ใช้แสดงรูปภาษาเดิมในการเชื่อมโยงความ ได้แก่ การอ้างถึง, การละ, การซ้ำ, คำศัพท์ และคำเชื่อม

นิยามศัพท์

การเชื่อมโยงความ (Cohesion) หมายถึง กระบวนการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายหรือทางไวยากรณ์ระหว่างประโยคต่างๆในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว การเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อข้อควา มตอนใดตอนหนึ่งต้องอ้างอิงข้อความอื่นจึงจะสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนั้นได้ โดยใช้กลวิธีการเชื่อมโยงความ 6 ลักษณะได้แก่ การอ้างถึง (Reference), การแทนที่ (Substitution), การละ (Ellipsis), การซ้ำ (Reiteration), การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical Cohesion), และการใช้คำเชื่อม (Conjunction)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การอ้างถึง (Reference) หมายถึง การใช้รูปภาษาหนึ่งอ้างถึงอีกรูปหนึ่ง เพื่อเป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำหรือวลีที่ไม่มีความหมายเป็นอิสระในตัวเอง จึงต้องใช้รูปภาษาอื่นอ้างถึงคำหรือวลีที่กล่าวไปแล้ว

การแทนที่ (Substitution) หมายถึง การแทนที่ด้วยรูปภาษาอีกรูปหนึ่ง เพื่อไม่ต้องกล่าวซ้ำอีก

การละ (Ellipsis) หมายถึง การไม่ปรากฏรูปภาษาใดๆ เป็นการแทนที่ด้วยรูปศูนย์ในการละข้อความ โดยเป็นการละไว้ในฐานที่เข้าใจ ซึ่งข้อมูลที่ไม่ปรากฏรูปนั้น สามารถตีความได้จากข้อความที่นำมาข้างหน้า

การซ้ำ (Repetition) หมายถึง การกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้ง หลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆได้ปรากฏไปแล้ว

การเชื่อมโยงคำศัพท์(Lexical cohesion) หมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกัน

การใช้คำเชื่อม (Conjunction) หมายถึง การแสดงควา มสัมพันธ์ทางความหมายของหน่วยภาษา 2 หน่วยที่สัมพันธ์กันในลักษณะต่างๆของข้อความที่ต่อเนื่องกัน

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน(The Northeastern Thai Literature) หมายถึง วรรณกรรมนิทานเรื่องขูลูนางอั้ว

ขูลูนางอั้ว (Khulunangua) หมายถึง วรรณกรรมพื้นบ้านประเภทวรรณกร รมนิทานของท้องถิ่นภาคอีสาน ฉบับสำนวนการปริวรรตจากอักษรธรรมอีสานเป็นอักษรไทยของปรีชา พิณทอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสา นเรื่อง ขูลูนางอั้ว ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการตรวจเอกสารเป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาษาระดับข้อความ

1. ความหมายของภาษาระดับข้อความ (Discourse)
2. การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ (Discourse analysis)

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

1. ความหมายของการเชื่อมโยงความ (Cohesion)
2. ประเภทของการเชื่อมโยงความ

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่น

1. ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น
2. ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น
3. รูปแบบของวรรณกรรมท้องถิ่น

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

1. ความหมายของภาษาถิ่นและภาษาถิ่นอีสาน
2. ตัวอักษรของภาคอีสาน (ใช้จารใบลาน)
3. ประเภทของหนังสือใบลาน
4. ความเป็นมาของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน
5. ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน
6. ฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

1. ต้นฉบับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. เนื้อเรื่องย่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาษาระดับข้อความ

1. ความหมายของภาษาระดับข้อความ (Discourse)

คำว่า “Discourse” ในภาษาไทย มีการใช้ คำต่างๆกัน เช่น คำว่า “ข้อความ ” “ปริจเฉท ” “วจนะ” “สัมพันธสาร ” “วาทกรรม” และ “ภาษาระดับข้อความ ” ซึ่งมีผู้กล่าวเกี่ยวกับความหมายของคำนี้ไว้หลายท่าน ดังนี้

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ (2539: 1-2) ได้กล่าวถึงคำว่า “Discourse” โดยใช้คำ “ปริจเฉท” แทนคำว่า Discourse ในภาษาไทย ซึ่งกล่าวไว้ในบทความเรื่อง “ปริจเฉทในมุมมองใหม่” สรุปได้ว่า ปริจเฉท คือ เรื่องเล่า เช่น นิทาน นิยาย ตำนาน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปมุขปาฐะหรือในรูปภาษาเขียนก็ได้ นักภาษาศาสตร์สังคมและนักปริจเฉทวิเคราะห์ เดบอราห์ แทนเนน (Tannen 1990) ให้คำนิยามปริจเฉทอย่างกว้างๆ ว่า “ภาษาที่เกิดขึ้นในรูปแบบใดก็ตามในบริบทใดก็ตาม อาจเป็นประโยคสองประโยคที่เรียงต่อกันแม้ว่าจะแต่งขึ้นมา ” นอกจากนี้ ปริจเฉท ยังรวมตัวบท (Text) ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคม (Social practice) เช่น บทสนทนาระหว่างหมอกับคนไข้ บทสัมภาษณ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง บทโต้ตอบระหว่างทนายโจทก์กับจำเลย บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ป้ายโปสเตอร์เชิญชวนให้ประชาชนไปเลือกตั้ง เป็นต้น ตัวบทเหล่านี้เป็นข้อมูลภาษาที่สำคัญสำหรับนักภาษาศาสตร์ที่สนใจปรากฏการณ์ทางภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยคและโดยเฉพาะผู้ ที่เชื่อว่าความหมายของภาษาขึ้นกับการใช้ เนื่องจากผู้ใช้เป็นสมาชิกในสังคมการใช้ภาษาของเขาก็ย่อมจะสะท้อนค่านิยมและขนบธรรมเนียมของสังคมนั้นๆด้วย ในปัจจุบันคำว่าปริจเฉทมีความหมายที่กว้างขึ้น ไม่ได้หมายถึง ตัวบทที่เป็นผลจากการสนทนา หรือผลจากกิจกรรมทางภาษาแบบอื่นเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดปริจเฉทนั้นๆ มิเชล ฟูโก นักปรัชญาและนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสให้คำจำกัดความปริจเฉทเช่นนี้ว่า “วิธีการต่างๆ ในการกำหนดพื้นที่ความรู้และวิถีปฏิบัติในสังคม ” (Fairclough 1992: 3) ปริจเฉทในมุมมองใหม่จึงไม่ได้มีขอบเขตอยู่เพียงที่ตัวเนื้อหาข้อมูล (นั่นคือคำว่า Discourse ไม่ได้มีความหมายเหมือนคำว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Text อีกต่อไป) แต่ได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้นโดยรวมกระบวนการทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อปริจเฉท และในทางกลับกันได้รับผลกระทบจากปริจเฉทนั้นๆ ตัวอย่างปริจเฉทในความหมายใหม่นี้ที่พบใ น สังคมไทย เช่น ปริจเฉทในวงการแพทย์ปัจจุบันซึ่งมีวิธีการรักษาตามแบบอย่างในประเทศตะวันตก จึงมีความขัดแย้งกับปริจเฉทที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บแบบอื่น เช่น ปริจเฉทการแพทย์ แผนโบราณ ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย ปริจเฉทในความหมายใหม่นี้นักสังคมวิทย าและ นักมานุษยวิทยาไทยนิยมเรียกว่าวาทกรรม ฉะนั้นคำว่า Discourse ในภาษาอังกฤษจึงหมายถึง ปริจเฉท (หรือ วจนะ ข้อความ และบทหรือตัวบท) และวาทกรรม

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และ ธีรนุช โชคสุวณิช (2551: 192) กล่าวถึงคำว่า “Discourse” ในเชิงอรรถที่ 45 เพื่ออธิบายความของคำว่า ระบบวาทกรรม (Discourse system) ไว้ว่า

> มีผู้บัญญัติศัพท์ภาษาไทยสำหรับคำว่า Discourse หลายคำ เช่น ปริจเฉท วจนะ ภาษา ในระดับข้อความ สัมพันธสาร รวมทั้งวาทกรรม สี่คำแรกล้วนสื่อ ความหมายว่า Discourse เป็นหน่วยวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ที่สูงกว่าระดับปร ะโยค ผู้ใช้ศัพท์เหล่านี้มักเน้นการ พรรณนาโครงสร้างของตัวบทและการเชื่อมโยงความ วาทกรรม เป็นศัพท์ที่ใช้ในหมู่ นัก สังคมศาสตร์เพื่ออธิบาย Discourse จากมุมมองของนักปรัชญาและ นักสังคมวิทย าชาว ฝรั่งเศส (อาทิ แนวความคิดของ มิเชล ฟูโก) ในมุมมองนี้ Discourse มีมิติทางสัง คมและ วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ผู้เขียนเลือกใช้ศัพท์ วาทกรรม ใน หนังสือเล่มนี้เพราะสื่อความได้ครอบคลุมกว่า การศึกษาเพียง การเชื่อมโยงความของตัวบท ไม่สามารถทำให้เราเห็นภาพอันซับซ้อนของการใช้ภาษาได้

นิตยา กาญจนะวรรณ (2548: 300) กล่าวถึงคำว่า “Discourse” โดยใช้คำ “สัมพันธสาร” แทน Discourse ในภาษาไทย ไว้ว่า

> สัมพันธสาร (Discourse) เป็นศัพท์ทั่วไปสำหรับตัวอย่างการใช้ภาษา เช่น ภาษาที่ เกิดขึ้น จากการสื่อสารในขณะที่ไวยากรณ์หมายถึงกฎการใช้ภาษาเพื่อการสร้างหน่วย ไวยากรณ์ เช่น อนุภาค วลี และ ประโยค สัมพันธสาร ก็หมายถึง หน่วยใหญ่ๆของภาษา เช่น ย่อหน้า การสนทนาและบทสัมภาษณ์ บางครั้งการศึกษาสัมพันธสารของทั้งภาษาเขียน และภาษาพูดก็เรียกว่าสัมพันธสารวิเคราะห์ (Discourse analysis) แต่บางคนก็ใช้ศัพท์นี้ เฉพาะกับภาษาพูด ส่วนการศึกษาภาษาเขียนจะใช้ว่า ภาษาศาสตร์ตัวบท (Text linguistics)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 2) ได้กล่าวถึงคำว่า “Discourse” โดยใช้คำ “วจนะ” แทน Discourse ในภาษาไทย สรุปได้ว่า Discourse หมายถึง วจนะ ซึ่งเป็นการพูดระหว่างคนสองคนขึ้นไป (Dialogue discourse) เช่น การสนทนา (Conversation) บทละคร (Drama) และวจนะ ซึ่งเป็นการพูดของคนคนเดียว (Monologue discourse) เช่น เรื่องเล่า (Narrative) คำอธิบาย (Expository) มีใจความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีการเชื่อมโยงของข้อความเป็นส่วนประกอบของวจนะ

อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์ (2545 : 261 - 262) ได้กล่าวถึงคำว่า “Discourse” โดยใช้คำ “ข้อความ ” แทน Discourse ในภาษาไทย สรุปได้ว่า ข้อความ (Discourse) หมายถึง ถ้อยคำ (Utterance) ที่มีใจความต่อเนื่องกัน อาจจะเป็นการสนทนา, การบรรยาย, การเล่าเรื่อง, การปราศรัย ฯลฯ การแปลความหมายของถ้อยคำดังกล่าวส่วนที่มาก่อนจะมีส่วนช่วยให้เข้าใจสารสนเทศ (Information) ของถ้อยคำที่มาข้างหลัง ให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้

ขณะที่ นาฏดรุณ เดินเล่นที่ วอชิงตันสแควร์ ในแมนฮัตตัน นครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ซึ่งสามารถได้ยินเสียงระเบิดของเครื่องบินพุ่งชนตึกเวิร์ลด์เทรดได้ชัดเจน **ที่นั่น** **เธอ** พบคนไทยหลงทางซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวสองสามคน ที่กำลังอกสั่นขวัญแขวนกับเหตุการณ์ **เธอ**จึงชวน**เขา**หนีข้ามไปนิวเจอร์ซี่กับ**เธอ**

จะพบว่า **ที่นั่น** หมายถึง วอชิงตันสแควร์ , **เธอ** หมายถึง นาฏดรุณ และ **เขา** หมายถึง คนไทยหลงทางซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวสองสามคน นั่นหมายความว่าสิ่งที่ มาก่อนช่วยแปลความหมายของสิ่งที่ตามมา

การเปรียบให้เห็นถึงสารสนเทศเก่า (Old information) กับสารสนเทศใหม่ (New information) นับว่ามีความสำคัญต่อผู้พูดและผู้ฟัง เพราะสารสนเทศเก่านั้นผู้ฟังมีความรู้อยู่แล้วในเรื่องนั้นขณะที่ผู้พูดบอกหรือเล่า ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างก็มีความรู้เรื่องนั้นมาก่อน หรือไม่เรื่องดังกล่าวก็ปรากฏในตอนต้นของข้อความ ในทางตรงกันข้ามสารสนเทศใหม่นั้นเพิ่งจะปรากฏเป็นครั้งแรกต่อผู้ฟัง ตัวอย่างเช่น

ก. The man is at the gate.

ข. A man is at the gate.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ก. เลือก The เป็นนิยมลักษณ์นำหน้า man เพราะจัดว่าเป็นสารสนเทศเก่า หมายความว่า ผู้ชายคนนั้นผู้ฟังรู้แล้วว่าเป็นใคร อาจจะปรากฏในข้อความมาก่อน หรือผู้ฟังเคยรับทราบหรือมีความรู้เกี่ยวกับชายคนนั้นมาแล้ว จึงใช้ The ได้ แต่ ข. เลือกใช้ A เป็นนิยมลักษณ์ เพร าะเป็นสารสนเทศใหม่เพิ่งปรากฏในข้อความเป็นครั้งแรก

Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 10) ได้กล่าวถึงความหมายของภาษาในระดับข้อความแทน คำว่า "Discourse" สรุปได้ว่า ภาษาระดับข้อความ (Discourse) เป็นข้อความ (Text) ที่ประกอบด้วยประโยคที่ต่อเนื่องกันตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป และแต่ละประโยคมีความสัมพันธ์กันทางความหมาย โดยมีกลไกทางภาษาที่เรียกว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) การเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการตีความ (Interpretation) องค์ประกอบหนึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ หรือข้อความแ วดล้อมจึงจะสามารถเข้าใจควา มหมาย โดยที่องค์ประกอบหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวแนะ (Presuppose) ว่าเป็นการอ้างถึง การแทนหรือสัมพันธ์กับอีกองค์ประกอบหนึ่งอย่างไร

ดังนั้น ภาษาระดับข้อความ (Discourse) จึงหมายถึง โครงสร้างทางภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค ประกอบด้วยประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคต่อเนื่อง กันไปและมีความสัมพันธ์ทางความหมาย โดยมีกลไกทางภาษาที่เรียกว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) ที่ทำให้ตัวบทมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการตีความหรือสื่อความหมายของรูปภาษาจะต้องอาศัยการพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ที่ปรากฏร่วมด้วย

2. การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ (Discourse analysis)

นอกจากความหมายของ ภาษาระดับข้อความ แล้วยังมีผู้กล่าวถึง การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ (Discourse analysis) ไว้ ดังต่อไปนี้

ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2531: 21) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ (Discourse analysis) ไว้ว่า "การวิเคราะห์ข้อความ (Discourse analysis) หมายถึง การวิเคราะห์คำพูดที่ผู้พูดเปล่งออกมาอย่างต่อเนื่องในการพูดแต่ละครั้ง ซึ่งอาจประกอบด้วยประโยคหลายประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน"

วิสมัย มโนมัยพิบูลย์ (2528: 31) ได้ให้ความหมายของคำว่า Discourse analysis ไว้ในหนังสือคำศัพท์ เฉพาะภาษาศาสตร์ว่า "Discourse analysis หมายถึง การวิเคราะห์ภาษาในระดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ หรือวจนะวิเคราะห์ การศึกษาเรื่องนี้เกิดจากแนวความคิดว่า วจนะเป็นหน่วยเสียงหนึ่งที่สำคัญทางไวยากรณ์นอกเหนือจากที่เป็นคำๆ"

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 1-2) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ (Discourse analysis) โดยใช้คำ "วจนะวิเคราะห์" (Discourse analysis) ให้คำจำกัดความ โดยสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค มีคำนิยามว่า "วจนะวิเคราะห์" วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2521) ได้ให้คำนิยามว่า "การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับที่ สูงกว่าประโยค" วิสมัย มโนมัยพิบูลย์ (2528) ได้ให้ความหมายว่าเป็น "การวิเคราะห์ภาษาในระดับข้อความ" เฉพาะคำ Discourse ได้ปรากฏคำนิยามในพจนานุกรมของ สอ เสถบุตร (2521) ว่า "สนทนา บรรยาย ปาฐกถา พูด" และอมรา รักษมณี (2531) ได้ให้คำนิยามว่าเป็นภาษาที่ใช้ในระดับที่สูงกว่าประโยค เป็นภาษาในระดับที่เราใช้สื่อสารกัน ภาษาในระดับนี้อยู่ในรูปต่างๆเช่น ภาษาที่ไม่มีการโต้ตอบกับผู้อื่น (Monologue) ได้แก่ จดหมาย บทความ นิทาน นิยาม ตำราทำกับข้าว ฯลฯ และภาษาที่ใช้ในลักษณะที่มีการโต้ตอบกัน (Dialogue)

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2550: 8-9) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ โดยใช้คำว่า สัมพันธสารวิเคราะห์ (Discourse analysis) สรุปได้ว่า สัมพันธสารวิเคราะห์มุ่งวิเคราะห์ไวยากรณ์ของข้อความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าประโยค ไม่จำกัดว่าจะเป็นข้อความชนิดใด ทั้งภาษาพูดหรือภาษาที่เขียนไว้ ในการวิเคราะห์ข้อความต่อเนื่องที่เหนือกว่าระดับประโยคในภาษาใดภาษาหนึ่ง ผู้วิเคราะห์จะต้องเข้าถึงปริบททางสังคมด้วย จึงจะทำให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนของภาษาในระดับสัมพันธสาร (Discourse) ได้

ดังนั้น การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ (Discourse analysis) ก็คือ การศึกษาโครงสร้างทางภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยคซึ่งประกอบด้วยประโยคตั้ง แต่ 2 ประโยคต่อเนื่องกันไป โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมาย หรือทางไวยากรณ์ได้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน และเน้นไปที่การเชื่อมโยงความของตัวบทหรือรูปภาษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

1. ความหมายของการเชื่อมโยงความ (Cohesion)

ความหมายของการเชื่อมโยงความ (Cohesion) มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 118) ได้กล่าวถึง การเชื่อมโยงความหรือวจนะสัมพันธ์ สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงความ หรือ ว จนะสัมพันธ์ เป็นลักษณะสำคัญของวจนะที่ทำให้ข้อความในวจนะเดียวกันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นเมื่อข้อความตอนใดตอนหนึ่งต้องอ้างอิงข้อความอื่น จึงจะเกิดความเข้าใจในข้อความนั้น ดังคำกล่าวของ Halliday และ Hasan (1976) ต่อไปนี้

Cohesion occurs where the INTERPRETATION of some element in the discourse is dependent on that of another. The one PRESUPPOSES the other in the sense that it cannot be effectively decoded except by recourse to it. When this happens, a relation of cohesion is set up, and the two elements, the presupposing and the presupposed, are thereby at least potentially integrated into a text.

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องการเชื่อมโยงความคือ การตีความคำสรรพนามว่าหมายถึงใครอะไร จะต้องอ้างอิงข้อความที่นำมาก่อน ดังตัวอย่างในนิทาน *บึงวิเศษ* ต่อไปนี้

...พอตาบุญวิ่งไล่กระต่ายถึงบึงเล็กๆ แห่งหนึ่ง **เขา**ก็พบกับความแปลกใจ …

การที่จะตีความว่า **เขา** หมายถึงใคร จำเป็นต้องพิจารณาข้อความที่นำมาข้างหน้าในตัวอย่างนี้ **เขา** หมายถึง ตาบุญ

การเชื่อมโยงความอาจจะเป็นการเชื่อมโยงความในระหว่างประโยค ระหว่างย่อหน้าหรือระหว่างส่วนต่างๆของวจนะ (Section) ก็ได้ เนื่องจากการ เชื่อมโยงความจำแนกออกได้เป็น หลายแบบด้วยกัน ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค ของสมทรง บุรุษพัฒน์ ในหนังสือวจนะวิเคราะห์นั้นยึดแนวความคิดของ Robert E. Longacre (1983a) เป็นหลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 10) ได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงความไว้ สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) การเชื่อ มโยงความเป็นกลไกทางภาษาที่จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีการตีความ (Interpretation) องค์ประกอบหนึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ หรือข้อความแวดล้อมจึงจะสามารถเข้าใจความหมาย โดยที่องค์ประกอบหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวแนะ (Presuppose) ว่าเป็นการอ้างถึง การแทน หรือสัมพันธ์กับอีกองค์ประกอบหนึ่งอย่างไร

นววรรณ พันธุเมธา (2527: 215) ได้กล่าวถึง การเชื่อมโยงความ ในลักษณะของประโยคสัมพันธ์ โดยสรุปได้ว่า ความคิดที่เราแสดงออกมาเป็นถ้อยคำมักจะไม่ใช่ประโยคๆเดียว แต่เป็นประโยคหลายประโยคกล่าวติดต่อกันไป ประโยคเหล่านี้บางประโยคก็เชื่อมต่ อกันเป็นประโยคความรวม บางประโยคก็ขยายความหมายกันเป็นประโยคความซ้อน บางประโยคเพียงแต่ต่อเนื่องกันไม่มีเครื่องเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ แต่ก็มักจะต้องเกี่ยวข้องกันไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง

สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) หมายถึง กลไกทางภาษาที่เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายหรือทางไวยากรณ์ระหว่างประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป ซึ่งการเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อข้อความตอนใดตอนหนึ่งต้องอ้างอิงถึงข้อความอื่นจึงจะสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนั้นได้ โดยใช้กลวิธีการเชื่อมโยงความในลักษณะต่างๆ

2. ประเภทของการเชื่อมโยงความ

นอกจากความหมายของการเชื่อมโยงความ ยังมีผู้กล่าวถึงประเภทของการเชื่อมโยงความไว้ดังนี้

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 118) ได้กล่าวถึง ประเภทของการเชื่อมโยงความ และจำแนกการเชื่อมโยงความออกเป็น 7 ประเภท สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงความด้านโครงสร้างของวจนะ (Cohesion through discourse structure) โครงสร้างของวจนะ และลักษณะทางไวยากรณ์เป็นกลไกการเชื่อมโยงความอย่างหนึ่ง เช่น นิทาน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าจึงมีโครงสร้างของเรื่อง เรียกว่า พล๊อต หรือเค้าโครงเรื่อง (Plot) ส่วนประกอบของเค้าโครงเรื่องจะแสดงโดยรูปภาษาหรือลักษณะทางไวยากรณ์ (Grammatical profile) ที่แตกต่างกันไป การเชื่อมโยงความนี้เกิดขึ้นเพราะส่วนต่างๆของวจนะประกอบเข้าด้วยกันและมีใจความสำคัญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (One theme) องค์ประกอบทางความหมายของวจนะ เช่น การนำเรื่อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหตุการณ์ยั่วยุ การเพิ่มความขัดแย้ง จุดตึงเครียด เหล่านี้จะช่วยให้รู้ว่าเรื่องเล่า ตอนที่กำลังอ่านอยู่นั้นเป็นตอนอะไร เพราะว่าวจนะมีสูตรพื้นฐาน (Basic formula) คือ

± การนำเรื่อง + ตัวเรื่อง ± การสรุปเรื่อง

Introduction Nucleus Conclusion

ความแตกต่างของวจนะแต่ ละประเภท จะอยู่ที่ลักษณะไวยากรณ์ เช่น ในเรื่องเล่า ตัวเรื่องส่วนใหญ่จะแสดงโดยย่อหน้าประเภทเรื่องเล่า (Narrative paragraphs) และการอธิบายตัวเรื่อ งส่วนใหญ่จะแสดงโดยย่อหน้าประเภทอธิบาย (Expository paragraphs) เป็นต้น การเชื่อมโยง- ความด้านโครงสร้างของวจนะ มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1 โครงสร้างคล้าย (Cycles) โครงสร้างคล้ายจะประกอบด้วยตอน (Episodes) ที่มีเค้าโครงเรื่องคล้ายกัน (Similar plots) ข้อความที่คล้ายกัน เรียกว่า ข้อมูลเก่า (Old information) ในโครงสร้างคล้ายแต่ละรอ บ (Cycle) จะมีการเพิ่มรายละเอียดแตกต่างกันไ ปในแต่ละรอบ ส่วนฉาก (Setting) ส่วนใหญ่จะคงเดิม

1.2 โครงสร้างซ้อน (Overlay) โครงสร้างซ้อนมีลักษณะคล้ายการขยายความ (Amplification) ที่มีขนาดยาว โครงสร้างนี้จะมีการกล่าวซ้ำข้อความทั้งหมด และจะมีรายละเอียดเพิ่มเติม เหมือนกับการเล่าวนไปมาแต่การกล่าวซ้ำก็ไ ม่จำเป็นว่าจะต้องกล่าวซ้ำ คำต่อคำแต่อาจจะเป็นการกล่าวซ้ำที่เสริมรายละเอียดเพิ่มเติมจากที่กล่าวไปแล้ว

2. การเชื่อมโยงความที่เป็นแก่น (Theme cohesion) การเชื่อมโยงความที่เป็นแก่น หมายถึงข้อความที่แสดงในกริยาวลีมุขยประโยค ไม่รวมข้อความที่เป็นตัวแสดงในนามว ลี ซึ่งจัดเป็นการเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิงโดยข้อความที่เป็นแก่น เมื่อเรียงร้อยกันจะเกิดการเชื่อมโยงความ เพราะการตีความจะขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตามกาลเวลา และเรียงร้อยกันเป็นการดำเนินเรื่อง ทำให้เกิดการ เชื่อมโยงความ เหตุการณ์เหล่านั้นจะมีข้อความที่ไม่ใช่การดำเนินเรื่องแทรกอยู่ทั่วไป

3. การเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิง (Cohesion through reference) การเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิงเกิดขึ้นเมื่อมีหน่วยในภาษาที่ไม่สามารถตีความหมายได้จากตัวของมันเอง แต่ต้องอ้างอิง จากที่อื่น และการอ้างอิงจะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ จะต้องอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการอ้างอิงบางอย่างอาจไม่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความ การอ้างอิงจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.1 การอ้างอิงที่จำแนกตามบุรุษ (Personal reference) การอ้างอิงประเภทนี้ ได้แก่ การอ้างอิงบุรุษที่ 1, การอ้างอิงบุรุษที่ 2, การอ้างอิงบุรุษที่ 3 รูปภาษาที่ใช้ในการอ้างอิง ได้แก่ คำสรรพนาม และคำที่ใช้เหมือนสรรพนาม (PRO forms) เช่น คำเครือญาติ, ชื่อเฉพาะ, ชื่อแสดงตำแหน่งหรือฐานะ, ชื่อแสดงอาชีพ, รูปศูนย์ (Ø) เป็นต้น

3.2 การอ้างอิงเชิงบ่งชี้ (Demonstrative reference) การอ้างอิง ประเภทนี้จะเป็นการตีความคำประเภทบ่งชี้ เช่น นี้ นั้น โน้น โน่น ที่นี่ ที่นั่น ตอนนี้ ตอนนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า

3.3 การอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ (Comparative reference) การเปรียบเทียบจำเป็นต้องมีการอ้างอิงอีกสิ่งหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกัน อาจจำแนกการอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบได้ 2 ลักษณะ คือ การเปรียบเทียบทั่วไป และการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจง

4. การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่และการละข้อความ (Cohesion through substitution and ellipsis) การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่เกิดขึ้น เมื่อมีการแทนที่ข้อความหนึ่ง ด้วยข้อความอีกข้อความหนึ่ง เพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำคำต่อคำ การตีความข้อความที่เข้าไปแทนที่นั้นจะขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า ซึ่งการแทนที่อาจจะเป็นการแทนที่นามวลี กริยาวลี อนุ พากย์ หรือแม้แต่ย่อหน้าหรือตอนก็ได้

การเชื่อมโยงโดยการละข้อความ เป็นการแทนที่แบบหนึ่ง แต่แทนด้วยรูปศูนย์ (Substitution by zero) ในการละข้อความนั้น ข้อมูลไม่ได้หายไป แต่สามารถจะตีความข้อมูลที่ละไว้นั้นได้จากข้อความที่นำมาข้างหน้า การละไว้ในฐานที่เข้าใจ อาจ จะเป็นการละคำนาม คำกริยา หรืออนุพากย์

5. การเชื่อมโยงความโดยการใช้การเชื่อมต่อข้อความ (Cohesion by conjunction-linkage) กลไกการเชื่อมโยงความที่สำคัญประเภทหนึ่ง คือการเชื่อมต่อข้อความในลักษณะที่จำแนกได้ดังต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.1 การเชื่อมต่อที่มีรูปภาษาบ่งบอก ชัดเจน (Explicit linkage) การใช้รูปภาษาที่ชัดเจนในการเชื่อมต่อข้อความมี 3 รูปแบบ คือ

5.1.1 การใช้หน่วยคำเชื่อม (Conjunctive morphemes) หน่วยคำเชื่อมได้แก่คำ ก็ จึง ดังนั้น แต่ เพราะ ถ้า หาก เมื่อ หลังจาก ตอน จากนั้น เป็นต้น หน่วยคำเหล่านี้มีหน้าที่ต่างๆกัน เช่น ดังนั้น เชื่อมข้อความที่เป็นผล, เพราะ เชื่อมข้อความที่เป็นเหตุ เป็นต้น

5.1.2 การใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Parallelism) กลไกเชื่อมโยงความนี้จะมีการกล่าวซ้ำข้อความบางส่วนของโครงสร้างที่นำมาก่อน

5.1.3 การถอดความและการกล่าวย้อน (Paraphrase-restatement) การเชื่อมโยงความที่ใช้กลไกการถอดความและการกล่าวย้อนนั้น รูปแบบที่พบมาก คือ การเชื่อมต่อท้าย-หัว (Tail-head linkage) หรือ การเชื่อมต่อหัว-หัว (Head-head linkage)

5.2 การเชื่อมต่อที่ไม่มีรูปภาษาบอกชัดเจน (Implicit linkage) การเชื่อมโยงความรูปแบบนี้ จะไม่มีรูปภาษาเป็นตัวเชื่อม แต่เราสามารถตีความความสัมพันธ์ของข้อความได้จากปริบท ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจจำแนกได้เป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อเนื่องของเวลา ดังต่อไปนี้

5.2.1 ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Logical relationship) มีหลายรูปแบบ เช่น ความสัมพันธ์เชิงเงื่อนไข ความสัมพันธ์เชิงแย้งความ ความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลกัน

5.2.2 ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อเนื่องของเวลา (Temporal relationships) เหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดต่อเนื่อ งกัน อาจไม่ปรากฏรูปภาษาแสดงการต่อเนื่องของเวลา จึงต้องอาศัยปริบทในการตีความ

5.3 การจัดกลุ่มข้อความ (Grouping) ข้อความที่มีเนื้อหาเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันจะจัดให้อยู่ย่อหน้าเดียวกัน ย่อหน้าแต่ละย่อหน้าจะมีแก่น (Theme) เดียวกัน ทำให้เกิด การเชื่อมโยงความที่เป็นแก่น (Theme cohesion) และมีการใช้คำที่อยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน (Common semantic area) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำ (Lexical cohesion) ภายในย่อหน้าจะมีการเชื่อมต่อ (Linkage) ระหว่างประโยค ขอบเขตของย่อหน้าจะมีลักษณะไวยากรณ์บ่งบอก เช่น ต้นย่อหน้าอาจมี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน่วยคำเชื่อม และโครงสร้างไวยากรณ์บางชนิดเป็นตัวบ่งชี้ หรือท้ายย่อหน้าอาจมีการสรุปความ การออกความเห็นเป็นตัวบ่งชี้ เป็นต้น

6. การเชื่อมโยงความโดยใช้คำศัพท์ (Cohesion through lexical items- vocabulary) การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำศัพท์อาจจะเป็นก ารกล่าวซ้ำคำศัพท์บางคำ (Exact repetition) หรืออาจจะใช้คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน (Synonym หรือ Near synonym) หรืออาจใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน

7. การเชื่อมโยงความโดยใช้กลไกที่นอกเหนือจากรูปภาษา (Pragmatic cohesion) ในบางครั้งอาจพบว่าการตีความข้อความไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริบทที่เป็นรูปภาษาแต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆที่นอกเหนือจากรูปภาษา เช่น ข้อมูลที่ผู้พูดและผู้ฟังมีร่วมกันซึ่งไม่ได้ปรากฏในข้อความที่พูด

Halliday and Hasan (1976: 31-292) ได้กล่าวถึงประเภทของการเชื่อมโยงความ โดยแ บ่งการเชื่อมโยงความ ออกเป็น 5 ประเภท สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การอ้างถึง (Reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำหรือวลีที่ไม่มีความหมายเป็นอิสระในตัวเอง โดยใช้รูปภาษาอื่นอ้างถึงคำหรือวลีที่กล่าวไปแล้ว หรือกำลังจะกล่าวถึง รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงสามารถตีความได้จากปริบทภาษาว่าหมายถึงสิ่งเดียวกับรูปที่ถูกอ้างถึง โดยรูปภาษาที่ใช้ในการอ้างถึงแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1 การอ้างถึงด้วยบุรุษ (Personal reference) คือ การใช้บุรุษสรรพนาม (บุรุษที่ 1, 2 และ 3) อ้างถึงบุคคลหรือสิ่งที่กล่าวไปแล้ ว หรือกำลังจะกล่าวถึงในปริบท แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ บุรุษสรรพนาม (Personal pronoun) ตัวบ่งชี้ที่เป็นส่วนขยายของนาม ที่แสดงความเป็นเจ้าของ (Possessive determiner) และสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessive pronoun)

1.2 การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ (Demonstrative reference) คือ การอ้างถึงบุคคล, สิ่งของ หรือ สถานที่ โดยใช้การกะระยะทั้งในแง่ของเวลาและระยะทาง

1.3 การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference) คือ การอ้างถึงโดยใช้การเปรียบเทียบ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การเปรียบเทียบทั่วไป เป็นการเปรียบเทียบ ในเรื่ อ งความเหมือน ความต่าง และ การเปรียบเทียบแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของสิ่งต่างๆ ในเรื่องของปริมาณ และคุณภาพ โดยสามารถสังเกตได้จากคำคุณศัพท์ หรือคำวิเศษณ์ทั่วไปที่อยู่ในรูปของการเปรียบเทียบ

2. การแทนที่ (Substitution) คือ การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่งด้วยรูปภาษาอีกรูปหนึ่ง โดยใช้รูปภาษาที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนหรือคล้ายกันกับรูปเดิม การแทนที่นั้นสามารถแทนได้ทั้งหน่วยนาม หน่วยกริยา และหน่วยอนุพากย์หรือประโยค ดังนี้

2.1 การแทนที่หน่วยนาม (Nominal substitution)

2.2 การแทนที่หน่วยกริยา (Verbal substitution)

2.3 การแทนที่หน่วยอนุพากย์หรือประโยค (Clausal substitution)

3. การละ (Ellipsis) คือ การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่ง ด้วยการละหรือการไม่ปรากฏรูปภาษาใดๆ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

3.1 การละหน่วยนาม (Nominal ellipsis)

3.2 การละหน่วยกริยา (Verbal ellipsis)

3.3 การละหน่วยอนุพากย์หรือประโยค (Clausal ellipsis)

4. การเชื่อม (Conjunction) คือ การแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของประโยค หรือข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกัน โดยการใช้คำเชื่อมประเภทต่างๆ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

4.1 การคล้อยตามกัน (Additive)

4.2 การขัดแย้งกัน (Adversative)

4.3 การแสดงเหตุผล (Causal)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.4 การแสดงเวลา (Temporal)

5. การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) คือ การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

5.1 การซ้ำ (Reiteration) คือ การใช้คำศัพท์ซ้ำรูปเดิมทั้งหมด (Repetition) การใช้คำพ้องความหมาย (Synonym) การใช้คำจำกลุ่ม (Superordinate word) การใช้คำที่มีความหมายทั่วไป (General word)

5.2 การใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) คือ การใช้คำศัพท์ที่มีความเกี่ยวพันกันทางความหมายที่มักปรากฏร่วมกัน อาจเป็นคำที่เข้าชุดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือเป็นส่วนย่อยของส่วนใหญ่ หรือเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

ประเภทของการเชื่อมโยงความ นอกจาก สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 118) ที่ได้แบ่งการเชื่อมโยงความออกเป็น 7 ประเภท, และ ฮัลลิเดย์และฮะซัน (Halliday and Hasan 1976: 31-292) แบ่งประเภทของการเชื่อมโยงไว้ 5 ประเภทแล้ว ยังมีผู้กล่าวถึงประเภทของการเชื่อมโยงความไว้อีก แต่โดยส่วนใหญ่จะอ้างอิงแนวคิดทฤษฎีของ ฮัลลิเดย์และฮะซัน ในลักษณะของงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวต่อไปในประเด็นของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

นอกจากประเภทของการเชื่อมโยงความดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นยังมีผู้กล่าวถึงการเชื่อมโยงความอีกท่านคือ นววรรณ พันธุเมธา ที่กล่าวถึง หน่วยที่ ใหญ่กว่าประโยคหรือความสัมพันธ์ของประโยคแต่ละประโยคซึ่งเป็นลักษณะการเชื่อมโยงความโดยได้กล่าวเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในประโยคไว้ ดังนี้

นววรรณ พันธุเมธา (2527: 215) ได้กล่าวถึง ประโยคสัมพันธ์ และแบ่งลักษณะของประโยคสัมพันธ์ สรุปได้ว่า ลักษณะของประโยคที่สัมพันธ์กัน ประโยคที่สัมพันธ์กันจะกล่าวถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกันหรือเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กัน ประโยคที่สัมพันธ์กันจึงมักมีคำที่เกี่ยวข้องกัน หรือซ้ำกัน และอาจ มีคำเชื่อมช่วยแสดงความสัมพันธ์ของประโยคในกรณี ที่มีคำซ้ำกันผู้พูดบางคนอาจจะคงคำคซ้ำไว้ บางคนก็ละไป บางคนก็ใช้คำอื่นแทนประโยคที่สัมพันธ์กันมี 5 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. การมีคำที่สัมพันธ์กัน คือ คำที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกัน คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คำที่มีความหมายตรงข้ามกันหรือเป็นคู่กันหรือคำหนึ่งรวมความหมายของอีกคำไว้ด้วย

2. การซ้ำคำคือประโยคสัมพันธ์ที่มักมีคำนามหรือคำกริยาที่ซ้ำกัน

3. การละคำ คือ การละคำที่กล่าวหรือพูดซ้ำ คำที่ละอาจเป็นได้ทั้งคำนาม คำกริยา

4. การแทนคำ คือ การใช้คำหนึ่งแทนอีกคำหนึ่งที่ซ้ำได้ คำที่ใช้แทนมี 6 ประเภท ได้แก่

4.1 คำบอกบุรุษ เช่น คำบอกบุรุษที่ 1, 2 และ 3 ชื่อผู้พูดหรือผู้ฟัง คำเรียกเครือญาติ คำเรียกตำแหน่ง หน้าที่ เช่น พ่อ ลูก พี่ น้อง ครู อาจารย์ เป็นต้น

4.2 คำบ่งชี้ คือ คำที่แสดงว่าบุคคลหรือสิ่งของที่กล่าวถึงอยู่ใกล้หรือไกลเพียงใด มี 3 คำ ได้แก่ นี่ นั่น และ โน่น เช่น นี่สวยดี นั่นอะไร

4.3 คำไม่ชี้เฉพาะ คือ คำที่มีความหมายกว้าง ไม่กำหนดแน่นอน ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร เช่น ใคร ๆ พากันโกรธเขา

4.4 คำบอกจำนวน คือ คำบอกจำนวนของสิ่งต่าง ๆ มีคำเดียว ได้แก่ บ้าง ซึ่งหมายถึง จำนวนส่วนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งหมด เช่น ฉันเห็นเด็ก ๆ หลายคน บ้างก็เล่น บ้างก็คุยกัน

4.5 คำบอกความต่าง ได้แก่ คำว่า ต่าง ใช้เมื่อเป็นคำแทนอยู่ในตำแหน่งประธานของประโยค เช่น ฉันเห็นเด็ก ๆ หลายคน ต่างก็เล่นกันง่วน

4.6 คำบอกผู้ทำร่วม คือ คำบอกความหมายว่าผู้ทำกริยามีมากกว่าหนึ่งกระทำร่วมกันหรือโต้ตอบกัน ได้แก่คำว่า กัน เช่น เราเคยให้ของแก่กัน

5. การใช้คำเชื่อม คือ คำที่ช่วยแสดงว่าประโยคนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่างๆ ประโยคที่สัมพันธ์กันมักมีคำเชื่อมปรากฏอยู่ด้วย และได้จำแนกคำเชื่อมตามความหมายออกเป็น 17 ชนิด ได้แก่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.1 คำเชื่อมบอกเจ้าของ ใช้หน้าคำนามที่บอกเจ้าของ ได้แก่ ของ แห่ง

5.2 คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ใช้หน้าคำนามที่บอกผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ กับ กะ

5.3 คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ใช้หน้าคำนามที่บอกเครื่องมือ ได้แก่ ด้วย กับ โดย

5.4 คำเชื่อมบอกแหล่ง ใช้หน้าคำนามที่บอกแหล่งของสิ่งต่าง ๆ เช่น ใน นอก เหนือ บน ใกล้ ไกล ตาม ที่ หน้า หลัง ข้างนอก ข้างใน เป็นต้น

5.5 คำเชื่อมบอกเวลา ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกเวลา เช่น เมื่อ ตอน พอ ตั้งแต่ จน ก่อนหน้า เมื่อก่อน แล้ว เป็นต้น

5.6 คำเชื่อมบอกลักษณะ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกลักษณะ ได้แก่ โดย ด้วย

5.7 คำเชื่อมบอกความคล้อยตาม ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกความหมาย ทำนองเดียวกันไม่ขัดกันเช่น ก็ รวมทั้ง ทั้ง และ อีกประการหนึ่ง ก็ตาม นอกจาก เป็นต้น

5.8 คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกการเปรียบเทียบ เช่น กว่า เท่าที่ อย่างกับ ราว กว่าที่ ประดุจ เป็นต้น

5.9 คำเชื่อมบอกสิ่งกำหนด ใช้นำหน้าคำนามที่กำหนดให้กริยาเป็นเช่นนั้น ได้แก่ ตาม เป็นต้น

5.10 คำเชื่อมบอกบอกความขัดแย้ง ใช้หน้าประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกับประโยคที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ แต่ แต่ว่า ส่วน ทว่า ถึง เป็นต้น

5.11 คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่มีความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หรือ หรือว่า ไม่เช่นนั้น เป็นต้น

5.12 คำเชื่อมบอกเหตุ ใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุ เช่น เพราะ ด้วยเหตุที่ เพราะว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เนื่องจาก ด้วย ก็เพราะ เป็นต้น

5.13 คำเชื่อมบอกผล ใช้นำหน้าประโยคที่แสดงผล เช่น จึง เลย จน ดังนั้น ก็เลย ด้วยเหตุนี้ ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ผลที่สุด เป็นต้น

5.14 คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่แสดงจุดมุ่งหมาย ได้แก่ เพื่อ ก็เพื่อ เพื่อที่ เพื่อว่า เผื่อ สำหรับ ให้ เป็นต้น

5.15 คำเชื่อมบอกเนื้อความ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกเนื้อความ ได้แก่ ว่า เป็นต้น

5.16 คำเชื่อมบอกการจำกัด ใช้หน้าประโยคซึ่งใช้จำกัดความหมายของคำนาม หรือคำกริยาให้แคบเข้า ได้แก่ ที่ ซึ่ง อัน เป็นต้น

5.17 คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ใช้หน้าคำหรือประโยคที่แสดงตัวอย่าง ได้แก่ เป็นต้น ว่า เช่น ดังเช่น อาทิเช่น เป็นต้น

สรุปได้ว่า จากลักษณะของประโยคสัมพันธ์ทั้ง 5 ลักษณะ เมื่อเทียบกับประเภทของการเชื่อมโยงความตามที่ฮัลลิเดย์ และฮะซัน (Halliday and Hasan 1976: 31-292) ได้กล่าวไว้ 5 ประเภท นั้นมีบางประเภทที่ทั้งสองกล่าวตรงกัน เช่น การละคำ และการใช้คำเชื่อม แต่จะมีการมีคำที่สัมพันธ์กัน การซ้ำ การแทนคำ ของนววรรณ พันธุเมธา ที่เป็นการเชื่อมโยงคำศัพท์ และการอ้างถึงของฮัลลิเดย์และฮะซัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่น

1. ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น

ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น มีผู้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

กตัญญู ชูชื่น (2550: 4-6) ได้กล่าวถึง ความหมาย และคุณลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น ไว้สรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง วรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่ งเป็นได้ทั้งลายลักษณ์อักษรหรือบอกเล่าด้วยปาก (มุขปาฐะ) วรรณกรรมพื้นบ้านปรากฏอยู่ในท้องถิ่นต่างๆของไทย วรรณกรรมดังกล่าวย่อมมีข้อแตกต่างจากวรรณกรรมราชสำนักหรือวรรณกรรมแบบฉบับ วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้นมา เขาเหล่านั้นใช้อ่าน ฟัง และช่วยอนุรักษ์โดยมีวัดในพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง รูปแบบของการแต่งมักจะเป็นไปตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น เนื้อหาสาระมักอิงความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นเราจึงสามารถสรุปคุณลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นวรรณกรรมที่ชาวท้องถิ่นสร้างขึ้นมาใช้อ่านใช้ฟังกันในกลุ่มประชาคมนั้นๆ

2. ชาวท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมกันอนุรักษ์

3. มีวัดเป็นศูนย์กลางเก็บรวบรวมข้อมูล

4. เนื้อหาสาระมักเป็นนิทาน นิยาย และเรื่องคติธรรมทางศาสนา

5. รูปแบบเป็นฉันทลักษณ์ง่ายๆ เป็นไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้นๆ

6. ภาษาและอักษร ใช้ภาษาและอักษรถิ่นนั้นๆ

จารุวรรณ ธรรมวัตร (ม.ป.ป.: 2) ได้กล่าวถึง ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น ไว้ว่า “วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง วรรณกรรมที่อยู่ในปริบทของสังคมซึ่งอาจเป็นขนาดใหญ่ระดับภาคหรือสังคมขนาดเล็กระดับหมู่บ้านก็ได้ แต่ละสังคม นั้นจะต้องมีภาษาเป็นแบบแผนของตนเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างเด่นชัด ทั้งภาษาพูด และเขียน ทั้งนี้เพราะภาษาเป็นสิ่งจำแนกวรรณกรรมให้แตกต่างจากพฤติกรรมและศิลปกรรมอย่างอื่น”

ธวัช ปุณโณทก (2546: 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น สรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่ น หมายรวมถึง เรื่องเล่าที่เรียกว่า “วรรณกรรมมุขปาฐะ ” และ “วรรณกรรมที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร” ที่นิยมเล่าสู่กันฟัง หรือขับลำ อ่านในที่ประชุมชนในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย กิจกรรมการเล่า การขับลำ การอ่าน วรรณกรรมสู่กันฟังเป็นกิจกรรมที่นิยมกันในสังคมสมัยอดีต โดยเฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะ (นิทาน ปริศนาคำทาย เพลงเด็ก เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ) และวรรณกรรมลายลักษณ์ การเล่านิทานเป็นกิจกรรมบันเทิงใจ ที่มนุษย์ได้กระทำกันมาอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่มนุษย์ จะรู้จักสร้างมหรสพประเภทอื่นๆ จนไม่อาจจะกำหนดได้ว่ามนุษย์รู้ จักเล่านิทานกันมาแต่ครั้งใด การเล่านิทานนี้เล่าได้ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ไม่ต้องมีพิธีรีตองแต่อย่างไร ฉะนั้นการเล่านิทาน จึงนิยมเล่ากันแพร่หลายในทุกชาติทุกภาษา ทุกชนชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ส่วนวรรณกรรมมุขปาฐะอื่นๆ เช่น เพลงเด็ก เพลงพื้นบ้าน และปริศนาคำทาย ก็เป็นกิจกรรมที่นิยมทำกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะโอกาสมี สถานที่เอื้ออำนวยในการร่วมกิจกรรมเหล่านั้นได้ดีในสังคมไทยสมัยอดีต วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง ผลผลิตทางภูมิปัญญาของนักปราชญ์ผู้รู้พื้นบ้านที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมมนุษย์ทั้ง ด้านความบันเทิงใจ และสาระความรู้อื่นๆ โดยเฉพาะคติสอนใจ ฉะนั้ นวรรณกรรมท้องถิ่น จึงหมายรวมถึง วรรณกรรมมุขปาฐะ คือ เรื่องที่เล่าสืบทอดต่อกันมาผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่องและแพร่หลายอยู่ในสังคมนั้นจนถือเป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และปริศนาคำทาย ฯลฯ และ วรรณกรรมลายลักษณ์ คือ วรรณกรรมนิทาน ตำนาน คำสอนที่นักปราชญ์ได้บันทึกไว้เพื่อใช้เป็นต้นบทในการขับ การอ่าน หรือใช้เป็นต้นบทการแสดงพื้นบ้านโดยบันทึกด้วย ภาษาถิ่น อักษรถิ่น และฉันทลักษณ์ที่นิยมในท้องถิ่นนั้น

สรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่น (Regional literature) หมายถึง เรื่องเล่าที่นิยมเล่าสู่กันฟัง หรือขับลำ อ่านในที่ประชุมชน ตามภูมิภาค หรือท้องถิ่น ต่างๆของประเทศไทย ซึ่งวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นเป็น ผลผลิตทางภูมิปัญญาของนักปราชญ์ผู้ รู้พื้นบ้าน สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสนองความต้องการของ คนใน สังคมทั้งด้านความบันเทิงใจ และสาระความรู้ โดยเฉพาะด้านคติสอนใจ กิจกรรมการเล่า การขับลำ การอ่านวรรณกรรมสู่กันฟัง นับว่าเป็นกิจกรรมที่นิยมกันในสมัยอดีต โดยเฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะ เช่น นิทาน ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน และวรรณกรรมลายลักษณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น

การแบ่งประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรม มุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ มีผู้กล่าวถึงประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ ดังนี้

กตัญญู ชูชื่น (2550: 4-6) ได้กล่าวถึง ประเภทของวรร ณกรรมท้องถิ่น ไว้ว่า การแบ่งประเภทวรรณกรรมท้องถิ่น แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ แบ่งตามวิธีการสืบสาน และแบ่งตามลักษณะเนื้อหา สรุปได้ดังนี้

1. แบ่งตามวิธีการสืบสาน หมายถึง การแบ่งตามวิธีการสืบทอดทางมรดกทางวัฒนธรรม แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 วรรณกรรมมุขปาฐะ คือ วรรณกรรมที่บอกเล่ากันมาด้วยปากหรือด้วยวาจาสืบต่อกันหลายชั่วอายุคน เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน สุภาษิต คำคม คำสำนวน คำสอนต่างๆ นิทานพื้นบ้านเฉพาะถิ่น เป็นต้น ดังกล่าวได้อาศัยการจดจำกันต่อๆมา ไม่มีการบันทึก

1.2 วรรณกรรมลายลักษณ์อักษร คือ วรรณกรรมที่สืบทอดกันโดยบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้แล้วมักเก็บรักษาไว้ที่วัด การบันทึกก็เพราะว่าเป็นเรื่องที่จะจำได้ยาก เช่น คำสู่ขวัญ บทสวดต่างๆ ตำรายา ตำราสมุนไพร ตำราโหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ต่างๆตำราพิชัยยุทธ์ เป็นต้น

2. แบ่งตามลักษณะเนื้อหา คือ พิจารณาเนื้อหาเป็นหลัก ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

2.1 วรรณกรรมศาสนา เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงสาระคำสอนและประเพณี พิธีกรรมอันเนื่องมาจากศาสนา โดยเฉพาะคติความเชื่อเรื่องผี (บรรพบุรุษ) ประเพณีพิธีกรรมตามแบบลัทธิพราหมณ์ การยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2.2 วรรณกรรมชาวบ้าน เป็นเรื่องราวการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้าน หรือ ชาวท้องถิ่นที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนา และมักจะเป็นมุขปาฐะ นับแต่เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน นิทาน นิยาย ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือเป็นการเล่าเรื่องวีรบุรุษ วีรสตรี รวมทั้งเรื่องสัปดนวันละนิดจิตแจ่มใส เป็นต้น เรื่องใดที่เป็นเรื่องติดอกติดใจก็จะมีผู้จดบันทึกเอาไว้ เก็บรักษาและคัดลอกกันต่อๆมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธวัช ปุณโณทก (2546: 1) ได้กล่าวถึง ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น ไว้ในนิยามวรรณกรรมท้องถิ่น สรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่น หมายรวมถึง วรรณกรรมมุขปาฐ ะ คือ เรื่องที่เล่าสืบทอดต่อกันมาผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และแพร่หลายอยู่ในสังคมนั้นจนถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และปริ ศนาคำทาย ฯลฯ และวรรณกรรมลายลักษณ์ คือ วรรณกรรมนิทาน ตำนาน คำสอน ที่นักปราชญ์ได้บันทึกไว้เพื่อใช้เป็ น ต้นบทในการขับ การอ่าน หรือใช้เป็นต้นบทการแสดงพื้นบ้าน โดยบันทึกด้วย ภาษาถิ่น อักษรถิ่น และฉันทลักษณ์ที่นิยมในท้องถิ่นนั้น

3. รูปแบบของวรรณกรรมท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่น จะมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น โดยมีผู้กล่าวไว้ คือ

ธวัช ปุณโณทก (2547: 69) ได้กล่าวถึง รูปแบบของวรรณกรรมท้องถิ่น สรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่นนั้น นักปราชญ์พื้นบ้านได้สร้างขึ้นมาเพื่ออ่านสู่กันฟังในท้องถิ่นนั้น หรือใช้เป็นบทขับลำตามทำนองเสนาะในท้องถิ่น ฉะนั้น วรรณกรรมท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะถิ่น โดยเฉพาะวรรณกรรมอีสาน มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1. ใช้ภาษาถิ่นอีสาน (ในกรณีวรรณกรรมกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว)

2. บันทึกด้วยตัวอักษรท้องถิ่นภาคอีสาน ได้แก่ อักษรตัวธรรม และอักษรไทยน้อย อักษรตัวธรรมใช้บันทึกวรรณกรรมศาสนา และตำราวิชาการ ส่วนอักษรไทยน้อยใช้บันทึกวรรณกรรมนิทาน ที่ใช้อ่านในบุญงันเฮือนดี (งานศพ)

3. ฉันทลักษณ์ท้องถิ่นของภาคอีสานซึ่งมีโคลงสาร (หรือกลอนลำ) กาพย์ (หรือกาพย์เซิ้ง) และร่าย (ฮ่าย) ซึ่งฉันทลักษณ์ทั้ง 3 นี้ เหมาะในการขับลำทำนองเสนาะ ของท้องถิ่นอีกด้วย

4. เนื้อหาสาระต่างๆต้องสอดคล้องกับคตินิยมของท้องถิ่นภาคอีสาน

การแบ่งประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ โดยมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นเป็นงานสร้างสรรค์มาจากนักปราชญ์พื้นบ้าน ที่ได้สร้างขึ้นมาเพื่ออ่าน สู่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กันฟังในท้อ งถิ่นนั้น หรือใช้เป็นบทขับลำตามทำนองเสนาะในท้องถิ่นนั้นๆ ฉะนั้น วรรณกรรมท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะถิ่น วรรณกรรมอีสาน ก็มีรูปแบบ เช่น ใช้ภาษาถิ่นอีสาน , จารด้วยอักษรท้องถิ่นภาคอีสาน , มีรูปแบบฉันทลักษณ์ท้องถิ่นอีสาน , และมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับคตินิยมวัฒนธรรมของชนท้องถิ่น หรือชาวอีสานด้วย

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

ในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น นั้นจะพิจารณาเฉพาะรูปแบบและเนื้อหาเหมือนกับการศึกษาวรรณกรรมทั่วไปนั้นคงจะไม่สมบูรณ์ ฉะนั้น ในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น ไม่ว่าภูมิภาคใด จำเป็นจะต้องพิจารณาในวงกว้างต่อไปอีก เพื่อจะได้เห็นรูปแบบของวรรณกรรมท้องถิ่นได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพราะเหตุว่าแต่ละท้องถิ่นย่อมมีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างสรรค์วรรณกรรมท้องถิ่นนั้นๆ และอีกประการหนึ่งวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นนักปราชญ์พื้นบ้านได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่ออ่านสู่กันฟังในท้องถิ่นนั้นๆ หรือใช้เป็นบทขับลำตามทำนองเสนาะในท้องถิ่น ฉะนั้นวรรณกรรมท้องถิ่นจึงมีลักษณะเฉพาะถิ่นซึ่งวรรณกรรมอีสานตามที่ ธวัช ปุณโณทก (2547: 69) จัดรูปแบบไว้ สรุปได้ 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาถิ่นอีสาน

2. บันทึกด้วยตัวอักษรท้องถิ่นภาคอีสาน ได้แก่ อักษรตัวธรรม และอักษรไทยน้อย

3. ฉันทลักษณ์ท้องถิ่นของภาคอีสาน มีโคลงสาร (หรือกลอนลำ) กาพย์ (กาพย์เซิ้ง) และร่าย (ฮ่าย)

4. เนื้อหาสาระต่างๆต้องสอดคล้องกับคตินิยมของท้องถิ่นภาคอีสาน

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานจึงจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ภาษาถิ่น อีสานเพราะวรรณกรรม อีสานเป็นวรรณกรรม ที่แต่งขึ้นโดย ไม่ได้ใช้ภาษาของทางราชการ ดังนั้นการฟังและการอ่านจะต้องมีความรู้ความเข้าใจวงศัพท์ภาษา อีสานด้วย เพื่อจะได้เห็นรูปแบบของ วรรณกรรม อีสานเด่นชัดยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ความหมายของภาษาถิ่นและภาษาถิ่นอีสาน

ภาษาถิ่น เป็นลักษณะสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่นตามที่ ธวัช ปุณโณทก (2547: 69) ได้กล่าวถึงรูปแบบวรรณกรรมอีสานที่ว่า “ใช้ภาษาถิ่นอีสาน” ดังนั้นภาษาถิ่นและภาษาถิ่นอีสาน จึงเป็นส่วนสำคัญในการศึกษา โดยได้มีผู้กล่าวถึงภาษาถิ่นและภาษาถิ่นอีสานไว้ ดังนี้

กตัญญู ชูชื่น (2550: 27-28) กล่าวถึง ภาษาถิ่น ไว้ว่า

> ภาษาถิ่น ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Dialect คือ เป็นภาษาย่อย (Sub language) ของภาษา (Language) ที่คนส่วนใหญ่ใช้พูดจากันในแต่ละประเท ศ บางทีเราเรียกภาษาถิ่นว่าภาษาท้องถิ่นใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เมืองหลวงของประเทศ (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ 2544) หรือบางทีเราเรียกภาษาถิ่นว่า ภาษาพื้นเมือง คือ เป็นภาษาที่เราไม่ได้ยอมรับว่าเป็นภาษามาตรฐาน (Standard language) ซึ่งอันที่จริงภาษาถิ่นกับ ภาษามาตรฐานต่างก็เป็นภาษาท้องถิ่นด้วยกัน เพียงแต่ว่าใช้พูดจากันอยู่ในเขตเมืองหลวง จึงได้ยอมรับเป็นภาษามาตรฐานไปในที่สุด ดังเช่นภาษาไทยของเราพูดกันอยู่ในเขตกรุงเทพฯ นักภาษาก็ถือว่าภาษาไทยถิ่นหนึ่งของภาษาตระกูลไทย เรียกว่า ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ (Bangkok Thai Language)

ธวัช ปุณโณทก (2546: 26) ได้กล่าวถึง ภาษาถิ่น ไว้ว่า “ภาษาถิ่น คือ ภาษาไทยที่ใช้ในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งมีคำพื้นฐานร่วมกับภาษาไทยมาตรฐาน หากแต่มีสำเนียงแตกต่างกันไปบ้างที่เรียกว่า สำเนียงเหน่อ และมีคำศัพท์บางคำเฉพาะท้องถิ่น แต่สามา รถใช้สื่อสารทำความเข้าใจกันได้กับภาษามาตรฐาน (ภาษาภาคกลาง)”

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2544: 1) ได้ให้ความหมายของ ภาษาถิ่น ไว้ในความหมายของภาษาไทยถิ่นว่า “ภาษาไทยถิ่น หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดติดต่อสื่อสาร ตามท้องถิ่นต่างๆ สื่อความหมาย เข้าใจกันในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแ ต่ละถิ่นอาจพูดแตกต่างกันไปจากภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งในด้านเสียง คำ และการเรียงคำบ้าง แต่ความหมายคงเดิม”

ดังนั้น ภาษาถิ่น จึงหมายถึง ภาษาไทยที่ใช้สื่อสารกันในท้องถิ่นต่างๆในประเทศ และเป็น ภาษาย่อย ของภาษาไทย จึงมีทั้งลักษณะร่วมกับภาษาไทยมาตรฐานและมีเอ กลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย แม้ว่าภาษาถิ่นในแต่ละถิ่นจะแตกต่างกัน แต่คนไทยสามารถเข้าใจซึ่งกันและกันได้โดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาไทยภาคกลางที่เป็น เขตเมืองหลวง หรือภาษาที่ใช้ในราชการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โดยภาษาไทยถิ่นนั้นแบ่งเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม คือ ภาษาภาคกลาง , ภาษาไทยถิ่นเหนือ , ภาษาไทยถิ่นใต้, และภาษาไทยถิ่นอีสาน

ธวัช ปุณโณทก (2547: 69-70) ได้กล่าวถึง ภาษาถิ่นอีสาน สรุปได้ว่า ภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาถิ่นไทยสาขาหนึ่ง (รวมทั้งภาษาลาวในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วย) นั่นคือสามารถใช้สื่ อสารเข้าใจกันได้ระดับหนึ่ง แม้ว่าจะมีคำศัพท์บางคำที่ออกเสียงต่างกันบ้าง แต่ก็เกิดจาการกลายเสียง ซึ่ง อธิบายได้ตามหลักเกณฑ์ภาษาศาสตร์ หรือมีคำที่มีความหมายไม่ตรงกันบ้าง ก็เพราะคำเหล่านั้นกลายความหมายไป (แต่ก็ยังเห็นเค้าความหมายเดิมของคำศัพท์อยู่) หรืออาจจะมีคำ บางคำที่ใช้ไม่ตรงกันบ้าง (จำนวนไม่มากนัก) ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะถิ่นซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของภาษาถิ่น

คำภาษาถิ่นอีสานมีลักษณะสำคัญร่วมกับภาษาไทยมาตรฐาน 3 ลักษณะ คือ

1. โครงสร้างของภาษาเหมือนกัน คือ มีระเบียบไวยากรณ์ หรือกฎเกณฑ์ทางด้านภาษาตรงกัน

2. คำพื้นฐานเหมือนกัน คำที่ใช้เรียกชื่อธรรมชาติ เครือญาติ และคำกริยาสามัญทั่วไป อาจจะออกเสียงต่างกันบ้าง ซึ่งเกิดจากการกลายเสียง และอธิบายได้ตามหลักภาษาศาสตร์

3. คำพื้นฐานอาจจะออกเสียงผิดเพี้ยนกันบ้างตามท้องถิ่นหรือใช้ความหมายคลาดเคลื่อนกันบ้าง ซึ่งเป็นไปตา มกฎแห่งการกลายเสียง กลายความหมาย และบางท้องถิ่นอาจจะสร้างคำศัพท์เฉพาะถิ่นบ้าง เช่น

ภาคกลาง	ภาคอีสาน
กลับบ้าน	เมือบ้าน
ขี้ปด (โกหก)	ขี้ตู๋
โกรธ	เคียด ฯลฯ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ตัวอักษรของภาคอีสาน (ใช้จารใบลาน)

นอกจากภาษาถิ่นอีสานแล้ว ภาคอีสานยังมีตัวอักษรที่ใช้จารหรือบันทึกวรรณกรรมท้องถิ่นด้วย ตัวอักษรภาคอีสาน จึงเป็นลักษณะสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่นด้วยเช่นกัน โดยมีผู้กล่าวถึงตัวอักษรภาคอีสานไว้ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2547: 75-76) ได้กล่าวถึง ตัวอักษรภาคอีสาน สรุปได้ว่า การจดบันทึกเรื่องราวที่กระทำสืบๆกันมาลงในเอกสา รใบลาน ซึ่งชาวอีสานนิยมใช้ใบลานมากกว่ากระดาษ (ทั้งกระดาษสาและสมุดข่อย) ตัวอักษรที่ชาวอีสานใช้บันทึกเรื่องราวสาระของท้องถิ่นนั้น ใช้อักษรที่ต่างไปจากอักษรไทยในภาคกลาง เรียกว่า “อักษรธรรม” อย่างหนึ่ง และ ตัว “อักษรไทยน้อย” อีกอย่างหนึ่ง อักษรตัวธร รมมีรูปร่างคล้ายกับอักษรตัวเมืองของภาคเหนือ ส่วนอักษรไทยน้อยเป็นอักษรคล้ายอักษรไทย ซึ่งภายหลังรัฐบาลลาว ได้ปรับปรุงอักษรไทยน้อยนี้ เป็นอักษร “ลาว” จากการศึกษาของนักวิชาการพบว่า อักษรตัวธรรม (อักษรที่ใช้ในภาคอีสาน และลาว) นั้นเป็นตัวอักษรมีพัฒนามาจากอักษรม อญโบราณ ผ่านทางอาณาจักรล้านนา และมีความใกล้ชิดกับอักษรตัวเมืองที่ใช้อยู่ในภาคเหนือ นอกจากนี้ยังพบว่า วรรณกรรมอีสาน และวรรณกรรมภาคเหนือจำนวนมากที่คล้ายคลึงกันและมีโครงเรื่องตรงกันจำนวนมาก ส่วนตัวอักษรไทยน้อยนั้นเป็นตัวอักษรที่พัฒนามาจากอักษรไทยสมัยสุโขทัย และได้มีอักขรวิธีของอักษรตัวธรรมปะปนอยู่บางส่วน เมื่อใช้ในท้องถิ่นเป็นเวลานานๆ รูปแบบของตัวอักษรไทยน้อยจึงต่างไปจากอักษรไทยมากขึ้น ตัวอักษรทั้งสอง คือ อักษรธรรม และอักษรไทยน้อย ชาวอีสานและชาวลาวได้ใช้เขียนบันทึกเรื่องราวต่างๆ ของท้องถิ่นเสมอมา จะเป็นวรรณกรร ม ตำนานบ้าน ตำนานเมือง ตำรายา ตลอดจนคัมภีร์พุทธศาสนา ครั้นเมื่อรัฐบาลไทยได้จัดการศึกษาระบบโรงเรียนในสมัย รัชกาลที่ 5 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวท้องถิ่นภาคอีสาน ได้มาเรี ยนตัวอักษรไทยปัจจุบันในโรงเรียน และหลงลืมตัวอักษรท้องถิ่นไปในปัจจุบัน ยังพบว่า มีเอกสารใบลานจำนวนมากในภาคอีสาน ที่บันทึกด้วยตัวอักษรทั้งสองแบบและเก็บรักษาไว้ตามวัดต่างๆ เอกสารใบลานเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน

3. ประเภทของหนังสือใบลาน

ภาคอีสานมีภาษาพูดและตัวอักษรที่ใช้บันทึกวรรณกรรมต่างไปจากภาคอื่นๆ สิ่งที่ใช้ในการบันทึกอย่างหนึ่งคือ ใบลานเรียกว่า หนังสือใบลาน ซึ่งมีหลายประเภท ดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ คืออรทัย เลียงจินดาถาวร และโสรัจ นามอ่อน (2545: 8) ได้กล่าวถึงประเภทของหนังสือใบลาน สรุปได้ว่า หนังสือใบลานของภาคอีสานพบทั่วไปมี 3 ประเภท คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. หนังสือผูก คือ ใบลานที่จารวรรณกรรมท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมนิทาน

2. หนังสือก้อม คือ หนังสือผูกใบลานชนิดสั้น ทำขนาดใบลานสั้นกว่า หนังสือผูกทั่วไป หนังสือก้อมจะมีขนาดยาวประมาณ 12-14 นิ้วฟุตนำมาจารอักษรมัดร้อยด้วยสายสนอง มีไม้ประกับ เช่นเดียวกับหนังสือผูก เนื้อหา ที่จดบันทึกในหนังสือก้ อม ได้แก่ ตำราหมอดู ตำราฤกษ์ยาม คาถาอาคมประกอบพิธีกรรมต่างๆ

3. หนังสือเทศน์ คือ ใบลานที่บันทึกวรรณกรรมนิทานชาดก หรือคัมภีร์พุทธศาสนาอื่นๆ หนังสือเทศน์จะมีขนาดยาวกว่าหนังสือผูกและหนังสือก้อม แบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นตอนๆ ตอนละประมาณ 24 ใบลาน เรียกว่า 1 กัณฑ์ มีสายสนองร้อยเป็นกัณฑ์ๆไว้ (เจาะรูใบลาน 1- 2 รู) หากเรื่องยาวๆ จะเขียนไว้ว่าผูกที่เท่าไร และนำมาวางเรียงจนจบเรื่อง (13 กัณฑ์ หรือ 5 กัณฑ์) มีไม้ประกับ 2 แผ่น ขนาดเท่ากับใบลาน และใช้ผ้าห่มมัดไว้ โดยมีไม้นำ เขียนชื่อเรื่องไว้ มัดแนบติดอยู่นอกผ้าห่อใบลานเช่นเดียวกับหนังสือผูก

4. ความเป็นมาของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

ธวัช ปุณโณทก (2546: 175) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของวรรณกรรมอีสาน สรุปได้ ว่าชาวอีสานมีวรรณกรรมพื้นบ้าน หรือวรรณกรรมท้องถิ่นอันเป็นมรดกตกทอดมา ก่อนที่จะได้เรียนหนังสือไทยจากโรงเรียน วรรณกรรมพื้น บ้าน หรือวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้นมีรูปแบบ เนื้อหา (อาจจะมีโครงเรื่องตรงกันบ้าง) ต่างไปจากวรรณคดีแห่งชาติ วรรณกรรมพื้นบ้าน หรือวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน มีความแตกต่างกับวรรณคดีแห่งชาติเกือบสิ้นเชิง ทั้งรูปแบบฉันทลักษณ์ ภาษาถิ่น และตัวอักษรท้องถิ่น (มีเนื้อเรื่ องคล้ายคลึงกันบ้าง) แต่วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานกลับเหมือนวรรณกรรมในอาณาจักรล้านช้าง (ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) เพราะว่าชาวอีสาน สมัยก่อนที่รับวัฒนธรรมจากราชธานีไทย (สมัยก่อนรัชกาลที่ 5) ได้รับวัฒนธรรมจากอาณาจักรล้านช้างเสมอมา และเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างจนถึงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีที่สามารถยึดครองภาคอีสานและอาณาจักรล้านช้างได้ เมื่อ พ .ศ. 2322 เป็นต้นมา ส่วนดินแดนประเทศลาวนั้นฝรั่งเศสได้ยึดครองตั้งแต่ พ.ศ.2436 (ร.ศ.112) หลังจากนั้นรัฐบาลไทยได้มีนโยบายที่จะรวมภาคอีสานให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐปร ะชาชาติไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยส่งข้าหลวงไปกำกับราชการหัวเมืองภาคอีสาน และยกเลิกการปกครองระบบอาญาสี่ (เจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร) อันเป็นระบบปกครองที่ได้ธรรมเนียมจากอาณาจักรล้านช้าง และบังคับให้ข้าราชการหัวเมืองอีสานเรียนรู้อักษรไทย โดยเฉพาะ บุตรหลานเจ้าเมืองที่หวังจะรับราชการจะต้องเรียนรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อักษรไทย เป็นปัจจัยที่ทำให้ชนชั้นผู้นำของภาคอีสานต้องเลิกสนใจศึกษาอักษรท้องถิ่น (อักษรตัวธรรม และอักษรไทยน้อย) และมาเรียนอักษรไทย

กตัญญู ชูชื่น (2550: 113) กล่าวถึง ความเป็นมาของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน ไว้ว่า

> ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยก่อนสมัยกรุงธนบุรีขึ้นไป มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับราชธานีของไทยน้อยมาก ดังนั้นจึงไม่เป็นของแปลกที่ว่าลักษณะวรรณกรรมท้องถิ่นจะมีลักษณะร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางไม่มาก ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบคำประพันธ์ ภาษาถิ่ นและตัวอักษรถิ่น เพียงแต่ว่ามีบางเรื่องที่เนื้อหาของเรื่องคล้ายคลึงกับภาคกลางบ้างเท่านั้น วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสานรับอิ ทธิพลภาษา และตัวอักษรมาจาก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) หรืออาณาจักรล้านช้างในอดีตตลอดมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 คือ พระ บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถ้าว่าตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ก็คือ ภาคอีสานเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง แล้วสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงได้ยึดครองภาคอีสานและอาณาจักรล้านช้างได้ในปี พ.ศ. 2322 ส่วนดินแดนประเทศลาวนั้ นฝรั่งเศสเข้ายึดครองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 แล้ว ก็ไม่ได้กลับมาเป็นดินแดนของประเทศไทยอีกเลย ส่วนภาคอีสานนั้นได้รวมเข้าเป็นดินแดนประเทศไทยอย่างแท้จริงนับแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีกุศโลบายส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปบริหารการปกครอง ต่อมาได้ให้เลิกการปกครองแบบอาญา 4 คือ ตำแหน่ง เจ้าเมือง อุปฮาด (อุปราช) ราชวงศ์ และราชบุตร และบังคับให้ข้าราชการหัวเมืองอีสานเล่าเรียนภาษาและตัวอักษรไทย เป็นเหตุให้คนอีสานพากันละทิ้งตัวอักษรเดิม คือ ตัวไทน้อย และตัวอักษร ธรรมล้านช้าง หรือตัวอักษรธรรมอีสาน เนื่องจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้ าอยู่หัว ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือไทยทุกหัวเมือง โดยเฉพาะมณฑลลาวกลาง (นครราชสีมา) มณฑลลาวพวน (อุดรธานี) มณฑลลาวกาว (อุบลราชธานี) และมีการประกาศให้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการนับแต่มี พ .ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 เป็นต้นมา

5. ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

ธวัช ปุณโณทก (2547: 82, 85-86) ได้กล่าวถึงประเภทของวรรณกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน สรุปได้ว่า การจัดประเภทวรรณกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน โดยยึดรูปแบบของฉันทลักษณ์เป็นเกณฑ์นั้นไม่นิยมกัน เพราะเห็นว่า วรรณกรรมอีสานให้ความสำคัญในการเสนอเนื้อหาสาระมากกว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฉันทลักษณ์ นั่นคือ วรรณกรรมอีสานจะประพันธ์เป็น “โคลงสาร ” หรือที่เรียกตามภาษาถิ่นว่า “กลอนลำ ” เป็นส่วนใหญ่ การจัดประเภทของวรรณกร รมพื้นบ้านอีสานจึงจัดตามเนื้อหา สาระของวรรณกรรม ได้แก่ วรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมประวัติศาสตร์ วรรณกรรมนิทาน วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด แต่อย่างไรก็ตาม การจัดประเภทวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานดังกล่าว ก็ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด เพราะเหตุว่าวรรณกรรมอีสานมีลักษณะประสมประสานอยู่มาก นั่นคือ มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องหลายๆสาระในโครงเรื่องเดียวกัน จึงยากที่จะกำหนดลงไปอย่างชัดเจนว่าเป็นวรรณก รรมประเภทใด ตัวอย่างเช่น เรื่อง ท้าวผาแดงนางไอ่ ซึ่งอาจจะจัดอยู่ในวร รณกรรมตำนานบ้าน ตำนานเมืองก็ได้ หรือจัดอยู่ในวรรณกรรมนิทานก็ได้ หรือบางเรื่อง เช่น พระลักพระลาม โดยเนื้อหาสาระก็น่าจะจัดอยู่ในวรรณกรรมนิทานแต่ตอนเริ่มเรื่อง ได้กล่าวว่าเป็นชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า และตอนท้ายเรื่องยังมีประชุมชาดกอีกด้วย ซึ่งเป็นการดำเนินเรื่องตามแบบวรรณกรรมพุทธศาสนา (ชาดก)

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานนั้นอุดมไปด้วยวรรณกรรมนิทาน เนื่องจากในสมัยอดีต วรรณกรรมอีสานนั้น เป็ นประหนึ่งมหรสพของประชาชนทั่วไป นั่นคือใช้อ่านทำนองเสนาะ (ลำ) ในที่ประชุม เช่น ในงันเฮือนดี (งานศพ) หรือพระภิกษุนำมาเทศน์ให้อุบาสกอุบาสิกาและชาวบ้านฟังในระหว่างเข้าพรรษา ที่เรียกว่า “เทศน์ไตรมาส ” นอกจากนี้หมอลำมักจะนำวรรณกรรมอีสานมาลำให้ชาวบ้านฟังเรียกว่า ลำพื้น หรือลำเรื่อง เป็นต้น การที่วรรณกรรมอีสานอยู่ในความสนใจของชาวบ้านดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เร้าให้กวีได้สร้างสรรค์วรรณกรรมนิทานเป็นจำนวนมาก แม้ว่าวรรณกรรมอีสานจะดำเนินเรื่องตามแบบวรรณกรรมนิทาน คือมุ่งให้ความบันเทิงใจสนุกสนานไปกับเนื้อเรื่อง แต่พิจารณาทางด้านสาระประโยชน์ทางจิตใจแล้ว พบว่ากวีผู้ประพันธ์ได้พยายาม สอดแทรกจริยธรรม การสอนคติธรรม อยู่ในเนื้อเรื่อง และอุปนิสัยของตัวละคร อันเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา และมีวรรณกรรมนิทานจำนวนมากที่ยกอ้างว่าเป็นชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า ซึ่งตามความเป็นจริงส่วนใหญ่โครงเรื่องเป็นวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านนั่นเองแต่ ชาวอีสานโดยทั่วไปยอมรับว่าเป็น “ชาดก ” และ พบข้อสังเกตว่า วรรณกรรมอีสานจำนวนมาก มีโครงเรื่องเหมือนกับวรรณกรรมภาคเหนือต่างแต่สำนวนโวหาร ภาษาถิ่น และฉันทลักษณ์ถิ่นเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ และล้านช้าง หรือประชาคมลุ่มแม่น้ำโขง (รวมทั้งภาคอี สานด้วย) ในสมัยอดีตมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านวรรณกรรม และอักษรศาสตร์ (ตัวอักษร) วรรณกรรมนิทาน ที่สำคัญๆและแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง ได้แก่ จำปาสี่ต้น (เนื้อเรื่องเดียวกับสี่ยอดกุมาร ที่เคยแพร่ภาพอยู่ในโทรทัศน์), นางผมหอม, สินไซ (โครงเรื่องเดียวกับ สังข์ศิลปชัย), ท้าวสีทน (โครงเรื่องเดียวกับ พระสุธน-มโนราห์),ไก่แก้ว, บัวฮม บัวฮอง บัวเฮียว , ปลาแดกปลาสมอ , กำพร้าผีน้อย , ลิ้นทอง (โครง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องเดียวกับ สุวรรณชิวหาลิ้นคำ ของวรรณกรรมภาคเหนือ), พระลักพระลาม (โครงเรื่องเดียวกับรามเกียรติ์ แต่มี ส่วนย่อยที่แตกต่างกันอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะชื่อเมือง ชื่อตัวเอกมักจะออกเสียงเพี้ยนไปจากฉบับภาคกลาง), สุพรมโมกขา (โครงเรื่องเดียวกับ สุพรมโมกขาของภาคเหนือ), กาละเกด, นางแตงอ่อน, ขุนทึงขุนเทือง, ท้าวผาแดงนางไอ่, ท้าวขูลู-นางอั้ว, สุวรรณสังข์ (โครงเรื่องเดียวกับ บทละครเรื่องสังข์ทอง), ท้าวคันธนาม หรือท้าวคัชนาม และท้าวประจิต - นางอรพิมพ์ ฯลฯ

6. ฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

กตัญญู ชูชื่น (2550: 89-93) ได้กล่าวถึงฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สรุปได้ว่า คำประพันธ์ที่นิยมแต่งวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน มีอิทธิพลมาจาก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ที่พบปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์ มี 3 แบบ คือ โคลงสาร กาพย์ และร่าย (ฮ่าย) การแต่งโคลงสารได้รับความนิยมมาก เพราะใช้ในการอ่านทำนองลำ (ขับร้องแบบลำพื้น หรือลำเรื่อง) สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. โคลงสาร มีรูปแบบการประพันธ์คือ บทหนึ่งมีสองบาท เรียก บาทเอก บาทโท แต่ละบาท มี 2 วรรค วรรคละ 7 คำ แต่ละวรรคยังมีคำสร้อยหน้าหรือหลังได้อีก 2-4 คำ มีกำหนดเสียงวรรณยุกต์เอก -โท แต่ไม่นิยมสัมผัสสระ ดังแผนผัง

(0 0) 0 0 ้ 0 0 0 0 (0 0) บาทเอก
บาทเอก
(0 0) 0 0 0 0 0 0 ้ (0 0) บาทโท

(0 0) 0 0 0 ้ 0 0 0 0 (0 0) บาทเอก
บาทโท
(0 0) 0 0 0 0 0 ้ 0 (0 0) บาทโท

ดูตัวอย่างโคลงสาร จากเรื่อง ขุนทึง ในบทวันทาหรือบทไหว้ครู (พระสมณกุลวงศ์, พิทูรมลิวัลย์ ตรวจชำระ, 2511)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บาทเอก บัดนี้ ข้าจักวันทาไหว้ พุทธคุณองค์ประเสริฐ

ขอให้บุญหุ้มเกล้า เสถียรหมั้นหมื่นปี แด่ท้อน

บาทโท เรียมก็เอาคุณแก้ว ทังสามเป็นที่พึ่ง

ขอให้ยืนยิ่งล้ำ พันเข้าหมื่นปี แด่ท้อน

2. กาพย์ หรือกาพย์เซิ้ง กาพย์ที่ว่านี้เรียกแตกต่างไปจากกาพย์ของภาคกลาง คือ ไม่กำหนดว่าบทหนึ่งมีกี่บาท ว่าเนื้อความไปจนจบตอนหนึ่ง บาทหนึ่งมี 7 คำ ไม่มีคำสร้อย ไม่มีกำหนดเอก-โท กำหนดแต่สัมผัส ให้คำสุดท้ายของบาทต้นส่งสัมผัสกับคำที่ 1, 2, 3 หรือ 4 ของบาทต่อไป หรืออาจสัมผัสกับคำที่ 5 ที่ 6 ก็ได้เรื่อยๆ เหมือนร่ายโบราณของไทยในสุภาษิตพระร่วง ภาษาถิ่นอีสานเรียกว่า กาบ ตามความเห็นของนักวิชาการฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สีลา วีรวงศ์. 2537) ท่านให้คำอธิบายว่ากาพย์ คือ คำของกวี ส่วนกาบในภาษาลาว แปลว่า สิ่งที่เป็นกลีบบางๆ และซ้อนเหลื่อมกันอยู่เป็นชั้นๆ เช่น กาบดอกไม้ กาบหมาก เป็นต้น ในการตีความนั้น คำกาบน่าจะหมายถึง คำที่มีสัมผัสซับซ้อนกัน และได้ระเบียบงดงาม เช่น กาบดอกไม้ แต่โดยมากมักเข้าใจผิดกันตามเรื่องที่แต่งว่าเป็นกาพย์ เช่น กาพย์ปู่สอนหลาน กาพย์พระมุนี กาพย์เซิ้ง ฯลฯ คำกาบนั้นน่าจะมาจากการแต่งกาพย์วชิรปันตี ซึ่งบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 10 คำ สัมผัสกันด้วยสระ ส่วนกาบมีวรรคละ 7 คำ 4 วรรค เป็น 1 บาท วิธีการสัมผัสสระดูง่ายมาก คือ คำสุดท้ายวรรคต้นส่งสัมผัสกับคำที่ 3 วรรคต่อไป การเขียนแผนผัง เขียนได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

แผนผังกาบแบบที่ 1 ดูง่ายเมื่อใช้ระบบตัวเลขแทน 0

1 2 **3** 4 5 6 **7**

1 2 **3** 4 5 6 **7**

1 2 **3** 4 5 6 **7**

1 2 **3** 4 5 6 **7**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดูตัวอย่างคำกาบ (กาพย์) จากเรื่องพระมุนี ของเก่า (สีลา วีรวงศ์. 2537)

อมพุทโธ นะโมเป็นเค้า

ข้าซิเว้า กาพย์พระมุนี

พระมุนี อยู่หัวเป็นเจ้า

เว้าเมื่อหน้า ยังกว้างกว่าหลัง

อนิจจัง ลูกหลานเต็มบ้าน

อย่าขี้คร้าน ปะฮีตคลองธรรม

ให้พร่ำเพ็ง ภาวนาอย่าขาด ฯลฯ

แผนผังกาบแบบที่ 2 และตัวอย่างจากกาพย์พระมุนีของเก่า

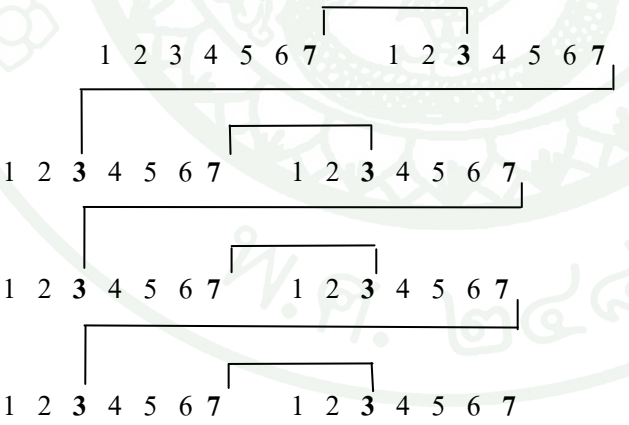

ให้ตักบาตรอย่าขาดวันศีล ให้กินทานจังหันแม่ออก

เพิ่นสอนบอกอย่าเกิดโมโห โตสอนโตฟังเอาจึ่งได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บาปอยู่ใกล้บุญนั้นอยู่ไกล อะวิสัยอย่าทำไปหน้า

แนวเหล็กกล้ามักถึกหินชา ฝูงมัจฉาหมายชมน้ำใหม่ ฯลฯ

3. ร่าย (ฮ่าย) ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน มักใช้แต่งคำสู่ขวัญ หรือสูดขวัญ หรือสวดขวัญ ที่เรียกเป็นร่ายหรือฮ่าย เขาหมายเอาสำเนียงของสัตว์ที่ร้องส่งเสียงยาวๆอย่างโหยหวนวั งเวง เช่น เสียงชะนี เป็นต้น ก็คือ นำมาเทียบกับเสียงอ่านทำนองเสนาะของมนุษย์สั้นๆยาวๆแสดงความศักดิ์สิทธิ์ ร่ายมี 3 ชนิด คือ ร่ายวชิรปันตี ร่ายมหาวชิรปันตี และร่ายยาว

คนึงชัย วิริยะสุนทร (2532: 69-72) ได้กล่าวถึง คำประพันธ์ที่ใช้แต่งเรื่องขูลูนางอั้ว ไว้สรุปได้ว่า เรื่องขูลูนางอั้วเป็นคำประพันธ์ประเภทที่เรียกว่า “กลอนอ่านวชิรปันตี” ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่แต่งได้ง่าย เพราะเน้นแต่งให้มี “คำก่ายนอก” หรือ “สัมผัสนอก” ต่อเนื่องกันไปทุกบท ลักษณะสำคัญของคำประพันธ์ประเภทนี้คือ กลอนหนึ่งบทจะมี 4 บาท บาทละ 7 คำ อาจมีการ เพิ่มบุรพบทเข้าข้างหน้าได้ไม่เกิน 4 คำ และสร้อยหลังอีกไม่เกิน 2 คำ โดยคำก่ายนอกหรือ สัมผัสนอกนั้น เป็นการเอาคำสุดท้ายในบาทแรกไปสัมผัสกับคำใดคำหนึ่งในวรรคแรกของบาทต่อไป ส่วนคำก่ายในหรือสัมผัสใน เป็นสัมผัสที่ไม่บังคับและเป็นสัมผัสที่คำในวรรคเดียวกันของแต่ละบ าทสัมผัสกันกวีนิยมนำคำที่มาจากพยัญชนะตัวเดียวกันหรือพยัญชนะที่ออกเสียงใกล้เคียงกันมาสัมผัสกัน เป็นสัมผัสอักษรหรือสัมผัสพยัญชนะในลักษณะต่างๆกัน ได้แก่ คู่ คือสัมผัสพยัญชนะที่ชิดกันสองคำ เช่น ลีลา, แหนแห่ แจ่มเจ้า เทียบคู่ คือสัมผัสพยัญชนะที่ชิดกันสามคำ เช่น ไหลหลงหล่า, เลิกลาลง และเทียบรถ คือสัมผัสพยัญชนะที่ชิดกันสี่คำ เช่น เนานอน นิดทะเน่ง

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

1. ต้นฉบับ

นายปรีชา พิณทอง ได้ถอดจากอักษรตัวธรรมมาเป็นอักษรไทย พิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2524 ในคำนำกล่าวว่า ไ ด้ต้นฉบับใบลานมาจากวัดน้ำคำแดง ต . เตย อ . ม่วงสามสิบ จ. อุบลราชธานี เป็นตัวอักษรธรรม 4 ผูก (จบเรื่อง) น่าจะเชื่อได้ว่าเป็นต้นฉบับที่ใช้เทศน์ แม้ว่าเนื้อเรื่องจะเป็นนิทานประโลมโลกก็ตามแต่กวีได้เน้นไว้ตอนท้ายเรื่องอีกว่าเป็นชาดก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(อันนี้ นิทานเจ้า องค์พุทโธลงโลก เพิ่นหากสอนสั่งไว้ ให้หั้นซูอันนัตถิบั้น นิทานธรรมสอนสั่งแล้วท่อนี้ ถวายไว้สูงก่อนแล้ว)

2. เนื้อเรื่องย่อ

เริ่มต้นกล่าวประณามพจน์ แล้วเกริ่นปรารภชาดกเล็กน้อยว่า พระสัพพัญญูปางเมื่อต้องทรมานใช้ชาติได้เกิดเป็นท้าวขูลูโอรสเจ้าเมืองกาสี และนางอั้วเกี่ยมเกิดเป็นธิดาเจ้าเมืองกายนคร ทั้งสองเมืองมีความสัมพันธ์อันดี ทั้งเจ้าเมืองและพระมเหสีต่างก็เป็นเพื่อนเสี่ยวซึ่งกันและกัน และเคยให้คำมั่นกันไว้ว่า ถ้ามีลูกชายลูกสาวฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะยกให้อภิเษกสมรสกัน ทั้งท้าวขูลูและนางอั้วเกี่ยมเกิดปีเดียวกัน เมื่อท้าวขูลูเจริญวัยอยากมีคู่ครองจึงลามารดาไปเที่ยวเมืองกายนครได้พบกับนางอั้วเกี่ยมและมีจิตใจปฏิพัทธ์ซึ่งกันและกัน ท้าวขูลูนั้นอยู่เมืองกายนครระยะหนึ่งจึงขอลานางอั้วเกี่ยมกลับเมืองเพื่อจะส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอภายหลัง

ขุนลางหัวหน้าชนเผ่าขอมภูเขามีความรักต่อนางอั้วเกี่ยมได้ส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอนางอั้วเกี่ยม และพระมารดาของนางอั้วเกี่ยมก็รับปาก เนื่องจากนางไม่พอใจมารดาท้าวขูลูซึ่งเป็นเพื่อนรักกัน เพราะเมื่อตอนตั้งครรภ์นางไปเที่ยวสวนอุทยานของเมืองกาสี ครั้นเห็นผลส้มเกลี้ย งในสวน นางก็อยากจะกิน แต่ว่ามารดาท้าวขูลูไม่ให้เพราะว่ายังไม่สุก นางเกิดความน้อยใจและด้วยความโกรธจึงตัดขาดจากความเป็นเพื่อนรักกัน ด้านนางอั้วเกี่ยม เมื่อทราบว่ามารดารับปากการสู่ขอของขุนลาง นางเสียใจและไม่ยอมรับการสู่ขอโดยกล่าวว่าขุนลางเป็นคนนอกศาสนา ไม่นับ ถือพระธรรม แต่มารดาก็สั่งคนของขุนลางให้ไปบอกว่ายอมรับคำสู่ขอของขุนลาง แม้ว่าลูกสาวไม่ยอมก็จะช่วยหาวิธีปลอบให้ยอมในภายหลัง

ฝ่ายท้าวขูลู เมื่อกลับถึงเมืองกาสีก็เฝ้าคิดถึงแต่นางอั้วเกี่ยม จึงขอร้ องให้พระมารดาส่งคนไปสู่ขอนางอั้วเกี่ยม แต่เมื่อคนขอ งท้าวขูลูไปสู่ขอครั้งแรก พระมารดาของนางอั้วเกี่ยมกลับไม่ยอมตกลง และอ้างว่าได้ตกลงกับฝ่ายขุนลางไว้ก่อนแล้ว เมื่อพระมารดาของท้าวขูลู ทราบข่าวว่าพระมารดาของนางอั้วไม่ตกลงจึงได้อ้างถึงคำพูดที่เคยสัญญากันไว้ในอดีตดังนั้นจึงเดินทางไปเมืองกายนครพร้อมด้วยท้าวขูลู เพื่อทวงคำมั่นสัญญาและตั้งใจจะไปทำพิธีเสี่ยงสายแนน เพราะเชื่อกันว่าทุกคนจะมีสายรกพัวพันกันอยู่บนเมืองแถนก่อนมาเกิดและคนเราต้องเป็นไปตามสายแนนนั้นๆ เพื่อดูว่าทั้งสองคือท้าวขูลูและนางอั้วเกี่ยมเป็นคู่กันหรือไม่ ผลเสี่ยงสายแนนพบว่าสายแนน ของท้าวขูลูและนางอั้วเกี่ยมพันกัน แต่ตอนปลายยอดด้วนและแยกออกจากกัน ซึ่งแสดงว่าเป็นเนื้อคู่กันแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกันหรืออาจต้องพรากจากกัน ฝ่ายเมืองกาสีจึงลากลับไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลังจากนั้นขุนลางได้ส่งคนมาทาบทามอีกครั้งหนึ่งเพื่อกำหนดวันอภิเษกสมรสและเพื่อฟังข่าวว่านางอั้วเคี่ยมว่าตกลงปลงใจหรือยัง และมารดานางอั้วเคี่ยมได้ตอบตกลง พร้อมทั้งกำหนดวันแต่งงาน สร้างความโศกเศร้าเสียใจให้แก่นางอั้วเคี่ยมเป็นอย่างมาก นางจึงส่งทาสไปเชิญท้าวขูลูมาพบ และเมื่อพบกันนางได้เล่าความทุกข์ใจให้ฟังท้าวขูลูจึงบอกให้นางรอก่อนเพราะเดี๋ยวตนเองจะไปยกทัพมาแย่งตัวนางจากขุนลางเอง

เมื่อมารดาของนางอั้วเคี่ยมทราบข่าวการลักลอบมาพบกันของท้าวขูลูและนางอั้วเคี่ยม นางก็รู้สึกโกรธมากจึงไปด่าว่านางอั้วเคี่ยมว่าไปเล่นชู้กับสามีคนอื่น ไม่รักนวลสงวนตัว ทำให้แม่เสียหน้าเพราะว่าได้ยกให้ขุนลางไปแล้ว นางอั้วเคี่ยมเสียใจมากที่ถู กแม่ด่าว่าจึงหนีไปผูกคอตาย เมื่อทราบข่าวว่านางอั้วเคี่ยมหายไป พระมารดาก็ออกตามหาจนได้รู้ว่านางอั้วเคี่ยมไปผูกคอตายที่ต้นจวง จึงให้คนไปส่งข่าวแก่ท้าวขูลู ส่วนทางด้านขุนลางนั้นเมื่อแตะต้องร่างของนางอั้วเคี่ยมก็ถูกธรณีสูบไป เมื่อท้าวขูลูทราบข่าวการตายของนางอั้ วเคี่ยม เสียใจมากจนไม่เป็นอันกินอันนอนและโดนผีตายโหงเข้าสิงจึงคว้ามีดมาแทงที่คอตนเองตาย ทั้งท้าวขูลูและนางอั้วเคี่ยมไปเกิดบนสวรรค์และได้พบกันอีกครั้งหนึ่ง

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดเป็นเพราะกรรมเก่าของทั้งสองคน พระมารดาของท้าวขูลูและนางอั้วเคี่ยม จึง จัดพิธีศพของทั้งสองพร้อมกันที่ตรงกลางระหว่างเมืองกาสีและเมืองกายนคร จากนั้นจึงสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิของทั้งสองไว้ที่เดียวกัน และตั้งเมืองขึ้นมาใหม่ประชาชนอยู่กันอย่างมีความสุข ส่วนพระมารดาของทั้งสองเมืองนั้นได้ออกบวช ในที่สุดก็ได้ไปเกิดบนสวรรค์และได้ พบกับท้าวขูลูและนางอั้วเคี่ยม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความ

Wipah Chanawangsa (1986) ได้ศึกษา “Cohesion in Thai” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความใน ภาษาไทยตามแนวทฤษฎีการเชื่อมโยงความของฮัลลิเดย์และฮะซัน Halliday, M.A.K. and Hasan, (1976) โดยได้รวบรวมข้อมูลทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ข้อมูลภาษาพูดนั้นรวบรวมจากการสนทนา การอภิปราย และสุนทรพจน์ ส่วนข้อมูลภาษาเขียนรวบรวมมาจากบทความ บทบรรณาธิการ จดหมาย บทบรรยาย จดหมายข่าว รายงานและอนุสาร อ .ส.ท. ผล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษาพบว่า การเชื่อมโยงความในภาษาไทยมี 6 ประเภท คือ การอ้างถึง การแทนที่ การละ การซ้ำ การเชื่อมโยงคำศัพท์ และการใช้คำเชื่อม

ทัศนีย์ เจริญพร (2534) ได้ศึกษา “ลักษณะการเชื่อมโยงความในศิลาจารึกอีสานระหว่างพุทธศักราช 1893 - 2465” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะกลไกทางภาษาที่ใช้ เชื่อมโยงความในภาษาระดับข้อความในศิลาจารึกอีสานที่มีอายุช่วงพุทธศักราช 1893 - 2466 โดยข้อมูลที่นำมาศึกษาได้แก่ คำอ่านศิลาจารึกอีสาน ที่มีผู้ปริวรรตแล้ว จำนวน 79 หลัก และศึกษาเฉพาะข้อมูลที่ปรากฏชัดเจนเท่านั้นผลการศึกษาพบว่า กลไกทางภาษาที่ใช้เชื่อมโยงความในภาษาระดับข้อความในศิลาจารึกอีสาน มี 2 ลักษณะ คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงและการเชื่อมโยง-ความโดยใช้คำเชื่อม

นิตย์สุดา อภินันทรภรณ์ (2534) ได้ศึกษา “ลักษณะการเชื่อมโยงในการรายงานข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ : การศึกษาภาษาระดับข้อความ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงการเชื่อมโยงข้อ ความโดยการอ้างถึงนามวลี และ ศึกษาถึงการเชื่อมโยงข้อความโดยการใช้คำเชื่อม โดยรวบรวมข้อมูลภาษาระดับข้อความจากการราบงานข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ตั้งแต่เดือน มกราคม ถึงธันวาคม พ .ศ. 2531 จำนวน 50 ข่าว เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง จับฉลากข่าวอาชญากรรมสัปดาห์ละ 1 ข่าว

ผลการศึกษาพบว่าการเชื่อมโยงข้อความโดยการอ้างถึงนามวลี มี 6 ประเภท คือ ชื่อเฉพาะ คำนามทั่วไป คำสรรพนามบอกบุรุษ คำเรียกญาติ ฉายานาม และคำแสดงสถานภาพทางสังคม การเชื่อมโยงข้อความโดยการใช้คำเชื่อม พบว่า ประเภทของคำเชื่อมที่แสดงการเชื่อมโยงข้อความตามความสัมพันธ์ของประโยคที่ต่อเนื่องกัน จำแนก ตามองค์ประกอบของข่าว ในส่วน พาดหัวข่าว พบว่า มีการเชื่อมโยงโดยไม่ปรากฏรูปภาษาที่เป็นคำเ ชื่อมแสดงการเชื่อมประโยค แต่อาจตีความ ได้จากประโยคที่ต่อเนื่ องกันนั้น มีความสัมพันธ์กัน 9 ลักษณะ คือ แสดงลั กษณะ หรือวิธีการ แสดงความมุ่งหมาย แสดงการสรุปความหรือแสดงผล แสดงเหตุ แสดงการขยายความ แสดงการลำดับเหตุการณ์ แสดงค วามคล้อยตามกัน แสดงความขัดแย้ง และแสดงความเป็นเจ้าของ , ในส่วนวรรคนำ พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ ปรากฏรูปภาษาที่เป็นคำเชื่อมแสดงการเชื่อมประโยคให้ต่อเนื่องกัน และการไม่ปรากฏรูปที่เป็นคำเชื่อมมีลักษณะเช่นเดียวกั บในส่วนพาดหัวข่าว , ในส่วนเนื้อเรื่ องปรากฏรูปภาษา ที่เป็นคำเชื่อม 9 ลักษณะ ได้แก่ แสดงลักษณะหรือวิธีกา ร แสดงความมุ่งหมาย แสดงผล แสดงการขยายความ แสดงการลำดับเหตุการณ์ แสดงความคล้อยตามกัน แสดงความขัดแย้ ง แสดงความต่างตอนกันแสดงสิ่งกำหนด, และการไม่ปรากฏรูปคำเชื่อม 5 ลักษณะ คือ แสดงลักษณะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หรือวิธีการ แสดงความมุ่งหมาย แสดงการขยายความ แสดงการลำดับเหตุการณ์ และแสดงความขัดแย้ง, หน้าที่ของคำเชื่อมที่แสดงการเชื่อมโยงข้อความ มี 2 ลักษณะ คือ เชื่อมภายในย่อหน้า พบว่าในส่วนพาดหัวข่าวมีการเชื่อมโยงโดยไม่ปรากฏรูปคำเชื่อม ในส่วนวรรคนำและส่วนเนื้อ เรื่องมีการเชื่อมโดยใช้คำเชื่อม , และการเชื่อมระหว่างย่อหน้า พบว่า มีการเชื่อม โดยใช้รูปคำเชื่อมเฉพาะภายในส่วนเนื้อเรื่อง โดยมีรูปภาษาคำเชื่อมปรากฏเฉพาะตอนเริ่มต้นในแต่ละย่อหน้า มี 6 ลักษณะ ได้แก่ คำเชื่อมแสดงเหตุ คำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูล คำเชื่อมแสดงการลำดับเหตุการณ์ คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน และคำเชื่อมแสดงการสรุปความ , ตำแหน่งของคำเชื่อม มี 2 ลักษณะ คือ คำเชื่อมที่มีตำแหน่งต้นประโยค และคำเชื่อมที่มีตำแหน่งต้นและกลางประโยค

ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ได้ศึกษา “การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่างๆ ในภาษาไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความของภาษาเรื่องเล่า ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาจะแสดงโดยใช้รูปภาษา 3 ประเภท คือ การอ้างถึง การใช้คำเชื่อม และการซ้ำ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การอ้างถึง (Reference) คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาโดยการตีความรูปภาษาหนึ่งต้องอาศัยหรืออ้างอิงรูปภาษาอีกรูปภาษาอีกรูปหนึ่ง ความสัมพันธ์ดังกล่าวส่วนมากจะเป็นความสัมพันธ์แบบตาม มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึงหน่วยนาม การอ้างถึงอนุพากย์หรือประโยค และการอ้างถึงข้อความ

2. การใช้คำเชื่อม (Conjunction) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน มี 14 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบคล้อยตาม , ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง, ความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข, ความสัมพันธ์แบบแสดงเหตุ , ความสัมพันธ์แบบแสดงผล, ความสัมพันธ์แบบตัดตอนหรือแยกส่วน, ความสัมพันธ์แบบแสดงวัตถุประสงค์, ความสัมพันธ์แบบแสดงวิธีการ, ความสัมพันธ์แสดงการขยายความ, ความสัมพันธ์ด้านเวลา, ความสัมพันธ์แสดงจุดสิ้นสุด, ความสัมพันธ์แสดงการเปรียบเทียบ, ความสัมพันธ์แสดงการอ้างถึงคำพูด ความคิด หรือข้อเท็จจริง, และความสัมพันธ์แบบสรุปความอยู่ในโครงสร้าง “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. การซ้ำ (Repetition) มี 3 ลักษณะ คือ การซ้ำรูป การซ้ำความ และการซ้ำโครงสร้าง

3.1 การซ้ำรูป (Recurrence) เกิดจากการที่บางส่วนของเรื่องมีรูปภาษาเหมือนกัน พบการซ้ำทั้งในระดับคำ ระดับกลุ่มคำหรือวลี และระดับประโยค หน้าที่ของการซ้ำ รูปภาษานั้นก็เพื่อกล่าวถึงหัวเรื่องหรือสิ่งที่กำลังกล่าวถึง และแสดงการเน้น

3.2 การซ้ำความ (Paraphrase) คือ การใช้รูปภาษาต่างกัน แต่ให้ความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่เป็นการซ้ำความในระดับคำที่อยู่ในรูปคำซ้อน เช่น “เล็กน้อย” “บ้านเรือน” “ยิ้มแย้มแจ่มใส” เป็นต้น การซ้ำความเกิดขึ้นเพื่อการเน้นหรือย้ำ

3.3 การซ้ำโครงสร้าง (Parallel structure) คือ การใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาที่บรรจุอยู่ในโครงสร้างบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน การซ้ำโครงสร้างเกิดขึ้นเพื่อเน้นเนื้อหาที่กำลังกล่าวถึงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ชญานุตม์ จินดารักษ์ (2546) ได้ศึกษา “การเชื่อมโยงความใน จารึกล้านนา ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในภาษาระดับข้อความในจารึกล้านนา ข้อมูลที่นำมาศึกษาได้แก่ คำอ่าน จารึกล้านนาที่มีผู้ปริวรรตแล้ว จำนวน 82 หลัก ผลการศึกษาพบว่า กลไกการเชื่อมโยงความในจารึกล้านนามี 5 ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยง-ความโดยการละ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำสัมพันธ์กันและการเชื่อมโยงความโดยกา รใช้คำเชื่อม การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงมีอัตราความถี่การปรากฏมากที่สุด ส่วนการเชื่ อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม พบ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบคล้อย-ตามกัน และแบบแสดงลำดับเหตุการณ์มีอัตราความถี่การปรากฏมากที่สุด

พรศิริ ตันติจิตจารุ (2548) ได้ศึกษา “การเชื่อมโยงความใน หมายรับสั่งสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ 1” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในหมายรับสั่งสมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ 1 ที่มีการรวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่มแล้ว จำนวน 47 หมาย ผลการศึกษาพบว่าการเชื่อมโยงความในหมายรับสั่ง ในส มัยกรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ 1 มี 6 ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ การเชื่อมโยงความโด ยการละ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ก ารเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม แ ละการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำศัพท์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จุฑามาศ มีชูวาศ (2549) ได้ศึกษา “การเชื่อมโยง ความในวรรณกรรมค่าวซอภาคเหนือ ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในวรรณกรรมค่าวซอภาคเหนือ โดยศึกษากลไกการเชื่อมโยงความ 6 ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ การเชื่อมโยงความโดยการละ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดย การใช้คำที่มีความหมายสัมพันธ์กัน และการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม โดยวิเคราะห์จากข้อมูลวรรณกรรมค่าวซอ จำนวน 10 เรื่อง จากการศึกษาพบลักษณะการเชื่อมโยงความ

ปาณิสรา เบี้ยมุกดา (2550) ได้ศึกษา “การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 5 ประเภท คือ การอ้าง ถึง การซ้ำ การใช้คำศัพท์ การใช้คำเชื่อม และการละ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม การอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ และการอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้างรเชื่อมโยงความโดยการใช้คำศัพท์ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ การใช้คำตรงข้าม การใช้คำพ้องความหมาย การใช้คำที่อยู่ในชุดเดียวกัน การใช้คำจ่ากลุ่ม - คำลูกกลุ่ม และการใช้คำแสดงองค์ประกอบของหน่วยใหญ่ การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม แบ่งออกเป็น 19 ประเภท คือ 1 คำเชื่อมแสดงการเสริ ม 2 คำเชื่อมแสดงการขัดแย้ง 3 คำเชื่อมแสดงการให้เลือก 4 คำเชื่อมแ สดงตัวอย่าง 5 คำเชื่อมแสดงการแจกแจงรายละเอียด 6 คำเชื่อมแสดงการขยาย ความ 7 คำเชื่อมแสดงเหตุ 8 คำเชื่อมแสดงผล 9 คำเชื่อมแสดงการกล่าวถึงคำ พูด ความคิด หรือข้อเท็จจริง 10 คำเชื่อมแสดงเวล า 11 คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์ 12 คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้นของสถานที่ 13 คำเชื่อมแสดงจุดสิ้นสุดของสถานที่ 14 คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข 15 คำเชื่อมแสดงวิธีการ 16 คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ 17 คำเชื่อมแสดงการสรุปความ 18 คำเชื่อมแ สดงการตัดตอนหรือแยกส่วน และ 19 คำเชื่อมแสดงการคาดคะเนหรือสมมุติ การเชื่อมโยงความโดยการละ ได้แก่ การละหน่วยนาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การละหน่วยนามในตำแหน่งประธาน และการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว

คนึงชัย วิริยะสุนทร (2532) ได้ศึกษา “การวิเคราะห์เรื่องขูลูนางอั้วสำนวนท้องถิ่นอีสาน ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา คุณค่าวรรณกรรมอีสานในด้านต่างๆ พบว่าการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เป็น ที่รู้จักและได้รับความนิยมจากชาวอีสานมาก เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กฎแห่งกรรมอันเป็นเหตุให้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น เมื่อชดใช้เวรกรรมหมดจึงพบความสุข เป็นการสอนให้รู้ซึ้งถึงพุทธวัจนะ คือ ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีโศก ในเชิงวรรณศิลป์กวีมีความ สามารถในการใช้ถ้อยคำอันก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจร่วมไปกับผู้แต่ง ส่วนในเชิงสังคม เรื่องขูลูนางอั้ว สะท้อนให้เห็นความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของชาวอีสานหลายประการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอี สานเรื่อง ขูลูนางอั้ว ” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่ นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็น วรรณกรรมเรื่องขูลูนางอั้วที่ นายปรีชา พิณทอง ปริวรรตจากตัวอักษรธรรมอีสานเป็นอักษรไทยแล้ว

ประชากร

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว จากสำนวนการปริวรรตของนายปรีชา พิณทอง ที่มีต้นฉบับใบลานมาจากวัดน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จัง หวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นอักษรธรรมอีสาน จำนวน 4 ผูก และ พิมพ์เผยแพร่เป็นอักษรไทยเมื่อ พ.ศ. 2524 จำนวน 175 หน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานประเภทนิทาน

2. สำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้ องกับการเชื่อมโยงความและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานประเภทนิทาน

3. ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสา นเรื่อง ขูลูนางอั้ว ” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ มีขั้นตอน ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการเชื่อมโยงความ

2. นำแนวคิด ทฤษฎี การเชื่อมโยงความ มาวิเคราะห์ ลักษณะ การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว

3. เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสา นเรื่อง ขูลูนางอั้ว ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาตามขอบเขตของการวิจัย คือศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความ 6 ลักษณะ ได้แก่

1. การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง (Reference)

2. การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ (Substitution)

3. การเชื่อมโยงความโดยการละ (Ellipsis)

4. การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ (Repetition)

5. การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion)

6. การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม (Conjunction)

โดยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความจากการตรวจเอกสารดังต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง (Reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำหรือวลีที่ ไม่มีความหมายเป็นอิสระในตัวเอง โดยจะใช้รูปภาษาอื่นอ้างถึงคำหรือวลีที่กล่าวไปแล้ว ซึ่งรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงนั้น สามารถตีความได้จากปริบทภาษาว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันกับสิ่งที่อ้างถึง ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 31-87)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537 : 126-128) การอ้างถึง (Reference) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การอ้างถึงด้วยบุรุษ หรือการอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม (Personal reference) การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ หรือการอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference)

2. การเชื่อมโยง ความโดยการแทนที่ (Substitution) เกิดขึ้นเมื่อมีการแทนที่ข้อความหนึ่งด้วยข้อความอีกข้อความหนึ่ง เพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำคำต่อคำ การตีความข้อความที่เข้าไปแทนที่ นั้นจะขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า ผู้วิจัย ใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 88-141) และ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 128)

3. การเชื่อมโยงความโดยการละ (Ellipsis) เป็นการแทนที่แบบหนึ่ง แต่แทนด้วย Ø รูปศูนย์ (Substitution by zero) ในการละข้อความนั้น ข้อมูลไม่ได้หายไป แต่สามารถจะตีความข้อมูลที่ละไว้นั้นได้จากข้อความที่นำมาข้างหน้า การละไว้ในฐานที่เข้าใจ อาจจะเป็นการละคำนาม, คำกริยา หรืออนุพากย์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 142-225), นววรรณ พันธุเมธา (2553: 273-288) และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2537: 130) โดยผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะการละคำนามหรือการละ คำในหน่วยนาม (Nominal ellipsis) คือ การไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนาม

4. การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ (Repetition) เป็นการกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำ อีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 277-282), นววรรณ พันธุเมธา (2527: 216) ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะการ ซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง

5. การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกัน อาจจะเป็นคำศัพท์ที่มี ความหมายเหมือนกัน ใกล้เคียงกัน (Synonym หรือ Near synonym) หรืออาจใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 274 - 292) ตามแนวคิดและทฤษฎีของฮัลลิเดย์และฮะซัน แบ่งการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การซ้ำ (Reiteration) และการใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) แต่การซ้ำหรือการใช้คำศัพท์ซ้ำรูป เดิมทั้งหมด (Repetition) ผู้วิจัยได้ศึกษาในหัวข้อการซ้ำ ไปแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะการใช้คำพ้องความหมาย (Synonym), การใช้คำจ่ากลุ่ม (Superordinate word) และการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) ซึ่งสอดคล้องกับ Wipah Chanawangsa (1986: 148 - 166) ที่ได้แบ่งการเชื่อมโยงคำศัพท์เป็น 5 ประเภท ได้แก่ การใช้คำพ้องความหมาย (Synonymy), การคำจ่ากลุ่ม - ลูกกลุ่ม (Hyponymy and Co - hyponymy), การใช้คำแสดงองค์ประ กอบย่อย (Meronymy and Co - meronymy), การใช้คำตรงกันข้าม (Antonymy) และการใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation)

6. การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม (Conjunction) เป็นการ แสดง ความสั มพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน โดยมีคำเชื่อมแสดงควา มสัมพันธ์ทางความหมาย ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Halliday, M.A.K. and Hasan (1976: 226-273) และ นววรรณ พันธุเมธา (2553: 332-343) จึงสามารถ แบ่งการเชื่อมโยงความโดย การใช้คำเชื่อม (Conjunction) ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การคล้อยตามกัน (Additive), การขัดแย้งกัน (Adversative), การแสดงเหตุผล (Causal), การแสดงเวลา (Temporal) และการแสดงทางเลือก (Alternative)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็น วรรณกรรมเรื่องขูลูนางอั้ว ที่นายปรีชา พิณทองปริวรรตจากตัวอักษรธรรมอีสานเป็นอักษรไทยแล้ว โดยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกั บการเชื่อมโยงความจากการตรวจเอกสาร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังหัวข้อต่อไปนี้

การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงและการแทนที่

1. การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง (Reference)

การอ้างถึง (Reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทา งความหมายของคำหรื อวลีที่ไม่สามารถตีความหมายได้จากตัวของมันเอง แต่ต้องอ้างอิงจากที่อื่น หรือใช้รูปภาษาอื่นอ้าง ถึง คำหรือวลีที่กล่าวไปแล้ว หรือกำลังจะกล่าวถึง การอ้างอิงนั้นจะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือจะต้องอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกันต่อเนื่องกัน โดยสามารถตีความได้จากปริบ ทภาษาว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันกับสิ่งที่รูปภาษาอ้างถึง

จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบการอ้างถึง 3 ประเภท คือ การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม (Personal reference), การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference)

1.1 การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม (Personal reference) คือ การอ้างถึงด้วยคำที่ใช้แทนนาม ได้แก่ บุรุษสรรพนาม (Personal pronouns), นามที่ใช้เป็นสรรพนาม (Pronominally used nouns), และการแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessives)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.1 บุรุษสรรพนาม (Personal pronouns) คือ คำที่ใช้แทนคำนามที่ปรากฏ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์

1.1.1.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ คำที่ใช้แทนตัว ผู้พูดพบสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า กู, ข้อย, ข้า, ข้าน้อย, ข้าบาท, ตนข้อย, ตนข้า, ตนอวน, ตัวข้อย, ตัวข้า, โตเฮา, ผู้ข้า, หม่อม และเฮา พบสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้พูดมากกว่าหนึ่งคนได้แก่ คำว่า ตัวข้า, ฝูงข้อยข้า, ฝูงข้า, สองกู, สองข้า, หมู่เฮา, ฮา, เฮา และฮาเจ้า

ตัวอย่าง

1 …อหังวันทาไหว้ พุทธะสังอันประเสริฐ
รัตนังแก้ว องค์ล้ำโลกลือ
มือ**ข้า**ทังสิบนิ้ว ปณมกรน้อมนบ
คมรพไหว้ พุทโธเจ้าเหลื่อมมุง แด่ถ้อน
อันหนึ่ง กายาเนื้อ ตั้งแต่เกษา**ข้า**นี้
อธิษฐานเป็นบัวทอง ยื่นยอถวายไหว้
หู**ข้า**นี้ ตั้งส่วนอธิษฐาน
ขอให้เป็นทุงชัย คู่งามบูชาแก้ว
จักขู**ข้า** คือตาทังคู่
ขอให้เป็นประทีบใต้ บูชาไหว้ยอดไตร
ใจ**ผู้ข้า** ปรารถนาเหมิดทุกสิ่ง
ขอให้เป็นสิ่งจันทะราชไว้ บูชาไหว้ซู่วัน...
...**ผู้ข้า**เชิญสิบหกชั้นฟ้า เทพาพรหมโลก
ทังเทพแผ่นหล้า หลายชั้นช่อยชู แด่ถ้อน
กับทังเทวดาด้าว เทพาพันช่อง
ขอให้มาช่อยป้อง ชู**ข้า**ซู่แดน แด่ถ้อน
บัดนี้ **ข้า**จักนับชาติท้าว ปางก่อนทัวระมาน ก่อนแล้ว...

(น. 1- 2)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ข้า**, **ผู้ข้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ผู้ประพันธ์เรื่องขูลูนางอั้ว เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึงผู้ประพันธ์ ในบทนมัสการ ซึ่งก่อนเริ่มเรื่องขูลูนางอั้ว ผู้ประพันธ์ได้กล่าวบทนมัสการ บูชาพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2 ...แต่นั้น หมอโหรฟ้าว พลันเปืองเฮวฮีบ
เมือสู่ห้อง โฮงกว้างขาบทูล
บัดนี้ พระบาทเจ้า ทันเที่ยวโดยพลัน
การขัดแข็ง เยืองใดทัน**ข้า**...

(น. 4)

จากตัวอย่าง **ข้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ หมอโหร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง หมอโหร

3 ...หมอก็ดูเหมิดเสี้ยง ตามครูสอนสั่ง
ยอยกนิ้ว ทูลไหว้พระยอดเมือง
ทานโทษท้อน ขอเพิ่งชีวิต
ข้าน้อยดูเถิงถอง แห่งครูสอนไว้...

(น. 5)

จากตัวอย่าง **ข้าน้อย** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ หมอ หมายถึง หมอโหร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง หมอ

4 ...บัดนี้ **ข้า**จักทูลคดีน้อม มารดาตนประเสริฐ
ลูกจักเยืองส่องไต้ พอฮู้ที่ทาง
อันหนึ่ง หลอนว่าพระแม่เจ้า มารมืดมาเถิง บ่ฮู้
อย่าได้โกรธาอด ค่อยฟังคำ**ข้อย**...

(น. 41)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ข้า**, **ข้อย** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม เป็นบทสนทนาระหว่างนางอั้วเคี่ยมกับนางเมืองกายนครแม่ของนาง

5 ...เขาก็จัดเอาได้ พลหลวงถือหาบ
ขุนจิ่งเมือทูลไหว้ นางเมืองกลอยกล่าว
วันนี้ดีเที่ยงแท้ **ตัวข้า**ชิจากไป ก่อนแล้ว...

(น. 47-48)

จากตัวอย่าง **ตัวข้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ หมอ หมายถึง หมอโหร เป็นการแสดงค วามสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุน หมายถึง ขุนแพน ผู้ที่นางเมืองกาสีมอบหมายให้ไปทาบทามนางอั้วเคี่ยม

6 ...แต่นั้น นางเมืองต้าน จาตอบสองขุน
เฮาหากเสียใจหลาย แต่คราวหลังพุ้น
ยามเมื่อ**เฮา**มีท้อง ถือภาร์อั้วเคี่ยม
เฮาได้ไปย่องเยี้ยม ยามแก้วเสี่ยวตน
แม่เสี่ยวพา**เฮา**เข้า สวนอาจอุทิยาน...
...**เฮา**ก็ขอกินเกี้ยง แก้อยากหิวหลาย
เสี่ยว**เฮา**แพง บ่ให้กินพอดื้อ
ความอันนี้ **โตเฮา**จำจื่อ
ฮอดคู่มือ มีได้หล่าหลง...
คัน**เฮา**ตายเป็นนก ซิบ่บีนไปฝ่าย
...อันหนึ่ง ขุนลางท้าว มาโอมเอาก่อน
เฮาได้วางขาดให้ เขานั้นแน่นอน แลเด...

(น. 50)

จากตัวอย่าง **เฮา**, **โตเฮา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือนางเมือง หมายถึง นางเมืองกายนคร (แม่ของนางอั้วเคี่ยม) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางเมือง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7 ...คันว่าแนนพันข้อง ขอเอาเป็นคู่
บ่ให้ม้มมื้อนี้ **ตนข้อย**ส่วนโอม...

(น. 63)

จากตัวอย่าง **ตนข้อย** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือนางเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้ างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู ในตอนที่มาขอทำพิธีเสี่ยงสายแนนที่เมืองกายนคร และต้องการสู่ขอนางอั้วเคี่ยมให้กับขูลูลูกชายของนางให้ได้

8 ...แต่นั้น นางกล่าวต้าน ฮับพากย์บาศรี
จาเสียงหวาน เหนี่ยวบาตนอ้าย
อันว่าจอมบุญเจ้า ประสงค์เลวเอา**หม่อม**
ลางจักได้ที่น้อง เมือซ้อนง่ายดาย พี่เอย

(น. 87-88)

จากตัวอย่าง **หม่อม** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นาง

9 ...เถิงเมื่อราตรีล้ำ สิบเดือนออกใหม่
แม่หากเจ็บปวดท้อง มือจ่องดึงสาย
ทางในใจ เหื่อสิตายจริงแท้
แม่ก็อดบ่ได้ เลยเบ่งเต็มแฮง
ก็จิ่งเห็น**ตนอวน** ออกมาจริงแท้...

(น. 101)

จากตัวอย่าง **ตนอวน** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้ วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

10 ...**ข้า**จักสมมาให้ ตานายแนวแม่
อย่าได้มีบาปต้อง เถิง**ข้า**เมื่อลุน แด่ถ้อน
ข้าขอสมมาให้ อาวอาแนวพ่อ
อย่าได้มีบาปต้อง เถิง**ข้า**ต่อไป แด่ถ้อน
ข้าจักสมมาไท้ แนวนามเป็นแม่
นมเจ้าหวานดั่งน้ำอ้อย **ตัวข้อย**จิ่งใหญ่มา แม่เอย
อย่าได้มีเวรข้อง เถิงตนหลายชาติ
ขอให้ม้มชาตินี้ เวรข้องขอดหนี แด่ถ้อน
ข้าขอสมมาไท้ อินทร์พรหมยมราช
ขอให้ม้มบาปข้อน เวรฮ้ายชาติเดียว แด่ถ้อน
ข้าขอสมาไท้ เทพาตนประเสริฐ
คุณเจ้าหลิงล่ำเยี้ยม **ตนข้า**บ่ลืม
ข้าจักสมมาไท้ มเหสีศักดิ์ใหญ่
คุณเจ้าตุ้มไพร่ฟ้า **ตัวข้า**ใหญ่คอม
ข้าขอสมมาไท้ พุทธฐูปทำเทียม
ทังพระธรรม ต่อมาสอนไว้
ข้าขอสมมาไท้ ราชครูเถรหนู่ม
เณรถ่าวน้อย ครูต้นสั่งสอน แด่ถ้อน
อันหนึ่ง **ข้า**ได้เอาเข้าให้ ไปทานตักบาตร
ผลกากพร้อม ผมกลั้วอยู่ใน บ่สู้
อย่าได้มีเวรข้อง ปาปังเป็นบาป
ขอให้บุญหมู่นี้ ซูค้ำฮอดพรหม แด่ถ้อน...

(น. 102-103)

จากตัวอย่าง **ข้า**, **ตัวข้อย**, **ตนข้า**, **ตัวข้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสด งความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

11 ...นางแพงน้าว มาลาเสวฮีบ
เทียนคู่พร้อม ยอไหว้กล่าวกลอน
ข้าไหว้เจ้า จวงผีปองปลูก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม เอา**ข้อย**สู่สวรรค์...

(น. 111-112)

จากตัวอย่าง **ข้า**, **ข้อย** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือนางแพง หมายถึง นางอั้วเกี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางแพง

12 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงข้าช่วงใช้ อันอยู่ในโฮง ก่อนแล้ว
วันเวียนเถิง ถ่ายไปเป็นมื้อ
เขาก็คองคอยเจ้า สายคอลุกตื่น มานั้น...
...เถิงยามล้ำ สวยมากลายเขต
ข้าบาทเข้า หาน้อยบ่เห็น...

(น. 113)

จากตัวอย่าง **ข้าบาท** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ข้าช่วงใช้ หมายถึง นางสนมรับใช้ของ นางอั้วเกี่ยม เป็ นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ข้าช่วงใช้

13 ...แต่นั้น ขุนลางท้าว มีใจฟ้าวฟั่ง
ฮ้องฮ่ำไห้ หาน้อยหน่อเมือง
โอนออ้ัว**ฎู**นี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว
ขอให้ได้บายนมอั้ว นางงานคราวหนึ่ง ก็เอา
บัดนี้ เสียอ่อนน้อย ไกลข้างแห่ง**ฎู** แลนอ...

(น. 119-120)

จากตัวอย่าง **ฎู** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุนลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

14 ...<u>กา</u>ก็ปากกล่าวต้าน เสียงจ้อยดั่งคน
ลูกสาวใผคึงอ่อนอ้วน เสมอดั่งควันไฟ
คึงขาวใส ดั่งปลีหยวกปลอก
ทัดดอกไม้ ปักปิ่นสังวาลย์
ไหมคำเคียน คาดคึงดูละห้อย
ตายคาค้าง จวงจันทร์ผีปลูก
คันแม่นลูกหมู่เจ้า ไปแม้เที่ยวเอา
ให้เจ้าไปทางก้ำ บูรพาตาวันออก
ก็จักเห็นนาถน้อย ตายห้อยง่าจวง
อย่าให้กลายวันนี้ ไปไวเฮ็วฮีบ
คันแม่นกลายมื้อนี้ **<u>ตนข้อย</u>**ส่วนซิกิน แท้แล้ว...

(น. 124-125)

จากตัวอย่าง **<u>ตนข้อย</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ กา หมายถึง นกกาที่พระอินทร์ให้มาแจ้งสถานที่ที่นางอั้วเคี่ยมผูกคอตาย เป็นการแสดงความสัมพันธ์ ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>กา</u>

15 ...<u>จันหอม</u>คึด ต่างไจอมไว้
นางจิ่งบายแพได้ ลงเฮือนเฮวฮีบ
เถิงที่ไม้ ลำดั้วกล่าวกลอน
บัดนี้ **<u>ข้า</u>**ไหว้เจ้า วิเศษอินตา
ทังเทวดา เมฆลาลวงสร้อย
ขอให้หลิงดู**<u>ข้า</u>** ผัวเมียพลัดพราก กันนี้
ใผผู้ตัดขาดเมี้ยน เวรข้องถึกมัน แค่ถ้อน
ขอให้คำปาก**<u>ข้า</u>** เข็ดยิ่งอวิสัย
ขอให้เวรเถิงถอง แห่งมันเสมอ**<u>ข้า</u>**...

(น. 153-154)

จากตัวอย่าง **<u>ข้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ จันหอม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธี การอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>จันหอม</u>

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

16 ...ฟังยินเขากินเหล้า เมามัวเฟือนฟั่ง
ลางพ่องเขาจาเว้า ดอมกันซับซิ่ม
เฮาจักได้อ่อนน้อย นางอั้วมิ่งเมือง แลนอ...

(น. 39)

จากตัวอย่าง **เฮา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ คนของขุ นลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง เขา

17 ...เมื่อนั้น นางคราญน้อย ยอมือนบแม่
คันว่าแม่บ่เลี้ยง ตัวข้าส่วนตาย
เฮานี้แนวนามเชื้อ กุลวงษ์พระยาใหญ่
รือจักเทียมแทบข้า ขอมฮ้ายอยู่ดง นั้นเด...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **เฮา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือนางคราญและแม่ หมายถึง นางอั้วเกี่ยมและนางเมืองกายนคร (แม่ของนางอั้วเกี่ยม) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางคราญและแม่

18 ...แต่นั่น พระแม่เจ้า ต้านสั่งแสนเมือง
ท่านจ่งเนากาสี แต่งเมือง**เฮา**ถ้า
กับทังเจ้ายอดฟ้า ตนอาชญ์หลานคึง
จ่งให้เสนาเขา แต่งเมือง**เฮา**ถ้า...

(น. 54)

จากตัวอย่าง **เฮา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ พระแม่เจ้า..สั่งแสนเมือง หมายถึง นางเมืองกาสีสั่งให้แสนเมืองอยู่ดูแลเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง กาสี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

19 ...อันหนึ่ง ยังขัดด้วย **<u>สองฮา</u>**ได้ขอด กันนั้น
มาล่าม้าง ไลถิ้มง่ายดาย ดังนี้
ปางเมื่อ**<u>ฮา</u>**ลงน้ำ ในวังสาเกษ วันนั้น
ลูกอยู่ท้อง **<u>เฮา</u>**ให้คู่กัน...

(น. 66)

จากตัวอย่าง **<u>สองฮา</u>**, **<u>ฮา</u>** , **<u>เฮา</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือนางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร แม่ของขูลูและแม่ของ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีก ารอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร

20 ...บัดนี้ **<u>เฮา</u>**จักไปสูญเข้า นางหมอออกปาก
เว้าแต่น้อย กระบวนเบื้องม่วนงาม
คันจักจาเหมิดเสี้ยง กลัวบาบุญมาก
ตายสู่ฟ้า กวนฆ่า**<u>หมู่เฮา</u>** ท่านเอย
แต่นั้น <u>เพียผี</u>เข้า สูญนางออกปาก
ย่างย่างเต้น ทังฟ้อนแกว่งวี
บัดนี้ **<u>เฮา</u>**ก็เอากันขึ้น เมือเถิงแถนใหญ่
ควายมอบให้ ทังเหล้าไก่หมู
กับทังเสื้อผ้าพร้อม ฝูงหมู่เงินคำ
แหวนธำมะฮง ใส่มือยอให้...

(น. 72)

จากตัวอย่าง **<u>เฮา</u>**, **<u>หมู่เฮา</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ เพียผี หมายถึง ผีที่นางสูญส่งไปถวายเครื่องบรรณาการให้กับแถน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>เพียผี</u>

21 ...แถนจิ่งพา**ตู**เข้า สวนแนนหลิงล่ำ
ลางบ่อนฮ้าย ดีนั้นหั้งมี...
...**ตู**ก็พากันเข้า ไปในหลิงล่ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เห็นแจบแจ้ง ดีแล้วจิ่งลง
ตูก็เชิญแถนเถ้า ลงมาเต้าข่วง...

(น. 72-73)

จากตัวอย่าง **ตู** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ ผีที่นางสูญส่งไปถวายเครื่องบรรณาการให้กับแถนเพื่อเข้าไปดูสวนแนน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ผี

22 ...แต่นั้น นางกล่าวต้าน ฮับพากย์บาศรี
จาเสียงหวาน เหนี่ยวบาตนอ้าย
อันว่าจอมบุญเจ้า ประสงค์เลวเอาหม่อม
ลางจักได้ที่น้อง เมือซ้อนง่ายดาย พี่เอย
อันว่าทาสาข้า ตางองค์พระแม่
ก็จักมุดมอดเมี้ยน ตายถิ้มคอบ**เฮา**
ลางจักเป็นเวรข้อง สอง**ฮา**น้องพี่...

(น. 87-88)

จากตัวอย่าง **เฮา** , **ฮา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ นางและบา หมายถึง นางอั้วเคี่ยมและขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นาง และ บา

23 ...บาจึงยอมือไหว้ อินตาตนประเสริฐ
เปิดเกษเกล้า ยอนิ้วขาบทูล
โอนอ ขอให้อินตาเจ้า ควงสวรรค์หลิ่งล่ำ...
...อย่าให้มีเวรต้อง มากวนชิงยาด
สองข้าสุขเลิศล้ำ ยืนหมั้นหมื่นปี
ค้อมว่า ท้าวกล่าวแล้ว ซักแค่มอาชานัย...

(น. 92-93)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>สองข้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ ขูลู หมายถึง ขูลูและนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>บา</u>

24 ...อันหนึ่ง พ่อแม่ก้ำ นางนาถเสมอกัน
กูจักพานางหนี ส่วนมีเวรข้อง
มันจักมานำให้ **<u>สองกู</u>**พลัดพราก
บาปห่าฮ้อย นำใช้อยู่เลิง แท้แล้ว...

(น. 94)

จากตัวอย่าง **<u>สองกู</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ ขูลู หมายถึง ขูลูและนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขูลูและนางอั้วเคี่ยม

25 ...อันหนึ่ง ยังเห็นน้อง นางงามมาฮอด แน่บ่อ
<u>ข้า</u>นี้ขออ่อนน้อย คืนเข้าแต่งเมือง แค่ถ้อน
อันหนึ่ง **<u>ฝูงข้อยข้า</u>** เสนาอามาตย์
ยังหวังสุขเพิ่งเงื้อม ตนเจ้าหน่อเมือง
แต่นั้น แม่แจ่มเจ้า ต้านตอบแสนเมือง
ก็บ่เห็นจอมนาง ดุ่งเดินมาพี้
แม่บ่มีบังไว้ สหายแพงเจ้าเสี่ยว ภายพุ้น
คันว่ามาเทียงแท้ แพงล้านชิส่งเมือ แท้แล้ว...

(น. 115)

จากตัวอย่าง **<u>ฝูงข้อยข้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ ข้า หมายถึง แสนเมืองของเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>ข้า</u> (เสนาอามาตย์)

26 ...แต่นั้น <u>แสนขุน</u>พร้อม <u>แสนคำแสนราช</u>
<u>แสนแก้ว</u>พร้อม คืนเข้าคอบทูล
เมือฮอดท้าว บาบ่าวขุนลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยอมือนบ กล่าวจาจงต้าน
ฝูงข้าจัดกันเข้า หานางอิดอ่อน เสียแล้ว
ก็บ่เห็นแจ่มเจ้า นางน้อยที่ใด แลนา...

(น. 119)

จากตัวอย่าง **ฝูงข้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือแสนขุน , แสนคำ, แสนราช และ แสนแก้ว เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง แสนขุน, แสนคำ, แสนราช และ แสนแก้ว

27 ...แต่นั้น ขุนลางท้าว มีใจฟ้าวฟั่ง
ฮ้องฮ่ำไห้ หาน้อยหน่อเมือง
โอนออ้วกูนี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว...
...เขากินเหล้า ทังต่อยพิณซอ
เสียงม่วนแม้ง **ฮาเจ้า**กล่อมกัน แลเด...

(น. 119-120)

จากตัวอย่าง **ฮาเจ้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขุนลาง หมายถึง ขุนลางและนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุนลางและนางอั้วเคี่ยม

28 ...ค้อมว่าหมอจาแล้ว นางเมืองเตินป่าว
เสเนศพร้อม ดาห้างอย่านาน
เฮาจักพลีกรรมให้ ผีเมืองอินทิราช
อย่าให้กลายมื้อนี้ พลันห้างเที่ยวเมือง...

(น. 122)

จากตัวอย่าง **เฮา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ นางเมือง หมายถึง นางเมืองกายนคร และชาวกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางค วามหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางเมือง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

29 ...<u>พระแม่เจ้า</u> ตนเอกทังสอง
ยอมือทูล ฮอดอินทร์ในฟ้า
คันว่ากุมารน้อย เจ้าอ่อนทังสอง **<u>ข้า</u>**นั้น
เมือเสวยสุข อยู่ในเมืองฟ้า
คันแม่นแนวโพธิ์แท้ เสด็จเมือผาสาท จริงนั้น
ขอให้ทำฤทธิ์กล้า ให้**<u>ตัวข้า</u>**ล่ำกระบวน แด่ถ่อน...

(น. 162-163)

จากตัวอย่าง **<u>ตัวข้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูด คือ พระแม่เจ้า หมายถึง นางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>พระแม่เจ้า</u> (นางเมืองกาสีและเมืองกายนคร)

30 ...แต่นั้น <u>มารดา</u>ต้าน เตินเขาลาเลิก
แล้วสั่งเจ้า ตนแม่เมืองกาย
บัดนี้ **<u>เฮา</u>**จักพากันคืน สู่เมืองวันนี้
อันหนึ่ง**<u>เฮา</u>**จักแหนแห่น้อย เจ้าอ่อนเสวยเมือง
สัจจังเฮา อย่ามีมายม้าง...

(น. 170)

จากตัวอย่าง **<u>เฮา</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้พูดคือมารดา หมายถึง นางเมืองกาสี (แม่ของขูลู) และชาวเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>มารดา</u> (แม่ของขูลูและชาวเมืองกาสี)

1.1.1.2 สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ คำที่ใช้แทนตัว ผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย พบสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า เจ้า, โต, ท่าน, ท้าว, นาง, นางงาม, บา, บาท, บาท้าว, พระ, พระนาง, พระบาทเจ้า, พระองค์, มึง และอวน พบสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้พูดพูดด้ว ยมากกว่าหนึ่งคนได้แก่คำว่า เขือ, เขือท่าน, เจ้า, ท่าน, สองเจ้า, สองท่าน, สองฮา, สู, สูท่านท้าว, หมู่เจ้า และ เฮา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

1 ...<u>พระ</u>$_1$ก็ทันหมอโหร เที่ยวมามีช้า
แต่นั้น <u>หมอโหร</u>$_2$ฟ้าว พลันเปืองเฮวฮีบ
เมือสู่ห้อง โฮงกว้างขาบทูล
บัดนี้ **<u>พระบาทเจ้า</u>**$_1$ ทันเที่ยวโดยพลัน
การขัดแข็ง เยืองใดทันข้า
แต่นั้น พระบาทท้าว มีอาชญาตรัส
<u>ท่าน</u>$_2$จ่งดูกุมาร เกิดมาวันนี้...

(น. 4)

จากตัวอย่าง **<u>พระบาทเจ้า</u>**$_1$, **<u>ท่าน</u>**$_2$ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างเจ้าเมืองกา สีกับโหรหลวง คือ <u>พระ</u>$_1$หมายถึง เจ้าเมืองกาสี และ <u>หมอโหร</u>$_2$ คือโหรหลวง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>พระ</u>$_1$ และ<u>หมอโหร</u>$_2$ ตามลำดับ

2 ...แต่นั้น <u>พระ</u>จิ่งต้าน จาต่อหมอโหร
เฮาจักหาหมอตัด หมู่เวรยังชิได้ บ่เด
หมอซ้ำบายสอต้อง คูณไปหลายวาด
หมอก็ตัดขาดเมี้ยน บ่มีได้ต่อไป **<u>พระ</u>**เอย...

(น. 6)

จากตัวอย่าง **<u>พระ</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้ วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างเจ้าเมืองกาสีกับหมอโหร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความห มายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>พระ</u> หมายถึง เจ้าเมืองกาสีพ่อของขูลู

3 ...วันหนึ่งแม่ก็อออดต้าน จาต่อขูลู
สายคอกู สิ่งใดเด**<u>เจ้า</u>**
บัดนี้ แม่จักหานางช้อน เทียม**<u>บา</u>**เป็นคู่
เทียมแจ่มเจ้า **<u>บาท้าว</u>**แต่งเมือง แม่แล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อันว่าลูกท่อนท้าว บาบ่าวขูลู
สมกับนางทองสี ผู้ดีปานแต้ม
บาบ่จงใจตั้ง ดอมนางจักหยาด แด่นอ
แม่จักไปกล่าวต้าน โอมให้แก่**บา**
ท้าวบ่ยินดีด้วย ดอมใผจักแห่ง
ดีแต่นอนเน่งเนื้อ ในห้องผู่เดียว...

(น. 12-13)

จากตัวอย่าง **เจ้า**, **บา**, **บาท้าว**, **บา**, **ท้าว** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสี แม่ของขูลู กับขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขูลู

4 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงแม่แจ่มเจ้า อั้วเคี่ยมนางเมือง
พระแม่ทันนางงาม สู่โฮงมีช้า
แล้วจิ่งวาจาเว้า ดอมนางนีน่ำ
แม่จักเวนมอบบ้าน เมืองให้แก่**นาง**
เพราะเพื่อขุนลางท้าว บาบ่าวขุนเขา
มาโอมขอ เหนี่ยวเอา**นางน้อย**...

(น. 39-40)

จากตัวอย่าง **นาง**, **นางน้อย** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมกับนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง อั้วเคี่ยม

5 ...แต่นั้น นางเมืองก้ำ ทางกายแถลงตอบ
แม่เสี่ยวปะละถิ้ม เอาซ้อนก่อนเฮา
ขูลูมีสองซ้อน ซิมาเอาสามสี่ เป็นบอ
ใผผู่ไลละถิ้ม ฉันนี้บ่นอ นี้เด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โตหากปะละถิ้ม ไลเสียดายเปล่า สานอ
สังว่าให้ เทียมก้อนก่อนเฮา...

(น. 66-67)

จากตัวอย่าง **โต** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูด ด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสีกับนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง แม่เสี่ยว หมายถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู

6 ...แต่นั้น นางงามอั้ว บิดเบือนบ่ปาก
พระแม่เว้าจ่อยจ้อย นางน้อยบ่ตึง
พระแม่เจ้า กริ้วโกรธคำเค็ม
มึงบ่ฟังคำสอน แห่งกูจาต้าน...

(น. 79)

จากตัวอย่าง **มึง** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครกับนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางงามอั้ว หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

7 ...แต่นั้น ท้าวตอบต้าน ตนนาถมีนาน
พี่มาเถิง แห่งอวนเป็นบ้า
หลอนท่อเอาตนเข้า โคจรดั้นเถื่อน
เป็นดังปืนเสียบเข้า ทวงฮ้อนป่วงมา
ยามเมื่อ**อวน**มาต้าน วาจาดอมขิ่น คำนั้น
สังมาเตาะพี่ให้ ตายเมี้ยนคอบ**พระนาง** ดังนี้...

(น. 85)

จากตัวอย่าง **อวน**, **พระนาง** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่าง ขูลูกับนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ตนนาถ หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

8 ...แม่จิ่งตัดขาดเมี้ยน วางมอบฝูงเขา
เอาอวนเถิงโฮงหลวง บ่จาถามถ้อย
กูจักเอา**มึง**ให้ ขุนลางเป็นคู่ กันแล้ว
มึงอย่าขัดต่างแท้ เอาให้คู่กัน...

(น. 86)

จากตัวอย่าง **มึง** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยมกับนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง อวน หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

9 ...แต่นั้น นาง$_2$จิ่งแยงไปก้ำ จวงหอมอินทร์ปลูก$_1$
นางจิ่งหักดอกไม้ เทียมพร้อมคู่กัน
ถวายบังคม กล่าวจาจงต้าน
ข้าไหว้**เจ้า**$_1$ จวงหอมอินทร์ปลูก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม เอาข้าสูสวรรค์ แด่ถ้อน
แต่นั้น จวงหอมเจ้า แถลงกลอนคำตอบ
เฮาบ่เคยอ่อนน้อม เอาแท้แห่งคน **ท่าน**$_2$เอย
มีแต่เป็นหอมเจ้า อินตาเทวราช
ทุกค่ำเช้า ศีลห้าพร่ำเพ็ง **ท่าน**$_2$เอย...

(น. 109)

จากตัวอย่าง **เจ้า**$_1$ และ **ท่าน**$_2$ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางอั้วเคี่ยมกับต้นจวงหอมอินท ร์ปลูก เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง จวงหอมอินทร์ปลูก$_1$ และ นาง$_2$ ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

10 ...แต่นั้น ยังมีสาลิกาแก้ว ผัวเมียลูกอ่อน
เขาก็หลิงล่ำเยี้ยม เห็นน้อยดุ่งเดิน
นกก็ปากกล่าวต้าน เป็นดั่งเสียงคน
แถลงคำทัก ต่อนางคำละห้อย
ดูราฉายาแก้ว นางงามดั้นดุ่ง มานี้
เจ้าจักเข้าป่าไม้ ไปแท้ที่ใด นี่เด
อันหนึ่ง สังว่าตนเดียว**เจ้า** โคจรดั้นเถื่อน ฉันนี้
พี่บ่น้อง นำ**เจ้า**บ่มี นี่เด...

(น. 109-110)

จากตัวอย่าง **เจ้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่าง นกสองผัวเมีย กับ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นาง หมายถึง นางอั้ว-เคี่ยม

11 ...อินทร์จึ่งเสด็จล่วงเท้า เถิงที่นางตาย
เห็นกาดำ กล่าวจาจงต้าน
กาเอย**มึง**จ่งไปบอกให้ ตนแม่นางตาย ที่พุ้น...

(น. 124)

จากตัวอย่าง **มึง** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างพระอินทร์กับกา เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง กาดำ

12 ...แต่นั้น แม่แจ่มเจ้า ต้านต่อดอมกา
ว่า**กา**เอยมันหากเป็นความจริง ดั่งความ**โต**เว้านั้นรือ
รือหากมาเว้าเหล้น เป็นคำตั๋วล่าย
ขอให้บอกแจ่มแจ้ง เฮานี้ผู้อยากฟัง แท้แล้ว...

(น. 125)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>กา</u>**, **<u>โต</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร กับกาที่พระอินทร์ส่งมาแจ้งข่าว เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>กา</u>

13 ...สองก็เซาลวาไว้ แคมเวียงเซาจอด
ตกแต่งเนื้อ ดีแล้วเล่าไป
ขึ้นสู่ห้อง โฮง<u>แม่มารดา</u>
ยอสารถวาย กล่าวกลอนประณมไหว้
บัดนี้ พระแม่ไช้ข้าน้อย ถวาย**<u>บาท</u>**แวนไกล
ใจเมืองเสีย มิ่งมรณ์เมือฟ้า
นางก็เดินเถิงก้ำ จวงผีปองปลูก ภายพุ้น
ไหมฮัดคล้อง คอน้อยผูกตาย **<u>พระ</u>**เอย
แล้วจิ่งใช้ข้าน้อย เชิญบาท**<u>พระองค์</u>**ศรี...

(น. 132)

จากตัวอย่าง **<u>บาท</u>**, **<u>พระ</u>**, **<u>พระองค์</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่าง ทหารเมืองกายนครที่มาแจ้งข่าวการตายของนางอั้วเคี่ยมกับนางเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>แม่มารดา</u> หมายถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู

14 ...แม่แจ่มเจ้า เห็น<u>ท้าว</u>ท่าวตาย
ใจขาดแล้ว แล้วเล่าคืนมา
ชลธาไหล หลั่งลงฮำหน้า
โอนอโฉมเฉลาสร้อย อินทร์แปลงเบ้าหล่อ แม่เอย
เจ้าแม่ตายจากข้อย มีฮู้เมื่อคืง เดนอ
โอนอปางเมื่อ**<u>เจ้า</u>**แสวงเหล้น เที่ยวหานางนาถ
แม่ก็คองแจ่มเจ้า คอยเยียมล่ำทาง แม่นา...

(น. 136-137)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>เจ้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมือง กาสีกับขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>ท้าว</u> หมายถึง ขูลู

15 ...อันหนึ่ง ขุนนายพร้อม เสนาข้าไพร่
อย่าได้ขันแข็งกล้า ใจตั้งต่อกัน
คันว่าวันศีลตั้ง เมือในธาตุใหญ่
ทานใจ้ใจ้ ศีลห้าอย่าไล **<u>ท่าน</u>**เอย...

(น. 170-171)

จากตัวอย่าง **<u>ท่าน</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสีกับ เสนาอำมาตย์และชาวเมืองใหม่ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุ รุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>แม่เสี่ยว</u> หมายถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู

16 ...แต่นั้น นางเมืองต้าน จารจา<u>ข้าไพร่</u>
อันว่านางนาถน้อย ดูล้าวต่างใจ
<u>สู</u>จ่งคืนเมือเว้า ขุนลางบาบ่าว
แม่จักคืดท่าให้ เป็นแก้วคู่กัน...

(น. 45)

จากตัวอย่าง **<u>สู</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครกับข้าไพร่ หมายถึง ทหาร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>ข้าไพร่</u>

17 ...แต่นั้น <u>ขุนด่าน$_2$</u>ก้ำ เมืองกายฟ้าวฟั่ง
อันนี้เศิกฝ่ายก้ำ แดนท้าวที่ใด นี้เด
เขาก็คอยแยงผ้าย ถามดูแวนฮีบ
<u>เจ้า</u>$_1$จักเต้าหมู่ช้าง มานี้เหตุใด นี้เด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แต่นั้น ขุนสม$_1$ต้าน แถลงกลอนกลอยบอก
บัดนี้พระแม่เต้าหมู่ช้าง โอมอ้ัวต่อกัน **ท่าน**$_2$เอย...

(น. 55)

จากตัวอย่าง **เจ้า**$_1$เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน และ **ท่าน**$_2$เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์หมายถึงขุนด่านเมืองกายนคร ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างขุนด่านเมืองกายนครกับขุนสมพร้อมทหารจากเมืองกาสี เป็นการแสดงควา มสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขุนสม$_1$ และ ขุนด่าน$_2$ ตามลำดับ

18 ...แม่แจ่มเจ้า ม้อนฟาดกลองชัย
เสนาไหล หลั่งมามีช้า
แม่กล่าวต้าน จาบอกเสนา
เขือท่านเอากันตก แต่งการอย่าช้า
บัดนี้ เศิกหลวงก้ำ กาสีมูลมาก
เต้าหมู่ช้าง เต็มด้าวด่านเมือง
หมายจักมาเอาน้อย ไปเมืองชิงยาด
สูจ่งจัดหมู่ข้า ขอมฮ้ายฮีบโฮม เที่ยวถ้อน...

(น. 57)

จากตัวอย่าง **เขือท่าน** และ **สู** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้ เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครกับเสนาอำมาตย์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง เสนา

19 ...หาคนไว้ ฮักษาอ่อนนางงาม
เจ็ดพันคน แวดระวังนางน้อย
ย้านว่าโจรมารฮ้าย มาชูชิงยาด
สูท่านท้าว ระวังหมั้นอย่าไล หั้นถ้อน...

(น. 58-59)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>สูท่านท้าว</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครกับ เสนาอำมาตย์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>คน</u> หมายถึง ทหารที่จะมาทำหน้าที่ป้องกันนางอั้วเคี่ยม

20 ...แต่นั้น คำฝิ่วฟัง เถิงนางอั้วเคี่ยม
จิตหลูดหล้ม เป็นบ้าวั่งเว
แล้วจิ่งทัน<u>สาวใช้</u> มาไวเฮวฮีบ
เขาบ่ช้า มาพร้อมขาบทูล
แต่นั้น นางงามน้อย ปีปายต้านกล่าว
เฮาจักใช้**<u>หมู่เจ้า</u>** หาท้าวเล่าการ
เฮาจักวางคำให้ แข็งมือ**<u>สองท่าน</u>**
อย่าให้ความแผ่ฟ้ง เถิงไท้แม่เมือง แด่ถ้อน
จ่งให้ไปเถิงท้าว ขูลูมาฮีบ
น้องจักต้านกล่าวอ้าย คำหมั้นซู่อัน ว่าเนอ...

(น. 82-83)

จากตัวอย่าง **<u>หมู่เจ้า</u>** และ **<u>สองท่าน</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางอั้วเคี่ยมกับสาวใช้ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>สาวใช้</u>

21 ...อันว่าทาสาข้า ตางองค์พระแม่
ก็จักมุดมอดเมี้ยน ตายถิ้มคอบ**<u>เฮา</u>**
ลางจักเป็นเวรข้อง **<u>สองฮา</u>**น้องพี่
เทียวช่วงใช้ เวรนั้นบ่เซา
ขอให้ขันตีเยื้อน ซามเวรหายส่วง
คันว่าเหมิดบาปแล้ว **<u>เฮา</u>**ซิได้ฮ่วมกัน...

(น. 88)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>เฮา</u>** และ **<u>สองฮา</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางอั้วเคี่ยมกับขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยมและขูลู

22 ...ค่อยอยู่ดีเยอ<u>สาลิกาแก้ว</u> <u>ผัวเมีย</u>ลูกอ่อน เฮียมเอย
จ่งให้เลี้ยงลูกน้อย **<u>สองเจ้า</u>**ให้ใหญ่ดอม แค่ถ้อน...

(น. 111)

จากตัวอย่าง **<u>สองเจ้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางอั้วเคี่ยมกับสาลิกาผัวเมีย เป็ นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>สาลิกาแก้วผัวเมีย</u>

23 ...อยู่บ่ได้ บินผ้ายเผ่นไป
แยงเจียงก้ำ โฮงซาว<u>พระแม่</u>
กาก็ปากกล่าวต้าน เสียงจ้อยดั่งคน
ลูกสาวใผคึงอ่อนอ้วน เสมอดั่งควันไฟ
คึงขาวใส ดั่งปลีหยวกปลอก
ทัดดอกไม้ ปักปิ่นสังวาลย์
ไหมคำเคียน คาดคึงดูละห้อย
ตายตาค้าง จวงจันทร์ผีปลูก
คันแม่นลูก**<u>หมู่เจ้า</u>** ไปแม้เที่ยวเอา
ให้**<u>เจ้า</u>**ไปทางก้ำ บูรพาตาวันออก...

(น. 124-125)

จากตัวอย่าง **<u>หมู่เจ้า</u>** และ **<u>เจ้า</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างกากับนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมและชาวเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>พระแม่</u> และชาวกายนคร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

24 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า ค้ามฮุ่งในคึง
มีใจอด ค่อยจาจงต้าน
แล้วจิ่งต้านบอกให้ ฝูง<u>หมู่นายเมือง</u>
<u>เขือ</u>จ่งคืนเมือหา แม่เมืองภายพุ้น...

(น. 138)

จากตัวอย่าง **<u>เขือ</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสีกับทหารเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>หมู่นายเมือง</u>

25 ...<u>คนเฮา</u>นี้ อย่าลืมคำพระสั่ง
บ่อนบ่พอเชื่อแท้ อย่าหมายหมั้นสิบาดมือ **<u>ท่าน</u>**เอย...

(น. 140)

จากตัวอย่าง **<u>ท่าน</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครกับคนอ่าน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้ างถึง <u>คนเฮา</u> (ไม่เฉพาะเจาะจง)

26 ...เมื่อนั้น พระแม่ต้าน เตินบอก<u>เสนา</u>
<u>เขือ</u>จ่งพากันตก แต่งดีดาห้าง...

(น. 146)

จากตัวอย่าง **<u>เขือ</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่าง นางเมืองกาสีกับ เสนาอำมาตย์ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง <u>เสนา</u>

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

27 ...แต่นั้น พระยาเมืองเจ้า โกธากริ้วโกรธ
สูนี้มาบ่สู้ แนวเชื้อแห่ง**โต** นี้เด
อันว่าชายาแก้ว เมียกูเป็นเอก
สูบ่เตื้องต่อหน้า เป็นเชื้อเพิ่งบุญ ดังนี้
กูจักตัด**สู**ให้ ผัวเมียเป็นขาดกันนั้น
ใผผู้ชักแทบเนื้อ ฟันฆ้าขาดคอ แท้แล้ว...

(น. 153)

จากตัวอย่าง **สู** และ **โต** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการ สนทนาระหว่าง พระยาเป็งซอน กับนางจันหอม และสามี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ผัวเมียที่ถูกพระยาเป็งซอนสั่งให้แยกจากกัน

28 ...แม่นว่า เวรบาป้อย นำเถิงพระยาใหญ่
เจ็ดชาติใช้ นำข้องคอบคึง
ซ้ำชาตินี้ มาแม่นขูลู **เจ้า**เอย
อันว่าจันหอมเวน ถึกพระยาเมียเค้า
นางเมืองใช้ เวรหลังหลายชาติ
ก็จิ่งซ้ำชาตินี้ เป็นอั้วเที่ยงจริง **เจ้า**เอย
ฟังเยอ**เจ้า** คลองธรรมสอนสั่ง
ให้ค่อยเอาเข้าเนื้อ จำหมั้นคู่คน หั้นถ้อน...

(น. 154-155)

จากตัวอย่าง **เจ้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างผู้ประพันธ์กับผู้อ่าน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง คน หมายถึง ผู้อ่านทุกคน ไม่เฉพาะเจาะจง

29 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า ใช้เที่ยวสองขุน
สูจ่งเชิญนางเมือง เที่ยวมาอย่าช้า...

(น. 156)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **สู** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสีกับท หาร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง สอง-ขุน

30 ...แล้วจิ่งปลงคำให้ แสนเมืองเป็นแก่
สองฝ่ายท้าว หาให้คู่อัน
ขุนจิ่งปลงคำไหว้ นางเมืองยูแต่ง
นับทังฝูงเขาข้า ประมาณได้แปดพัน
ตกแต่งเข้า บัวระบัติอย่าขาด
วันคืน**สู** ค่อยเอากันสร้าง...

(น. 168)

จากตัวอย่าง **สู** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ใช้แทนตัวผู้ฟังหลายคนหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยจำนวนมากกว่าหนึ่งคน ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสีกับแสนเมือง ผู้ปกครองเมืองที่ตั้งขึ้นมาใหม่ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ฝูงเขาข้า หมายถึง ชาวบ้านและชาวป่าที่มาอาศัยอยู่เมืองใหม่

1.1.1.3 สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้ที่ผู้พูดกล่าวถึง พบสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า เขา, เจ้า, ท้าว, นาง, บา, บาคราญ, บาท้าว, บาบ่าว, บาบ่าวท้าว, พระ, พระบาทท้าว, พระองค์, เพิ่น, มัน และ องค์ พบสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ คือคำที่ใช้แทนตัวผู้ที่ผู้พูดกล่าวถึงมากกว่าหนึ่งคนได้แก่คำว่า เขา, ฝูงเขา, ฝูงเขาข้า, เพิ่น, มัน และ สองเจ้า

ตัวอย่าง

1 ...ยังมีเมืองหนึ่งนั้น เฮียกชื่อกาสี
มี**พระยาเทียม**ทรง แต่งเมืองหอมข้า...
...**พระ**ก็สุขอยู่สร้าง ทศราชครองธรรม
กินทานเถิง ยอดไตรวติงส์แก้ว
อันว่าคำแพงน้อย เทียม**พระองค์**เป็นแก่...

(น. 2-3)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **พระ**, **พระองค์** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ พระยาเทียม หมายถึง เจ้าเมืองกาสี พ่อของขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง พระยาเทียม

2 ...แม่นว่าสัตว์สิ่งฮ้าย เศิกแห่งทางใด
ก็บ่เบียนกุมาร หลีกไกลไลเว้น
ท่อแต่เวรของ**เจ้า** นำมาเกี้ยวกอด
บาบ่าวท้าว ซิเอาพร้าปาดคอ แท้แล้ว...

(น. 6)

จากตัวอย่าง **เจ้า**, **บาบ่าวท้าว** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ กุมาร หมายถึง ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง กุมาร (ขูลู)

3 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงเมืองหนึ่งนั้น เฮียกชื่อเมืองกาย
พระยาศรีอยู่ทรง แต่งเมืองหอมข้า...
...เงินคำเขา หลั่งมาถวาย**เจ้า**
คำพันน้อย เทียม**องค์**เป็นมิ่ง
พระก็ฮักยิ่งล้ำ แพงไว้เกิ่งใจ...

(น. 7-8)

จากตัวอย่าง **เจ้า**, **องค์**, **พระ** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ พระยาศรี หมายถึง เจ้าเมืองกายนคร พ่อของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง พระยาศรี

4 ...อันว่าลูกท่อนท้าว บาบ่าวขูลู
สมกับนางทองสี ผู้ดีปานแต้ม
บาบ่จงใจตั้ง ดอม**นาง**จักหยาด แด่นอ...

(น. 12)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **นาง** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ นางทองสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษ-สรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางทองสี (หญิงสาวที่แม่ของขูลูสนใจจะทาบทามมาให้ขูลู)

5 ...นับแต่ใต้โลกล้ำ มนุษย์ชาติเมืองคน
ใผจักหลิงเห็นใจ แห่งกันมีได้
มีแต่สัพพัญญูเจ้า ทัวระมานปางก่อน ภายพุ้น
พระก็หลิงลำเยี้ยม เห็นถ้วนซู่ภาย...

(น. 27)

จากตัวอย่าง **พระ** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ สัพพัญญูเจ้า หมายถึง พระพุทธเจ้า เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึงสัพพัญญูเจ้า

6 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงขุนลางผู้ ขอมภูขาก่ำ ก่อนแล้ว
มันก็มักแจ่มเจ้า นางอั้วหมั่นมา
มันจิ่งหามาได้ กวางฟานเนื้อป่า
เทียวส่งเจ้า ตนล้ำแม่เมือง
ทุกค่ำเช้า เทียวส่งเค็มกวาง
ทังเค็มฟาน หมู่กระแตแลจ้อน
หลายวันแท้ **เขา**เพียรมีขาด...

(น. 37)

จากตัวอย่าง **มัน** และ **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุนลาง

7 ...พอเมื่อ แม่ตอบต้าน จาต่อสองขุน
พอให้แยงเงาเห็น เหตุการณ์ดีฮ้าย
ให้ขุนคืนเมือเว้า นางเมืองแม่เสี่ยว ภายพุ้น...
...ขุนก็ขึ้นสู่ห้อง โฮงราชมารดา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยอมือทูล ขาบกลอนกลอยไหว้
อันว่า พระแม่ใช้ โอมอ่อนนางงาม
เพิ่นก็ตัดเฮาเสีย บ่มีทางได้
เพิ่นว่าขุนลางข้า มาโอมเอาก่อน
เพิ่นก็วางแจ่มเจ้า นางอั้วก่อนเฮา...

(น. 51)

จากตัวอย่าง **เพิ่น** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ นางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึงแม่ หมายถึง นางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยม

8 ...เถิงเมื่อวันลุนตั้ง ขุนสมจัดเร่ง
ช้างม้าพร้อม ดาตั้งเครื่องเครา
เขาก็ขึ้นสู่ห้อง โฮงราชพลันไป...

(น. 54)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ขุนสมทหารของเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุนสม

9 ...ค้อมว่าบอระบวนแล้ว เชิญนางอั้วเคี่ยม
ตกแต่งเนื้อ ลงเหล้นข่วงเพียง
นางก็ถกถ่ายซิ้น ผืนใหม่ทรงโฉม...
...**นางคราญ**ย้าย ลีลายัวระยาตร
สาวสำน้อย พอฮ้อยหลั่งนำ
ยืดยืดย้าย เสียงเสบนนตรี
นางก็ไปเถิงเตียง นั่งลงเซายั้ง...

(น. 74)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **นาง**, **นางคราญ** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม

10 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงขูลูท้าว กาสีบาบ่าว
ท้าวก็ตกแต่งเนื้อ งามย้อยเกิ่งอินทร์...
...**ท้าว**ก็ลีลาย้าย พลแพนแหนแห่
บ่าวสำน้อย พอห้อยหลั่งนำ...

(น. 75)

จากตัวอย่าง **ท้าว** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุ ษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขูลู

11 ...อันว่า ขุนลางผู้ จอมภูชมชื่น
มันก็ตกแต่งตั้ง ตีม้าวเซิดคำ
แปลงทังไม้ปิ่นเกล้า คำเคี่ยมมณีโช
แหวนธำมะฮง ลูกดีพอฮ้อย
มันก็ประสงค์ห้าง หานางอั้วเคี่ยม...

(น. 82)

จากตัวอย่าง **มัน** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุนลาง

12 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงข้าช่วงใช้ อันอยู่ในโฮง ก่อนแล้ว
วันเวียนเถิง ถ่ายไปเป็นมื้อ
เขาก็คองคอยเจ้า สายคอลุกตื่น มานั้น
เขาย่องเข้า หาน้อยหน่อเมือง
ปืดผ้ากั้ง หลิงล่ำจอมนาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลยบ่เห็นจอมแพง ที่ใดฮมฮ้อน
เขาก็เฮวพลันฟ้าว เมือทูลพระแม่...

(น. 113)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ข้าช่วงใช้ หมายถึง นางสนมรับใช้ เป็ นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ข้าช่วงใช้

13 ...แต่นั้น ขูลูท้าว ฟังพากย์นางเมือง
คนิงในใจ คู่ดวงคนิงไว้...
...**ท้าว**คึดแล้ว เสด็จสู่บรรทม
นอนสะแคงคึด บ่ลืมยามน้อย
คึดฮอดน้อง บายแว่นมาแยง
เห็นแต่เงาจอมแพง อยู่เทียม**บาท้าว**
แต่นั้น ผีหุงเข้า สูญใจ**บาบ่าว**
เลยเนือดเนื้อ **บาท้าว**สั่นสาย
บาก็อดบ่ได้ บายมีดแทงคอ
บาคราญตาย ทีชะนอนตาค้าง
เลือดพุ่งกลั้ว เต็มแผ่นเพียงชะนอน
บาคราญลด ชั่วเมือเมืองฟ้า
บาก็เมือเถิงห้อง ลินคำลางเลือด
นางอยู่ถ้า เห็น**ท้าว**แล่นมา...

(น. 133-134)

จากตัวอย่าง **ท้าว**, **บาท้าว**, **บาบ่าว**, **บา**, **บาคราญ** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ขูลูท้าว เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขูลูท้าว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

14 ...กงเทิงนั้น ขูลูบาบ่าว
แสงบ่แจ้ง ดูเศร้าหม่นหมอง
ด้วยว่า**พระบาทท้าว** ฟูมเลือดมรณา...

(น. 164)

จากตัวอย่าง **พระบาทท้าว** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการ ใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขูลู ในตอนที่ขูลูและนางอั้วเคี่ยมแสดงอิทธิฤทธิ์เป็นรุ้งกินน้ำ

15 ...เป็นแต่บุญภายหลัง ต่อมานำให้
นางได้กินทานแท้ ภายหลังแสนชาติ
บุญช่อยยู้ ชูขึ้นฮอดพรหม แท้แล้ว
แม่แจ่มเจ้า บาบ่าวขูลู วันนั้น
นางใจอด ค่อยเพียรบุญกว้าง
ชาติก่อน**นาง**ได้เป็นลูกเจ้า พระยาใหญ่นันทา...

(น. 173)

จากตัวอย่าง **นาง** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ แม่แจ่มเจ้า หมายถึง นางเมืองกาสี แม่ของขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง แม่แจ่มเจ้า

16 ...ฝูงแม่เลี้ยง ไหลหลั่งมาโฮง
หลิงดูกุมารีนาง เกิ่งอินทร์แปลงปั้น
เขาจิ่งเมือทูลไหว้ พระยาเมืองฮู้ข่าว
พระบาทท้าว หาน้อยล่ำกระบวน
เห็นฮูปน้อย งามเกิ่งนางแมน...

(น. 8)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ฝูงแม่เลี้ยง หมายถึง บรรดาสนมของเจ้าเมืองกายนคร พ่อของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ฝูงแม่เลี้ยง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

17 ...แล้วจิ่งจัดเอาได้ สนมนางหลายสำ่
บัวระบัติแจ่มเจ้า นางอั้วมิ่งเมือง
นางก็สุขเลิศล้ำ ในอาจโฮงหลวง
ลางเมื่อพาชุมสาว สู่สะพังสวนกว้าง
ลางวันพา**เขา**เข้า สวนมอนในเถื่อน
นางก็คึดใคร่เลี้ยง ยังม้อนป่อนไหม...

(น. 11)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ นางสนมสาวใช้ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง สนมนางหลายสำ่

18 ...ถั่นที่นั่งเค่าเม้า เขาว่าดาวเสือ
ถ้านเทิง**เขา** เฮียกว่าดาววีแท้
เลียนชะล้าย ตั้งอยู่ถานเทิง
ชื่อว่าดาวสะเภา ขี่ไปผันผ้าย
ถันที่นั้น**เขา**ว่าดาวดอกไม้ เลียนกิ่งสาขา...

(น. 28)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงซึ่งคำว่า เขา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ เพราะไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นใคร ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างขูลูกับนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง เขา

19 ...ถ้านที่ฮองฮองหน้า ดาวสาวชมบ่าว$_1$
สองหน่วยนั้น เฮียงข้างฮ่วมกัน
มัน$_1$จักคือสุขสัน สิ่งเฮียมจาต้าน...
...ดาวนั้นเทียบพระนางน้อง เทียมสองเป็นคู่
เพิ่น$_2$ว่าดาวซ้อนชู้ เทียมข้างคู่กัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นับแต่ดาว$_3$อยู่ฟ้า แฝงฝ่ายพระจันทอน
แนว**มัน**$_3$หลาย นับดูบ่มีถ้วน...

(น. 29)

จากตัวอย่าง **มัน**$_1$, **เพิ่น**$_2$และ**มัน**$_3$ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงในที่นี้เป็นการสนทนากันระหว่างขูลูกับนาง อั้วเคี่ยมที่กล่าวถึงดวงดาวหลายดวง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึงดาวสาวชมบ่าว$_1$ และ ดาว$_3$ ส่วนคำว่า เพิ่น เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์เพราะไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นใคร

20 ...เฮานี้แนวนามเชื้อ กุลวงษ์พระยาใหญ่
รือจักเทียมแทบข้า ขอม**ฮ้า**ยอยู่ดง นั้นเด
เขานั้นศีลธรรมเจ้า บ่มีสังจักสิ่ง...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ขอม หมายถึง ขุนลาง ในที่นี้เป็นการสนทนากันระหว่างนางอั้วเคี่ยมกับนางเมือ องกายนครแม่ของนางและกล่าวถึงขุนลางและชาวขอมที่อยู่ในป่า เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขอม

21 ...เอากันเมือ เมืองแถนภายฟ้า
เอาทังขาหมูพร้อม ขาควายเมือฮีบ
ถวายแก่เจ้า แถนเถ้าเบิ่งแนน ท่านเอย
แต่นั้น **ฝูงเขา**ได้ ยินคำนางกล่าว
มือฟาดเท้ง ทวงแล้วแกว่งวี...
...แต่นั้น ผีก็บายเอาได้ บรรณาการของฝาก
พวกข่าใช้ ดาตั้งเครื่องคาว
เขาก็จัดกันขึ้น เมือเทิงอากาศ...

(น. 69-70)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ฝูงเขา**, **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ผี ที่นางสูญส่งให้ไปถวายบรรณาการแก่แถนในพิธีเสี่ยงสายแนน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ผี

22 ...แต่นั้น พระแม่ได้ ยินคำเขากล่าว
เขาว่านางอั้วน้อย เทียมท้าวฮ่วมเฮียง
เข้าป่าไม้ ในถิ่นสวนมอน
เอาบาคราญ ฮ่วมเฮียงวันมื้อ
ก็บ่มีหนีได้ ไกลกันพอคืบ
เถิงเมื่อวันค่ำคล้อย **สองเจ้า**จากกัน พระเอย...

(น. 99)

จากตัวอย่าง **สองเจ้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงในที่นี้ เป็นการสนทนากันระหว่างผู้ที่นำข่าวมาแจ้งกับแม่ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง นางอั้ว และ ท้าว หมายถึง ขูลู

23 ...เชิญเจ้าเมือสู่ห้อง เมืองกว้างแห่งตน แด่ถ้อน
อันหนึ่งฝูงแม่ป้า เชื้อโคตรแนวนาม ก็ดี
ก็จักตีทวงสลบ ท่าวตายนำเจ้า
ใผห่อนไลเสียถิ้ม โฮงคำปะเปล่า ฉันนี้
ฝูงข้อยข้า **เขา**น้อมทั่วเมือง...

(น. 110)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ฝูงข้อยข้า หมายถึง สาวสนมรับใช้ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ท างความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ฝูงข้อยข้า

24 ...เสนาพร้อม มุนตรีข้ามหาด
เขาก็หลูหลั่งเข้า โฮงกว้างอั่งนอง
ยืดยืดเข้า หลิงลำบาคราญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลายแดนโฮม แผ่นดินดาข้วม
เขาก็เอาบาท้าว จันมันสรงโสรจ...

(น. 136)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ เสนาอำมาตย์ของเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง เสนาพร้อมมุนตรีข้ามหาด หมายถึง เสนาอำมาตย์

25 ...แต่นั้น ขุนแขงพ้อม ดาพลแวนฮีบ
จัดหมู่ข้า พลันตั้งแต่งทาง...
...แต่นั้น ยืดยืดเข้า **เขา**แต่งทางหลวง
คุงแคมเมือง ต่อกันมีช้า
เขาก็แปลงดีแล้ว เมือทูลพระแม่...
...แต่นั้น **เขา**ก็ปุนดาห้าง ทุงชัยเดียรดาษ
ห้างเครื่องไว้ คอยถ้าข่าวบา แท้แล้ว...

(น. 141)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ หมู่ข้า หมายถึง ทหาร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง หมู่ข้า

26 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงท้าว ก้ำฝ่ายขูลู ก่อนแล้ว
ขุนแข็งเขา แต่งดีดาห้าง
เขาก็แปลงศพท้าว ตัดหอผาสาท
ฝูงช่างแต้ม จัดเข้าขีดเขียน
สัพพะสูปแต้ม หลายสิ่งนานา
ดำแดงสับ เลียบนำกงแก้ว
เขาก็เอากันสร้าง เกวียนทองรถ...
...**เขา**ก็ดาดีแล้ว เมือทูลพระแม่
ตนแม่เจ้า จาต้านแต่งทาน
แต่นั้น ยืดยืดพร้อม **เขา**แต่งแปลงทาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอหีนสีน ฮาบเพียงถมห้วย...
...ค้อมว่าแล้ว คืนคอบมารดา
ยอมือทูล กล่าวกลอนกลอยไหว้
เขาก็เอากันสร้าง แปลงทางเถิงที่ ภายพุ้น...

(น. 142-143)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ฝูงช่างแต้ม หมายถึง ช่างศิลป์ และคนงานของเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ฝูงช่างแต้ม

27 ...แต่นั้น ฝูงสาวใช้ พลันเปืองเฮวฮีบ
โจมกอดเข้า สองเจ้าแม่เมือง
อุ้มกอดไว้ **เขา**เป่าในหู...

(น. 160)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ฝูงสาวใช้ของนางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ฝูงสาวใช้

28 ...อันว่า ธรรมทังห้า เมืองพรหมสอนสั่ง
จงให้เอาเข้าเนื้อ จำไว้คู่คน
แล้วจิ่งตกแต่งบ้าน ไว้เคิ่งแดนเมือง
จัดเอา**เขา**ทังเมือง แบ่งครัวมาสร้าง...

(น. 167)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ชาวเมืองที่ตั้งขึ้นมาใหม่ ตรงกลางระหว่างเมืองกาสีกับเมืองกา ยนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

29 ...จัดเอาก้ำ เมืองกายพันเศษ
ข้าสี่ฮ้อย มาสร้างแต่งเมือง
แล้วจิ่งจัดเอาก้ำ กาสีพันแปด
ทังหมู่ข้า ขอมเข้ามากมูล
แล้วจิ่งปลงคำให้ แสนเมืองเป็นแก่
สองฝ่ายท้าว หาให้คู่อัน
ขุนจิ่งปลงคำไหว้ นางเมืองยูแต่ง
นับทัง**ฝูงเขาข้า** ประมาณได้แปดพัน
ตกแต่งเข้า บัวระบัติอย่าขาด...

(น. 167-168)

จากตัวอย่าง **ฝูงเขาข้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือ ชาวเมือง กายนคร ชาวเมืองเ มืองกาสี และชาวขอมของขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพนาม เพื่ออ้างถึง หมู่ข้า

30 ...ค้อมว่าแม่สั่งแล้ว **เขา**ลั่นซะบูหลวง พุ้นเยอ
พังนางฮับ แม่เมืองมีช้า
เขาก็เชิญบาท้าว ทรงหัวรถราช
เสียงเสบเจ้า นันเขาสู่เมือง
ดูนานได้ หลายวันคราวถึบ
ก็จิ่งเถิงที่ก้ำ เมืองกว้างแห่งตน
เขาก็แหนแห่น้อย เจ้าอ่อนแทนเมือง
ชื่อพระยานามราชา ซ่าไกลเขาย้อง
แม่แจ่มเจ้า ไปบวชธรงศีล...

(น. 171)

จากตัวอย่าง **เขา** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คื อ ชาวเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำด้วยวิธีการอ้างถึงโดยการใช้คำบุรุษสรรพ-นาม เพื่ออ้างถึงชาวเมืองกาสี มีเจ้าเมืองคนใหม่คือพระยานามราชา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.2 นามที่ใช้เป็นสรรพนาม (Pronominally used nouns) คือ การนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้ างถึงสิ่งเดียวกันโดยผู้พูดใช้คำเหล่านี้เสมือนคำสรรพนามได้แก่ คำเรียกญาติ (Kinship terms), ชื่อเฉพาะบุคคล (Personal names), ชื่อมิตรภาพ (Friendship terms), ชื่อตำแหน่ง (Title terms)

1.1.2.1 คำเรียกญาติ (Kinship terms) คือ การนำคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว ทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 พบคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า ตนอ้าย, ตัวน้อง, ตัวอ้าย, น้อง, ผู้น้อง, พี่, พี่ชาย, แม่, ลูก, หลาน, อวน, อวนอ้าย, อ้าย, เอื้อย และ เฮียม คำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ คำว่า เจ้าพี่เอื้อย , ตนอาชญ์สามิโก , น้อง, ผัว, พระนางน้อง , พระนางน้องนาฎ , พระพี่อ้าย , พระแม่, พระแม่เจ้า, พี่, พี่และน้อง, มารดา, แม่, ลูก และอวน คำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่คำว่า น้อง, ปิตา, พระพ่อ, พระแม่, มารดา และ แม่

ตัวอย่าง

1	...วันหนึ่งแม่ก็อออดต้าน	จาต่อขูลู	
	สายคอกู	สิ่งใดเดเจ้า	
	บัดนี้ **แม่**จักหานางช้อน	เทียมบาเป็นคู่	
	เทียมแจ่มเจ้า	บาท้าวแต่งเมือง	**แม่**แล้ว...
	...บาบ่จงใจตั้ง	ดอมนางจักหยาด	แด่นอ
	แม่จักไปกล่าวต้าน	โอมให้แก่บา...	

(น. 12-13)

จากตัวอย่าง **แม่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ แม่ของขูลู (นางเมืองกาสี) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโ ดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แม่

2	...ท้าวกล่าวต้าน	จาต่อนางงาม
	สายคอกู	สิ่งใดเดน้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พี่นี้แปลงสพานข้วม กลางดอนหลายย่าน มาพี้
น้องจักป้านแม่น้ำ ตันท้างช่อย**พี่ชาย** บ่เด

(น. 16)

จากตัวอย่าง **พี่**, **พี่ชาย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็น สรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ท้าว (ขูลู)

3 ...แต่นั้น นางกล่าวต้าน จาต่อมีนาน
อย่าได้เคืองพระทัยหา แห่งตน**ตัวน้อง**
น้องนี้บ่ใช่โทโสฮ้าย ญิงทะเลชาติชั่ว
ศีลห้าตั้ง **ตัวน้อง**พร่ำเพ็ง...

(น. 19)

จากตัวอย่าง **ตัวน้อง**, **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นาง (นางอั้วเคี่ยม)

4 ...แต่นั้น ขูลูท้าว บายแหวนยอยื่น
มือกอดน้าว คอน้องค่อยจา
เจ้าผู้เสนหาสร้อย จอมขวัญของ**พี่**
น้องหากเว้าเรื่องนี้ **ตัวอ้าย**ชอบพระทัย...

(น. 24)

จากตัวอย่าง **พี่**, **ตัวอ้าย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลูท้าว

5 ...เจ้าผู้ทิพจิ่นแก้ว ตนเกิดเทียมทวง **พี่**เอย
ขอให้บุญภายหลัง ขอดแนนอย่ามีม้าง
อันหนึ่ง ในธรรมแท้ แปลงมาไว้อ่าน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

น้องขิ่นแก้ว คนิงแจ้งจิ่งจา **พี่**ถ้อน
พันธนังจิตตั้ง คำมีดูหลาก
น้องจิ่งจิตในใส ถึกพระทัย**ตนอ้าย**
แต่นั้น นางงามอั้ว ยอมือก้มขาบ
น้องนี้เป็นญิงแท้ ในธรรมบ่มีส่อง เห็นแล้ว
ขอแก่พระที่จั้ง กูร์ณา**น้อง**สั่งคำ แน่ถ้อน...

(น. 26)

จากตัวอย่าง **พี่**, **ตนอ้าย** และ **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขูลู และนางอั้วเกี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลู และ นางงามอั้ว (นางอั้วเกี่ยม)

6 ...แต่นั้น นางกล่าวต้าน จาพี่ขูลู
สายคอ**อวน** โผดตน**ตัวน้อง**...
...แต่นั้น ท้าวกล่าวต้าน จาบอกในธรรม
สายคอกู จ่งฟังคำ**อ้าย**...

(น. 32)

จากตัวอย่าง **อวน**, **ตัวน้อง** และ **อ้าย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเกี่ยม และ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นาง หมายถึง นางอั้วเกี่ยม และ ท้าว หมายถึง ขูลู

7 ...แล้วจิ่งย้ายจากน้อง เมือสั่งมารดา
ลูกจักลาจอมศรี แม่เมืองเมือบ้าน...

(น. 35)

จากตัวอย่าง **ลูก** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลู ในตอนที่ขูลูไปเยี่ยมนางเมืองกายนคร และนางอั้วเกี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8 ...ขอให้ขันตีเยื้อน ซามเวรหายส่วง
คันว่าเหมิดบาปแล้ว เฮาซิได้ฮ่วมกัน
แต่นั้น บาขอสู้ ชิงนางมีขาด
คันบ่ได้อ่อนอั้ว **อวนอ้าย**บ่ยอม...

(น. 88)

จากตัวอย่าง **อวนอ้าย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง บา หมายถึง ขูลู

9 ...นางงามเถิง นั่งเฮียงบาท้าว
นางจิ่งกลอยใจเว้า บาคราญผัวมิ่ง
น้องขอชมแจ่มเจ้า วันนี้ส่วงใจ แด่ถ้อน
วันนี้หมายมาชมช้อน เสนหาให้มันอิ่ม
น้องบ่หยุดหย่อนย้าน กลัวแท้ที่ตาย พี่เอย...

(น. 90)

จากตัวอย่าง **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเกี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางงาม หมายถึง นางอั้วเกี่ยม

10 ...**ผู้น้อง**สิสมมาอ้าย ขูลูตนประเสริฐ
ปางเมื่อเจ้าดุ่งดั้น หา**น้อง**ยากทาง พี่เอย
ขออย่ามีเวรข้อง สองคนพรัดพราก กันดาย
ขอให้อ้ายฮ่วม**น้อง** เมือฟ้าอย่านาน แด่ถ้อน...

(น. 103)

จากตัวอย่าง **ผู้น้อง**, **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเกี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางอั้วเกี่ยม ในตอนนางอั้วเกี่ยมสั่งลาก่อนผูกคอตาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

11 ...ค่อยอยู่ดีเยอตายายพร้อม ลุงอาป้าแม่ กูเอย
หลานจักเข้าป่าไม้ ตายแท้อยู่ดี แค่ถ้อน...

(น. 105)

จากตัวอย่าง **หลาน** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเคี่ยม เป็ นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม ในตอนนางอั้วเคี่ยมสั่งลาญาติพี่น้อง

12 ...แต่นั้น นางงามต้าน สาลิกากลอยกล่าว
พี่นี้เวรคอบเนื้อ วันนี้เที่ยงจริง **พี่**แล้ว
บัดนี้ **พี่**จักแยงไปก้ำ จวงผีปองปลูก ภายพุ้น
ขอให้ยอดเคียนค้อม เอา**เอื้อย**สู่สวรรค์ **พี่**แล้ว...

(น. 110)

จากตัวอย่าง **พี่**, **เอื้อย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางงาม หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

13 ...แต่นั้น แม่แจ่มเจ้า เลยโอ้ โอ่ยคราง
อั้ว**แม่**นี้ สังถ่อยอวิสัย แท้นอ
คัน**แม่**เอาเจ้าให้ ขูลูบาบ่าว
บ่ห่อนเสียอ่อนน้อย แพงล้านมิ่งเมือง **แม่**แล้ว...

(น. 128)

จากตัวอย่าง **แม่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ แม่ของนางอั้วเคี่ยม (นางเมืองกายนคร) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แม่แจ่มเจ้า

14 ...แต่นั้น ชายตอบต้าน เจ้าพี่อย่าฟุน น้องเอย
คันว่าเป็นเมีย**เฮียม** ชิกอดคอพันไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในกลางบ้าน ทางหลวงก็ตามช่าง
พี่บ่ง้อ ความย้านหย่อนอาย น้องเอย...

(น. 147)

จากตัวอย่าง **เฮียม**, **พี่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ชายหนุ่ม หมายถึง ชายหนุ่มที่อยู่ในงานศพขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทาง ความหมายของคำ โดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ชาย

15 ...ท้าวก็ต้านต่อน้อง เจ้าอ่อนนางงาม
สายคอกู ค่อยฟังคำ**อ้าย**
บัดนี้ เฮาจักทำฤทธิ์ให้ เป็นสุงยาวหย่อน
ลงแต่ฟ้า ประสงค์เหล้นหมู่ฝน...

(น. 163)

จากตัวอย่าง **อ้าย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้า ที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ท้าว หมายถึง ขูลู

16 ...คันเฮามรณ์มิ่งเมี้ยน เมือฟ้าสู่สวรรค์
ใผผู้เอานมแก้ม ทำบุญทานทอด
มีแต่คนกล่าวต้าน ขวัญเฮื้องทั่วเมือง **พี่**เอย
แต่นั้น ท้าวก็หยับเข้าใกล้ เฮียงพ่างนางงาม
พี่จักตายเป็นผี ฮ่วม**นาง**เมือฟ้า
พี่ก็กินแหนงโอ้ กาย**พระนางน้องนาฏ**...

(น. 21)

จากตัวอย่าง **นาง**, **พระนางน้องนาฏ** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ โดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางงาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

17 ...แต่นั้น นางจิ่งยอมือไหว้ ขูลูกลอยกล่าว
น้องนี้เป็นกำพร้า ความฮู้บ่มี **พี่**เอย...

(น. 23)

จากตัวอย่าง **พี่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลู

18 ...แต่นั้น บาคราญน้าว คอนางชมจูบ
จิตแบ่งไว้ สองก้ำเกิ่งกัน พี่แล้ว
ขอให้**น้อง**ขิ่นแก้ว ยืนยิ่งทรงธรรม
ขอให้ไมตรีติด ฮ่วมกันเมือฟ้า
อันหนึ่งอัศจรรย์ใจโอ้ โอนอสังเวช
พี่ก็คึดถึกข้อ คำ**น้อง**ค่องคือ พี่แล้ว...

(น. 25)

จากตัวอย่าง **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นาง

19 ...แต่นั้น ท้าวกล่าวน้อง มือกอดคอชม
สายคอกู จ่งฟังเนอ**น้อง**
อันว่าพันธนังจิตตั้ง เป็นการหลายประโยชน์ นางเอย
เหมือนดั่งอ้ายแล**น้อง** เทียมข้างเกิงกัน พี่แล้ว...

(น. 26-27)

จากตัวอย่าง **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง น้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

20 ...แต่นั้น ท้าวกอด<u>น้อง</u> จาอ่อนดวงสี
สายคอกู จ่งฟังเดอ**<u>น้อง</u>**
ดาวนั้นเทียบ**<u>พระนางน้อง</u>** เทียมสองเป็นคู่
เพิ่นว่าดาวซ้อนชู้ เทียมข้างคู่กัน...

(น. 29)

จากตัวอย่าง **<u>น้อง</u>**, **<u>พระนางน้อง</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>น้อง</u>

21 ...แม่ได้ยอยกให้ เขานั้นบ่ขืน **<u>ลูก</u>**เอย
ขุนนี้คนดีแท้ เอาการตางราช
เวียกใหญ่น้อย การย้าวบ่ไล
อันว่าอาหารเข้า ปูปลาเนื้อป่า
แม่ได้กินซู่มื้อ เขาเลี้ยงอิ่มพี **<u>ลูก</u>**เอย...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **<u>ลูก</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม ในที่นี้เป็นการสนนทนากันระหว่างนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยมกับนางอั้วเคี่ยม

22 ...เมื่อนั้น นางคราญน้อย ยอมือนบ<u>แม่</u>
คันว่า**<u>แม่</u>**บ่เลี้ยง ตัวข้าส่วนตาย
เฮานี้แนวนามเชื้อ กุลวงษ์พระยาใหญ่
รือจักเทียมแทบข้า ขอมฮ้ายอยู่ดง นั้นเด
เขานั้นศีลธรรมเจ้า บ่มีสังจักสิ่ง
มีแต่สมเสบเหล้า บ่มีเอื้ออ่าวทาน **<u>แม่</u>**เอย...

(น. 40)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>แม่</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ แม่ของนางอั้วเคี่ยม (นางเมืองกายนคร) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ท างความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>แม่</u>

23 ...แต่นั้น <u>สองเพีย</u>พร้อม มัสการลาเลิก
สิกขึ้นม้า พลันตั้งต่าวคืน
เถิงท่งกว้าง พลเจ้าพักเซา
สองเพียเข้า เถิง<u>นาง</u>ก้มขาบ
ขุนอยู่ล้อม คองถ้าข่าวการ
<u>พระแม่</u>ใช้ข่าน้อย ไปฮอดแดนเมือง ที่พุ้น
เถิงนางเมือง ขาบกลอนกลอยไหว้...

(น. 62-63)

จากตัวอย่าง **<u>พระแม่</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำห น้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>นาง</u> หมายถึง นางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยม

24 ...แต่นั้น น้องจาก**<u>อ้าย</u>** ขอ**<u>พี่</u>**แสนที
ผัดเจ็ดวัน ส่วนยังพอฮู้
ค้อมว่านางสั่งแล้ว ใกล้ค่ำอรชอน
<u>บาคราญ</u>ลง ค่อยเดินไปหน้า...

(น. 92)

จากตัวอย่าง **<u>อ้าย</u>**, **<u>พี่</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>บาคราญ</u>

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

25 ...สายคอกู สิ่งใดเด<u>น้อง</u>
รือว่าเมือเถิงห้อง โฮงซาวของเก่านางพุ้น
พระแม่เจ้า ใจฮ้ายด่า**<u>อวน</u>** พี่รือ...

(น. 96)

จากตัวอย่าง **<u>อวน</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>น้อง</u>

26 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงนางอั้วน้อย หลบต่าวเมือเมือง ก่อนแล้ว
บางก็ผันอาชานัย ปิ่นแยงหา<u>ท้าว</u>
ทังเล่ามีคำต้าน แถลงกลอนกลอยสั่ง
ขอให้**<u>พระพี่อ้าย</u>** ยืนหมั้นหมื่นปี แด่ถ้อน
น้องนี้เวรเถิงเนื้อ มีนานทัดเทียง จริงแล้ว
ขอให้**<u>อ้าย</u>**ฮ่วมน้อง ในฟ้าอย่านาน แด่ถ้อน...

(น. 97)

จากตัวอย่าง **<u>พระพี่อ้าย</u>**, **<u>อ้าย</u>** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>ท้าว</u> หมายถึง ขูลู

27 ...บัดนี้ ลูกจักยอมือน้อม บุญคุณ<u>พระแม่</u>
คุณซู่ชั้น ขอเจ้าโผดผาย แด่ถ้อน
<u>แม่</u>หากถือภาร์ข้า คึงนางเหลืองหล่าก็ดี
หนักเหนื่อยเนื้อ คึงฮ้อนอยู่ใน
ข้อยอยู่ท้อง ดูเหนื่อยตึงแฮงก็ดี
<u>มารดา</u>คึด เมื่อยมืนใจสะท้าน
เถิงเมื่อราตรีล้ำ สิบเดือนออกใหม่
<u>แม่</u>หากเจ็บปวดท้อง มือจ่องดึงสาย
ทางในใจ เหื่อสิตายจริงแท้
<u>แม่</u>ก็อดบ่ได้ เลยเบ่งเต็มแฮง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ก็จิ่งเห็นตนอวน ออกมาจริงแท้
แม่จิ่งเอาตนเข้า ลุงตาตัดสายแฮ่
แผ่ผ้าอ้อม ปูด้งให้นอน
แม่หากย้ำเข้าป้อน หลายมื้อพร่ำนาน
แม่ข้ากินน้ำฮ้อน ปากเปื่อยพองสุก ก็ดี
ลูกเจ้าขอสมมา หมื่นทีคุณล้ำ
อันหนึ่งคุณ**แม่**เลี้ยงแต่น้อย เท้าใหญ่เป็นสาว ก็ดี...

(น. 101-102)

จากตัวอย่าง **แม่**, **มารดา** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง พระแม่

28 ...ค่อยอยู่ดีเยอฝูงสาวใช้ ในโฮงเป็นพี่ ข้อยเอย
น้องจักตายจาก**เจ้าพี่เอื้อย** ให้ยืนหมั้นหมื่นปี...

(น. 105)

จากตัวอย่าง **เจ้าพี่เอื้อย** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางสนมที่คอยรับใช้นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ฝูงสาวใช้

29 ...เชิญเจ้าคืนเมือห้อง กินทานผายเผื่อ
หมายหยาดน้ำ เมือฟ้าพร่ำเพ็ง พี่เอย
แต่นั้น นางงามต้าน สาลิกากลอยกล่าว
อันว่า**พี่และน้อง** อย่าห้ามแห่งเวร พี่ถ้อน...

(น. 110)

จากตัวอย่าง **พี่และน้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นกสองผัวเมีย เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ โดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง สาลิกา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

30 ...ยอมือทูล แม่เมืองกลอยต้าน
พระแม่ใช้ข้าเถ้า ไปฮอดกาสี ที่พุ้น
เลยบ่เห็นจอมนาง ดุ่งเดินไปพุ้น...

(น. 116)

จากตัวอย่าง **พระแม่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แม่เมือง หมายถึง นางเมืองกายนคร

31 ...นางอยู่ถ้า เห็นท้าวแล่นมา
มารือ**ผัว**ขวัญข้า นำมาหลายชาติ อวนเอย
น้องก็คองแจ่มเจ้า นานล้ำก็บ่มา แลนา
บัดนี้ **พี่**มาฮอดแล้ว ผายโผดปราณี น้องถ้อน...

(น. 134)

จากตัวอย่าง **ผัว** และ **พี่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดย การนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ท้าว หมายถึง ขูลู

32 ...ค้อมว่านางฮ่ำแล้ว เสด็จสู่จอมเมือง
ยอมือทูล กล่าวกลอนกลอยไหว้
บัดนี้ ข้าไหว้บาทพื้น **ตนอาชญ์สามิโก**
ในทวงเจ็บ เปรียบปานไฟไหม้...

(น. 151-152)

จากตัวอย่าง **ตนอาชญ์สามิโก** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ พระยาเป็งซอน (อดีตชาติของขูลู) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง จอมเมือง หมายถึง พระยาเป็งซอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

33 ...แม่กล่าวต้าน จาต่อกุมาร
สายคอกู ดุ่งมาเถิงพี้
อันว่า**มารดา**แก้ว ในเมืองค่อยอยู่ ดีรือ
แม่นี้ทุกขเวทน์โอ้ เสียเจ้าพ่อเมือง แม่แล้ว
แต่นั้นท้าวตอบต้าน ขานแม่มีนาน
อันว่า**ปิตา**อวน มิ่งมรณ์เมือฟ้า
ยังแต่**มารดา**ไท้ ประสงค์มาถามข่าว
อันว่าของฝากเจ้า ถวายให้แม่เมือง แลนา
แม่ยังเทียระฆาหมั้น ทังตอมหอมไพร่ ดีรือ
อันว่า**พระพ่อ**ข้อย เมือฟ้าดั่งเดียว แม่เอย...

(น. 14)

จากตัวอย่าง **มารดา**, **ปิตา**, **พระพ่อ** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือนางเมืองกาสีและเจ้าเมืองกาสี พ่อแม่ของขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง พ่อและแม่ของขูลู ในที่นี้เป็นบทสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยมกับขูลู

34 ...แม่นี้มีแต่น้องแจ่มเจ้า อั่วเคี่ยมนามญิง แม่แล้ว
สายคอกู จ่งเมือยาม**น้อง**...

(น. 15)

จากตัวอย่าง **น้อง** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง อั่วเคี่ยม

35 ...แม่กล่าวแล้ว เขาเลิกลาลง
เถิงขุนลาง กล่าวจาคำเผี้ยน
อันว่า แม่เมืองให้ จาเป็นคำขาด
บอกว่านางนาถน้อย ยังล้าวต่างใจ
แม่แจ่มเจ้า ยังสั่งมาหา
ว่าจักหาทางคิด ช่อยปองจนได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บัดนี้ เฮาจักหาของได้ ถมคุณอย่าขาด
แม่จักคืดช่อยแก้ เอาได้บ่นาน...

(น. 46)

จากตัวอย่าง **แม่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึง คือนางเมืองกายนครหรือแม่ของนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แม่เมือง

36 ...สองเพียเข้า เถิงนางก้มขาบ
ขุนอยู่ล้อม คองถ้าข่าวการ
พระแม่ใช้ข่าน้อย ไปฮอดแดนเมือง ที่พุ้น
เถิงนางเมือง ขาบกลอนกลอยไหว้
พระแม่พุ้น ต้านบอกคำจริง...

(น. 62-63)

จากตัวอย่าง **พระแม่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือนางเมืองกา สี แม่ของขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางเมือง หมายถึง นางเมืองกาสี แม่ของขูลู ในที่นี้เป็นการสนทนากันระหว่างนางเมืองกายนครกับทหารที่ส่งไปถามข่าวจากนางเมืองกาสี

37 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า ฟังพากษ์สองเพีย
ทังเสนา ฮ่ำเพิงดูถ้วน
บัดนี้ เฮาขอเชิญนางเข้า เมือเมืองเฮวฮีบ
เชิญ**พระแม่**เต้าหมู่ช้าง เสด็จเข้าสู่เมือง ว่าเนอ...

(น. 63-64)

จากตัวอย่าง **พระแม่** เป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ นางเมืองกาสี แม่ของขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทา งความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นาง หมายถึง นางเมืองกาสี แม่ของขูลู ในที่นี้เป็นการสนทนากันระหว่างนางเมืองกายนครกับสองเพีย คือเพียสีและเพียพล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.2.2 ชื่อเฉพาะบุคคล (Personal names) คือ การนำชื่อบุคคลมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้วทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1,สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 พบชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า อั้วเคี่ยม ชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่คำว่า ขูลูท้าว และอั้ว พบชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่คำว่า ขุนลาง, ขูลู, และนางอั้วเคี่ยม

ตัวอย่าง

1 ...แต่นั้น นางนาถน้อย จาต้านสั่งบา
อันว่าขูลูท้าว สายคอ**อั้วเคี่ยม** เฮียมเอย
อย่าได้เตียนขวัญน้อง เอาความไปจ่าย
ขอให้คิดฮอดน้อง ทางพี้หมั่นมา แค่ถ้อน...

(น. 34-35)

จากตัวอย่าง **อั้วเคี่ยม** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูด คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางนาถ หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

2 ...ยูสนุกเหล้น วันคืนมีเปิด
สาวส่ำน้อย ชมเหล้นสั่งเมือ
ค่อยอยู่ดีเยอสายสมรน้อง นางงาม**อั้วเคี่ยม** พี่เอย
วันหน้าเช้า ประสงค์เหล้นด่วนเมือ แดรือ...

(น. 84)

จากตัวอย่าง **อั้วเคี่ยม** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูด คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง น้อง หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3 ...แต่นั้น นางนาถน้อย จาต้านสั่งบา
อันว่า**ขูลูท้าว** สายคออั้วเคี่ยม เฮียมเอย
อย่าได้เตียนขวัญน้อง เอาความไปจ่าย...

(น. 34)

จากตัวอย่าง **ขูลูท้าว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง บา หมายถึง ขูลู

4 ...แม่แจ่มเจ้า เห็นท้าวชื่นชม
มารื้อ**ขูลูท้าว** สายคอเจ้าแม่ กูเอย
แม่ก็คองแจ่มเจ้า ปานนี้จิ่งมา แม่เด...

(น. 36)

จากตัวอย่าง **ขูลูท้าว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดย การนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ท้าว หมายถึง ขูลู

5 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงนางอั้วน้อย ตนอยู่ในโฮง
นางก็คนิงใจคึด ฮอดบาหิวไห้
โอนอ**ขูลูท้าว** ผัวขวัญหลายชาติอวนเอย
บาหากละน้องไว้ ทางพี้บ่คนิง แลนอ...

(น. 81)

จากตัวอย่าง **ขูลูท้าว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง บา หมายถึง ขูลู

6 ...แต่นั้น บาคราญน้าว คอนางชมจูบ
ต้านกล่าวน้อง นางอั้วอ่อนใจ
อั้วเอยอ้ายไปก่อน ซิเอาปี่กับแคน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

น้องไปลุน ให้เอาแหวนกับซ้อง
ให้เฮาไปเอ้ย้อง เทิงฟ้าม่ายกัน พี่เนอ...

(น. 87)

จากตัวอย่าง **อั้ว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางอั้ว หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

7 ...แต่นั้น บาขอสู้ ชิงนางมีขาด
คันบ่ได้อ่อน**อั้ว** อวนอ้ายบ่ยอม...

(น. 88)

จากตัวอย่าง **อั้ว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นาง หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

8 ...แต่นั้น นางเมืองได้ ยินคำเขากล่าว
แม่แจ่มเจ้า ไฟไหม้ลวกใจ
นางก็โตนลงห้อง โฮงหลวงเฮวฮีบ
เถิงที่เจ้า นางอั้วกล่าวจา
โอนอ**อั้ว**แม่นี้ ตั้งถ่อยเหลือวิสัย
แม่เลี้ยงเจ้า เหมิดแสนโตไก่
เลี้ยงใหญ่แล้ว สอนได้บ่ฟัง...

(น. 89)

จากตัวอย่าง **อั้ว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางอั้ว หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

9 ...แต่นั้น มารดาได้ ยินคำเอิ้นด่า
เสียงส่งเท้า นางน้อยซู่อัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โอนอ**อ้ัว**แม่นี้ เหลือถ่อยอวิสัย แท้นอ
มึงนี้หมาเดือนเก้า เขาเซิงบ่หาบ่อน แท้นอ...

(น. 99)

จากตัวอย่าง **อ้ัว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางน้อย หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

10 ...นางจิ่งจับจ่องไว้ คิดฮอด**ขูลู**
จาเสียงใส ส่งไปหาท้าว
ค่อยอยู่ดีเยอ**ขูลูท้าว** สายคอผัวมิ่ง เฮียมเอย
บ่ให้น้องตายจากเจ้า เดี๋ยวนี้ให้เที่ยวมา แค่ถ้อน
ค้อมว่านางสั่งแล้ว ปลายดีดเมือเทิง...

(น. 112)

จากตัวอย่าง **ขูลูท้าว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลู

11 ...แม่ก็หวังเพิ่งเจ้า สังตายค้างอยู่ผู้เดียว แลนอ
โอนอ**อ้ัว**แม่นี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว แลนอ
สังมาเป็นจั่งซี้ บ่เคยพ้อกะช่างเห็น แท้แล้ว...

(น. 126)

จากตัวอย่าง **อ้ัว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ โดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง เจ้า หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

12 ...แต่นั้น แม่แจ่มเจ้า เลยไปหลิงล่ำ
เห็นแจ่มเจ้า เลยโอ้โอ่ยคราง
อ้ัวแม่นี้ สังถ่อยอวิสัย แท้นอ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คันแม่เอาเจ้าให้ ขูลูบาบ่าว
บ่ห่อนเสียอ่อนน้อย แพงล้านมิ่งเมือง แม่แล้ว...

(น. 128)

จากตัวอย่าง **อ้ัว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แจ่มเจ้า หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

13 ...บัดนี้ ขุนลางผู้ ชาวขอมเป็นแก่ ภายพุ้น
คึดใคร่ได้ นางน้อยมิ่งเมือง...
...ขุนก็ชูขันชุก ใส่แม่เมืองเป็นเจ้า
ขอแม่ปุนแปลงสร้าง **ขุนลาง**เป็นใหญ่
ขุนบ่ขีนท่อก้อย ขันสู้ซู่การ
เมื่อนั้น นางโอมต้าน จารจากลอยกล่าว
กับทังฝูงแม่ป้า มาพร้อมชื่นชม...

(น. 38-39)

จากตัวอย่าง **ขุนลาง** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขุนลาง ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างแม่เมืองก ายนคร (แม่ของนางอั้วเคี่ยม) กับนางโอม (คนของขุนลาง ส่งมาเจรจาสู่ขอนางอั้วเคี่ยม)

14 ...แม่จักเวนมอบบ้าน เมืองให้แก่นาง
เพราะเพื่อ**ขุนลางท้าว** บาบ่าวขุนเขา
มาโอมขอ เหนี่ยวเอานางน้อย
ขุนนั้นอาสาค้ำ กระทำการซู่อย่าง
แม่ได้ยอยกให้ เขานั้นบ่ขีน ลูกเอย...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **ขุนลางท้าว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขุนลาง ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างแม่ของนางอั้ว เคี่ยมกับนางอั้วเคี่ยม

15 ...เมื่อนั้น แม่กล่าวต้าน ป้อยด่านางงาม
มึงนี้กลายคำสอน บ่ฟังกูต้าน
<u>ขุนลาง</u>เลี้ยง แลงงายเช้าค่ำ...

(น. 45)

จากตัวอย่าง **<u>ขุนลาง</u>** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขุนลาง ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างแม่ของนางอั้วเคี่ยมกับนางอั้วเคี่ยม

16 ...แต่นั้น นางเมืองต้าน จารจาข้าไพร่
อันว่านางนาถน้อย ดูล้าวต่างใจ
สูจ่งคืนเมือเว้า **<u>ขุนลาง</u>**บาบ่าว...
แม่จักคึดท่าให้ เป็นแก้วคู่กัน
แม่กล่าวแล้ว เขาเลิกลาลง...

(น. 45-46)

จากตัวอย่าง **<u>ขุนลาง</u>** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขุนลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนาม เพื่ออ้างถึง ขุนลาง ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างแม่ของนางอั้วเคี่ยมกับคนของขุนลาง

17 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงขูลูท้าว กาสีบาบ่าว
ท้าวก็คึดฮอดอั้ว นางน้อยบ่ลืม
ท้าวตอบต้าน จาแม่โอมเอา
เอานางมา ฮ่วมกันเป็นแก้ว
แม่บ่ขืนบาท้าว ทังหมู่เสนา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาโฮงหลวง บอกกลอนจาต้าน
บัดนี้ **<u>ขูลู</u>**น้อย ประสงค์**<u>นางอั้วเคี่ยม</u>** ภายพุ้น...

(น. 46-47)

จากตัวอย่าง **<u>ขูลู</u>** และ **<u>นางอั้วเคี่ยม</u>** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขูลูและนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของ คำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลูและนางอั้วเคี่ยม ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสี (แม่ของขูลู) กับเสนาอำมาตย์

18 ...แล้วจิ่งปลงคำให้ ขุนแพนท้าวเกิ่ง
ท่านจ่งอวนไพร่น้อย โอม**<u>อั้ว</u>**ต่างเมือง เที่ยวถ้อน
เขาก็จัดเอาได้ พลหลวงถือหาบ...

(น. 47)

จากตัวอย่าง **<u>อั้ว</u>** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ นางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางอั้วเคี่ยม ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างน างเมืองกาสี (แม่ของขูลู) กับเสนาอำมาตย์ที่จะไปทาบทามนางอั้วเคี่ยม

19 ...อันนี้ พระแม่เจ้า ก้ำฝ่ายกาสี ที่พุ้น
บรรณาการหลาย แต่งมาถวายเจ้า
อันหนึ่ง บรรณาการเจ้า **<u>ขูลู</u>**บาบ่าว ภายพุ้น...

(น. 49)

จากตัวอย่าง **<u>ขูลู</u>** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพ นามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลู ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างเสนาอำมาตย์ที่นางเมืองกาสีส่งมาทาบทามนางอั้วเคี่ยมกับนางเมืองกายนคร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

20 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงขุนลางผู้ จอมภูกระสันนาฏ
มันจิ่งใช้ขาบเข้า ถามไท้แม่นาง
เขาก็โดยพลันเข้า เถิงโฮงพระแม่
ก้มขาบไหว้ ยอนิ้วใส่หัว
บัดนี้ **ขุนลาง**ใช้ ทูลถามพระแม่
นางอ่อน**อั้ว** ยังซิได้ดั่งใด แม่เอย
ขุนหาได้ วันดีเดือนสี่
ว่าจักมาแต่ง**อั้ว** เอาน้อยไปฮ่วมเฮียง
แต่นั้น นางเมืองต้าน จาเขาคำม่วน
เดือนหน้านั้น ดีแล้วแต่งเอา หั้นถ้อน
แม่กล่าวแล้ว เขาเลิกลาลง
เถิง**ขุนลาง** ชื่นชมจาต้าน...

(น. 81-82)

จากตัวอย่าง **ขุนลาง** และ **อั้ว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขุนลางและนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึงขุนลางและนางอั้วเคี่ยม ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร (แม่ของนางอั้วเคี่ยม) กับคนของขุนลางที่ส่งมาสู่ขอนางอั้วเคี่ยม

21 ...โอนออั้วแม่นี้ ตั้งถ่อยเหลือวิสัย
แม่เลี้ยงเจ้า เหมิดแสนโตไก่
เลี้ยงใหญ่แล้ว สอนได้บ่ฟัง
อันว่า**ขูลูท้าว** เป็นผัวของเพิ่น
มึงสังมาเกลือกกลั้ว ชมท้าวบ่อาย
กูจักมัดคอให้ ขุนลางเป็นคู่ กันนั้น...

(น. 89)

จากตัวอย่าง **ขูลูท้าว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขูลู เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลู ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม กับนางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

22 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า เฮวฮีบลงโฮง
เถิงบรรทม แห่งนางพลันเข้า
ก็บ่มีเห็นน้อย นางงามอั้วเคี่ยม
มือฟาดเท้ง ทวงม้างกล่าวจา
อันนี้ ฮ้อยที่**ขูลูท้าว** เอานางสมสู่
รือว่านางลักดั้น หาท้าวส่วนมี แลนอ
โอนอ**อั้ว**แม่นี้ เหลือถ่อยอวิสัย แลนอ
สังว่าเอาตนเข้า หาชายสมสู่...

(น. 113-114)

จากตัวอย่าง **ขูลูท้าว**, **อั้ว** เป็นชื่อเฉพาะบุคคล ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือ ขูลู และนางอั้วเคี่ยม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขูลูและนางอั้วเคี่ยม ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม กับเสนาอำมาตย์

1.1.2.3 ชื่อมิตรภาพ (Friendship terms) คือ การนำคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่คำว่า แก้ว, เจ้าเสี่ยว, สหายแก้ว, เสี่ยว และฮัก พบคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่คำว่า แม่เสี่ยว และเสี่ยว

ตัวอย่าง

1 ...บัดนี้ จักกล่าวก้ำ เมืองกายพระแม่$_2$
ตกแต่งหน้า หาไท้แม่เมือง
นางสาวใช้ ตามตีนเดียรดาษ
เถิงที่พระแม่เจ้า บาท้าวค่อยเซา
ฮักแจ่มเจ้า นางนาถกาสี$_1$
แถลงคำควร ต่อกันคำละห้อย
มารือ**สหายแก้ว**$_1$ ปีเดียว**เจ้าเสี่ยว**$_1$ มารือ
เสเนศน้อย หลานชั้นอยู่ดี แด่รือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อันหนึ่ง คำเคืองแค้น การใดยามพี่ ภายพี้
พระที่จั้ง เมืองฟ้าดั่งเดียว **ฮัก**$_1$เอย
แต่นั้น นางเมืองก้ำ กาสีแถลงตอบ
ก้ำฝ่ายพุ้น ยังตั้งต่อบุญ **ฮัก**$_2$เอย
อันหนึ่ง เสนาเค้า บริวารทังสี่
ยังค่อยสุขเพิ่งเงื้อม ธรรมเจ้าค่อยคง **ฮัก**$_2$เอย...

(น. 65-66)

จากตัวอย่าง **สหายแก้ว**$_1$, **เจ้าเสี่ยว**$_1$, **ฮัก**$_1$ และ **ฮัก**$_2$ เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วยคือนางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางนาถกาสี$_1$ และ เมืองกายพระแม่$_2$

2 ...แต่นั้น นางเมืองก้ำ ทางกายแถลงตอบ
แม่เสี่ยวปะละถิ้ม เอาซ้อนก่อนเฮา
ขูลูมีสองซ้อน ซิมาเอาสามสี่ เป็นบอ...

(น. 66-67)

จากตัวอย่าง **แม่เสี่ยว** เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางเมืองกาสี แม่ของขูลู

3 ...บัดนี้ เฮาจักมาขอเหล้น สายแนนเต้าข่วง
ใช้แม่หม้อน เมือสิ้งเบิ่งแนน
คันว่าแนนสองเกี้ยว ขอแปลงเป็นคู่
คันบ่ได้ แสนมื้อซิค่อยโอม **ฮัก**เอย...

(น. 67)

จากตัวอย่าง **ฮัก** เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกายนคร เป็นการแสดง ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำนามที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม

4 ...แต่นั้น สองสหายต้าน จากันกลอยสั่ง
บัดนี้ เฮาจักลาจาก**แก้ว** เมือห้องแห่งเฮา...

(น. 80)

จากตัวอย่าง **แก้ว** เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง สองสหาย หมายถึง นางเมืองกาสี แม่ของขูลู และนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม

5 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า นางนาถชลธา
จากลอนฮับ แห่งนางทังไห้
เฮาบ่ไลเสียถิ้ม สัจจังเฮาขอด กันนั้น
ท่อว่ามารข่มแพ้ มากลุ้มกล่อมใจ **เสี่ยว**เอย
ตามืดปิ้ง บ่เห็นสุ่งทางใด
ท่อว่าเมามัวคึด บ่มีหนสู้
ใผผู้มากุมห้าม โกธาฟุนเคียด
เพื่อว่า มารกล่อมกลุ้ม ใจข้อยจิ่งเป็น **ฮัก**เอย...

(น. 161)

จากตัวอย่าง **เสี่ยว** และ **ฮัก** เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกาสี เป็นกา รแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง นาง ซึ่งหมายถึงนางเมืองกาสี แม่ของขูลู

6 ...แล้วจิ่งทันแม่เจ้า นางนาถมาพลัน
มาเถิงกัน ค่อยจาจงต้าน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แล้วจิ่งบายดวงแก้ว ธำมะฮงยอยืน **ฮัก**เอย
อันที่ของอ่อนน้อย ฮานั้นตอบคุณ **ฮัก**เอย...

(น. 167)

จากตัวอย่าง **ฮัก** เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามที่บ่งบอกถึงความสั มพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แม่เจ้านางนาถ ซึ่งหมายถึง แม่ของนางอั้วเคี่ยม

7 ...ยามเมื่อเฮามีท้อง ถือภาร์อั้วเคี่ยม
เฮาได้ไปย่องเยี้ยม ยามแก้วเสี่ยวตน
แม่เสี่ยวพาเฮาเข้า สวนอาจอุทิยาน...
...เฮาก็ขอกินเกี้ยง แก้อยากหิวหลาย
เสี่ยวเฮาแพง บ่ให้กินพอดื้อ...

(น. 50)

จากตัวอย่าง **แม่เสี่ยว** และ **เสี่ยว** เป็นชื่อมิตรภาพ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือนางเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมา ใช้ทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง แก้วเสี่ยว ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยมกับขุนสมและขุนแพนทหารเมืองกาสีที่แม่ของขูลูส่งมาสู่ขอนางอั้วเคี่ยม

1.1.2.4 ชื่อตำแหน่ง (Title terms) คือ การนำคำบอกตำแหน่งของบุคคลมาใช้เพื่อทำห น้าที่เป็นสรรพนามในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้วทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 พบคำบอกตำแหน่งของบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า ข้อยข้า พบคำบอกตำแหน่งของบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ คำว่า แม่เมือง และ เพีย พบคำบอกตำแหน่งของบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ คำว่า หมอ และ เพีย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

1 ...บัดนี้ พระแม่ใช้ข้าเถ้า ทูลบาทบังคม
บรรณาการหลาย ฝากมาถวายเจ้า
อันหนึ่ง ยังเห็นน้อง นางงามมาฮอด แน่บ่อ
ข้านี้ขออ่อนน้อย คืนเข้าแต่งเมือง แค่ถ้อน
อันหนึ่งฝูง**ข้อยข้า** เสนาอามาตย์
ยังหวังสุขเพิ่งเงื่อม ตนเจ้าหน่อเมือง...

(น. 115)

จากตัวอย่าง **ข้อยข้า** เสนาอามาตย์ เป็นชื่อตำแหน่งทหาร ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูดคือ แสนเมืองของเมืองกายนคร เป็นการแสดงควา มสัมพันธ์ทางความหมายของคำ โดยการนำคำนามบอกตำแหน่งของบุคคลมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ข้าเถ้า

2 ...แล้วจิ่งย้ายจากน้อง เมือสั่งมารดา
ลูกจักลาจอมศรี **แม่เมือง**เมือบ้าน
อันหนึ่งให้เจ้ายืนยาวหมั้น พันปีฮ้อยขวบ...

(น. 35)

จากตัวอย่าง **แม่เมือง** เป็นชื่อตำแหน่งเจ้าเมือง ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ โดยการนำคำนามบอกตำแหน่งของบุคคลมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง มารดา ซึ่งหมายถึง แม่ของนางอั้วเคี่ยม ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างขูลูกับนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม

3 ...ค้อมฮ่ำแล้ว เข้าสู่ภายใน
เถิงนางเมือง ขาบกลอนกลอยไหว้
บัดนี้ พระแม่เจ้า ก้ำฝ่ายเมืองกาย ที่พุ้น
นองพลมา ฮับ**แม่เมือง**ภายพี้
แล้วจิ่งใช้ข่าน้อย มาขาบชุลีกร
พระจักนองพลมา เหตุใดขอแจ้ง...

(น. 62)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>แม่เมือง</u>** เป็นชื่อตำแหน่งเจ้าเมือง ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือนางเมืองกาสี เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามบอกตำแหน่งของบุคคลมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>นางเมือง</u> ซึ่งหมายถึงแม่ของขูลู ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสี แม่ของขูลูกับทหารเมืองกายนคร

4 ...แต่นั้น พระแม่ต้าน ขานตอบคำดี
สอง**<u>เพีย</u>**เอย เฮาบ่ลืมสหายแก้ว...

(น. 133)

จากตัวอย่าง **<u>เพีย</u>** เป็นชื่อตำแหน่งทหาร ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย คือทหารเมืองกายนคร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามบอกตำแหน่งของบุคคลมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>สองเพีย</u> ซึ่งหมายถึงเพียแสนและเพียสี ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกาสีแม่ของขูลูกับ ทหารเมืองกายนคร

5 ...แต่นั้น พระจิ่งต้าน จาต่อหมอโหร
เฮาจักหา<u>หมอ</u>ตัด หมู่เวรยังชิได้ บ่เด
หมอซ้ำบายสอต้อง คูณไปหลายวาด
<u>หมอ</u>ก็ตัดขาดเมี้ยน บ่มีได้ต่อไป พระเอย
แต่นั้น พระจิ่งต้าน จาต่อเสนา
เอาแต่เวรถองเถิง แห่งบาลางแล้ว...

(น. 6)

จากตัวอย่าง **<u>หมอ</u>** เป็นชื่อตำแหน่งหมอโหร หมายถึงผู้ที่มีความชำนาญด้านโหราศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือหมอโหร เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามบอกตำแหน่งของบุคคลมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง <u>หมอ</u> ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างเจ้าเมืองกาสี กับโหรหลวง

6 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า จาต่อแสนเมือง
ควรเฮาจัด<u>ขุนเมือง</u> เข้าไปถามถ้วน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จ่งให้**เพียสี**พร้อม **เพียพล**ไปเที่ยว
อย่าได้ช้า ถามเผี้ยนจิ่งมา...

(น. 60)

จากตัวอย่าง **เพีย** เป็นชื่อตำแหน่งทหาร ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนตัวผู้ที่ถูกกล่าวถึงคือเพียสีและเพียพล เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยการนำคำนามบอกตำแหน่งของบุคคลมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึง ขุนเมือง ในที่นี้เป็นการสนทนาระหว่างนางเมืองกายนครกับแสนเมืองกายนคร

1.1.3 การแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessives) ได้แก่การแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนาม (Possessive pronouns) คือการใช้รูปภาษา “ของ” และ “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบการแสดงความเป็นเจ้าของอ้างถึงเจ้าของที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 และสรรพนามบุรุษที่ 3

ตัวอย่าง

1 ...แต่นั้น ท้าวตอบต้าน จานาถนางงาม
น้องอย่าเคืองคำขัด แห่ง**อวน**ภายพี้
พี่นี่ชายลำแท้ สัจจังมีมาก นางเอย
ศีลห้าตั้ง จำไว้ซู่ยาม พี่แล้ว...

(น. 16)

จากตัวอย่าง แห่ง**อวน** เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้ รู ปภาษา “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ **อวน** หมายถึง ขูลู เป็น คำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง ท้าว หมายถึง ขูลู

2 ...แต่นั้น ขูลู**ท้าว** บายแหวนยอยื่น
มือกอดน้าว คอน้องค่อยจา
เจ้าผู้เสนหาสร้อย จอมขวัญ**ของพี่**...

(น. 24)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง <u>ของ**พี่**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “ของ” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ <u>**พี่**</u> เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง <u>ขูลู ท้าว</u> เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของจอมขวัญ หมายถึง นางอั้วเคี่ยม

3 ...<u>พระแม่เจ้า</u> กริ้วโกรธคำเค็ม
มึงบ่ฟังคำสอน <u>แห่ง**กู**</u>จาต้าน...

(น. 79)

จากตัวอย่าง <u>แห่ง**กู**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ <u>**กู**</u> เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง <u>พระแม่เจ้า</u> หมายถึงนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยม เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของคำสอน

4 ...แต่นั้น สอง<u>สหาย</u>ต้าน จากันกลอยสั่ง
บัดนี้เฮาจักลาจากแก้ว เมือห้อง<u>แห่ง**เฮา**</u>...

(น. 80)

จากตัวอย่าง <u>แห่ง**เฮา**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้า ของในที่นี้คือ <u>**เฮา**</u> เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง <u>สหาย</u> หมายถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของห้องในที่นี้หมายถึงเมืองกาสี

5 ...แต่นั้น <u>นางเมือง</u>ได้ ยินคำเขากล่าว
แม่แจ่มเจ้า ไฟไหม้ลวกใจ
นางก็โตนลงห้อง โฮงหลวงเฮวฮีบ
เถิงที่เจ้า นางอั้วกล่าวจา...
...กูจักมัดคอให้ ขุนลางเป็นคู่ กันนั้น
มึงสังมักใหม่ซ้อน เสียหน้า<u>แห่ง**กู**</u>...

(น. 89)

จากตัวอย่าง <u>แห่ง**กู**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ <u>กู</u> เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง <u>นางเมือง</u> หมายถึงนางเมืองกายนคร เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของความรู้สึกเสียหน้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6 ...แต่นั้น ขุนลางท้าว มีใจฟ้าวฟั่ง
ฮ้องฮ่ำไห้ หาน้อยหน่อเมือง
โอนออ้ัวกูนี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว...
...บัดนี้เสียอ่อนน้อย ไกลข้างแห่ง**กู** แลนอ
หมายจักเอาเมือสร้าง โฮงใหญ่จอมภู...

(น. 119-120)

จากตัวอย่าง แห่ง**กู** เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ กู เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง ขุนลาง เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของความรู้สึกห่างไกล

7 ...แล้วจิ่งทันแม่เจ้า นางนาถมาพลัน
มาเถิงกัน ค่อยจาจงต้าน
แล้วจิ่งบายดวงแก้ว ธำมะฮงยอยืน ฮักเอย
อันที่**ของอ่อนน้อย** **ฮานั้น**ตอบคุณ ฮักเอย...

(น. 167)

จากตัวอย่าง **ของอ่อนน้อยฮานั้น** เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้ รู ปภาษา “ของ” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ **อ่อนน้อยฮานั้น** หมายถึง ลูกของนางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึง ขูลูและนางอั้วเคี่ยม

8 ...แม่นว่าสัตว์สิ่งฮ้าย เศิกแห่งทางใด
ก็บ่เบียนกุมาร หลีกไกลไลเว้น
ท่อแต่เวร**ของเจ้า** นำมาเกี้ยวกอด
บาบ่าวท้าว ซิเอาพร้าปาดคอ แท้แล้ว...

(น. 6)

จากตัวอย่าง **ของเจ้า** เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “ของ” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ **เจ้า** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึง กุมาร หมายถึง ขูลู เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของเวรกรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

9 ...มื้อหนึ่งนั้น<u>ท้าว</u>จักไปยามไท้ มารดาแม่เสี่ยว
พ่อเสี่ยวก็หากลดชั่วเมี้ยน เมือฟ้าดั่งเดียว
แม่ก็จัดแจ่งให้ ของฝากบาบุญ
เพื่อให้นำไปถวาย แม่เสี่ยวคึง<u>ของ**ท้าว**</u>...

(น. 13)

จากตัวอย่าง <u>**ของท้าว**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “ของ”วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ **<u>ท้าว</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึง <u>ท้าว</u> หมายถึง ขูลู เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของแม่เสี่ยว หมายถึงนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยม

10 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงขุนลางผู้ ขอมภูขาก่ำ ก่อนแล้ว
มันก็มักแจ่มเจ้า <u>นางอั้ว</u>หมั่นมา
...หายามได้ วันดีชัยโชค
เขาก็ไหลหลั่งเข้า เมืองกว้าง<u>แห่ง**นาง**</u>...

(น. 37-38)

จากตัวอย่าง <u>แห่ง**นาง**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ **<u>นาง</u>** เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึง <u>นางอั้ว</u> เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของเมืองกว้าง หมายถึงเมืองกายนคร

11 ...อันว่าขูลูท้าว เป็นผัว<u>**ของเพิ่น**</u>
มึงสังมาเกลือกกลั้ว ชมท้าวบ่อาย
กูจักมัดคอให้ ขุนลางเป็นคู่ กันนั้น...

(น. 89)

จากตัวอย่าง <u>**ของเพิ่น**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนามซึ่งใช้รูปภาษา “ของ” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ <u>เพิ่น</u> เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึงบุคคลอื่นเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของผัวหมายถึง ขูลู ในที่นี้เป็นการสนทนากันระหว่ างแม่ของนางอั้วเคี่ยมและนางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

12 ...<u>พระแม่เจ้า</u> ใจขาดคืนมา
ตีทรวงสลบ ทั่วโฮงตายเฟื้อง
...แล้วจิ่งแข็งใจได้ พอควรหน่อยหนึ่ง
แล้วจิ่งต้าน จาเข้าต่าวมา
คำสั่งให้ <u>ของ**แม่มารดา**</u>
ขอให้เอาศพสุม ที่แดมเมืองพุ้น
ว่าจักเอาศพท้าว มาโฮมสุมจูด
เมี้ยนคาบท้าว ทังน้องเฮ่วเดียว ว่าดาย...

(น. 139-140)

จากตัวอย่าง <u>ของ**แม่มารดา**</u> เป็นการอ้างถึงโดยการแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนาม ซึ่งใช้รูปภาษา “ของ” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของในที่นี้คือ <u>แม่มารดา</u> เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึง <u>พระแม่เจ้า</u> หมายถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของคำสั่งในที่นี้เป็นการสนทนากันระหว่างทหารกับนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเกี่ยม

1.2 การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) คือ การอ้างถึงบุคคลหรือสถานที่โดยใช้การกะระยะทั้งในแง่ของเวลาและระยะทางห รือการอ้างถึงสิ่งที่กล่าวไปแล้วด้วยคำบ่งชี้โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคล ได้แก่ คำว่า นั้น , นี้ และการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่และเวลา ได้แก่ คำว่า นั้น, เดี๋ยวนี้, นี้, พี้, พุ้น และ ในหั้น

ตัวอย่าง

1 ...สายคอกู ดุ่งมายามน้อง นั้นรือ
<u>มารดาทังตายาย</u> ย่อมยืนยาวหมั้น แด่รือ
แต่นั้น ท้าวตอบต้าน ขานนาถนางงาม
<u>ฝูง**นั้น**</u>ยังค่อยหอมพลแพน อยู่ยืนเป็นหม้าย...

(น. 15)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ฝูงนั้น** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ มารดาทังตายาย ในที่นี้ผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยมถามขูลูถึงแม่และตายายที่อยู่เมืองกาสี ในตอนที่ขูลูไปเยี่ยมนางอั้วเคี่ยมที่เมืองกายนคร

2 ...แต่นั้น นางจิ่งยอมือไหว้ ขูลูกลอยกล่าว
น้องนี้เป็นกำพร้า ความฮู้บ่มี พี่เอย...

(น. 23)

จากตัวอย่าง **น้องนี้** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ นาง หมายถึง นางอั้วเคี่ยม ในที่นี้ผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยมเอง

3 ...เพราะเพื่อขุนลางท้าว บาบ่าวขุนเขา
มาโอมขอ เหนี่ยวเอานางน้อย
ขุนนั้นอาสาค้ำ กระทำการซู่อย่าง
แม่ได้ยอยกให้ **เขานั้น**บ่ขืน ลูกเอย...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **ขุนนั้น**, **เขานั้น** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้ อ้างถึงบุคคลคือ ขุนลาง ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมพูดกับนางอั้วเคี่ยม ในตอนที่ขุนลางมาทาบทามนางอั้วเคี่ยม

4 ...เมื่อนั้น นางคราญ$_1$น้อย ยอมือนบแม่$_1$
คันว่าแม่บ่เลี้ยง ตัวข้าส่วนตาย
เฮานี้$_1$แนวนามเชื้อ กุลวงษ์พระยาใหญ่
รือจักเทียมแทบข้า ขอม$_2$ฮ้ายอยู่ดง นั้นเด
เขานั้น$_2$ศีลธรรมเจ้า บ่มีสังจักสิ่ง
มีแต่สมเสบเหล้า บ่มีเอื้ออ่าวทาน แม่เอย
เฮานี้$_1$กินทานเข้า ฟังธรรมจำจื่อ
ศีลห้าตั้ง จำไว้ซู่วัน แลนา...

(น. 40-41)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง <u>เฮา**นี้**</u>$_1$และ <u>เขา**นั้น**</u>$_2$ เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ <u>นางคราญ</u>$_1$ <u>แม่</u>$_1$และ <u>ขอม</u>$_2$ ซึ่งหมายถึง นางอั้วเคี่ยมกับแม่ของนาง และ ขุนลาง ในที่นี้ผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยมพูดกับแม่เรื่องขุนลางมาทาบทามและแม่ของนางยกให้ขุนลางไปแล้ว นางอั้วเคี่ยมจึงปฏิเสธที่จะแต่งงานกับขุนลาง

5 ...เมื่อนั้น แม่กล่าวต้าน ป้อยด่า<u>นางงาม</u>
<u>มึง**นี้**</u>กลายคำสอน บ่ฟังกูต้าน
ขุนลางเลี้ยง แลงงายเช้าค่ำ
คันว่าปะละถิ้ม คุณนั้นถ่อยคน...

(น. 45)

จากตัวอย่าง <u>มึง**นี้**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ <u>นางงาม</u> ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมพูดกับนางอั้วเคี่ยม ในตอนที่นางอั้วเคี่ยมไม่ยอมแต่งงานกับขุนลาง

6 ...ชาติก่อนบาคราญได้ เป็นพระยาเป็งซอนสนุกยิ่ง
นางดอกซ้อน เทียมท้าวเอกโทน
ยังมี<u>นางหนึ่ง**นั้น**</u> ลูกนางนาฏเทวา
โฉมสัณฐ์ติด แปกแมนเมืองฟ้า
นามแจ่มเจ้า เฮียกชื่อ<u>จันหอม</u>...

(น. 150)

จากตัวอย่าง <u>นางหนึ่ง **นั้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ <u>จันหอม</u>

7 ...บัดนี้ เฮาจักทำฤทธิให้ เป็นสุงยาวหย่อน
ลงแต่ฟ้า ประสงค์เหล้นหมู่ฝน
เอาอูบแก้ว วิเศษของทิพย์
ลงเมืองคน ตอบคุณสองเถ้า
แล้วจิ่งตีตราไว้ ลานคำในอูบ
ต้านกล่าวไว้ <u>**ในหั้น**</u>คู่อัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แล้วจิ่งทำฤทธิให้ เป็นฮุงยาวหย่อน ลงมา
แดงมุ่ยพร้อม ทังสิ้วแสดเหลือง
<u>กงลุ่ม**นั้น**</u> อั้วเคี่ยมนางญิง
ผิวผางสอ ฮุ่งเฮืองบ่มีเศร้า
<u>กงเทิง**นั้น**</u> ขูลูบาบ่าว...

(น. 163-164)

จากตัวอย่าง <u>กงลุ่ม**นั้น**</u> และ <u>กงเทิง**นั้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ อั้วเคี่ยม และขูลู ส่วนตัวอย่าง <u>**ในหั้น**</u> เป็น การอ้างถึงด้วยการบ่ง ชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ คือ คำสอนของขูลู หมายถึง ธรรมทั้งห้า

8 ...แล้วจิ่งทัน<u>แม่เจ้า</u> นางนาถมาพลัน
มาเถิงกัน ค่อยจาจงต้าน
แล้วจิ่งบายดวงแก้ว ธำมะฮงยอยืน ฮักเอย
อันที่ของอ่อนน้อย <u>ฮา**นั้น**</u>ตอบคุณ ฮักเอย...

(น. 167)

จากตัวอย่าง <u>ฮา**นั้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคลโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงบุคคลคือ <u>แม่เจ้า</u> หมายถึง นางเมืองกาสีและนางเมืองกายนคร ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกาสีแม่ของขูลู

9 ...ขุนหาได้ วันดีเดือนสี่
ว่าจักมาแต่งอั้ว เอาน้อยไปฮ่วมเฮียง
แต่นั้น นางเมืองต้าน จาเขาคำม่วน
<u>เดือนหน้า**นั้น**</u> ดีแล้วแต่งเอา หั้นถ้อน...

(น. 81-82)

จากตัวอย่าง <u>เดือนหน้า **นั้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึ งเวลา หมายถึง วันเวลาจัดงานแต่งงานของนางอั้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เคี่ยมกับขุนลางคือหนึ่งเดือนต่อจากที่ผู้พูดพูดไปแล้ว ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมพูดกับนางโอมที่ขุนลางส่งมาทาบทามนางอั้วเคี่ยม

10 ...นางจิ่งจับจ่องไว้ คิดฮอดขูลู
จาเสียงใส ส่งไปหาท้าว
ค่อยอยู่ดีเยอขูลูท้าว สายคอผัวมิ่ง เฮียมเอย
บ่ให้น้องตายจากเจ้า **เดี๋ยวนี้**ให้เที่ยวมา แค่ถ้อน...

(น. 112)

จากตัวอย่าง **เดี๋ยวนี้** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงเวลา หมายถึง เวลาในขณะที่ผู้ พูดกำลังพูดอยู่ ในที่นี้ผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยมพูดกับตนเอง

11 ...แต่นั้น จวงจันทร์เจ้า เอานางลงส่ง
ยอดอ่อนค้อม ลงแท้สู่ดิน
แม่แจ่มเจ้า ต้านบอกเสนา
สูฮีบไปเอานาง อย่านาน**เดี๋ยวนี้**...

(น. 127)

จากตัวอย่าง **เดี๋ยวนี้** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแ วดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงเวลา หมายถึง เวลาในขณะที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่ ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมพูดกับเสนาอำมาตย์

12 ...อันว่า สองกอดหมั้น นำกันใช้ชาติ
เวร**ก่อนพุ้น** นำให้เกิดเป็น พระเอย...

(น. 138)

จากตัวอย่าง **ก่อนพุ้น** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลา โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงเวลา หมายถึง อดีตชาติของขูลูและนางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

13 ...ยูท่างเขาเหล้นชู้ <u>ปาง**นั้น**</u>คู่คน
สนุกยิ่งล้น งันคาบบาคราญ
หลายวันคืน บ่มีคำคร้าน...

(น. 146)

จากตัวอย่าง <u>ปาง**นั้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงเวลา หมายถึง ช่วงเวลาที่ผู้พูด พูดเมื่อเวลาผ่านไปแล้ว คืองานบุญเพื่ออุทิศกุศลให้ขูลู

14 ...แต่นั้น มเหษีเจ้า เทวีนางเอก
ตามบาทพื้น นำเจ้าเป่งความ
สูอย่าได้กลายคำเจ้า ราชาตัดขาด
อย่าได้กลาย<u>มื้อ**นี้**</u> ฟันฆ้าขาดคอ แลนา...

(น. 153)

จากตัวอย่าง <u>มื้อ**นี้**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึง เวลา หมายถึ งในช่วงเวลาที่ผู้พูดกำลังพูด ในที่นี้ผู้พูดคือมเหสีของพระยาเป็งซอน ซึ่งเป็นอดีตชาติของนางอั้วเกี่ยม

15 ...แม่นว่า เวรบาป้อย นำเถิงพระยาใหญ่
เจ็ดชาติใช้ นำข้องคอบคึง
ซ้ำช<u>าติ**นี้**</u> มาแม่นขูลู เจ้าเอย
อันว่าจันหอมเวน ถึกพระยาเมียเค้า
นางเมืองใช้ เวรหลังหลายชาติ
ก็จิ่งซ้ำช<u>าติ**นี้**</u> เป็นอั้วเที่ยงจริง เจ้าเอย...

(น. 154-155)

จากตัวอย่าง <u>ชาติ**นี้**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงเวลา หมายถึง ภพชาติเกิดของขูลูนางอั้ว ในที่นี้ผู้พูดคือผู้ประพันธ์เรื่องขูลูนางอั้วกล่าวถึงอดีตชาติก่อนที่จะเกิดเป็นขูลูนางอั้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

16 ...ปางเมื่อ เฮาไปเหล้น ชลธีสาเกษ
วันและมื้อ <u>ยามนั้น</u>ถึกกัน
สองขอดหมั้น ไมตรีเท่าชั่ว
อย่าหล่าม้าง ฉันนั้นหมั้นคนิง ว่าดาย
คันหากมีลูกน้อย แนวอ่อนนางญิง
คันเฮามีลำชาย ปลูกแปลงเป็นแก้ว ว่านา...

(น. 160)

จากตัวอย่าง <u>ยามนั้น</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงเวลา หมายถึงอดีตหรือช่วงเวลาที่ผู้พูดพูดเมื่อเวลาผ่านไปแล้ว ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกาสีแม่ของขูลูพูดกับนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยม

17 ...พระแม่เจ้า หายโศกความทุกข์
<u>วันนี้</u> โพธิญาณลง โลกคนประสงค์ใช้ แลเด
พระแม่เจ้า ตนเอกทังสอง
ยอมือทูล ฮอดอินทร์ในฟ้า
คันว่ากุมารน้อย เจ้าอ่อนทังสอง ข้านั้น
เมือเสวยสุข อยู่ในเมืองฟ้า...

(น. 162)

จากตัวอย่าง <u>วันนี้</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเวลาโดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึง เวลา หมายถึง ปัจจุบันชาติของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ หมายถึง ขูลู

18 ...อันว่าขูลูท้าว สายคออั้วเคี่ยม เฮียมเอย
อย่าได้เตียนขวัญน้อง เอาความไปจ่าย
ขอให้คิดฮอดน้อง <u>ทางพี้</u>หมั่นมา แค่ถ้อน
ค้อมว่านางสั่งแล้ว แสงส่องเขาทอง พุ้นเยอ...

(น. 34-35)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง <u>ทาง**พื้**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึงเมืองกายนคร ในที่นี้ผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยม

19 ...นางเมืองก้ำ เมืองกายพระแม่
ต้านกล่าวข้อ จาน้อยลูกลุน
บัดนี้ นางจิ่งบายกอนถิ้ม หาลางบาบ่าว <u>ภาย**พุ้น**</u>
ลางฮับได้ เอาให้คู่กัน...

(น. 78-79)

จากตัวอย่าง <u>ภาย**พุ้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึง บริเวณที่ขุนลางอยู่

20 ...นางห้ามท้าว ผัดแต่สิบวัน
ลางจักมีคำเถิง ฮอดบา<u>ภาย**พุ้น**</u>
นางจักเอาตนเข้า สวนมอนยอดอ่อน
คันพี่มักหม่วนเหล้น <u>ภาย**พุ้น**</u>ให้อยู่คอย...

(น. 88)

จากตัวอย่าง <u>ภาย**พุ้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้ วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึงสวนหม่อนนอกเมืองกายนครในที่นี้ผู้พูดคือนางอั้วเคี่ยม

21 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงนางอั้วน้อย ตนอยู่ในโฮง
นางก็คนิงใจคึด ฮอดบาหิวไห้
โอนอขูลูท้าว ผัวขวัญหลายชาติอวนเอย
บาหากละน้องไว้ <u>ทาง**พื้**</u>บ่คนิง แลนอ...

(น. 81)

จากตัวอย่าง <u>ทาง**พื้**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึงเมืองกายนคร ในที่นี้ผู้พูดคือ นางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

22 ...เถ้าล่วงเข้า เถิงที่โฮงทอง
ยอมือทูล แม่เมืองกลอยต้าน
พระแม่ใช้ข้าเถ้า ไปฮอดกาสี **ที่พุ้น**
เลยบ่เห็นจอมนาง ดุ่งเดินไป**พุ้น**
ข้าก็ถามขุนท้าว หลายทางซับซิ่ม
เขาก็ตัดขาดเมี้ยน บ่เห็นน้อยหน่อเมือง...

(น. 116)

จากตัวอย่าง **ที่พุ้น**, **พุ้น** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่ง ชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึงเมืองกาสี ในที่นี้ผู้พูดคือ ทหารของเมืองกายนคร

23 ...แล้วจิ่งต้านบอกให้ ฝูงหมู่นายเมือง
เขือจ่งคืนเมือหา แม่เมือง**ภายพุ้น**
แล้วบอกให้ เหตุเกิดเป็นมา
บาคราญตาย ปาดคอนำอั้ว ว่าเนอ...

(น. 138)

จากตัวอย่าง **ภายพุ้น** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึงเมืองกายนคร ในที่นี้ผู้พูดคือ นางเมืองกาสี

24 ...คำสั่งให้ ของแม่มารดา
ขอให้เอาศพสุม ที่แดม**เมืองพุ้น**
ว่าจักเอาศพท้าว มาโฮมสุมจูด
เมี้ยนคาบท้าว ทังน้องเฮ่วเดียว ว่าดาย...

(น. 140)

จากตัวอย่าง **เมืองพุ้น** เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึงเมืองกาสี ในที่นี้ผู้พูดคือ ทหารของเมืองกายนคร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

25 ...ค้อมว่าแล้ว คืนคอบมารดา
ยอมือทูล กล่าวกลอนกลอยไหว้
เขาก็เอากันสร้าง แปลงทางเถิงที่ <u>ภาย**พุ้น**</u>
สนามใหญ่ตั้ง เป็นถ้านถ่องถัน...

(น. 143)

จากตัวอย่าง <u>ภาย**พุ้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถาน ที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึง สถานที่จัดเตรียมงานศพของขูลูและนางอั้วเคี่ยม ในที่นี้ผู้พูดคือ ทหารของเมืองกาสี

26 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า ใช้เที่ยวสองขุน
สูจ่งเชิญนางเมือง เที่ยวมาอย่าช้า
แต่นั้น ขุนก็ซำลวาเข้า ดงดอนหลายย่าน
ก็จิ่งเถิงที่ก้ำ <u>ภาย**พุ้น**</u>ล่ำแยง
เห็นที่หอลูกน้อย เจ้าอ่อนนางงาม...

(น. 156)

จากตัวอย่าง <u>ภาย**พุ้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึง ปราสาทของนางอั้วเคี่ยมที่เมือง กายนคร ในที่นี้ผู้พูดคือนางเมืองกาสี

27 ...อันนี้ นิทานเจ้า องค์พุทโธลงโลก
เพิ่นหากสอนสั่งไว้ <u>**ในหั้น**</u>ซู่อัน...

(น. 175)

จากตัวอย่าง <u>**ในหั้น**</u> เป็นการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ โดยพิจารณาระยะห่างจากตัวผู้พูดประกอบ ใช้อ้างถึงสถานที่ หมายถึง ทุกคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ในนิทานเรื่องขูลูนางอั้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3 การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative Reference) คือ การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง มี 2 ประเภท คือ การเปรียบเทียบทั่วไปและการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจง ในวรรณกรรมท้ องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบทั้งการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปในเรื่องความเหมือนและการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงที่เป็นการอ้างถึงโดยการเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่างๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ

ตัวอย่าง

1 ...อันว่าลูกท่อนท้าว บาบ่าวขูลู
สมกับนางทองสี ผู้ดี**ปาน**แต้ม
บาบ่จงใจตั้ง ดอมนางจักหยาด แด่นอ...

(น. 12)

จากตัวอย่าง **ปาน** เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปในเรื่องความเหมือน คือ กล่าวเปรียบเทียบความงามของนางทองสีว่างามเหมือนภาพวาด

2 ...น้องนี้**เหมือนดั่ง**ดาวอยู่ฟ้า แฝงฝ่ายพระจันทอน
ก็บ่มีสอใส ส่องเงาเห็นหน้า
ชายนั้น**เทียมดั่ง**เดือนเพ็งแจ้ง รังสีสิบห้าค่ำ
หลิงส่องแจ้ง เห็นเผี้ยนซู่อัน...

(น. 18-19)

จากตัวอย่าง **เหมือนดั่ง**, **เทียมดั่ง** เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปในเรื่องความเหมือน คือนางอั้วเกี่ยมกล่าวเปรียบเทียบระหว่างหญิงและชายว่า ผู้หญิงเหมือนดวงดาวและผู้ชายเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ

3 ...ข้าจักสมมาไท้ แนวนามเป็นแม่
นมเจ้าหวาน**ดั่ง**น้ำอ้อย ตัวข้อยจิ่งใหญ่มา แม่เอย...

(น. 102)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ดั่ง** เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปในเรื่องความเหมือน คือกล่าวเปรียบเทียบความหวานของน้ำนมแม่ว่าหวานเหมือนน้ำอ้อย

4 ...กาก็ปากกล่าวต้าน เสียงจ้อย**ดั่ง**คน
ลูกสาวใผคึงอ่อนอ้วน **เสมอดั่ง**ควันไฟ
คึงขาวใส **ดั่ง**ปลีหยวกปลอก...

(น. 124)

จากตัวอย่าง **ดั่ง**, **เสมอดั่ง** เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปในเรื่องความเหมือน คือกล่าวเปรียบเทียบว่ากาพูดได้เหมือนคน และเป็นการกล่าวเปรียบเทียบผิวพรรณของนางอั้วเคี่ยมว่านุ่มนวลเหมือนควันไฟและขาวใสเหมือนหยวกกล้วย

5 ...บัดนี้ ข้าไหว้บาทพื้น ตนอาชญ์สามิโก
ในทวงเจ็บ **เปรียบปาน**ไฟไหม้
ขอให้จอมเมืองเจ้า กูร์ณาผายโผด
หายโศกฮ้อน ในเนื้อส่วงสบาย แค่ถ้อน...

(น. 151-152)

จากตัวอย่าง **เปรียบปาน** เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปในเรื่องความเหมือนคือกล่าวเปรียบเทียบความเจ็บปวดภายในใจว่าเหมือนไฟไหม้

6 ...แม่นว่าสัตว์สิ่งฮ้าย เศิกแห่งทางใด
ก็บ่เบียนกุมาร หลีกไกลไลเว้น
ท่อแต่เวรของเจ้า นำมาเกี้ยวกอด
บาบ่าวท้าว ซิเอาพร้าปาดคอ แท้แล้ว...

(น. 6)

จากตัวอย่าง **ท่อแต่** เป็นการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงโดยเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่างๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ ในที่นี้คือการเปรียบเทียบว่าสิ่งร้ายต่างๆก็ไม่สามารถทำอันตรายขูลูได้เท่ากับเวรกรรมเก่าของขูลูเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7 ...พี่ก็ฮักฮูปน้อง **<u>เท่า</u>**ที่ทวงอัด พี่แล้ว
เชิญน้องไขคำแพง แบ่งทวงทางอ้าย...

(น. 17)

จากตัวอย่าง **<u>เท่า</u>** เป็น การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงโดยเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่างๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ ในที่นี้คือการเปรียบเทียบว่าขูลูนั้ นรักนางอั้วเกี่ยมเท่าหัวใจหรือรักเต็มหัวใจ

8 ...อันหนึ่งเดือนใสแจ้ง รังสีสิบสี่ค่ำ
ใดจักให้ ใสแจ้ง**<u>ดั่ง</u>**เพ็ง...

(น. 24)

จากตัวอย่าง **<u>ดั่ง</u>** เป็น การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงโดยเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่างๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ ในที่นี้ คือการเปรียบเทียบความสว่างของพระจันทร์ในวันขึ้นสิบสี่ค่ำว่าสว่างน้อยกว่าวันเพ็ญหรือวันขึ้นสิบห้าค่ำ

9 ...โอนออ้วแม่นี้ เหลือถ่อยอวิสัย แท้นอ
มึงนี้หมาเดือนเก้า เขาเชิงบ่หาบ่อน แท้นอ
บ่ห่อนฮู้ ญิงฮ้ายแม่ซะเล
เสียแฮงเลี้ยง คนเคียวฮ่วมชาติ กันนี้
ลูกออกท้อง สอนฮู้**<u>แฮ่ง</u>**เคียว ดั่งนี้...

(น. 99)

จากตัวอย่าง **<u>แฮ่ง</u>** เป็น การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงโดยเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่างๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ ในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบว่าลูกยิ่งโตยิ่งสอนยาก กล่าวคือ นางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเกี่ยมสั่งห้ามนางอั้วเกี่ยมรักกับขูลู แต่นางอั้วเกี่ยมไม่เชื่อฟังทั้งยังแอบไปพบกัน นางเมืองกายนครจึงด่าว่านางอั้วเกี่ยมด้วยถ้อยคำที่รุนแรง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

10 ...แล้วจิ่งทำฤทธิให้ เป็นฮุงยาวหย่อน ลงมา
แดงมุ่ยพร้อม ทังสิ้วแสดเหลือง
กงลุ่มนั้น อั้วเคี่ยมนางญิง
ผิวผางสอ สุ่งเฮืองบ่มีเศร้า
กงเทิงนั้น ขูลูบาบ่าว
แสงบ่แจ้ง ดูเศร้าหม่นหมอง
ด้วยว่าพระบาทท้าว ฟูมเลือดมรณา
แสงสูญถอย บ่เฮือง**<u>เสมอ</u>**น้อง...

(น. 164)

จากตัวอย่าง **<u>เสมอ</u>** เป็น การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงโดยเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่าง ๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ ในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบแสงสว่างของรุ้งกินน้ำ ว่าขูลูมีแสงสว่างไม่เท่านางอั้วเคี่ยมหรือเป็นรุ้งกินน้ำโทนสีเข้ม คือ ม่วง คราม น้ำเงิน เขียว

2. การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ (Substitution)

การแทนที่ (Substitution) เกิดขึ้นเมื่อมี การแทนที่ข้อความหนึ่งด้วยอีกข้อความหนึ่งเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำคำต่อคำ การตีความข้อความที่เข้าไปแทนที่ นั้นจะขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า

จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความโดยคำที่ใช้แทน ได้แก่ ดั่งนั้น, ดังนี้, จั่งซี้ และ อันนี้

ตัวอย่าง

1 ...ย้านแต่เป็นดั่งแก้ว จันทาปางก่อน
นางไปหาลูกแข้ มาเลี้ยงตื่มเวร
ทุกค่ำเช้า หาหมู่อาหาร
หลายวันมัน อยากกินนางแก้ว
พระยาเมืองเจ้า เสนาพลไพร่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรงแจ่มเจ้า นางน้อยอยู่ดี
ทำแนวค้ำ ชูนางม้มเหตุ
ย้านแต่เป็น**ดั่งนั้น** เขาซิเฮื้องกล่าวเตือนแม่เอย...

(น. 44)

จากตัวอย่าง **ดั่งนั้น** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้นแทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...ย้านแต่เป็นดั่งแก้วจันทาปางก่อน นางไปหาลูกแข้มาเลี้ยงตื่มเวร ทุกค่ำเ ช้าหาหมู่อาหาร หลายวันมันอยากกินนาง แก้ว พระยาเมืองเจ้าเสนาพลไพร่ สรงแจ่มเจ้านางน้อยอยู่ดี ทำแนวค้ำชูนางม้มเหตุ ... กล่าวคือ นางอั้วเคี่ยมเล่าเรื่องนางแก้วจันทาเลี้ยงลูกจระเข้ไว้ เมื่อจระเข้ที่เลี้ยงนั้นโตก็จะกินนางเป็นอาหารเนื่องจากสัตว์เ ดรัจฉานเลี้ยงไม่เชื่องนางอั้วเคี่ยมเล่าให้แม่ของนางฟังเพื่อปฏิเสธการแต่งงานกับขุนลาง

2 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า ต้านปากทังหัว
เฮาก็เคืองใจคืด เกี่ยวนางทางพี้
อันหนึ่งเคืองใจด้วย ขูลูอั้วเคี่ยม
เสี่ยวสหายขอดหมั้น มาฮ้างง่ายดาย **ดังนี้**...

(น. 62)

จากตัวอย่าง **ดังนี้** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้นแทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...อันหนึ่งเคืองใจด้วยขูลูอั้วเคี่ยม เสี่ยวสหายขอดหมั้นมาฮ้างง่ายดาย กล่าวคือ เมื่อแม่ของนางอั้วเคี่ยมยกลูกสาวให้แต่งงานกับขุนลาง แม่ของขูลูจึงมาทวงสั ญญาหมั้นหมายที่เคยสัญญากันไว้ และสงสัยว่าทำไมแม่ของนางอั้วเคี่ยมไม่รักษาสัญญา

3 ...ปางเมื่อฮาลงน้ำ ในวังสาเกษ วันนั้น
ลูกอยู่ท้อง เฮาให้คู่กัน
สองได้ยอมือไหว้ อินตาหลิงล่ำ
บัดนี้ สังมาปะละถิ้ม ฉันนั้นบ่นอ นี้เด
แต่นั้น นางเมืองก้ำ ทางกายแถลงตอบ
แม่เสี่ยวปะละถิ้ม เอาซ้อนก่อนเฮา
ขูลูมีสองซ้อน ซิมาเอาสามสี่ เป็นบอ
ใผผู่ไลละถิ้ม ฉันนี้บ่นอ นี้เด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โตหากปะละถิ้ม ไลเสียดายเปล่า สานอ
สังว่าให้ เทียมก้อนก่อนเฮา
สัจบ่ตั้ง วางถิ้มง่ายดาย **ดั่งนี้**...

(น. 66-67)

จากตัวอย่าง **ดั่งนี้** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...แม่เสี่ยวปะละถิ้มเอาซ้อนก่อนเฮา ขูลูมีสองซ้อนซิมาเอาสามสี่เป็นบอ ใผผู่ไลละถิ้มฉันนี้บ่นอนี้เด โตหากปะละถิ้มไลเสียดายเปล่าสานอ สังว่าให้เทียมก้อนก่อนเฮา สัจบ่ตั้งวางถิ้มง่ายดาย กล่าวคือ เมื่อแม่ของขูลูมาทวงสัญญาหมั้นหมายนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมก็ตอบกลับไปว่าขูลูแต่งงานไปก่อนแล้วเป็นฝ่ายผิดคำสัญญาที่เคยให้กันไว้

4 ...นางคราญเห็น แล่นมาชมท้าว
มารือทิพขิ่นแก้ว เสมอเนตรตาตน
ยังค่อยเทียระฆาคง ค่อยมาหาน้อง
ยูสนุกเหล้น วันคืนมีเปิด
สาวสำน้อย ชมเหล้นสั่งเมือ
ค่อยอยู่ดีเยอสายสมรน้อง นางงามอั้วเคี่ยม พี่เอย
วันหน้าเช้า ประสงค์เหล้นด่วนเมือ แดรือ
แต่นั้น ท้าวตอบต้าน ตนนาถมีนาน
พี่มาเถิง แห่งอวนเป็นบ้า
หลอนท่อเอาตนเข้า โคจรดั้นเถื่อน
เป็นดังปืนเสียบเข้า ทวงฮ้อนป่วงมา
ยามเมื่ออวนมาต้าน วาจาดอมขิ่น คำนั้น
สังมาเตาะพี่ให้ ตายเมี้ยนคอบพระนาง **ดังนี้**...

(น. 84-85)

จากตัวอย่าง **ดังนี้** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...พี่มาเถิงแห่งอวนเป็นบ้า หลอนท่อเอาตนเข้าโคจรดั้นเถื่อน เป็นดังปืนเสียบเข้าทวงฮ้อนป่วงมา ยามเมื่ออวนมาต้านวาจาดอมขิ่นคำนั้น สังมาเตาะพี่ให้ตายเมี้ยนคอบพระนาง กล่าวคือ เมื่อนางอั้วเคี่ยมทราบข่าวที่แม่ของนางจะให้แต่งงานกับขุนลางจึงส่งข่าวไปบอกขูลู เมื่อขูลูมาถึงด้วยคว ามน้อยใจ นางอั้วเคี่ยมจึงกล่าวว่าขูลูมีคนอื่นรออยู่ที่เมืองกาสี ขูลูจึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กล่าวตอบไปว่า พอทราบข่าวของนางอั้วเกี่ยมก็รีบดั้นด้นมาด้วยความร้อนใจแต่ทำไมนางอั้วเกี่ยมถึงกล่าวถ้อยคำที่จะทำให้ขูลูตายเพราะเสียใจที่ได้ยินคำดังกล่าว

5 ...นางแพงคิด ฮอดบาหิวไห้
โอนอกูจักคืนนำท้าว ผัวขวัญตนประเสริฐ
ท่อว่าเอาแจ่มเจ้า เมือซ้อนที่ปรางค์ **ดั่งนั้น**
คันว่าพระแม่ฮ้าย ฟันมุ่นในปรางค์
กูจักเอามันเมือ สู่พระพรหมเมืองฟ้า
มันจักอลหนกลั้ว สองเมืองฮบต่อ กันนั้น
คนล่าวล้ม เวรซิข้องขอดกู แลนอ...

(น. 98)

จากตัวอย่าง **ดั่งนั้น** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...โอนอกูจักคืนนำท้าวผัวขวัญตนประเสริฐท่อว่าเอาแจ่มเจ้าเมือซ้อนที่ปรางค์ ... กล่าวคือ นางอั้วเกี่ยมคิดที่จะพาขูลูไปอยู่ด้วยในปราสาทของตน แต่เกรงว่าจะทำให้เกิดสงครามระหว่างสองเมืองคือเมืองกาสีและเมืองกายนคร เพราะแม่ของนางอั้วเกี่ยมนั้นได้ยกนางให้กับขุนลางไปแล้ว พร้อมทั้งปฏิเสธคนของขูลูที่มาสู่ขอ

6 ...แต่นั้น มารดาได้ ยินคำเอิ้นด่า
เสียงส่งเท้า นางน้อยซู่อัน
โอนออั้วแม่นี้ เหลือถ่อยอวิสัย แท้นอ
มึงนี้หมาเดือนเก้า เขาเซิงบ่หาบ่อน แท้นอ
บ่ห่อนฮู้ ญิงฮ้ายแม่ซะเล
เสียแฮงเลี้ยง คนเคียวฮ่วมชาติ กันนี้
ลูกออกท้อง สอนฮู้แฮ่งเคียว **ดั่งนี้**
กูจักมัดคอให้ ขุนลางตามช่าง มันถ้อน
กูจักขายขาดแท้ เป็นข้อยช่างมัน...

(น. 99-100)

จากตัวอย่าง **ดั่งนี้** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...โอนออั้วแม่นี้เหลือถ่อยอวิสัยแท้นอ บ่ห่อนฮู้ญิงฮ้ายแม่ซะเล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสียแฮงเลี้ยงคนเคียวฮ่วมชาติกันนี้ ลูกออกท้องสอนฮู้แฮ่งเคียว กล่าวคือ เมื่อนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมทราบข่าวว่านางอั้วเคี่ยมและขูลูแอบพบกัน จึงโมโหและด่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรงว่านางอั้วเคี่ยมทำไมเลวมากขนาดนี้ ไม่รู้ดีชั่ว เสียแรงเลี้ยง สอนไม่ได้ ยิ่งโตยิ่งสอนไม่ได้

7 ...โอนอบุตรีหล้า สายคอลูกแม่ กูเอย
สังมาตายจากแม่เจ้า ให้นอนแล้งอยู่ผู้เดียว แท้นอ
โอนอใผเดนอซิมาสร้าง เมืองเฮาให้มันฮุ่ง
แม่ก็หวังเพิ่งเจ้า สังตายค้างอยู่ผู้เดียว แลนอ
โอนออั้วแม่นี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว แลนอ
สังมาเป็น**<u>จั่งซี้</u>** บ่เคยพ้อกะช่างเห็น แท้แล้ว...

(น. 126)

จากตัวอย่าง **<u>จั่งซี้</u>** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้ อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...โอนออั้วแม่นี้ตายนำท้าวขูลูบาบ่าวแลนอ ... กล่าวคือ เมื่อแม่ของนางอั้วเคี่ยมทราบข่าวว่านางอั้วเคี่ยมผูกคอตายแล้ว ก็กล่าวกับตัวเองว่านางอั้วเคี่ยมนั้นผูกคอตายเพราะเรื่องของขูลู และนางก็ตัดพ้อว่าทำไมเหตุการณ์แบบนี้ไม่เคยพบเคยเห็นก็ได้พบได้เห็นกับตนเอง

8 ...แต่นั้น ขูลูท้าว ฟังพากย์นางเมือง
คนิงในใจ คู่ดวงคนิงไว้
<u>อันนี้</u> นางคราญขึ้น เมือสวรรค์เสียจาก อวนรือ
กูจักอดอยู่ได้ ไกลแก้วห่อนชิเป็น นี่เด
ท้าวคึดแล้ว เสด็จสู่บรรทม
นอนสะแคงคึด บ่ลืมยามน้อย...

(น. 133)

จากตัวอย่าง **<u>อันนี้</u>** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...ขูลูท้าวฟังพากย์นางเมืองคนิงในใจคู่ดวงคนิงไว้ กล่าวคือ ขูลูเมื่อได้ทราบข่าวการตายของนางอั้วเคี่ยมก็คิ ดในใจว่านางอั้วเคี่ยมตายจากไปแล้ว แล้วตนเองจะอยู่ได้อย่างไร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

9 ...ลางสาวได้ สามซาวว่าโตหนุ่ม
หัวแฮ่งยุ้ง แถมซ้องตื่มลาน
นมยานฮ้าย ถุยลงยาวหย่อน
ก็บ่มีบ่อนคั้น ทังแข่วแฮ่งเจิง
มันก็เว้า จานำชายหนุ่ม
มันบ่หลิงเบิ่งหน้า สมเพี้ยงเผ่าโต นั้นเด
แต่นั้น ชายหนุ่มน้อย จาเสินสวยเสียด
อยากได้น้องบ่แพ้แล้ว ยังน้อยพี่บ่สม
คันว่าน้องอายุได้ สิบสี่สอนสาว**ดั่งนั้น**...

(น. 145)

จากตัวอย่าง **ดั่งนั้น** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...อยากได้น้องบ่แพ้แล้วยังน้อยพี่บ่สม คันว่าน้องอายุได้สิบสี่สอนสาว กล่าวคือ คำกล่าวของชายหนุ่มที่กล่าวประชดประชันผู้หญิงที่คิดว่าตนเองยังสาว ทั้งที่ความจริงแล้วอายุ 60 ปีแล้ว

10 ...อันว่าธรรมทังห้า พุทโธลงสอนสั่ง
แม่จ่งเอาเข้าเนื้อ จำไว้จิ่งดี ดังนี้
อหัมปิโขมหิ ชาติธัมโม
อหัมปิโขมหิ ชราธัมโม
อหัมปิโขมหิ พยาธิธัมโม
อหัมปิโขมหิ มรณธัมโม
อหัมปิโขมหิ กัมมธัมโม
หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ
กาเยนะ วาจายะ มะนะสา
อันนี้ธรรมทังห้า ภาวนาอย่าได้ขาด
คันว่ามรณาตเมี้ยน ซิเมือฟ้าสู่สวรรค์ แม่เอย

(น. 166-167)

จากตัวอย่าง **อันนี้** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ข้อความเพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำเกิดขึ้น แทนที่ข้อความที่กล่าวมาแล้ว ที่ว่า ...อหัมปิโขมหิ ชาติธัมโม อหัมปิโขมหิ ชราธัมโม อหัมปิโขมหิ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พยาธิธัมโม อหัมปิโขมหิ มรณธัมโม อหัมปิโขมหิ กัมมธัม โม หันทาหัง กัลยาณัง กโรมิ กาเยนะ วาจายะ มะนะสา ... กล่าวคือ ขูลูกล่าวถึงธรรมทั้งห้าที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ ได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และกรรม ให้แม่เมืองทั้งสองคือนางเมืองกาสี และนางเมืองกายนคร หมั่นสวดภาวนาเพื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ซึ่งเป็นความเชื่อของ ชาวอีสานเกี่ยวกับธรรมทั้งห้าหรือคาถาเทวทูต โดยจะเป็นการสอนให้คนรู้จักการให้ทานรักษาศีลภาวนา

การเชื่อมโยงความโดยการละและการซ้ำ

3. การเชื่อมโยงความโดยการละ (Ellipsis)

การละ (Ellipsis) เป็นการแทนที่แบบหนึ่ง แต่แทนด้วยรูปศูนย์ในการละข้อความนั้น ข้อมูลไม่ได้หายไป แต่สามารถจะตีความข้อมูลที่ละไว้นั้นได้จากข้อความที่นำมาข้างหน้า เป็นการละไว้ในฐานที่เข้าใจ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการละคำในหน่วยนาม คือ การไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนาม 2 ประเภท ได้แก่ การละหน่วยนามในตำแหน่งประธาน และการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม

ตัวอย่าง

1	...ปางเมื่อสัพพัญญูเทียว	สงสารเกิดเป็นเวรฮ้าย
	ยังมีเมืองหนึ่งนั้น	เฮียกชื่อกาสี
	Ø มีพระยาเทียมทรง	แต่งเมืองหอมข้า

(น. 2)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน ใช้สัญลักษณ์ **Ø** แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำนาม คือ เมืองกาสี

2	...พระจิ่งจำเขาให้	แปลงโฮง$_1$หลังหนึ่ง
	Ø$_1$มีหมู่สัพพะสิ่งแต้ม$_2$	ลายล้วนข่ายคำ
	Ø$_2$มีฮูปกินรีพร้อม	กินรอนพร้อมพร่ำ
	ฮูปช้างน้อย	เยียวข้างเกี่ยวนม
	Ø$_2$มีฮูปหงษ์เหินผ้าย	บินบนอากาศ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Ø$_2$มีทังฮูปกระรอกจ้อน กระแตเต้นไต่ไฮ
Ø$_2$มีทังฮูปไก่น้อย นำแม่คอยเห็น
กระเล็นเต็นโตน ไต่ตอหาไม้
Ø$_2$มีทังฮูปดอกไม้ บานเลียบแคมสา
Ø$_2$มีทังมังกรกุม กอดกันกวนหลิ้น
Ø$_2$มีฮูปปลาสะโหบ้อน กวนวังเต้นดีด
มับแมบน้ำ เฟือหญ้าค่อยไป...

(น. 9)

จากตัวอย่าง **Ø**$_1$และ **Ø**$_2$ เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน ใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำนาม ได้แก่ **Ø**$_1$ คือ โฮง หมายถึง ปราสาทของนางอั้วเคี่ยม และ**Ø**$_2$ คือ สิ่งแต้ม หมายถึง รูปภาพ

3 ...อันว่าปักตูโขงเข้า ในโฮงทังสี่
Øมีหมู่ฮูปนาคเกี้ยว ลายล้านคาบคำ...

(น. 10)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน ใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำนาม คือ ปักตูโขง หมายถึง ซุ้มประตูทางเข้าปราสาทที่เจ้าเมืองกายนครสร้างให้นางอั้วเคี่ยม

4 ...พระก็จำเขาสร้าง อุทิยานสวนดอก
สัพพะสิ่งไม้ ในหั้นดอกบาน
Øมีทังสระใหญ่กว้าง ดวงดอกบูชา
บัวคำบาน แบ่งกอสะพังกว้าง...

(น. 11)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน ใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำนาม คือ อุทิยาน หมายถึง อุทยานหรือสวนดอกไม้ในบริเวณปราสาทของนางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5 ...อันว่าต้นดอกไม้ ก้านเกษนางกาย
อินตาเอา**Ø**ลงมา ปลูกแปลงถันนั้น
อันว่าพระยาธรท้าว เทียวชมดวงดอก
หอมมากล้น ประสงค์สู้ดอกดวง...

(น. 33)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำนาม คือ ต้นดอกไม้ก้านเกษนางกาย หมายถึง ต้นไม้ที่ออกดอกเป็นนางกายหรือนางฟ้า

6 ...ตูก็พากันเข้า ไปในหลิงล่ำ
Øเห็นแจบแจ้ง ดีแล้วจิ่งลง
ตูก็เชิญแถนเถ้า ลงมาเต้าข่วง
วันพรุ่งเช้า อย่าช้าแต่งดี เที่ยวถ้อน...

(น. 73)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนามได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ ตู หมายถึง ผีที่นำของขึ้นไปถวายแถนหรือเทวดา ในพิธีเสี่ยงสายแนน

7 ...อันหนึ่งภาษาข้า อลัชชีคนบาป
เรื่องพระเจ้า บ่มีฮู้ฮ่อมธรรม
อันให้**Ø**เทียมบาท้าว ขุนลางเป็นคู่ กันนั้น
ข้าจักตายมิ่งเมี้ยน เมือฟ้าส่วงใจ แลนา...

(น. 86)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งกรรม โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนามได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ ข้า หมายถึง นางอั้วเคี่ยม ในตอนที่ปรับทุกข์กับขูลู เนื่องจากถูกแม่บังคับแต่งงานกับขุนลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8 ...แต่นั้น ขุนลางท้าว มีใจฟ้าวฟั่ง
ฮ้องฮ่ำไห้ หาน้อยหน่อเมือง
โอนออั้วกูนี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว
ขอให้**Ø**ได้บายนมอั้ว นางงามคราวหนึ่ง ก็เอา

(น. 119)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนามได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ กู หมายถึง ขุนลาง ในตอนที่พบศพของนางอั้วเคี่ยมผูกคอตาย ขุนลางร้องไห้ เสียดายที่นางอั้วเคี่ยมตายเพราะตนเองยังไม่เคยใกล้ชิดกับนางอั้วเคี่ยม

9 ...ปางเมื่อ เฮาไปเหล้น ชลธีสาเกษ
วันและมื้อ ยามนั้นถึกกัน
สองขอดหมั้น ไมตรีเท่าชั่ว
อย่าหล่าม้าง ฉันนั้นหมั้นคนิง ว่าดาย
คันหาก**Ø**มีลูกน้อย แนวอ่อนนางญิง
คันเฮามีลำชาย ปลูกแปลงเป็นแก้ว ว่านา...

(น. 160)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ เฮา หมายถึง แม่ของขูลูและแม่ของนางอั้วเคี่ยม ในตอนเผาศพลูกของตนเอง นางเมืองทั้งสองมาพบกัน และพูดถึงเรื่องสัญญาหมั้นหมายในอดีตที่มีต่อกัน

10 ...นางจิ่งปรารถนาได้ เทียมองค์พุทธบาท
ขอให้**Ø**เป็นแม่พระพุทธเจ้า ภายซ้อยต่อไป
นางก็ม้มชาตินั้น ได้เป็นแม่ขูลู...

(น. 174)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ นาง หมายถึง นางเมืองกาสีแม่ของขูลู เคยตั้งจิตอธิษฐานขอเกิดเป็นแม่ของพระพุทธเจ้า

11 ...อันว่าเมืองฝ่ายพุ้น บาท้าวสืบเมือง แม่บอ
แม่นี้มีแต่น้องแจ่มเจ้า อั่วเคี่ยมนามญิง แม่แล้ว
สายคอกู **Ø**จ่งเมือยามน้อง

(น. 15)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ บาท้าว หมายถึง ขูลู ในตอนขูลูไปเยี่ยมนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม

12 ...แต่นั้น นาง$_1$กล่าวต้าน จาต่อขูลู
Ø$_1$จาเสียงหวาน ต่อบา$_2$คำละห้อย
Ø$_2$อย่าได่ฮ้อน กินไวจางจืด
ให้**Ø**$_2$ช้าไว้ เมือหน้าจริ่งเยือ พี่เอย

(น. 20)

จากตัวอย่าง **Ø**$_1$ และ **Ø**$_2$ เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ **Ø**$_1$ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 คือ นาง$_1$ หมายถึง นางอั้วเคี่ ยม และ **Ø**$_2$ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 คือ บา$_2$ หมายถึง ขูลู ในตอนที่ขูลูเกี้ยวพาราสีนางอั้วเคี่ยม

13 ...ท้าวจิ่งต้านสั่งน้อง คำตื้อค่อยอยู่ดี พี่ถ้อน
พี่จักพรากแจ่มเจ้า ไกลขิ่นเมือเมือง พี่แล้ว
สายคอกู ค่อยอยู่ดีอย่ามีเศร้า
อันหนึ่ง**Ø**ยาได้มีชายช้อน พอสองเสียจาก พี่แล้ว
ขอให้น้องค่อยเยื้อน ซามถ้าพี่โอม แด่ถ้อน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อันหนึ่งคำรหัสนี้ **Ø**อย่าเอาไปง่าย
ขอให้**Ø**เมี้ยนเงื่อนไว้ พันเส้นอย่าไข พี่เอย...

(น. 34)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ น้อง หมายถึง นางอั้วเคี่ยม ในตอนที่ขูลูจะกลับเมืองกาสี กล่าวสั่งลากับนางอั้วเคี่ยมว่าในระหว่างที่รอขูลูมาสู่ขอ ห้ามมีคนรักใหม่และขอให้รักษาสัญญาที่มีต่อกันไว้เป็นความลับ

14 ...บาก็เมือเถิงห้อง ลินคำลางเลือด
นางอยู่ถ้า เห็นท้าวแล่นมา
มารือผัวขวัญข้า นำมาหลายชาติ อวนเอย
น้องก็คองแจ่มเจ้า นานล้ำ**Ø**ก็บ่มา แลนา...

(น. 134)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งกรรม โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ บา หมายถึง ขูลู หลังจากที่ขูลูฆ่าตัวตายก็ได้พบว่านางอั้วเคี่ยมกำลังรอขูลูอยู่

15 ...ฟังเยอเจ้า คลองธรรมสอนสั่ง
ให้ค่อยเอาเข้าเนื้อ จำหมั้นคู่คน หั้นถ้อน
คัน**Ø**ได้เป็นคนสร้าง สงสารในโลก เฮานี้
Øอย่าได้ตัดขาดให้ เขาฮ้างห่างกัน
มันจักเป็นเวรฮ้าย เถิงถองนำถึก จริงแล้ว...

(น. 155)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ เจ้า หมายถึง คนทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง ในตอนกล่าวถึงเวรกรรมเก่าของขูลูและนางอั้วเคี่ยม ผู้ประพันธ์สอดแทรกคำสอนไว้ว่า ถ้าหาก ผู้ใดได้เป็นคนสร้างโลกอย่าตัดขาดคู่ รักให้แยกจากกันเพราะจะเป็นเวรกรรมกลับมาสนองตนเองเหมือนกับขูลูและนางอั้วเคี่ยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

16 ...แม่จักเวนมอบบ้าน เมืองให้แก่นาง
เพราะเพื่อขุนลางท้าว บาบ่าวขุนเขา
Øมาโอมขอ เหนี่ยวเอานางน้อย...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ ขุนลาง ในตอนนางเมืองกายนคร แม่ของนางอั้วเคี่ยม บอกจะยกบ้านเมืองให้ นางอั้วเคี่ยม เนื่องจากขุนลางมาสู่ขอและนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมก็เห็นด้วยกับการแต่งงาน

17 ...นางก็สุขเลิศล้ำ ในอาจโฮงหลวง
ลางเมื่อ**Ø**พาชุมสาว สู่สะพังสวนกว้าง
ลางวัน**Ø**พาเขาเข้า สวนมอนในเถื่อน...

(น. 11)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ นาง หมายถึง นางอั้วเคี่ยม ในตอนที่นางอั้วเคี่ยมแยกมาอยู่ที่ปราสาทพร้อมบริวารของนาง นางมีความสุขมากทั้งได้เล่นน้ำ และชมสวนหม่อนในป่า

18 ...บัดนี้ จักกล่าวเถิงขุนด่านก้ำ เมืองกายฟ้าวฟ้ง
Ø ขึ้นสู่ห้อง โฮงกว้างแม่เมือง...

(น. 56)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประ ธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ ขุนด่าน หมายถึง ทหารรักษาประตูเมืองของเมืองกายนคร

19 ...แต่นั้น ขูลูท้าว มีใจอันต่าง
Øคืดฮอดน้อง ใจท้าวท่าวไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Øเข้าสู่ห้อง หาที่บรรทม
บายคันไชย ปาดคอนำอั้ว

(น. 139)

จากตัวอย่าง **Ø** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธาน โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ ขูลู

20 ...โอนอมาเสียดายบาท้าว ขูลูลูกเสี่ยว กูนอ
แม่ก็หมายฮ่วมบ้าน เมืองให้แก่บา
พอให้เห็นหน้าน้อย เจ้าอ่อนใจเมือง$_1$
บัดนี้ **Ø**$_1$พากันตาย สู่สวรรค์เมืองฟ้า แล้วเด
คันแม่ยออั้วให้**Ø**$_2$ สองเมืองยังสิฮุ่ง แม่เด...

(น. 140)

จากตัวอย่าง **Ø**$_1$ และ **Ø**$_2$ เป็นการเชื่อมโยงความโดยการละ หน่วยนามในตำแหน่งประธานและการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม ตามลำดับ โดยใช้สัญลักษณ์ Ø แทนการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนามที่เป็นคำสรรพนาม ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 3 **Ø**$_1$ คือ เจ้าอ่อนใจเมือง หมายถึง ขูลูและนางอั้วเกี่ยม และ **Ø**$_2$ หมายถึง ขูลู ในตอนที่นางเมืองกายนครทราบข่าวจากทหารที่ส่งไปแจ้งข่าวการตายของนางอั้วเกี่ยมว่า ขูลูฆ่าตัวตายตามนางอั้วไปแล้ว จึงเกิดความเสียดายและเสียใจ คิดว่าถ้าหากยกนางอั้วเกี่ยมให้แต่งงานกับขูลู ทั้งเมืองกายนครและเมืองกาสี ก็คงจะมีผู้ครองเมืองและมีความรุ่งเรืองสืบต่อไป

4. การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ (Repetition)

การซ้ำ (Repetition) เป็นการกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำ อีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง

4.1 การซ้ำรูป (Recurrence) เป็นการกล่าว ถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลัง จากที่หน่วยภาษานั้นๆได้ปรากฏไปแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

1 ...บัดนี้ ข้าจักนับชาติท้าว ปางก่อนทัวระมาน ก่อนแล้ว
ปางเมื่อสัพพัญญูเทียว สงสารเกิดเป็นเวรฮ้าย...

(น. 2)

จากตัวอย่าง **ปาง** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดย กล่าวถึงหน่วยภาษาเดิม ซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

2 ...หน่วยหนึ่งม้ง**ม้ง**เหลื่อม บัวระพาตาวันออก
ชื่อว่าดาวทิตย์ตั้ง ภูขึ้นสุ่งจวน...

(น. 28)

จากตัวอย่าง **ม้ง** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดย กล่าวถึงหน่วยภาษาเดิม ซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

3 ...อันหนึ่งคือดังพระจันทร์พ้น ยุคันธรเฮืองสุ่ง มาแล้ว
ราหูชักเข้าใกล้ พันเกี้ยวกล่อม**พระจันทร์**
ก็บ่มีส่องแจ้ง บดมืดมัวแสง
แสนจักตีกลองชัย ช่อย**พระจันทร์**บ่มีแจ้ง...

(น. 43)

จากตัวอย่าง **พระจันทร์** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิม ซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

4 ...ผ่อดูดินผงขึ้น เมือบนบดมืด
เหมือนดั่งดินกระเดื่องข้วม ลมล้านล่วงไพร
ยืด**ยืด**ย้าย ออกจากเมืองหลวง
เสียงนันเนือง ป่าวพลเดินหน้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นางก็คุมพลข้วม ดงหนาหลายย่าน
มื้อสืบ**มื้อ** ดูได้แปดวัน...

(น. 59)

จากตัวอย่าง **ยืด** และ **มื้อ** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

5 ...สิกขึ้นม้า พลันเข้าด่านเมือง
ฟังยินหื่น**หื่น**ก้ำ พลใหญ่กาสีพุ้นเยอ...
...ลางพ่องสุบเซิดม้าว ประเหียนก้อยแกว่งแพน
ยาบ**ยาบ**เหลื้อม เมืองแกงจตุลา...

(น. 61)

จากตัวอย่าง **หื่น** และ **ยาบ** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

6 ...เสียงเสบเจ้า จอมไท้ค่อยไป
ดีแต่ยืด**ยืด**ช้าง ไหลเข้าสู่เมือง พุ้นเยอ...

(น. 64)

จากตัวอย่าง **ยืด** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิม ซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

7 ...แต่นั้น เพียผีเข้า สูญนางออกปาก
ย่าง**ย่าง**เต้น ทังฟ้อนแกว่งวี...

(น. 72)

จากตัวอย่าง **ย่าง** เป็นการเชื่อมโยงคว ามโดยการ ซ้ำรูป โดย กล่าวถึงหน่วยภาษาเดิม ซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8 ...นางคราญย้าย ลีลายัวระยาตร
สาวสำน้อย พอฮ้อยหลั่งนำ
ยืด**ยืด**ย้าย เสียงเสบนนตรี...

(น. 74)

จากตัวอย่าง **ยืด** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดย กล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

9 ...นางก็ลุก**ลุก**แล้ว แล้วนั่งนอน**นอน**
คอน**คอน**คืด ฮอดบาวางเข้า...

(น. 81)

จากตัวอย่าง **ลุก**, **นอน** และ **คอน** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูปโดย กล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆได้ปรากฏไปแล้ว

10 ...แต่นั้นท้าวปิ่นหน้า หลิงล่ำไปมา
ไพรสณฑ์สัตว์ อยู่ในดงกว้าง
ลางพ่องว่อน**ว่อน**ฮ้อง เสียงส่งนางนี
ลางตัววอนผัวขวัญ ดุงเดินดงกว้าง...

(น. 94)

จากตัวอย่าง **ว่อน** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

11 ...ค่อยอยู่ดีเยอหม้อนิลน้อย สวนมอนยอดอ่อน**อ่อน** กูเอย
กูจักปะไป่ไว้ อย่าเศร้าเหี่ยวตาย แด่ถ้อน...

(น. 106)

จากตัวอย่าง **อ่อน** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิม ซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

12 ...ฟังยินเค็งเ**ค็ง**เสียง ทั่วชะนอนบาท้าว
แม่แจ่มเจ้า พลันฮีบไปดู
เห็นกุมาร ปาดคอตายเมี้ยน
แม่แจ่มเจ้า ฮ้องว่าวาย**วาย**...

(น. 135)

จากตัวอย่าง **เค็ง** และ **วาย** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

13 ...บางตนนีรมิตให้ เป็นดอกใสแสง
ฮง**ฮง**ใส ส่องงามบูชาเจ้า...

(น. 149)

จากตัวอย่าง **ฮง** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้ง หลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

14 ...เหลียวดูยาบ**ยาบ**ตั้ง เดียรดาดเป็นถัน
พังพลายฮับ แม่เมืองประสงค์ย้อง...
...ยาบ**ยาบ**เหลื้อม สมสร้างหลั่งสี...
...ยัวรยาตรย้าย ตามส้นแม่เมือง
ยืด**ยืด**ย้าย พลหลั่งตามหลัง
ฟังยินเสียงนนตรี เสมนันคุงฟ้า...

(น. 158)

จากตัวอย่าง **ยาบ** และ **ยืด** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดยกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

15 ...คันว่าวันศีลตั้ง เมือในธาตุใหญ่
ทานใจ้**ใจ้** ศีลห้าอย่าไล ท่านเอย...

(น. 171)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ใจ้** เป็นการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำรูป โดย กล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว

4.2 การซ้ำโครงสร้าง (Parallel structure) เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ตัวอย่าง

16 ...สิทธิกาบแก้ว วรคุณเฮืองโลก
ไชยะโชคล้ำ พุทโธเจ้าเหลื่อมงำ แค่ถ้อน
อหังวันทาไหว้ พุทธะสังอันประเสริฐ
รัตนังแก้ว องค์ล้ำโลกลือ
มือข้าทังสิบนิ้ว ปณมกรน้อมนบ
คมรพไหว้ **พุทโธเจ้าเหลื่อมมุง** **แค่ถ้อน**...

(น. 1)

จากตัวอย่าง ...**พุทโธเจ้าเหลื่อม** ...**แค่ถ้อน** เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในบทนมัสการ ผู้ประพันธ์กล่าวคำนมัสการพระรัตนตรัย

17 ...หน่วยหนึ่งม้งม้งเหลื่อม บัวระพาตาวันออก
ชื่อว่าดาวทิตย์ตั้ง ภูขึ้นสุ่งจวน
หน่วยหนึ่งแสงแดงเข้ม เสมอไฟปุนเปรียบ
เขากล่าวเอ้น ดาวไฟแท้เที่ยงจริง...
...**หน่วยหนึ่ง**ม้งม้งก้ำ ตาวันตกแถวถี่
ชื่อว่าดาวแสงขึ้น เทียมก้องหน่วยกอง...

(น. 28-29)

จากตัวอย่าง **หน่วยหนึ่ง** + ... **ชื่อว่า**... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็ นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนขูลูดู และอธิบายเรื่องดวงดาวให้นางอั้วเคี่ยมฟัง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

18 ...ถ้านที่ฮองฮองหน้า ดาวสาวชมบ่าว
<u>สองหน่วยนั้น</u> เฮียงข้างฮ่วมกัน
มันจักคือสุขสัน สิ่งเฮียมจาต้าน
แต่นั้นนางคราญน้อย แถลงกลอนฮับพี่
<u>สองหน่วยนั้น</u> กระบวนเบื้องที่คือ
เทียมดังสองคนเฮา คู่กันคราวนี้...

(น. 29)

จากตัวอย่าง **<u>สองหน่วยนั้น</u>**... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอ นขูลูดูดาวกับนางอั้วเคี่ยม

19 ...<u>อันหนึ่ง</u>ใต้โลกกว้าง มนุษย์โลกเมืองคน
มันจักเป็นฉันใด บอกอวนพอแจ้ง
<u>อันหนึ่ง</u>พระอาทิตย์ย้าย พ้นขอบกลายแสง
พอคราวสูรย์ ต่ำลงเมือค้อย
<u>อันหนึ่ง</u>อาโปน้ำ นัททีหลวงเฟือนฟาด
อยู่จิ่มก้ำ แดนด้าวที่ใด
<u>อันหนึ่ง</u>คุฑนาคท้าว เนาอยู่แดนใด พี่เอย
ธรณีทังอีสูร เมฆลาดวงสร้อย
<u>อันหนึ่ง</u>ภุมกัณฑ์ท้าว เวสสุวัณพระยาใหญ่
เนาอยู่ก้ำ เมืองท้าวที่ใด พี่เอย...

(น. 30)

จากตัวอย่าง **<u>อันหนึ่ง</u>** + ... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุ การณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนขูลู เล่าให้นางอั้วเคี่ยมฟังเกี่ยวกับป่าหิมพานต์ทั้งครุฑ นาค อสูร และท้าวเวสสุวัณ ว่าอยู่ที่ใด เพราะนางอั้วเคี่ยมสงสัยและอยากรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

20 ...อันหนึ่งน้ำแผ่ล้อม เวียนเลียบเขาทอง
ดูตระการสูง แบ่งไปหลายท้าง
ทางหนึ่งไหลลงก้ำ ชมภูเมืองเทศ เฮานี้
ทางหนึ่งไหลไปก้ำ อุดรแท้เที่ยงจริง
ทางหนึ่งไหลไปก้ำ อมรโคยานีทีป
ทางหนึ่งไหลไปก้ำ ปุพพวิเทหาแท้เที่ยงจริง...

(น. 32)

จากตัวอย่าง **ทางหนึ่งไหลลงก้ำ** + ... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนขูลูอธิบายเรื่องราวของสวรรค์ชั้นต่างๆให้นางอั้วเคี่ยมฟัง ได้กล่าวถึงแม่น้ำที่ไหลแผ่ล้อม เขาพระสุเมรุ ตามทิศทางต่างๆ ได้แก่ ชมภู (ชมพูทวีป), อุดร (อุตตรกุรุทวีป), อมรโคยานีทีป (อปรโคยานทวีป) และปุพพวิเทหา (ปุพพวิเทหทวีป)

21 ...คันเฮาตายเป็นนก ซิบ่บินไปฝ่าย
ตายเป็นชาย **ซิบ่ไป**เลียบล่ำ
ซิบ่ไปเกี่ยวก้ำ กาสีเมืองขี้ถี่...

(น. 50)

จากตัวอย่าง + **ตายเป็น** + ... **ซิบ่ไป** ... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกัน แต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนนางเมืองกายนครเล่าเรื่องราวในอดีตที่ทำให้โกรธเคืองนางเมืองกาสี ให้ทหารที่เมืองกาสีส่งมาสู่ขอนางอั้วเคี่ยมฟังเพื่อปฏิเสธคำสู่ขอ

22 ...อันนี้ บ่ใช่เศิกต่างด้าว ชิงยาดเอาเมือง นี้เด
ใผห่อนเอาญิงสาว ดั่งชูชนช้าง นี้เด
ใผห่อนเอาคนเถ้า หัวขาวมาเพื่อน ฉันนี้
เศิกท่อนี้ ดูด้ามเสียดมือ ท่านเอย...

(น. 61-62)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ใผห่อนเอา** + ... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่ นางเมืองกายนครส่งทหารไปดูกองทัพของนางเมืองกาสี ตามที่ขุนด่านมาแจ้ง เนื่องจากเข้าใจผิดว่าเมืองกาสียกทัพมาทำสงครามกับเมืองกายนคร เมื่อทหารไปถึงจุดพักพล ก็พบว่ามีทั้งหญิงสาว และคนแก่ ทหารที่ นางเมืองกายนครส่ง มาดูจึงคุยกัน เองว่านี่ไม่ใช่สงครามแน่ เพราะใครจะเอาผู้ หญิงและคนแก่มาทำสงคราม

23	...อันหนึ่งคุณแม่เลี้ยงแต่น้อย	เท้าใหญ่เป็นสาว	ก็ดี
	ลางเทื่อมีความผิด	ตอบคำความฮ้าย	
	อย่าได้มีเวรข้อง	เถิงตนขอขาด	เสียถ้อน
	ขอให้ม้มชาติฮ้าย	เวรข้องขอดหนี	แด่ถ้อน
	ข้าจักสมมาให้	ตานายแนวแม่	
	อย่าได้มีบาปต้อง	**เถิง**ข้าเมื่อลุน	แด่ถ้อน
	ข้าขอสมมาให้	อาวอาแนวพ่อ	
	อย่าได้มีบาปต้อง	**เถิง**ข้าต่อไป	แด่ถ้อน
	ข้าจักสมมาไท้	แนวนามเป็นแม่	
	นมเจ้าหวานดั่งน้ำอ้อย	ตัวข้อยจิ่งใหญ่มา	แม่เอย
	อย่าได้มีเวรข้อง	**เถิง**ตนหลายชาติ	
	ขอให้ม้มชาตินี้	เวรข้องขอดหนี	แด่ถ้อน
	ข้าขอสมมาไท้	อินทร์พรหมยมราช	
	ขอให้ม้มบาปข้อน	เวรฮ้ายชาติเดียว	แด่ถ้อน
	ข้าขอสมาไท้	เทพาตนประเสริฐ	
	คุณเจ้าหลิงล่ำเยี้ยม	ตนข้าบ่ลืม	
	ข้าจักสมมาไท้	มเหสีศักดิ์ใหญ่	
	คุณเจ้าตุ้มไพร่ฟ้า	ตัวข้าใหญ่ดอม	
	ข้าขอสมมาไท้	พุทธฮูปทำเทียม	
	ทังพระธรรม	ต่อมาสอนไว้	
	ข้าขอสมมาไท้	ราชครูเถรหนุ่ม	
	เณรถ่าวน้อย	ครูต้นสั่งสอน	แด่ถ้อน...

(น. 102-103)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **อย่าได้มี...** + **เถิง...** + **ข้าขอสมาไท้**... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่นางอั้วเคี่ยมลาผู้มีพระคุณทั้งหลาย เพื่อจะไปผูกคอตาย

24	...นางนาถต้าน	เสียงน้อยสั่งไป	
	ค่อยอยู่ดีเยอหอนอนแก้ว	หมอนลายซ้อนเสื่อ	กูเอย
	กับทังมุ้งม่านกั้ง	หมอนเท้าหน่วยดี	พี่เอย
	ค่อยอยู่ดีเยอขันสลาพร้อม	ซองพลูแอบหมาก	**กูเอย**
	กูจักหนีไปตาย	ผู้เดียวอย่าเศร้า	
	ค่อยอยู่ดีเยอป่องเอี้ยมน้อย	ลายดอกบัวเครือ	**กูเอย**
	กูจักฮามคอยเห็น	ล่ำบามาช้อน	
	ค่อยอยู่ดีเยอพาเงินตั้ง	พาคำเดียรดาย	**กูเอย**
	กูจักปะละไว้	วันนี้อยู่ดี	แค่ถ้อน
	ค่อยอยู่ดีเยอโฮงชาวห้อง	ลายคำสัพพะฮูป	**กูเอย**
	กูจักปะไป่ไว้	อย่าเศร้าหม่นหมอง	แค่ถ้อน
	ค่อยอยู่ดีเยอคันโทแก้ว	มาลาสูนนาก	**กูเอย**
	กูจักไลละไว้	วันนี้เที่ยวตาย	
	ค่อยอยู่ดีเยอพิดานกั้ง	ทางเทิงมุงมาศ	**กูเอย**
	กูจักตายจากเจ้า	วันนี้ค่อยอยู่ดี	แค่ถ้อน

(น. 104)

จากตัวอย่าง **ค่อยอยู่ดีเยอ** + ... **กูเอย, กูจัก** + ... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่นางอั้วเคี่ยมลาที่พักอาศัย เพื่อจะไปผูกคอตาย

25	...นางจิ่งหักดอกไม้	เทียมพร้อมคู่กัน	
	ถวายบังคม	กล่าวจาจงต้าน	
	ข้าไหว้เจ้า	จวงหอมอินทร์ปลูก	
	ขอให้ยอดอ่อนค้อม	เอาข้าสูสวรรค์	แด่ถ้อน...

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

...นางแพงน้าว มาลาเฮวฮีบ
เทียนคู่พร้อม ยอไหว้กล่าวกลอน
ข้าไหว้เจ้า จวงผีปองปลูก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม **เอาข้อยสู่สวรรค์**

(น. 109, น. 111-112)

จากตัวอย่าง **ข้าไหว้เจ้า** + ... **ขอให้ยอดอ่อนค้อม เอา** ... **สู่สวรรค์** เป็นการเชื่อมโยงคว ามที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่นางอั้วเดี่ยมเดินทางเข้าป่าเพื่อผูกคอตาย นางไปถึงต้นจวงหอมอินทร์ปลูก นางก็ขอให้ยอดจวงอ่อนค้อมลงมาให้นางผูกคอตายแต่ก็ถูกปฏิเสธ นางจึงเดินต่อเพื่อไ ปหาต้นจวงผีปลูกและขอเหมือนเดิม และยอดของต้นจวงก็อ่อนค้อมลงมาให้นางได้ผูกคอตาย

26 ...แต่นั้น อามาตย์พร้อม ฝูงหมู่มุนตรี
เอากันตก แต่งการมีช้า
บางพ่องจัดกันเข้า ในเฮือช้อนโต่ง ก็มี
ลางพ่องเอากันเข้า ดงดอนหาเหล่า **ก็มี**
ฝูงหมู่ข้า ก้ำฝ่ายภูลาง
บางผ่องไปหาก้ำ สวนมอนแคมถิ่น ภายพุ้น...

(น. 117)

จากตัวอย่าง **ลางพ่อง...** + **ก็มี** เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่นางอั้วเดี่ยมหายตัวไปจากปราสาท เหล่าเสนาอำมาตย์ต่างก็ออกตามหาในที่ต่างๆ

27 ...ยุติกาบั้น ขูลูลงเกิด
แล้วท่อนี้ ยอไว้ที่ควร ก่อนแล้ว

...**ยุติกาบั้น** นางงามลงเกิด
แล้วท่อนี้ **ยอไว้ที่ควร** **ก่อนแล้ว**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

...**ยุติกาบั้น**ขูลูเหล้น นางงามอั้วเคี่ยม
แล้วท่อนี้ **ยอไว้ที่ควร** **ก่อนแล้ว**

...**ยุติกาบั้น** ทำทานงันคาบ
แล้วท่อนี้ **ถวายไว้ที่ควร** **ก่อนแล้ว**

(น. 7, น. 12, น. 37, น. 130)

จากตัวอย่าง **ยุติกาบั้น** + ... **แล้วท่อนี้** **ถวายไว้ที่ควร** **ก่อนแล้ว** เป็นการเชื่อมโยงความที่ ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกันเพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในบางบทมีตอนจบเป็นการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ โครงสร้างเพื่อบอกว่า บทนั้นจบแล้วเพื่อจะเริ่มบทใหม่

28 ...ขอให้พระแม่เจ้า อย่าเศร้าโศกดอม แด่ถ้อน
ขอให้พระแม่เจ้า ทานทอดกองบุญ
คันทีไหล ฮอดบาในฟ้า...

(น. 138)

จากตัวอย่าง **...ขอให้พระแม่เจ้า** + เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่ ขูลูใช้มีดเชือดคอตนเอง หมอโหรและเสนาอำมาตย์จึงกล่าวปลอบใจนางเมืองกาสี แม่ของขูลู

29 ...แต่นั้น ฤทธิ์เดชแก้ว บังเกิดมีนาน
เงินคำตก เกิดมามีช้า
ซิ่นเสื้อผ้า ตกแต่เมืองพรหม
นานาหลาย **เกิดมามีช้า**...

(น. 169)

จากตัวอย่าง +**เกิดมามีช้า**... เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่นางอั้วเคี่ย มลาผู้มีพระคุณทั้งหลาย เพื่อจะไปผูกคอตาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

30 ...แต่นั้น มารดาต้าน เตินเขาลาเลิก
แล้วสั่งเจ้า ตนแม่เมืองกาย
บัดนี้ เฮาจักพากันคืน สู่เมืองวันนี้
<u>อันหนึ่ง</u>เฮาจักแหนแห่น้อย เจ้าอ่อนเสวยเมือง
สัจจังเฮา อย่ามีมายม้าง
<u>อันหนึ่ง</u>ขุนจงท้าว แสนเมืองตุ้มไพร่
บัวระบัติธาตุเจ้า สองน้อยซู่วัน หั้นถ้อน
จงให้กินทานสร้าง บารมีอย่าให้ขาด
ของหมู่นั้น วางให้แจกปุน
<u>อันหนึ่ง</u>จ่งให้เอาใจตั้ง สองทางจงจอด
จ่งให้ฮับบาตรน้ำ สัจจานั้นคูปี หั้นถ้อน
<u>อันหนึ่ง</u>ขุนนายพร้อม เสนาข้าไพร่
อย่าได้ขันแข็งกล้า ใจตั้งต่อกัน
คันว่าวันศีลตั้ง เมือในธาตุใหญ่
ทานใจ้ใจ้ ศีลห้าอย่าไล ท่านเอย
<u>อันหนึ่ง</u>ขอให้พระพี่น้อง ฮักษาธาตุเจดีย์
จ่งให้เอากันทำ สูตรเฮียนอย่าคร้าน
<u>อันหนึ่ง</u>ธรรมทังห้า ขันตีเยื้อนยาก
ลางจักได้ขึ้นฟ้า เห็นเจ้าหน่อพุทโธเจ้าเอย
ค้อมว่าแม่สั่งแล้ว เขาลั่นซะบูหลวง พุ้นเยอ...

(น. 170-171)

จากตัวอย่าง **<u>อันหนึ่ง...</u>** + เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือนกันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ในตอนที่ นางเมืองกาสีแม่ของขูลู กล่าวลากลับบ้านเมืองหลังจากตั้งเมืองใหม่ในบริเวณที่เผาศพขูลูและนางอั้วเคี่ยมแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์และการใช้คำเชื่อม

5. การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion)

การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกัน อ าจจะเป็นคำศัพท์ที่มี ความหมายเหมือนกัน ใกล้เคียงกัน (Synonym หรือ Near synonym) หรืออาจใช้คำศัพท์ที่อยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน

จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ 5 ประเภท ได้แก่ การใช้คำพ้องความหม าย (Synonym), การใช้คำจ่ากลุ่ม (Superordinate word), การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย (Meronymy and Co-meronymy), การใช้คำตรงกันข้าม (Antonymy) และการใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation)

5.1 การใช้คำพ้องความหมาย (Synonym) เป็นการใช้คำที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

ตัวอย่าง

1 ...พระยาศรีอยู่ทรง แต่งเมืองหอมข้า
มีทัง**เทวี**แก้ว **มเหสี**หลายส่ำ...

(น. 7)

จากตัวอย่าง **เทวี** - **มเหสี** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

2 ...น้องนี้เป็นญิงแท้ บุญชายมาเหลื่อม จริงดาย
คันชาย**ปะละถิ้ม** ญิงนั้นบ่ดี พี่เอย...

(น. 18)

จากตัวอย่าง **ปะ ละ ถิ้ม** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3 ...ชายนั้นเทียมดั่ง**เดือนเพ็ง**แจ้ง รังสี**สิบห้าค่ำ**
หลิงส่องแจ้ง เห็นเผี้ยนซู่อัน...

(น. 19)

จากตัวอย่าง **เดือนเพ็ง** - **สิบห้าค่ำ** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

4 ...นับแต่ใต้โลกล้ำ **มนุษย์**ชาติเมือง**คน**
ใผจักหลิงเห็นใจ แห่งกันมีได้...

(น. 27)

จากตัวอย่าง **มนุษย์** - **คน** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

5 ...อันหนึ่งใต้โลกกว้าง **มนุษย์**โลกเมือง**คน**
มันจักเป็นฉันใด บอกอวนพอแจ้ง...
...อันหนึ่ง**อาโปน้ำ** **นัททิ**หลวงเฟือนฟาด
อยู่จิ่มก้ำ แดนด้าวที่ใด...
...บ่ห่อนมีคน**เถ้า** **ชรา**การกาย**แก่**
ใหญ่บ่น้อย คือด้ามดั่งกัน...

(น. 30)

จากตัวอย่าง **มนุษย์** - **คน**, **อาโปน้ำ** -**นัททิ**, **เถ้า** - **ชรา** - **แก่** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

6 ...ท้าวตอบ**ต้าน** **จา**แม่โอมเอา
เอานางมา ฮ่วมกันเป็นแก้ว
แม่บ่จีน**บาท้าว** ทังหมู่เสนา
มาโฮงหลวง บอกกลอน**จาต้าน**...

(น. 47)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ต้าน** – **จา** และ **บา** - **ท้าว** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

7 ...ยามเมื่อเฮามีท้อง ถือภาร์อั้วเคี่ยม
เฮาได้ไปย่อง**เยี้ยม** **ยาม**แก้วเสี่ยวตน...
...เกี้ยงเว่อพั้ว พวงล้นหล่นลง
เฮาก็ขอกินเกี้ยง แก้**อยากหิว**หลาย...

(น. 50)

จากตัวอย่าง **เยี้ยม** – **ยาม** และ **อยาก** - **หิว** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

8 ...แม่แจ่มเจ้า **กริ้วโกรธโกธา**
จาเสียงแข็ง ต่อขุนคนใช้
อันนี้ สังว่ามาไลถิ้ม สัจจังดายดอก กันนี้
ปะละถิ้ม ฉันนี้บ่เป็น นี่เด...

(น. 51-52)

จากตัวอย่าง **กริ้ว โกรธ โกธา**, **ปะ ละ ถิ้ม** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

9 ...ขอให้**หลิงล่ำ**เยี้ยม สองข้า**ล่ำแยง**
ค้อมว่าแล้ว เขาฮ่ำกลองชัย...

(น. 76)

จากตัวอย่าง **หลิง** – **ล่ำ** และ **ล่ำ** - **แยง** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

10 ...นางคราญกอน **แกว่งไกว**ประสงค์เหล้น
เป็นดั่งนางในฟ้า ลงมาเต้าข่วง
ยาบยาบเหลื้อม ผิวไล้ลูบคำ
นางก็บายกอนถิ้ม เมือเทิงอากาศ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เชิญแจ่มเจ้า **บาท้าว**แล่นนำ...
...บาฮับได้ สายขาดคามือ
ตกลงพื้น ธรณี**ไหวหวั่น**...
...**แหวนธำมะฮง** ลูกดีเลียนล้อม
บาคราญน้าว กอนคำกวัดแกว่ง
เป็นดั่งอินทร์อยู่ฟ้า ลงเหล้นข่วงเพียง
บาคราญท้าว บายกอนแวนฮีบ...

(น. 77)

จากตัวอย่าง **บา** – **ท้าว, ไหว** – **หวั่น, แหวน** - **ธำมะฮง** และ **บาคราญ** - **ท้าว** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรู ปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

11 ...แต่นั้น นางงามอั้ว ทำตนบ่สู้เมื่อ
เอิ้นเอาสาวช่วงใช้ ลง**น้ำ**แม่**นัททีี**
นางจิ่งพาสาวใช้ ลงวังสาเกษ...

(น. 100)

จากตัวอย่าง **น้ำ** - **นัททีี** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้ คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

12 ...โอนออั้วแม่นี้ตายนำท้าว ขูลูบาบ่าว แลนอ
สังมาเป็นจั่งซี้ บ่เคย**พ้อ**กะช่าง**เห็น** แท้แล้ว...

(น. 126)

จากตัวอย่าง **พ้อ** - **เห็น** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้ คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

13 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า นางนาถ**ชลธา**
จากลอนฮับ แห่งนางทัง**ไห้**...
...ท่อว่าเมามัวคึด บ่มีหนฮู้
ใผผู้มากุมห้าม **โกธา**ฟุน**เคียด**...

(น. 161)

จากตัวอย่าง **ชลธา** - (ร้อง)**ไห้**, **โกธา** - **เคียด** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

14 ...นางซุนให้ คืนดีคือเก่า
แล้วเอา**เคนมอบให้** สมณ์เจ้าดั่งหลัง...
...ชาติก่อนนางเอาผ้า ดอกคำทำซบบาตร
เวนแก่สงฆเจ้า **ยอไห้**ทอด**ทาน**...

(น. 174)

จากตัวอย่าง **เคน** – **มอบให้** - **เวน** – **ยอไห้** - **ทาน** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

15 ...อันว่า แม่แจ่มเจ้า **ป้อยด่า**นางงาม วันนั้น
เยียวบุญนางชัก จ่องเมือเมืองฟ้า...

(น. 175)

จากตัวอย่าง **ป้อย** - **ด่า** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน

5.2 การใช้คำจ่ากลุ่ม (Superordinate word) เป็นการใช้รูปภาษาที่มีความสัมพันธ์กันทางความหมายเป็นคำจ่ากลุ่มและคำลูกกลุ่ม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

16 ...บาจักตายนำเศิก แห่งใดมาข้วม
รือจักตายนำ**ช้าง** ทรพี**เสือ**ถ่าว
รือว่า**งูงอด**ฮ้าย เบียนเจ้าจิ่งตาย นั้นเด...
...แม่นว่า**สัตว์สิ่งฮ้าย** เศิกแห่งทางใด
ก็บ่เบียนกุมาร หลีกไกลไลเว้น...

(น. 5-6)

จากตัวอย่าง **สัตว์สิ่งฮ้าย** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **ช้าง**, **เสือ**, **งู** และ**งอด** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือสัตว์มีพิษหรือสัตว์ที่มีความดุร้าย

17 ...พระก็จำเขาสร้าง อุทิยานสวนดอก
สัพพะสิ่งไม้ ในหั้น**ดอก**บาน
มีทังสระใหญ่กว้าง ดวงดอกบูชา
บัวคำบาน แบ่งกอสะพังกว้าง...

(น. 11)

จากตัวอย่าง **ดอก** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **บัวคำ** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ ดอกไม้บาน

18 ...แต่นั้น ท้าวกล่าวน้อง ต้านบอกฝูงดาว
พี่จักเดียงความชัก **หมู่ดาว**ฟังแจ้ง
หน่วยหนึ่งม้งม้งเหลื่อม บัวระพาตาวันออก
ชื่อว่า**ดาวทิตย์**ตั้ง ภูขึ้นสุ่งจวน
หน่วยหนึ่งแสงแดงเข้ม เสมอไฟปุนเปรียบ
เขากล่าวเอิ้น **ดาวไฟ**แท้เที่ยงจริง
ถันหนึ่งเลียนชะล้าย ก้ำฝ่ายอุดร
ชื่อว่า**ดาวอิสาน** ชื่อมันจริงแท้
ถันที่ตุ่มยุ่มนั้น ชื่อว่า**ดาวลม**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในธรรมสอน จื่อมามีแท้
สี่หน่วยตั้ง ก้าฝ่ายทักษิณ
นางแพงกู จื่อจำเนอน้อง
ชื่อว่า**ดาวข่าง**แท้ สี่หน่วยเป็นจอม
ถั่นที่นั่งเค่าเม้า เขาว่า**ดาวเสือ**
ถ้านเทิงเขา เฮียกว่า**ดาววี**แท้
เลียนชะล้าย ตั้งอยู่ถานเทิง
ชื่อว่า**ดาวสะเภา** จี่ไปผันผ้าย
ถันที่นั้นเขาว่า**ดาวดอกไม้** เลียนกิ่งสาขา
ใบดกหนา ดอกงามเลียนก้าน
หน่วยหนึ่งม้งม้งก้ำ ตาวันตกแถวถี่
ชื่อว่า**ดาวแสง**ขึ้น เทียมก้องหน่วยกอง
ถ้านที่ฮองฮองหน้า **ดาวสาวชมบ่าว**
สองหน่วยนั้น เฮียงข้างฮ่วมกัน
มันจักคือสุขสัน สิ่งเฮียมจาต้าน
แต่นั้นนางคราญน้อย แถลงกลอนฮับพี่
สองหน่วยนั้น กระบวนเบื้องที่คือ
เทียมดังสองคนเฮา คู่กันคราวนี้
แต่นั้นท้าวกอดน้อง จาอ่อนดวงสี
สายคอกู จ่งฟังเดอน้อง
ดาวนั้นเทียบพระนางน้อง เทียมสองเป็นคู่
เพิ่นว่า**ดาวช้อนชู้** เทียมข้างคู่กัน
นับแต่ดาวอยู่ฟ้า แฝงฝ่ายพระจันทอน
แนวมันหลาย นับดูบ่มีถ้วน
นับบ่เหมิดแท้ แนวดาวมีมาก...

(น. 27-29)

จากตัวอย่าง **หมู่ดาว** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่มได้แก่ **ดาวทิตย์**, **ดาวไฟ**, **ดาวอิสาน**, **ดาวลม**, **ดาวข่าง**, **ดาวเสือ**, **ดาววี**, **ดาวสะเภา**, **ดาวดอกไม้**, **ดาวแสง** และ **ดาวสาวชมบ่าว** หรือ **ดาวช้อนชู้** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ ชื่อของดวงดาว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

19 ...**ผล**สุกเข้ม **เฟืองไฟมี้ม่วง**
เกี้ยงเว่อพ้ว พวงล้นหล่นลง
เฮาก็ขอกิน**เกี้ยง** แก้อยากหิวหลาย...

(น. 50)

จากตัวอย่าง **ผล** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **เฟืองไฟมี้ม่วงเกี้ยงเว่อ** คือ เฟือง (มะเฟือง), ไฟ (มะไฟ), มี้ (ขนุน), ม่วง (มะม่วง), เกี้ยง (ส้ม) และเว่อ (มะนาว) การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ ผล

20 ...ปัน**กองหาญ** แต่งเลวไป**หน้า**
ขุนพลเถ้า กุมพลไปก่อน
คนมากล้น ดูได้ สี่พัน
ก้ำฝ่ายซ้าย ท้าวเอกตางใจ
คนทหารมี สี่พันนำท้าว
ก้ำขวาไว้ ท้าวใหญ่แสนเมือง
ถือพลแพน สี่พันนำท้าว
กองหลังได้ ขุนลางเป็นแก่
ฝูงข้าน้อย ดูด้ามสี่พัน
กองกลางไว้ นางเมืองเป็นแก่...

(น. 58)

จากตัวอย่าง **กองหาญ** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **หน้า** ก้ำฝ่าย**ซ้าย** ก้ำ**ขวา** กอง**หลัง** กอง**กลาง** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอ ยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ การจัดกองทัพ

21 ...แต่นั้น นางเมืองก้ำ กาสีแวนฮีบ
ให้แม่หม้อน มาตั้ง**แต่งตัว**
ถก**ถ่ายชิ้น** ผืนใหม่ทรงโฉม
โจมคำสุบ คาบมณีดวงเข็ม...

(น. 68-69)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **แต่งตัว** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **ถ่ายชิ้น** และ**โจมคำสุบ** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ การแต่งตัว

22 ...ไพรสณฑ์**สัตว์** อยู่ในดงกว้าง
ลางพ่องว่อนว่อนฮ้อง เสียงส่ง**นางนี**
ลางตัววอนผัวขวัญ ดุงเดินดงกว้าง
มีทัง**ลิงกัง**เต้น ปลายยางกวนไล่...

(น. 94)

จากตัวอย่าง **สัตว์** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **นางนี** และ**ลิงกัง** คือ ชะนี และลิงกัง การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ สัตว์

23 ...ค่อยอยู่ดีเยอ**ฉัททันต์ช้าง** **พังพลาย**ตัวอาจ กูเอย
กูจักหนีไปตาย จากมึงฮามฮ้าง...

(น. 106)

จากตัวอย่าง **ฉัททันต์ช้าง** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **พัง** และ**พลาย** คือ ช้างเพศเมีย และช้างเพศผู้ การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ ช้าง

24 ...เมื่อนั้น ตาวันขึ้น ยุคันธรพ้นขอบ
ฟังยิน**ยูง**ฮ่ำฮ้อง ไพรกว้างมาบเมียง
ดงหลวงกว้าง พึงคณาเปล้าป่า
เสือและช้าง คณาเนื้อหมู่เมย
ดีแก่**นก**ฮ่ำฮ้อง **เค้า**อั่นขานขัน
สาลิกา**จิบ** **จาบ**เขียว**เขา**ตู้...
...ดีแก่ **นกจอกฟ้า** เจียบ่างออหลอ
สัง**กา**สับ ตอดโกนหาบ้ง...

(น. 131)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **นก** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **ยูง**, **เค้า**, **จิบ**, **จาบ**, **เขา**, **จอก** และ **กา** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ เป็นชื่อของนก

25 ...ฝูงช่างแต้ม จัดเข้าขีดเขียน
สัพพะฮูปแต้ม หลายสิ่งนานา
ดำแดงสับ เลียบนำกงแก้ว...
...ทุงทองตั้ง เป็นถันเลียนค่อง
สองฝ่ายข้าง **สีสิ้วแสดเหลือง**...

(น. 142)

จากตัวอย่าง **สี** เป็นคำจ่ากลุ่ม มีคำลูกกลุ่ม ได้แก่ **ดำ**, **แดง**, **สิ้ว**, **แสด** และ **เหลือง** การใช้คำจ่ากลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์โด ยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกันคือ สี

5.3 การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย (Meronymy and Co-meronymy) เป็นการใช้คำที่เป็นส่วนประกอบย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มากล่าวประกอบกันเพื่อสื่อถึงหน่วยใหญ่กว่า

ตัวอย่าง

26 ...**มือ**ข้าทังสิบ**นิ้ว** ปณมกรน้อมนบ
คมรพไหว้ พุทโธเจ้าเหลื่อมมุง แด่ถ้อน
อันหนึ่ง**กายาเนื้อ** ตั้งแต่**เกษา**ข้านี้
อธิษฐานเป็นบัวทอง ยื่นยอถวายไหว้
หูข้านี้ ตั้งส่วนอธิษฐาน
ขอให้เป็นทุงชัย คู่งามบูชาแก้ว
จักขูข้า คือ**ตา**ทังคู่
ขอให้เป็นประทีบใต้ บูชาไหว้ยอดไตร
ใจผู้ข้า ปรารถนาเหมิดทุกสิ่ง
ขอให้เป็นสิ่งจันทะราชไว้ บูชาไหว้ซู่วัน...

(น. 1-2)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **นิ้ว** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ**มือ** และ ตัวอย่าง **มือ เกษา หู จักขู (ตา) ใจ** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ**กายาเนื้อ** หรือร่างกาย การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่ เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ ร่างกาย มีส่วนประกอบคือ มือ , เกษา, หู, จักขู หรือ ตา, ใจ และมือ ซึ่งมีส่วนประกอบคือ นิ้ว

27 ...ถันที่นั้นเขาว่าดาว**ดอกไม้** เลียน**กิ่งสาขา**
ใบดกหนา **ดอก**งามเลียน**ก้าน**...

(น. 28)

จากตัวอย่าง **กิ่ง สาขา ใบ ดอก ก้าน** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **ดอกไม้** การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ ดอกไม้ มีส่วนประกอบคือ กิ่ง, สาขา, ใบ, ดอก และก้าน

28 ...แล้วจิ่งพาเขาเข้า สวนแนนหลิงล่ำ
เห็นถี่ถ้วน กระบวนเบื้องบ่เผย
กกแนนเกี้ยว พันนึงจำจ่อง
ปลายหากเนิ้ง หนีเว้นจากกัน
มี**ยอด**ด้วน กุดขาดตาย**ใบ**...

(น. 71)

จากตัวอย่าง **ปลาย ยอด ใบ** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **กกแนน** การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ กกแนน มีส่วนประกอบคือ ปลาย, ยอด และใบ

29 ...ค้อมว่าแล้ว จีบ**หมาก**พัน**พลู**
ซองพลูถวาย หม่อมบาตนอ้าย
ท้าวก็บายเอาได้ ย้ายจากโฮงทอง...

(น. 88)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **หมาก พลู** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **ซองพลู** การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมา ยเดียวกัน คือ ซองพลู มีส่วนประกอบคือ หมาก และพลู

30 ...หลิงเห็นวาโยเปื้อง **สาขา**เกี้ยว**กิ่ง** พุ้นเยอ
ทังเล่าหอม**ดอกไม้** เดือนห้าแส่งวอน
หอมตลบฟ้ง หลาย**กอ**บาน**ดอก**...

(น. 96)

จากตัวอย่าง **สาขา กิ่ง กอ ดอก** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **ดอกไม้** การแสดงความสั มพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ ดอกไม้ มีส่วนประกอบคือ สาขา, กิ่ง, กอ และดอก

31 ...ค่อยอยู่ดีเยอสวน**ดอกไม้** **ก้าน**เกษกรรณิกา กูเอย
กับทังมาลาหอม **ดอก**เพียงบานบ้าง
ค่อยอยู่ดีเยอบัวบกพร้อม บัวลอยหอมอ่อน กูเอย
ทังดอกซ้อน หอมซ้อยดอกนอ
ค่อยอยู่ดีเยอสะพังเพียงพร้อม คุณนาบึงโบก กูเอย
กูจักหนีไปตาย จากมึงฮามฮ้าง
จงให้หอม**กก**ซ้อง ลงดิน**ฮากหยั่ง**
ปลายย่องขึ้น **แหนง**ซ้องจ่อจี่
ปางเมื่อฝนลงเท้า ฮวาย**ฮากง่า** มานั้น
จ่งให้บานเฮื่อแจ้ง บูชาไท้เทพอินทร์ พี่ถ้อน...

(น. 107-108)

จากตัวอย่าง **ก้าน ดอก กก ฮากหยั่ง ปลาย แหนง ฮากง่า** เป็นการใช้คำแสดง องค์ประกอบย่อยของ**ดอกไม้** การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ ดอกไม้ มีส่วนประกอบคือ ก้าน, ดอก, กก (ต้น), ฮากหยั่ง (รากแก้ว), ปลาย, แหนง, ฮาก (ราก) และง่า (กิ่ง)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

32 ...เห็น**หัวหลวง**เกี้ยว มังกรกุม**นาค**
หงอนเฮื่อแง้ง มณีแก้วแข่งวรรณ
ตากลมแก้ว มณีวรรณลูกประเสริฐ
เก็ดใสแก้ว คำเข้มแข่งผิว...

(น. 156-157)

จากตัวอย่าง **หัวหลวง หงอน ตา เก็ด** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **นาค** การแสดงความสัมพันธ์ โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ นาค มีส่วนประกอบคือ หัวหลวง, หงอน, ตา และเก็ด (เกล็ด)

33 ...ลางพ่องเตเชฟ้อน นำแคนสับปี่ ก็มี
คางแฮ่งว้ำ **หู**เถ้าใส่ยอย
ลางพ่อง**ตา**มืดฮ้าย หูหนวก**ผม**ขาว
สีซอขับ อ่านโคลงจาน้อง...

(น. 144)

จากตัวอย่าง **คาง หู ตา ผม** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **ศีรษะ** การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ ศีรษะ มีส่วนประกอบคือ คาง หู ตา และ ผม

34 ...แล้วจิ่งทำฤทธิ์ให้ เป็น**ฮุง**ยาวหย่อน ลงมา
แดงมุ่ยพร้อม ทัง**สิ้วแสดเหลือง**...
...แลหลิงเห็นเทิงบน มืดมัวบ่มีแจ้ง
เห็นทัง**แสงเหลืองสิ้ว** มี**แดง**สับ**มุ่ย**
พระแม่เจ้า ดูล้าวหลากตา...

(น. 164-165)

จากตัวอย่าง **แดงมุ่ย สิ้วแสดเหลือง แสงเหลืองสิ้ว แดง มุ่ย** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **ฮุง** หรือรุ้งกินน้ำ การแสดงความสัมพั นธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ รุ้งกินน้ำ มีส่วนประกอบของสี แดง สิ้ว แสด เหลือง มุ่ย หรือ ม่วง คราม น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด และ แดง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

35 ...นางนาถต้าน เสียงน้อยสั่งไป
ค่อยออยู่ดีเยอ**<u>หอนอนแก้ว</u>** **<u>หมอน</u>**ลายซ้อน**<u>เสื่อ</u>** กูเอย
กับทัง**<u>มุ้งม่าน</u>**กั้ง **<u>หมอนเท้า</u>**หน่วยดี พี่เอย
ค่อยออยู่ดีเยอขันสลาพร้อม ซองพลูแอบหมาก กูเอย...
...ค่อยออยู่ดีเยอ**<u>ป่องเอี้ยม</u>**น้อย ลายดอกบัวเครือ กูเอย
กูจักฮามคอยเห็น ล่ำบามาช้อน
ค่อยออยู่ดีเยอพาเงินตั้ง พาคำเดียรดาษ กูเอย
กูจักปะละไว้ วันนี้อยู่ดี แค่ถ้อน
ค่อยออยู่ดีเยอ**<u>โฮงชาวห้อง</u>** ลายคำสัพพะฮูป กูเอย
กูจักปะไป่ไว้ อย่าเศร้าหม่นหมอง แค่ถ้อน
ค่อยออยู่ดีเยอคันโทแก้ว มาลาสูนนาก กูเอย
กูจักไลละไว้ วันนี้เที่ยวตาย
ค่อยออยู่ดีเยอ**<u>พิดาน</u>**กั้ง ทางเทิงมุงมาศ กูเอย
กูจักตายจากเจ้า วันนี้ค่อยอยู่ดี แค่ถ้อน

(น. 104)

จากตัวอย่าง **<u>พิดาน ป่องเอี้ยม หอนอน</u>** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **<u>โฮงชาวห้อง</u>** และ ตัวอย่าง **<u>หมอน เสื่อ มุ้ง ม่าน และหมอนเท้า</u>** เป็นการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยของ **<u>หอนอน</u>** หรือ เครื่องนอน การแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน คือ โฮงซาวห้อง มีส่วนประกอบคือ พิดาน (เพดาน) ป่องเอี้ยม (หน้าต่าง) และหอนอนแก้ว (ห้องนอน) และ หอนอน มีเครื่องนอนเป็นส่วนประกอบคือ หมอน เสื่อ มุ้ง ม่าน และหมอนเท้า (หมอนอิง)

5.4 การใช้คำตรงกันข้าม (Antonymy) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศั พท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

ตัวอย่าง

36 ...พระจิ่งจำเขาให้ แปลงโฮงหลังหนึ่ง
มีหมู่สัพพะสิ่งแต้ม ลายล้วนข่ายคำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มีสูป**กินรี**พร้อม **กินรอน**พร้อมพร่ำ...

(น. 9)

จากตัวอย่าง **กินรี** - **กินรอน** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ ที่มีความหมายตรงข้ามกันเพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

37 ...บัดนี้ จักกล่าวเทิงขูลูท้าว ก้ำฝ่ายกาสี ก่อนแล้ว
มารดาฮัก เกิ่งเมืองตนเจ้า
แม่จิ่งจัดเอาได้ หาสาวหลายสำ
มาฮักเกี้ยวแจ่มเจ้า **ขวาซ้าย**แกว่งวี...

(น. 12)

จากตัวอย่าง **ขวา** - **ซ้าย** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

38 ...ถ้านที่ฮองฮองหน้า ดาว**สาว**ชม**บ่าว**
สองหน่วยนั้น เฮียงข้างฮ่วมกัน...

(น. 29)

จากตัวอย่าง **สาว** - **บ่าว** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

39 ...อันว่าแดนคนก้ำ ชมพูทวีปเฮานี้
คน**ใหญ่น้อย** บ่คือด้ามดั่งกัน
อุดรก้ำ อมรโรยาทีป
บุพพวิเทหะทีปพุ้น โดยด้ามดั่งกัน
บ่ห่อนมีคนเถ้า ชราการกายแก่
ใหญ่บ่**น้อย** คือด้ามดั่งกัน...

(น. 30)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ใหญ่** - **น้อย** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

40 ...ภายหลังนั้น ขุนลางเป็นแก่
แหนแห่ฮ่มก่งกั้ง **หลังหน้า**แสดเขียว...

(น. 59)

จากตัวอย่าง **หลัง** - **หน้า** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

41 ...แต่นั้น ท้าวปิ่นหน้า หลิงล่ำ**ไปมา**
ไพรสณฑ์สัตว์ อยู่ในดงกว้าง...

(น. 94)

จากตัวอย่าง **ไป** - **มา** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

42 ...แต่นั้น ขูลูท้าว แถลงกลอนกลอยสั่ง
คันว่า**ดี**และ**ฮ้าย** ขอให้สั่งมา แค่ถ้อน
ค้อมว่าแล้ว เขาเลิกลาลง
เถิงพลแพน แต่งดีดาย้าย

(น. 115)

จากตัวอย่าง **ดี** - **ฮ้าย** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

43 ...หลิงเห็นชุมสาวฟ้อน ตามทางเป็นหมู่ พุ้นเยอ
มัวมืดกุ้ม **หลังหน้า**เป่าแคน…

(น. 148)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **หลัง** - **หน้า** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

44 ...บังเกิดเป็นควันกลั้ว กลางหาวมัวมืด
บ่เห็นสองแจ่มเจ้า ทัง**ท้าว**และ**นาง**...

(น. 164)

จากตัวอย่าง **ท้าว** - **นาง** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

45 ...นับทังฝูงเขาข้า ประมาณได้แปดพัน
ตกแต่งเข้า บัวระบัติอย่าขาด
วันคืนสู ค่อยเอากันสร้าง...
...นางเมืองหด แต่งไปปุนสร้าง
จัดเอาได้ เทวีหลายสำ่า
บัวระบัติแจ่มเจ้า **ขวาซ้าย**แต่งเมือง...

(น. 168)

จากตัวอย่าง **วัน** - **คืน**, **ขวา** - **ซ้าย** เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน

5.5 การใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน มีความหมายสัมพันธ์กัน

ตัวอย่าง

46 ...พระก็ทันหมอโหร เที่ยวมา**มีช้า**
แต่นั้น หมอโหร**ฟ้าว** พลันเปือง**เฮวฮีบ**
เมือสู่ห้อง โฮงกว้างขาบทูล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บัดนี้ พระบาทเจ้า ทันเที่ยว**โดยพลัน**
การขัดแข็ง เยืองใดทันข้า...

(น. 4)

จากตัวอย่าง **มีช้า** - **ฟ้าว** - **เฮวฮีบ** - **โดยพลัน** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ มีช้า (มิช้า) ฟ้าว (รีบเร่ง) เฮวฮีบ (เร็วรีบ) และ โดยพลัน เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ ความรีบเร่ง

47 ...พระพ่อเมืองเลย**เจ็บ** **ป่วย**ไปเป็น**ไข้**
โรคาเข้า ในกายหมองหม่น
พระก็ลดชั่วเมี้ยน เมือฟ้าพรากวัง...

(น. 11)

จากตัวอย่าง **เจ็บ** - **ป่วย** - **ไข้** - **โรคา** (โรค) เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ เจ็บ, ป่วย, ไข้ และโรคา (โรค) เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ ความไม่สบายกาย

48 ...อันหนึ่งเป็นดั่ง**อาทิตย์**ย้าย พ้นขอบเฮืองแสง
วาโยพัด **เมฆ**บังบ่มีแจ้ง
อันหนึ่งคือดัง**พระจันทร์**พ้น ยุคันธรเฮืองฮุ่ง มาแล้ว
ราหูชักเข้าใกล้ พันเกี้ยวกล่อมพระจันทร์
ก็บ่มีส่องแจ้ง บดมืดมัวแสง...

(น. 43)

จากตัวอย่าง **อาทิตย์** - **วาโย** - **เมฆ** - **พระจันทร์** - **ราหู** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ พระ อาทิตย์ วาโย (ลม) เมฆ พระจันทร์ และราหู เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ ธรรมชาติในท้องฟ้า

49 ...บัดนี้ ขูลูน้อย ประสงค์นางอั้วเคี่ยม ภายพุ้น
เฮาจ่งหาเครื่องพร้อม ไปต้านกล่าวโอม เที่ยวถ้อน
แต่นั้น ขุนสมพร้อม ขุนแพนตางราช

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เขาก็จัดแต่งไว้ ของพร้อมมากมูน
มีทัง**เงินเลียง**ได้ พอประมาณหาบหนึ่ง
คำเข้มได้ ดูด้ามแปดพัน
มีทัง**พิฑูรย์แก้ว** พอประมาณฮ้อยคู่
ข้อยช่วงใช้ ประมาณได้แปดคน...

(น. 47)

จากตัวอย่าง **เงินเลียง** - **คำ** - **พิฑูรย์แก้ว** - **ข้อยช่วงใช้** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่ อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ เงิน ทองคำ เครื่องประดับ และทาสรับใช้ เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ เครื่องบรรณาการ

50 ...แต่นั้น ขุนพลเถ้า เซา**พล**ตุ้ม**ไพร่**
ตั้ง**ทัพ**ไว้ หลังหน้าหยาดยาย
ก้ำปีกซ้าย ขุนเอกตางใจ
มุญเฑียรจัด เบิก**ตาว**ระวังท้าว
ก้ำขวาไว้ แสนเมืองระวังราช
แหนแห่เจ้า ตนไท้แม่เมือง
ทางหลังไว้ ขุนลางตุ้มหมู่
ตั้ง**หอก**ไว้ **ธนู**หน้าแวดระวัง...

(น. 60)

จากตัวอย่าง **พล** - **ไพร่** - **ทัพ** - **ตาว** - **หอก** - **ธนู** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดี ยวกัน ได้แก่ พล ไพร่ ทัพ ตาว หอก และธนู เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ อาวุธและกำลังพลของกองทัพ

51 ...ข้าขอสมมาไท้ **พุทธฮูป**ทำเทียม
ทัง**พระธรรม** ต่อมาสอนไว้
ข้าขอสมมาไท้ **ราชครูเถร**หนู่ม...

(น. 103)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **พุทธฮูป** - **พระธรรม** - **ราชครูเถร** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ พุทธฮูป (พระพุทธรูป), พระธรรม และราชครูเถรหนุ่ม (พระสงฆ์) เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ พระรัตนตรัย

52 ...ค่อยอยู่ดีเยอ**ตายาย**พร้อม **ลุงอาป้าแม่** กูเอย
หลานจักเข้าป่าไม้ ตายแท้อยู่ดี แค่ถ้อน...

(น. 105)

จากตัวอย่าง **ตายาย** - **ลุงอาป้าแม่** - **หลาน** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ ตา , ยาย, ลุง, อา, ป้า, แม่ และหลาน เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ คำเรียกเครือญาติ

53 ...แต่นั้น ขุนลางข้า มีใจฟ้าวฟัง
จัดหมู่ข้า ขอมเข้าซอก**ฎู**
เข้าสู่**ถ้ำ** **ผา**ใหญ่**หุบเขา**...

(น. 117)

จากตัวอย่าง **ฎู** - **ถ้ำ** - **ผา** และ**หุบเขา** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกันได้แก่ ภูเขา ถ้ำ หน้าผา และหุบเขา เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ เทือกเขา

54 ...บัดนี้ เสียอ่อนน้อย ไกลข้างแห่งกู แลนอ
หมายจักเอาเมือสร้าง โฮงใหญ่จอมภู
พากันกิน**หมก**เหน **อ่อม**หมูทัง**ย้าง**...

(น. 120)

จากตัวอย่าง **หมก** - **อ่อม** - **ย้าง** (ย่าง) เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ หมก , อ่อม และย้าง (ย่าง) เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ การปรุงอาหาร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

55 ...เขาก็เอาบาท้าว จันมันสรงโสรจ
แล้วถ่ายผ้า **สบสอด**สังวาลย์
กระโจม**สุบ**หัว **ใส่**คีงดูละห้อย
มือถือม้าว แหวนคำสบสอด...

(น. 136)

จากตัวอย่าง **สบสอด** - **สุบ** - **ใส่** เป็นการใช้คำเข้าชุดกันเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน ได้แก่ สบสอด สุบ และ ใส่ เป็นชุดคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวกับ วิธีการสวมใส่

6. การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม (Conjunction)

การใช้คำเชื่อม (Conjunction) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกันโดยมีคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมาย

จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม 5 ประเภท ได้แก่ การคล้อยตามกัน (Additive), การขัดแย้งกั น (Adversative), การแสดงเหตุผล (Causal), การแสดงเวลา (Temporal), การแสดงทางเลือก (Alternative)

6.1 การคล้อยตามกัน (Additive) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกันโดยมีคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่คล้อยตามกัน หรือเพิ่มเติมข้อมูล

ตัวอย่าง

1 ...ผู้ข้าเชิญสิบหกชั้นฟ้า เทพาพรหมโลก
ทังเทพแผ่นหล้า หลายชั้นช่อยชู แด่ถ้อน
กับทังเทวดาด้าว เทพาพันช่อง...

(น. 2)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **ทัง** , **กับทัง** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกัน เพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับการเชิญเทพาพรหมโลก เทพ เทวดาของผู้ประพันธ์ ในบทนมัสการ โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

2 ...พระจิ่งจำเขาให้ แปลงโฮงหลังหนึ่ง
มีหมู่สัพพะสิ่งแต้ม ลายล้วนข่ายคำ
มีฮูปกินรี**พร้อม** กินรอนพร้อมพร่ำ...

(น. 9)

จากตัวอย่าง **พร้อม** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลว่าปราสาทของนางอั้วเคี่ยมมีทั้งรูปกินรีและมีรูปกินรอน โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

3 ...แต่นั้น นางกล่าวต้าน จาพี่**ทัง**หัว
ทุกห่อนกลายคำสอน แห่งองค์พุทโธเจ้า...

(น. 21)

จากตัวอย่าง **ทัง** เป็นคำเชื่อมแสดงความสั มพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับกิริยาของนางอั้วเคี่ยมทั้งพูดและหัวเราะ โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

4 ...บัดนี้ ขูลูน้อย ประสงค์นางอั้วเคี่ยม ภายพุ้น
เฮาจ่งหาเครื่องพร้อม ไปต้านกล่าวโอม เที่ยวถ้อน
แต่นั้น ขุนสมพร้อม ขุนแพนตางราช
เขาก็จัดแต่งไว้ ของพร้อมมากมูน
มีทังเงินเลียงได้ พอประมาณหาบหนึ่ง
คำเข้มได้ ดูด้ามแปดพัน
มีทังพิฑูรย์แก้ว พอประมาณฮ้อยคู่...

(น. 47)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **มีทัง** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลหรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับของบรรณาการที่เมืองกาสี จะนำไปทาบทามสู่ขอนางอั้วเคี่ยม ที่เมืองกายนคร โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

5 ...นางนาถต้าน เสียงน้อยสั่งไป
ค่อยออยู่ดีเยอหอนอนแก้ว หมอนลายซ้อนเสื่อ กูเอย
กับทังมุ้งม่านกั้ง หมอนเท้าหน่วยดี พี่เอย
ค่อยออยู่ดีเยอขันสลา**พร้อม** ซองพลูแอบหมาก กูเอย
กูจักหนีไปตาย ผู้เดียวอย่าเศร้า...

(น. 104)

จากตัวอย่าง **กับทัง** , **พร้อม** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องนอนและเชี่ยนหมากของนางอั้วเคี่ยม ในตอนที่นางอั้วเคี่ยมจะไปผูกคอตาย ได้กล่าวคำลากับสิ่งของที่เป็นของนางด้วยความอาลัย โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

6 ...บัดนี้ นางลักดั้น หาท้าวที่ไกล แลนอ
ให้สูจัดเอาได้ บรรณาการของฝาก
เงิน**และ**แก้ว คำเข้มมากมูน
ไปไถ่ซื้อ เอาอ่อนมาเมือง...

(น. 114)

จากตัวอย่าง **และ** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับของที่จะนำไปเป็นบรรณาการว่ามี เงินและแก้ว โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

7 ...แต่นั้น หมอโหรซ้ำ บายสอเปื้องแกว่ง
ดูแจบแจ้ง ถวายเจ้าแม่เมือง
คันเฮาพลีกรรมให้ ผีเมืองด้ำปู่ เสียนั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กับทังเทียนธูปใต้ บูชาไท้เทพพระอินทร์
ลางจักสู้ข่าวน้อย เจ้าอ่อนใจเมือง...

(น. 121)

จากตัวอย่าง **กับทัง** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับการพลีกรรมและบูชาพระอินทร์ โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

8 ...แต่นั้น ขุนพลเถ้า แสนเมืองตกแต่ง
ใช้ถีบม้า เถิงท้าวที่ไกล
เพียแสน**พร้อม** เพียสีให้ไปฮีบ
สิกขึ้นม้า ผู้ข่าแล่นนำ
ขอเชิญท้าว ขูลูบาบ่าว
กับทังพระแม่เจ้า มาพร้อมส่งสะการ...

(น. 130)

จากตัวอย่าง **พร้อม**, **กับทัง** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทาง ความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับงานศพนางอั้วเคี่ยม หลังจากที่นางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมนำศพของนางอั้วเคี่ยมกลับมาถึงเมือง ได้สั่งทหารไปแจ้งข่าวการตายของนางอั้วเคี่ยมให้ขูลูและนางเมืองกาสีแม่ของขูลูทราบ เพื่อเชิ ญมางานศพโดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

9 ...คำสั่งให้ ของแม่มารดา
ขอให้เอาศพสุม ที่แดมเมืองพุ้น
ว่าจักเอาศพท้าว มาโฮมสุมจูด
เมี้ยนคาบท้าว **ทัง**น้องเฮ่วเดียว ว่าดาย...

(น. 140)

จากตัวอย่าง **ทัง** เป็นคำเชื่อมแสด งความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีเผาศพขูลูและนางอั้วเคี่ยม ในตอนที่ขูลูใช้มีดเชือดคอตนเองตายตามนางอั้วเคี่ยม นางเมืองกาสีแม่ของขูลูจึงสั่งทหารเมืองกายนครให้กลับไปแจ้งข่าวการตาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของขูลูและขอให้นำศพของนาง อั้วเคี่ยมมาเผาพร้อมกันกับขูลู โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

10 ...จัดเอาก้ำ เมืองกายพันเศษ
ข้าสี่ฮ้อย มาสร้างแต่งเมือง
แล้วจิ่งจัดเอาก้ำ กาสีพันแปด
ทังหมู่ข้า ขอมเข้ามากมูล
แล้วจิ่งปลงคำให้ แสนเมืองเป็นแก่...

(น. 167-168)

จากตัวอย่าง **ทัง** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายคล้อยตามกันเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล หรือเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับการ สร้างเมืองขึ้นมาใหม่ในบริเวณระหว่างสองเมืองคือ เมืองกาสีและเมืองกายนครที่ใช้จัดพิธีเผาศพขูลูและนางอั้วเคี่ยม โดยมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน

6.2 การขัดแย้งกัน (Adversative) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน โดยมีคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่ขัดแย้งหรือไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ตัวอย่าง

11 ...เวรบาท้าว ภายหลังมีมาก
เจ็ดชาติใช้ เดี๋ยวนี้เกิดมา พระเอย
บ่แม่นโจโรฮ้าย ชายโทนมาเกิด สังแล้ว
หากแม่นเชื้อพระเจ้า เวรฮ้ายถึกตน ท่านเอย...

(น. 5)

จากตัวอย่าง **หากแม่น** (แต่เป็น) เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน ในตอนหมอโหรทำนายชะตาของขูลู ได้บอกว่า ขูลูมีเวรกรรมเก่าที่ต้องชดใช้มาก ไม่ใช่โจรแต่เป็นพระพุทธเจ้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

12 ...สองสหายฮัก ดั่งเดี่ยวเป็นหม้าย แลนอ
แม่นี้มาบ่มีแนวเชื้อ ลำชายแนวหน่อ จริงแล้ว
อันว่าเมืองฝ่ายพุ้น บาท้าวสืบเมือง แม่บอ
แม่นี้**มีแต่**น้องแจ่มเจ้า อั่วเคี่ยมนามญิง แม่แล้ว

(น. 15)

จากตัวอย่าง **มีแต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน ในตอนขูลูไปเยี่ยมนางเมืองกายนครและนางอั้วเคี่ยม นางเมืองกายนครจึงถามถึงนางเมืองกาสีแม่ของขูลู และถามเรื่องผู้ครองเมืองคนต่อไป เมืองกาสีมีลูกชายคือ ขูลู แต่เมืองกายนครไม่มีใครมีแต่นางอั้วเคี่ยมซึ่งเป็นผู้หญิง

13 ...พระเพิ่นเทเทศน์ให้ ทานหมู่เงินคำ
โภชนังหลาย แจกปุนปันให้
อานิสงส์เฮาได้ นำไปคู่บาทย่าง
คันเฮามรณ์มิ่งเมี้ยน เมือฟ้าสู่สวรรค์
ใผผู้เอานมแก้ม ทำบุญทานทอด
มีแต่คนกล่าวต้าน ขวัญเฮื้องทั่วเมือง พี่เอย...

(น. 21)

จากตัวอย่าง **มีแต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกั น ในตอนขูลูขอผูกไมตรีกับนางอั้วเคี่ยม โดยขอกอดแล ะหอมเป็นทาน นางอั้วเคี่ยมจึงตอบว่าพระท่านให้ทานเงินทอง และอาหาร อานิสงส์ที่ได้จะติดตามตัวเราไปตลอด ส่วนใครทำทานด้วยนมและแก้ม จะมีแต่คนนินทา กล่าวถึงทั่วทั้งเมือง

14 ...นับแต่ใต้โลกล้ำ มนุษย์ชาติเมืองคน
ใผจักหลิงเห็นใจ แห่งกันมีได้
มีแต่สัพพัญญูเจ้า ทัวระมานปางก่อน ภายพุ้น
พระก็หลิงลำเยี้ยม เห็นถ้วนซู่ภาย

(น. 27)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **มีแต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน ในตอนขูลูพูดจาเกี้ยวพาราสีนางอั้วเคี่ยม ได้บอกว่าในโลกมนุษย์นี้ไม่ มีใครมองเห็นภายในจิตใจของกันและกันได้ มีแต่พระพุทธเจ้าเท่านั้นที่มองเห็นได้ทุกประการ

15 ...เมื่อนั้น นางคราญน้อย ยอมือนบแม่
คันว่าแม่บ่เลี้ยง ตัวข้าส่วนตาย
เฮานี้แนวนามเชื้อ กุลวงษ์พระยาใหญ่
รือจักเทียมแทบข้า ขอมฮ้ายอยู่ดง นั้นเด
เขานั้นศีลธรรมเจ้า บ่มีสังจักสิ่ง
มีแต่สมเสบเหล้า บ่มีเอื้ออ่าวทาน แม่เอย
เฮานี้กินทานเข้า ฟังธรรมจำจื่อ...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **มีแต่** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน ในตอนนางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยม ยกนางอั้วเคี่ยมให้ แต่งงานกับขุนลาง นางอั้วเคี่ยมนั้นปฏิเสธการแต่งงาน พร้อมกับแจงเหตุผลให้แม่ของนางทราบว่านางและขุนลางแตกต่างกันมาก ไม่เหมาะสมที่จะแต่งงานกัน

16 ...แต่นั้น แถนหลวงได้ ยินคำถวายมอบ
จัดแจกชิ้น ปันให้คู่แถน
แล้วจิ่งพาเขาเข้า สวนแนนหลิงล่ำ
เห็นถี่ถ้วน กระบวนเบื้องบ่เผย
กกแนนเกี้ยว พันนึงจำจ่อง
ปลาย**หาก**เนิ้ง หนีเว้นจากกัน
มียอดด้วน กุดขาดตายใบ...

(น. 70-71)

จากตัวอย่าง **หาก** (แต่) เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกั น ในตอนนางสูญส่งผีขึ้นไปถวายเครื่ องบรรณาการให้แถนหลวงหรือเทวดา ในพิธีเสี่ยงสายแนนเพื่อดูว่าขูลูและนางอั้วเคี่ยมเป็นเนื้อคู่กันหรือไม่ ปรากฏว่าขูลู

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และนางอั้วเคี่ยมเป็นเนื้อคู่กันจริง เพราะกกแนนพันหรือยึดติดกัน แต่ว่าส่วนปลายหรือยอดของกกแนนนั้นแยกออกจากกัน นั่นแสดงว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน

17 ...แต่นั้น จวงหอมเจ้า แถลงกลอนคำตอบ
เฮาบ่เคยอ่อนน้อม เอาแท้แห่งคน ท่านเอย
<u>มีแต่</u>เป็นหอมเจ้า อินตาเทวราช
ทุกค่ำเช้า ศีลห้าพร่ำเพ็ง ท่านเอย

(น. 109)

จากตัวอย่าง **<u>มีแต่</u>** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อ เนื่องกัน ในตอนนางอั้วเคี่ยมเดินทางไปถึงต้นจวงหอม ขอให้จวงหอมโน้มกิ่งมาเพื่อให้ผูกคอตาย แต่ต้นจวงหอมปฏิเสธว่าไม่เคยโน้มกิ่งให้คนจะให้เฉพาะเทวดา

18 ...ท้าวนี้บ่ใช่เชื้อ คนถ่อยสามานย์
<u>หากแม่น</u>โพธิญาณลง โลกคนประสงค์ใช้
บาบ่มีทันได้ เสวยเมืองแทนพ่อ
เวรฮัดเกี้ยว บาท้าวปาดคอ

(น. 137)

จากตัวอย่าง **<u>หากแม่น</u>** (แต่เป็น) เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกัน ในตอนหมอโหรบอกนางเมืองกาสีว่า ขูลูเกิดมาไม่ใช่คนถ่อยหรือคนเลว แต่เป็นพระโพธิสัตว์ลงมาโปรดคนในโลก ด้วยเวรกรรมเก่ามีมากจึงตาย

19 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า นางนาถชลธา
จากลอนฮับ แห่งนางทังไห้
เฮาบ่ไลเสียถิ้ม สัจจังเฮาขอด กันนั้น
<u>ท่อว่า</u>มารข่มแพ้ มากลุ้มกล่อมใจ เสี่ยวเอย
ตามืดปิ้ง บ่เห็นสุ่งทางใด
<u>ท่อว่า</u>เมามัวคึด บ่มีหนสู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใผผู้มากุมห้าม โกธาฟุนเคียด
เพื่อว่า มารกล่อมกลุ้ม ใจข้อยจิ่งเป็น ฮักเอย...

(น. 161)

จากตัวอย่าง **ท่อว่า** เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องกั น ในตอน นางเมืองกายนครและนางเมืองกาสีสูญเสียลูกสาวและลูกชาย คือนางอั้วเคี่ยมและขูลูแล้ว แม่ของนางอั้วเคี่ยมบอกแม่ของขูลูว่าตนเองไม่เคยลืมสัญญาที่เคยให้ไว้ แต่ว่ามีมารคือขุนลางมาบังตาทำให้เห็นผิดเป็นชอบ

20 ...อันนี้กุมารเมือ สู่พรหมเมืองฟ้า แล้วเด
บ่แม่นสามานย์ฮ้าย ชายโจรมาเกิด
หากแม่นเชื้อพระเจ้า บุญกว้างเทียงจริง แท้แล้ว
แล้วจิ่งทันแม่เจ้า นางนาถมาพลัน
มาเถิงกัน ค่อยจาจงต้าน
แล้วจิ่งบายดวงแก้ว ธำมะฮงยอยืน ฮักเอย
อันที่ของอ่อนน้อย ฮานั้นตอบคุณ ฮักเอย...

(น. 167)

จากตัวอย่าง **หากแม่น** (แต่เป็น) เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายขัดแย้งระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่อง กัน ในตอนที่มารดาได้รับหม้อและแหวน จึงได้รู้ว่า ขูลูกลับสู่เมืองพรหม ไม่ใช่โจรร้าย แต่เป็นพระพุทธเจ้ากลับชาติมาเกิด

6.3 การแสดงเหตุผล (Causal) คำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล เป็นการแสดงสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ

ตัวอย่าง

21 ...แม่จักเวนมอบบ้าน เมืองให้แก่นาง
เพราะเพื่อขุนลางท้าว บาบ่าวขุนเขา
มาโอมขอ เหนี่ยวเอานางน้อย...

(น. 40)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>เพราะเพื่อ</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในที่นี้คือ แม่ของนางอั้วเคี่ยมยกนางให้แต่งงานกับขุนลาง เป็นสาเหตุ และแม่ของนางอั้วเคี่ยมจะ ยกบ้านเมืองคือเมืองกายนครให้นางอั้วเคี่ยม นั้นเป็น ผล กล่าวคือ นางเมืองกายนครจะยกเมืองให้นางอั้วเคี่ยมเพราะว่าขุนลางมาสู่ขอ

22 ...หลอนท่อต้าน คำเลี้ยวว่าชิเมือ
ท่อแต่จิตบ่ตั้ง สังแท้ท่อใย
อันนั้น**<u>เพราะเพื่อ</u>**ไมตรีจิต ฮ่วมมารมัวใบ้
ใผจักมากุมห้าม กามคุณตรองถึก เป็นนั้น
ตายสู่พื้น ในหม้อบ่คนิง แม่เอย...

(น. 42)

จากตัวอย่าง **<u>เพราะเพื่อ</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในที่นี้ เป็นนิทานที่นางอั้วอ้างถึง เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอน นางสุมุณฑา ถูกยักษ์กุมภัณฑ์ลักพาตัวไป สังข์ศิลป์ชัยเป็นหลานไปตามนางกลับมา แต่เพราะว่านางมีไมตรีต่อยักษ์กุมภัณฑ์ ไม่อยากกลับบ้านเมืองตน จึงโกหกหลานชายว่าจะกลับ นางอั้วเคี่ยมยกเรื่องนี้มาอ้างเพราะเห็นว่า นางสุมุณฑาทำไม่ถูกที่ไปใช้ชีวิตอยู่กับยักษ์ เช่นเดียวกันกับนางไม่ควรแต่งงานกับขุนลาง เพราะนางเกิดใน ชาติกษัตริย์ ไม่ควรแต่งงานกับคนป่า

23 ...ความอันนี้ โตเฮาจำจื่อ
ฮอดคู่มื้อ มีได้หล่าหลง
คันเฮาตายเป็นนก ซิบ่บินไปฝ่าย
ตายเป็นชาย ซิบ่ไปเลียบล่ำ
ซิบ่ไปเกี่ยวก้ำ กาสีเมืองขี้ถี่
เคียด**<u>เพราะ</u>**ขอหมากเกี้ยง ปางนั้นบ่ลืม

(น. 50)

จากตัวอย่าง **<u>เพราะ</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในตอนนางเมืองกายนครปฏิเสธคนของขูลูที่ส่งมาสู่ขอนางอั้วเคี่ยม เพราะมีสาเหตุมาจากนางโกรธที่ไม่ได้กินผลส้มเกี้ยง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

24 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า ต้านปากทังหัว
เฮาก็เดืองใจคึด เกี่ยวนางทางพี้
อันหนึ่งเดืองใจ**<u>ด้วย</u>** ขูลูอั้วเคี่ยม
เสี่ยวสหายขอดหมั้น มาฮ้างง่ายดาย ดังนี้...

(น. 62)

จากตัวอย่าง **<u>ด้วย</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในตอนนางเมืองกาสีมาทำพิธีเสี่ยงสายแนนที่เมืองกายนคร เพราะมีข้อสงสัยว่าขูลูและนางอั้วเคี่ยมเป็นเนื้อคู่กันหรือไม่ แต่ขุนด่านของเมืองกายนครเข้าใจผิดว่าจะมาทำสงคราม นางเมืองกายนครจึงส่งทหารไปถามนางเมืองกาสีจึงได้ทราบว่าเมืองกาสีจะมาทำพิธีเสี่ยงสายแนน

25 ...แต่นั้น นางเมืองก้ำ กาสีแถลงตอบ
เชิญท่านเต้า ลงเหล้นข่วงเพียง
อันหนึ่งยังขัด**<u>ด้วย</u>** ขูลูบาบ่าว ภายพี้
คึดไคร่ได้ นางอั้วมิ่งเมือง
ญิงยอดล้ำ ทันท่านมาพลัน
เอากันเมือ เมืองแถนภายฟ้า...

(น. 69)

จากตัวอย่าง **<u>ด้วย</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในตอนนางเมืองกาสีพานางสูญมาทำพิธีเสี่ยงสายแนนที่เมืองกายนคร เพราะมีข้อส งสัยว่าขูลูและนางอั้วเคี่ยมเป็นเนื้อคู่กันหรือไม่

26 ...เค็งเค็งเสียง ทั่วเมืองสะเทือนฮ้อง
ก็บ่มีตึงแท้ ทังเมืองสงัดอยู่
<u>เพื่อว่า</u>เวรแจ่มเจ้า นางน้อยครอบงำ แลนา
<u>เพื่อว่า</u>เทวดาต้าว ควงสวรรค์ลงช่อย
คึดให้เวรแจ่มเจ้า หายเสี้ยงชาติเดียว

(น. 107)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>เพื่อว่า</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในตอนนางอั้วเกี่ยมกำลังจะเดินทางไปผูกคอตาย ทั้งเมืองกายนครเงียบสงัดเพราะเวรกรรมของนางอั้วเกี่ยมเอง และเพราะเทวดาช่วยเหลือให้นางมีเวลากล่าวลาและขอขมาผู้มีพระคุณ เพื่อให้กรรมที่เค ย ทำมานั้นหมดสิ้นไป

27 ...ค้อมว่านางสั่งแล้ว สวนอาจอุทิยาน
เขาก็พากันตรอม เหี่ยวลงนำเจ้า
อันว่าเทพาท้าว ควงสวรรค์หลิงล่ำ นางนั้น
ใจอ่อนอ้วน นำน้อง**<u>เพื่อ</u>**เวร แลนอ...

(น. 108)

จากตัวอย่าง **<u>เพื่อ</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์ นั้นๆ ในตอนนางอั้วเกี่ยมกำลังจะเดินทางไปผูกคอตายได้กล่าวลาสวนดอกไม้ด้วยความอาลัย บรรดาดอกไม้ต่างพากันเหี่ยวเฉาด้วยความอาลัยเช่นกัน นอกจากนั้นเทวดาที่เห็นความอาลัยต่างรู้สึกสงสาร แต่นั่นเป็นเพราะเวรกรรมเก่าของนางเอง

28 ...เมื่อนั้น พ่อแม่ไห้ กลิ้งเกลื่อนไปมา
จิตใจวาย เกิดไปเป็นบ้า
<u>แม่นว่า</u> เวรบาป้อย นำเถิงพระยาใหญ่
เจ็ดชาติใช้ นำข้องคอบคึง
ซ้ำชาตินี้ มาแม่นขูลู เจ้าเอย...

(น. 154-155)

จากตัวอย่าง **<u>แม่นว่า</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในตอนกรรมเก่าของขูลูและนางอั้วเกี่ยม ในอดีตชาติขูลูเคยสั่งให้คู่รักแยกจากกัน ทำให้หญิงสาวผูกคอตายและชายหนุ่มเชือดคอตายตาม ก่อนตายนั้นเขาได้สาปแช่งไว้จึงทำให้ชาติต่อมาเกิดเป็นขูลูต้องพลัดพรากและใช้มีดเชือดคอตนเองชดใช้กรรม

29 ...ตามืดปิ้ง บ่เห็นสุ่งทางใด
ท่อว่าเมามัวคึด บ่มีหนสู้
ใผผู้มากุมห้าม โกธาฟุนเคียด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<u>เพื่อว่า</u> มารกล่อมกลุ้ม	ใจข้อยจิ่งเป็น	ฮักเอย
มันก็ ตายไปไหม้	อเวจีจมจุ่ม	
ก็บ่เห็นคาบฮ้าย	มันแท้ที่ใด	
ก็จิ่งสู้	บังเกิดภายหลัง...	

(น. 161)

จากตัวอย่าง **<u>เพื่อว่า</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้ นๆ ในตอนที่ขูลูและนางอั้วเคี่ยมตายไปแล้ว แม่ของนางอั้วเคี่ยมบอกว่า เพราะมารมาปิดบัง มองไม่เห็นทางธรรม จึงยกนางอั้วเคี่ยมให้แต่งงานกับขุนลาง ทำให้ลูกสาวต้องหนีไปผูกคอตาย ส่วนขูลูก็เชือดคอตัวเองตายตาม สาเหตุก็เพราะว่ามีมาร หรือขุนลางมากล่อมใจให้ทำ

30	...แล้วจิ่งทำฤทธิ์ให้	เป็นฮุงยาวหย่อน	ลงมา
	แดงมุ่ยพร้อม	ทังสิ้วแสดเหลือง	
	กงลุ่มนั้น	อั้วเคี่ยมนางญิง	
	ผิวผางสอ	ฮุ่งเฮืองบ่มีเศร้า	
	กงเทิงนั้น	ขูลูบาบ่าว	
	แสงบ่แจ้ง	ดูเศร้าหม่นหมอง	
	<u>ด้วยว่า</u>พระบาททำว	ฟูมเลือดมรณา	
	แสงสูญถอย	บ่เฮืองเสมอน้อง...	

(น. 164)

จากตัวอย่าง **<u>ด้วยว่า</u>** เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผลหรือสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในตอนที่ขูลูและนางอั้วเคี่ยมเป็นรุ้งกินน้ำ สาเหตุที่ขูลูไม่มีแสง และดูเคร้าหมอง เพราะว่าขูลูใช้มีดเชือดคอตนเองตายจมกองเลือด แสงของรุ้งที่เป็นขูลูจึงไม่สู้แสงสว่างของนางอั้วเคี่ยม

6.4 การแสดงเวลา (Temporal) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้น กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข้อความนั้นๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

31 ...นางจิ่งจงใจตั้ง ดอมบาจิตหว่า
สองถือเนื้อ นอนกลิ้งกล่อมกัน
พันธนังเกี้ยว เฝือแฝงบ่มีเปิด เป็นแล้ว
เหมือนดั่งได้ขึ้นฟ้า สวรรค์พุ้นฮ่วมกัน
<u>พอเมื่อ</u>เวลาล้ำ ราตรีใกล้เที่ยง
นางนาถอั้ว อวนท้าวสู่เกย
สองแจ่มเจ้า เสด็จสู่หอขวาง
บาคราญหยับ นั่งเฮียงนางอั้ว

(น. 22)

จากตัวอย่าง **<u>พอเมื่อ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน โดยเหตุการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ หลังจากที่ทั้งสองอยู่ด้วยกันจนเวลาผ่านไปแล้วจวนถึงเที่ยงคืน นางอั้วเคี่ยมจึงเชิญขูลูขึ้นไปบนเฉลียงของหอหรือปราสาทของนาง

32 ...เมื่อนั้น นางโอมต้าน จารจากลอยกล่าว
กับทังฝูงแม่ป้า มาพร้อมชื่นชม
แม่บ่ขีนบาท้าว ขุนลางขันสู่
แม่จักมอบแจ่มเจ้า นางน้อยมิ่งเมือง แม่นา
<u>ค้อมว่า</u>แม่กล่าว**<u>แล้ว</u>** เขาชื่นชมบาน...

(น. 39)

จากตัวอย่าง **<u>ค้อมว่า</u>** ... **<u>แล้ว</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเหตุการณ์ที่นำมาก่อนก็คือ นางโ อม หรือคนของขุนลางมาเจรจาสู่ขอนางอั้วเคี่ยม

33 ...แม่จ่มแล้ว ย้ายย่างเมือโฮง
นางก็นอนสะแคงคึด ซู่ลวงอมไว้
<u>ถึงเมื่อ</u>วันลุนแล้ว เสนาข้าไพร่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เขาก็ขึ้นเฝ้าเจ้า บุญกว้างแม่เมือง
แต่นั้นนางเมืองต้าน จารจาข้าไพร่...

(น. 45)

จากตัวอย่าง **ถึงเมื่อ** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน โดยเหตุการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ หลังจากที่นางเมืองกายนครแม่ของนางอั้วเคี่ยมด่านางอั้วเคี่ยมเรื่องที่ปฏิเสธการแต่งงานกับขุนลางแล้วก็บอกกับคนของขุนลางเรื่องที่นางอั้วเคี่ยมไม่ยอมให้กลับไปบอกขุนลางรอก่อนเดี๋ยวจะจัดการเรื่องดังกล่าวเอง

34 ...**พอเมื่อ**แม่ตอบต้าน จาต่อสองขุน
พอให้แยงเงาเห็น เหตุการณ์ดีฮ้าย
ให้ขุนคืนเมือเว้า นางเมืองแม่เสี่ยว ภายพุ้น
ทังแจ่มเจ้า บาท้าวมิ่งเมือง แม่ถ้อน...

(น. 51)

จากตัวอย่าง **พอเมื่อ** เป็นคำเชื่อมที่ ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน โดยเหตุการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ คนของขูลูเห็นแล้วว่าการเจรจาสู่ขอนางอั้วเคี่ยมในครั้งนี้ไม่สำเร็จ จึงกลับเมืองกาสี

35 ...หลิงดูอาชานัยพร้อม พลายสารฮ้องสนั่น
เข้าป่ากว้าง หลายมื้อพร่ำนาน
นับแต่พรากจากบ้าน มาได้สี่วัน
ก็จิ่งเถิงแดนเมือง ด่านกายเขาตั้ง

(น. 55)

จากตัวอย่าง **นับแต่** ... **ก็จึง** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเหตุการณ์ที่นำมาก่อนก็คือ ตั้งแต่ออกจากบ้านเมืองของตนเองคือเมืองกาสี เป็นเวลาสี่วัน เหตุการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ ถึงเมืองกายนคร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

36 ...**<u>ปางเมื่อ</u>**ฮาลงน้ำ ในวังสาเกษ วันนั้น
ลูกอยู่ท้อง เฮาให้คู่กัน
สองได้ยอมือไหว้ อินตาหลิงล่ำ
บัดนี้สังมาปะละถิ้ม ฉันนั้นบ่นอ นี้เด...

(น. 66)

จากตัวอย่าง **<u>ปางเมื่อ</u>** เป็นคำเชื่อ มที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน โดยเหตุการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ นางเมืองทั้งสองสัญญาหมั้นหมายต่อกัน

37 ...ผู้น้องสิสมมาอ้าย ขูลูตนประเสริฐ
<u>ปางเมื่อ</u>เจ้าดุ่งดั้น หาน้องยากทาง พี่เอย
ขออย่ามีเวรข้อง สองคนพรัดพราก กันดาย...

(น. 103)

จากตัวอย่าง **<u>ปางเมื่อ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน โดยเหตุการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ นางอั้วเคี่ยมขอขมาต่อขูลูก่อนที่จะไปผูกคอตายว่าตอนที่เดินทางมาหานางด้วยความยากลำบากนั้น ขออย่าได้มีเว รกรรมต่อกันทำให้ต้องพลัดพรากจากกันอีกเลย

38 ...นางจิ่งจับจ่องไว้ คิดฮอดขูลู
จาเสียงใส ส่งไปหาท้าว
ค่อยอยู่ดีเยอขูลูท้าว สายคอผัวมิ่ง เฮียมเอย
บ่ให้น้องตายจากเจ้า เดี๋ยวนี้ให้เที่ยวมา แค่ถ้อน
ค้อมว่านางสั่ง**<u>แล้ว</u>** ปลายดีดเมือเทิง
นางก็มรณาตาย เมื่อตาวันค้าย...

(น. 112)

จากตัวอย่าง **<u>แล้ว</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเหตุการณ์ที่เกิดก่อนหน้าก็คือ นางอั้วเคี่ยมกล่าวคำลาไปถึงขูลู

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

39 ...แต่นั้นกากล่าวต้าน ดอมแม่นางงาม
มันหากเป็นความจริง ดั่งคำเฮาเว้า นั้นแล้ว
พอเว้า**แล้ว** กาเล่าบินหนี...

(น. 125)

จากตัวอย่าง **แล้ว** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวล านั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเหตุการณ์ที่เกิ ดขึ้นก่อนหน้าก็คือ กาบอกสถานที่ที่นางอั้วเคี่ยมไปผูกคอตาย แล้วกาก็บินหนีเข้าป่าไป

40 ...นางจิ่งปรารถนาได้ เทียมองค์พุทธบาท
ขอให้เป็นแม่พระพุทธเจ้า **ภายซ้อยต่อไป**
นางก็ม้มชาตินั้น ได้เป็นแม่ขูลู
นางจักเป็นสิริมหามายา **ต่อไปภายหน้า**...

(น. 174)

จากตัวอย่าง **ภายซ้อยต่อไป** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเหตุการณ์ที่นำมาก่อนก็คือ นางเมืองกาสีปรารถนาที่จะได้เป็นแม่ของพระพุทธเจ้า **ต่อไปภายหน้า** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเหตุการณ์ที่นำมาก่อนก็คือ นางเมืองกาสีจะเป็นนางสิ ริมหามายาต่อไป

6.5 การแสดงทางเลือก (Alternative) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการแสดงความหมายของการให้ข้อมูลตั้งแต่ 2 ข้อมูลขึ้นไป

ตัวอย่าง

41 ...แต่นั้น พระบาทท้าว มีอาชญาตรัส
ท่านจ่งดูกุมาร เกิดมาวันนี้
มันจักเป็นหน่อท้าว มาเกิดแทนเมือง บ่เด
หรือแม่นโจโรเขา เกิดมาทำฮ้าย...

(น. 4)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>หรือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง หน่อท้าว (พระโอรสผู้จะครองเมืองต่อไป) กับ โจโรเขา (โจรป่า)

42 ...บาจักตายนำเศิก แห่งใดมาข้วม
<u>รือ</u>จักตายนำช้าง ทรพีเสือถ่าว
<u>รือ</u>ว่างูงอดฮ้าย เบียนเจ้าจิ่งตาย นั้นเด...

(น. 5)

จากตัวอย่าง **<u>รือ</u>** (หรือว่า) เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง เศิก (ศึก) กับ ช้าง เสือ และ งู

43 ...เมื่อนั้น นางคราญน้อย ยอมือนบแม่
คันว่าแม่บ่เลี้ยง ตัวข้าส่วนตาย
เฮานี้แนวนามเชื้อ กุลวงษ์พระยาใหญ่
<u>รือ</u>จักเทียมแทบข้า ขอมฮ้ายอยู่ดง นั้นเด
เขานั้นศีลธรรมเจ้า บ่มีสังจักสิ่ง
มีแต่สมเสบเหล้า บ่มีเอื้ออ่าวทาน แม่เอย
เฮานี้กินทานเข้า ฟังธรรมจำจื่อ...

(น. 40)

จากตัวอย่าง **<u>รือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่างชาติตระกูลของนางอั้วเคี่ยมกับขุนลาง เพราะขุนลางนั้นเป็นคนป่า ไม่รักษาศีล

44 ...เฮานี้หมายจักขึ้น นีรพานดวงยอด
ศีลห้าตั้ง จำไว้ ซู่วัน
ทุกค่ำเช้า หมายบอกกองบุญ
อินตาจำ สู่สวรรค์เมืองฟ้า
<u>รือ</u>จักไปเกลือกกลั้ว บริศาจกุมภัณฑ์
แหนงสู้ตายเป็นผี มิ่งมรณ์เมือฟ้า...

(น. 44-45)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>รือ</u>** (หรือจะ) เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่างการปฏิบัติดีเพื่อไปสู่นิพพานกับการต้องไปเกลือกกลั้วกับปิศาจ กล่าวคือ นางอั้วเคี่ยมปฏิเสธการแต่งงานกับขุนลาง โดยให้เหตุผลกับนางเมืองกายนครแม่ของนางว่าขุนลางเป็นพวกไม่รักษาศีล

45 ...บัดนี้ นางเมืองก้ำ กาสีเมืองเทศ ภายพุ้น
อวนไพร่น้อย ไหลเข้ามากมูน
ว่าจักมาโอมอั้ว เมือเมืองบาบ่าว
คำเยื่องนี้ ดูแม้งบ่คือ พระเอย
<u>รือ</u>จักมาเลวสู้ เอานางชิงยาด คือดาย
มีหมู่ช้าง ทังม้าพร่ำมวล

(น. 57)

จากตัวอย่าง **<u>รือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง มาโอมอั้ว (มาสู่ขอนางอั้วเคี่ยม) กับ มาเลวสู้ (มาแย่งชิงตัวนางอั้วเคี่ยม)

46 ...โอนอกูจักคืนหาน้อง ในปรางค์ผาสาท ท่อรือ
ตางให้คนซ่าฟ้ง ดังเท่าทั่วแดน ท่อรือ
<u>รือ</u>จักพานางอั้ว เดินดงไพรยะมาศ
ตามแต่บุญส่งผู้ เมือหน้าฮุ่งเฮือง...

(น. 93-94)

จากตัวอย่าง **<u>รือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง ขูลูจะกลับไปหานางอั้วเคี่ยมและแอบอยู่ในปราสาทของนาง กับ พานางหนีไปอยู่ตามป่า โดยเป็นความคิดของขูลูระหว่างกลับเมืองกาสี แต่ขูลูต้องรอข่าวที่นางอั้วเคี่ยมจะส่งมาภายในเจ็ดวันก่อนตัดสินใจ

47 ...โอนอปานนี้นางแพงแก้ว เถิงปรางค์ผาสาท
แม่แจ่มเจ้า ชิกุมให้บ่าวลาง แลนอ
กามคุณต้อง จอมพระนางชิลืมพี่
<u>หรือว่า</u>จิตบ่ตั้ง ทางพี้เที่ยงจริง พี่รือ
สองได้ขอดคู่แก้ว จิตแบ่งเสมอกัน...

(น. 95)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตัวอย่าง **<u>หรือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง นางอั้วเคี่ยมกลับไปถึงปราสาทแล้วถูกบังคับแต่งงาน กับ นางอั้วเคี่ยมตกลงแต่งงานเพราะมีใจให้กับขุนลาง ซึ่งเป็นความคิดของขูลูเพราะเกรงว่านางอั้วเคี่ยมจะปันใจไปรักชายอื่น

48 ...แต่นั้น พระแม่เจ้า เฮวฮีบลงโฮง
เถิงบรรทม แห่งนางพลันเข้า
ก็บ่มีเห็นน้อย นางงามอั้วเคี่ยม
มือฟาดเท้ง ทวงม้างกล่าวจา
อันนี้ ฮ้อยที่ขูลูท้าว เอานางสมสู่
<u>รือ</u>ว่านางลักดั้น หาท้าวส่วนมี แลนอ
โอนออั้วแม่นี้ เหลือถ่อยอวิสัย แลนอ
สังว่าเอาตนเข้า หาชายสมสู่

(น. 113-114)

จากตัวอย่าง **<u>รือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่างขูลูพานางอั้วเคี่ยมหนีไป กับ นางอั้วเคี่ยมแอบหนีไปหาขูลูที่เมืองกาสีเอง

49 ...อันนี้ ฮ้อยที่กุมภัณฑ์เถ้า ผีหลวงเอาอ่อน กูรือ
<u>หรือ</u>ว่านาคอยู่น้ำ เอาเจ้าจ่องลง แม่เด
ขอให้อินทิราชไท้ จูงจ่องนางมา
ขอให้เทวดาผาย โผดนางปางนี้...

(น. 123)

จากตัวอย่าง **<u>หรือ</u>** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง ถูกยักษ์กุมภัณฑ์จับตัวไป กับ นาคในน้ำเอาตัวนางลงไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ...แต่นั้น แม่แจ่มเจ้า ต้านต่อดอมกา
ว่ากาเอยมันหากเป็นความจริง ดั่งความโตเว้านั้นรือ
รือหากมาเว้าเหล้น เป็นคำตั๋วล่าย
ขอให้บอกแจ่มแจ้ง เฮานี้ผู้อยากฟัง แท้แล้ว...

(น. 125)

จากตัวอย่าง **รือ** เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัม พันธ์ที่ให้เลือกระหว่าง ความจริง กับ เว้าเหล้น (ล้อเล่น , โกหก)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็น วรรณกรรมเรื่องขูลูนางอั้ว ที่นายปรีชา พิณทอง ปริวรรตจากตัวอักษรธรรมอีสานเป็นอักษรไทยแล้ว จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะการเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว โดยใช้วิธีวิเคราะห์การเชื่อมโยงความทั้ง 6 ลักษณะได้แก่ การอ้างถึง (Reference), การแทนที่ (Substitution), การละ (Ellipsis), การซ้ำ (Repetition), การเชื่อมโย งคำศัพท์ (Lexical cohesion), และการใช้คำเชื่อม (Conjunction)

1. การเชื่อมโยงความ โดยการอ้างถึง (Reference) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม (Personal reference), การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference)

1.1 การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม (Personal reference) คือ การอ้างถึงด้วยคำที่ใช้แทนนาม ได้แก่ บุรุษสรรพนาม (Personal pronouns), นามที่ใช้เป็นสรรพนาม (Pronominally used nouns) และการแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessives)

1.1.1 บุรุษสรรพนาม (Personal pronouns) คือ คำที่ใช้แทนคำนามที่ปรากฏ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.1.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้พูด พบสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า กู, ข้อย, ข้า, ข้าน้อย, ข้าบาท, ตนข้อย, ตนข้า, ตนอวน, ตัวข้อย, ตัวข้า, โตเฮา, ผู้ข้า, หม่อม และ เฮา พบสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้พูดมากกว่าหนึ่งคนได้แก่ คำว่า ตัวข้า, ฝูงข้อยข้า, ฝูงข้า, สองกู, สองข้า, หมู่เฮา, ฮา, เฮา และ ฮาเจ้า

1.1.1.2 สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย พบสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า เจ้า, โต, ท่าน, ท้าว, นาง, นางงาม, บา, บาท, บาท้าว, พระ, พระนาง, พระบาทเจ้า, พระองค์, มึง และอวน พบสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้พูดพูดด้วยมากกว่าหนึ่งคนได้แก่คำว่า เขือ, เขือท่าน, เจ้า, ท่าน, สองเจ้า, สองท่าน, สองฮา, สู, สูท่าน ท้าว, หมู่เจ้า และ เฮา

1.1.1.3 สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ คำที่ใช้แทนตัวผู้ที่ผู้พูดกล่าวถึง พบสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ ได้แก่ คำว่า เขา, เจ้า, ท้าว, นาง, บา, บาคราญ, บาท้าว, บาบ่าว, บาบ่าวท้าว, พระ, พระบาทท้าว, พระองค์, เพิ่น, มัน และองค์ พบสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ คือคำที่ใช้แทนตัวผู้ที่ผู้พูดกล่าวถึงมากกว่าหนึ่งคนได้แก่คำว่า เขา, ฝูงเขา, ฝูงเขาข้า, เพิ่น, มัน และสองเจ้า

1.1.2 นามที่ใช้เป็นสรรพนาม (Pronominally used nouns) คือ การนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่ออ้างถึงสิ่งเดียวกันโดยผู้พูดใช้คำเหล่านี้เสมือนคำสรรพนามได้แก่ คำเรียกญาติ (Kinship terms), ชื่อเฉพาะบุคคล (Personal names), ชื่อมิตรภาพ (Friendship terms), ชื่อตำแหน่ง (Title terms)

1.1.2.1 คำเรียกญาติ (Kinship terms) คือ การนำคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว ทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 พบคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า ตนอ้าย, ตัวน้อง, ตัวอ้าย, น้อง, ผู้น้อง, พี่, พี่ชาย, แม่, ลูก, หลาน, อวน, อวนอ้าย, อ้าย, เอื้อย และ เฮียม คำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่คำว่า เจ้าพี่เอื้อย, ตนอาชญ์สามิโก, น้อง, ผัว, พระนางน้อง, พระนางน้องนาฏ, พระพี่อ้าย, พระแม่, พระแม่เจ้า, พี่, พี่และน้อง, มารดา, แม่, ลูก และอวน คำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่คำว่า น้อง, ปิตา, พระพ่อ, พระแม่, มารดา และ แม่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.2.2 ชื่อเฉพาะบุคคล (Personal names) คือ การนำชื่อบุคคลมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้วทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 พบชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า อั้วเคี่ยม ชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่คำว่า ขูลูท้าว และอั้ว พบชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่คำว่า ขุนลาง, ขูลู, และนางอั้วเคี่ยม

1.1.2.3 ชื่อมิตรภาพ (Friendship terms) คือ การนำคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่คำว่า แก้ว, เจ้าเสี่ยว, สหายแก้ว, เสี่ยว และฮัก พบคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่คำว่า แม่เสี่ยว และเสี่ยว

1.1.2.4 ชื่อตำแหน่ง (Title terms) คือ การนำคำบอกตำแหน่งของบุคคลมาใช้เพื่อทำหน้าที่เป็นสรรพนามในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้วทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1, สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 พบคำบอกตำแหน่งของบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า ข้อยข้า พบคำบอกตำแหน่งของบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ได้แก่ คำว่า แม่เมือง และ เพีย พบคำบอกตำแหน่งของบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ คำว่า หมอ และ เพีย

1.1.3 การแสดงความเป็นเจ้ าของ (Possessives) ได้แก่การแสดงความเป็นเจ้าของด้วยคำสรรพนาม (Possessive pronouns) คือการใช้รูปภาษา “ของ” และ “แห่ง” วางหน้าคำสรรพนามที่อ้างถึงเจ้าของ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบการแสดงความเป็นเจ้าของอ้างถึงเจ้าของที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 และสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ ...ของพี่, ...แห่งอวน, ...แห่งกู, ...แห่งเฮา, ...ของเจ้า, ...ของท้าว, ...แห่งนาง, ...ของเพิ่น, ...ของแม่มารดา

1.2 การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) คือ การอ้า งถึงบุคคลหรือสถานที่ โดยใช้การกะระยะ ทั้งในแง่ของ เวลาและระยะทางหรือ การอ้างถึงสิ่งที่กล่าวไปแล้วด้วยคำบ่งชี้ โดยพิจารณาระยะห่างจาก ตัวผู้พูดประกอบ ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคล ได้แก่ คำว่า ฝูงนั้น, น้องนี้, เขานั้น, เฮานี้, มึงนี้, ฮานั้น และการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่และเวลา ได้แก่ คำว่า เดือนหน้านั้น, เดี๋ยวนี้, ชาตินี้, ทางพี้, ที่พุ้น, ก่อนพุ้น และ ในหั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3 การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference) คือ การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง มี 2 ประเภท คือ การเปรียบเทียบทั่วไป และการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจง ในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลูนางอั้ว พบทั้ง การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไป ในเรื่องความเหมือน ได้แก่ ปาน , เหมือนดั่ง , เทียมดั่ง , เปรียบปาน , เสมอดั่ง และ การเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจงที่เป็นการอ้างถึงโดยการเปรียบเทียบคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งต่างๆในเรื่องปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ ท่อแต่, เท่า, แฮ่ง, เสมอ

2. การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ (Substitution) จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ ข้อความโดยคำที่ใช้แทน ได้แก่ ดั่งนั้น, ดังนี้, จั่งซี้ และ อันนี้

3. การเชื่อมโยงความโดยการละ (Ellipsis) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการละ คำในหน่วยนาม คือ การไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนาม 2 ประเภท ได้แก่ การละหน่วยนามในตำแหน่งประธาน ได้แก่ ...พระจิ่งจำเขาให้ แปลงโฮงหลังหนึ่ง **Ø** มีหมู่สัพพะสิ่งแต้ม ลายล้วยข่าย คำ... และการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม ได้แก่ ...อันว่าต้นดอกไม้ ก้านเกษนางกาย อินตาเอา **Ø** ลงมา ปลูกแปลงถันนั้น... **Ø** คือ สัญลักษณ์แทนการไม่ปรากฏรูปภาษา

4. การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ (Repetition) เป็นการกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำ อีกครั้งหลังจากที่หน่วยภาษานั้นๆ ได้ปรากฏไปแล้ว ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการ ซ้ำรูป และการซ้ำโครงสร้าง เนื่องจากการซ้ำความสอดคล้องกับการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ ประเภทการใช้คำพ้องความหมาย

4.1 การซ้ำรูป (Recurrence) เป็นการกล่าวถึงหน่วยภาษาเดิมซ้ำอีกครั้งหลัง จากที่หน่วยภาษานั้นๆได้ปรากฏไปแล้ว ได้แก่ ม้งม้ง, ฮงฮง, ยืดยืด, ยาบยาบ, ย่างย่าง, คอนคอน, ว่อนว่อน, เค็งเค็ง, ใจ้ใจ้

4.2 การซ้ำโครงสร้าง (Parallel structure) เป็นการเชื่อมโยงความที่ใช้โครงสร้างภาษาเหมือน กันแต่มีรูปภาษาบางส่วนต่างกัน เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ได้แก่ ...อันหนึ่งน้ำแผ่ล้อม เวียนเลียบเขาทอง ดูตระการสูง แบ่งไปหลายท้าง ทางหนึ่งไหลลงก้ำ ชมภูเมืองเทศ เฮานี้ **ทางหนึ่งไหลไปก้ำ** อุดรแท้เที่ยงจริง **ทางหนึ่งไหลไปก้ำ** อมรโคยานีทีป **ทางหนึ่งไหลไปก้ำ** ปุพพวิเทหาแท้เที่ยงจริง...

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ 5 ประเภท ได้แก่ การใช้คำพ้องความหมาย (Synonym), การใช้คำจ่ากลุ่ม (Superordinate word), การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย (Meronymy and Co-meronymy), การใช้คำตรงกันข้าม (Antonymy) และการใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation)

5.1 การใช้คำพ้องความหมาย (Synonym) เป็นการใช้คำที่มีรูปภาษาต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจน ได้แก่ เทวี - มเหสี, ปะ- ละ-ถิ้ม, เดือนเพ็ง - สิบห้าค่ำ, มนุษย์ - คน, อาโป- น้ำ - นัททิ, เถ้า - ชรา - แก่, ต้าน - จา, บา - ท้าว, เยี้ยม - ยาม, อยาก - หิว, กริ้ว -โกรธ -โกธา, หลิง - ล่ำ – ล่ำ - แยง, แกว่ง -ไกว, ไหว - หวั่น, แหวน- ธำมะฮง , บาคราญ - ท้าว , พ้อ - เห็น , ชลธา - ไห้, โกธา - เคียด , เคน - มอบให้ - เวน - ยอไห้ - ทาน และ ป้อย - ด่า

5.2 การใช้คำจ่ากลุ่ม (Superordinate word) เป็นการใช้รูปภาษาที่มีความสัมพันธ์กันทางความหมายเป็นคำจ่ากลุ่มและคำลูกกลุ่ม ได้แก่ สัตว์สิ่งฮ้าย - ช้าง - เสือ - งู - งอด, ดอก - บัวคำ, หมู่ดาว - ดาวทิตย์ - ดาวไฟ - ดาวอิสาน - ดาวลม - ดาวข่าง - ดาวเสือ - ดาววี - ดาวสะเภา - ดาวดอกไม้ - ดาวแสง - ดาวสาวชมบ่าว - ดาวช้อนชู้, ผล - เฟือง - ไฟ - มี้ - ม่วง - เกี้ยง - เว่อ, กองหาญ - กองหน้า - กองซ้าย - กองขวา - กองหลัง - กองกลาง, แต่งตัว - ถกถ่ายซิ้น - โจมคำสูบ, สัตว์ - นางนี - ลิงกัง, ฉัททันต์ช้าง - พัง - พลาย, นก - ยูง - เค้า - จิบ - จาบ - เขา - จอก - กา, สี - ดำ - แดง - สิ้ว - แสด - เหลือง

5.3 การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย (Meronymy and Co-meronymy) เป็นการใช้คำที่เป็นส่วนประกอบย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มากล่าวประกอบกันเพื่อสื่อถึงหน่วยใหญ่กว่า ได้แก่ นิ้ว - มือ, มือ - เกศา - หู - จักขู - ใจ - กายา, กิ่ง - สาขา - ใบ - ดอก - ก้าน - ดอกไม้, ปลาย -ยอด - ใบ - กกแนน, หมาก - พลู - ซองพลู, สาขา - กิ่ง - กอ - ดอก - ดอกไม้, ก้าน - ดอก - กก - ฮาก - ปลาย - แหนง - ง่า, หัวหลวง - หงอน - ตา - เก็ด - นาค, คาง - หู - ตา - ผม - ศรียะ, แดงมุ่ย - สิ้วแสดเหลือง - แสงเหลืองสิ้ว - แดง - มุ่ย - ฮุง, พิดาน - ป่องเอี้ยม - หอนอน - โฮงซาวห้อง, หมอน - เสื่อ - มุ้ง - ม่าน - หมอนเท้า - หอนอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.4 การใช้คำตรงกันข้าม (Antonymy) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน ได้แก่ กินรี - กินรอน, ขวา - ซ้าย, สาว - บ่าว, ใหญ่ - น้อย, หลัง - หน้า, ไป - มา, ดี - ฮ้าย, ท้าว - นาง, วัน - คืน

5.5 การใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในชุดเดียวกัน มีความหมายสัมพันธ์กัน ได้แก่ มีช้า - ฟ้าว - เฮวฮีบ - โดยพลัน, เจ็บ -ป่วย - ไข้ - โรคา, อาทิตย์ - วาโย - เมฆ - พระจันทร์ - ราหู, เงินเลียง - คำ - พิฑูรย์แก้ว - ข้อยช่วงใช้, พล - ไพร่ - ทัพ - ตาว - หอก - ธนู, พระพุทธ - พระธรรม - ราชครูเถร, ตายาย - ลุงอาป้าแม่ - หลาน, ภู - ถ้ำ - ผา - หุบเขา, หมก - อ่อม - ย่าง, สบสอด - สุบ - ใส่

6. การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม (Conjunction) จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม 5 ประเภท ได้แก่ การคล้อยตามกัน (Additive), การขัดแย้งกัน (Adversative), การแสดงเหตุผล (Causal), การแสดงเวลา (Temporal) และ การแสดงทางเลือก (Alternative)

6.1 การคล้อยตามกัน (Additive) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน โดยมีคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่คล้อยตามกัน หรือเพิ่มเติมข้อมูล ได้แก่ ทัง, กับทัง, พร้อม, มีทัง, และ

6.2 การขัดแย้งกัน (Adversative) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในประโยคที่อยู่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน โดยมีคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่ขัดแย้งหรือไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ได้แก่ หากแม่น, มีแต่, ท่อว่า

6.3 การแสดงเหตุผล (Causal) คำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล เป็นการแสดงสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ได้แก่ เพราะเพื่อ, เพราะ, ด้วย, เพื่อว่า, เพื่อ, แม่นว่า, ด้วยว่า

6.4 การแสดงเวลา (Temporal) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข้อความนั้นๆ ได้แก่ พอเมื่อ, ค้อมว่า... แล้ว, ถึงเมื่อ, นับแต่... ก็จึง, ปางเมือ, แล้ว, ภายซ้อยต่อไป, ต่อไปภายหน้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6.5 การแสดงทางเลือก (Alternative) คำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ที่ให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการแสดงความหมายของการให้ข้อมูลตั้งแต่ 2 ข้อมูลขึ้นไป ได้แก่ หรือ, รือ, หรือว่า, รือว่า

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว” การเชื่อมโยงความทั้ง 6 ลักษณะได้แก่ การอ้างถึง (Reference), การแทนที่ (Substitution), การละ (Ellipsis), การซ้ำ (Repetition), การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) และการใช้คำเชื่อม (Conjunction) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง (Reference) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การอ้างถึงโดยการใช้สรรพนาม (Personal reference), การอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ (Demonstrative reference) และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference) จากการศึกษาพบการอ้างถึง โดยการใช้สรรพนามมากที่สุด ได้แก่ คำสรรพนามบุรุษที่ 1, คำสรรพนามบุรุษที่ 2 และคำสรรพนามบุรุษที่ 3 ตามลำดับ โดยพบว่าบุรุษสรรพนามที่เป็นเอกพจน์มากกว่าบุรุษสรรพนามที่เป็นพหูพจน์ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของปาณิสรา เบี้ยมุกดา ที่ศึกษาการเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พบว่า คำสรรพนามบุรุษที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือ คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ตามลำดับ พบการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่และเวลา มากกว่าการอ้างถึงด้วยการบ่งชี้ตัวแสดงหรือบุคคล และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบพบการเปรียบเทียบทั่วไปมากกว่าการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจง ในการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบทั่วไปพบเฉพาะการเปรียบเทียบความเหมือนกันเท่านั้น

การเชื่อมโยงความ โดยการแทนที่ จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ หน่วยอนุพากย์หรือประโยค ลักษณะการเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ปรากฏการใช้ไม่มากนัก พบเฉพาะการแทนที่หน่วยอนุพากย์หรือประโยคซึ่งสอดคล้องกับวิภา ฌานวังศะ ที่ศึกษา “Cohesion in Thai”

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การเชื่อมโยงความโดยการละ ศึกษาเฉพาะการละคำนามหรือการละคำในหน่วยนามคือการไม่ปรากฏรูปภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยนาม พบการละหน่วยนามในตำแหน่งประธานมากกว่าการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม ซึ่งสอดคล้องกับปาณิสรา เบี้ยมุกดา ที่ศึกษาการเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ จากการศึกษาพบการการเชื่อมโยงความโดยการ ซ้ำ 2 ประเภท ได้แก่ การ ซ้ำรูปและการซ้ำโครงสร้าง พบการซ้ำโครงสร้างมากกว่าการซ้ำรูป ในการซ้ำรูปเกือบทั้งหมดเป็น คำที่ไม่มีความหมายแต่ซ้ำเพื่อให้ความหมายของบริบทชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ฮง**ฮงใ**ส, ยาบ**ยาบ**เหลื้อม จะเห็นว่า ฮงฮง และ ยาบยาบ ไม่มีความหมายแต่ช่วยให้ความหมายของคำว่า ใส และเหลื้อมชัดเจนขึ้น ส่วนการซ้ำโครงสร้า งนั้น ซ้ำเพื่อให้เข้าใจความหมายที่เป็นไป ในทิศทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลูนางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมโยงคำศัพท์ 5 ประเภท ได้แก่ การใช้คำพ้องความหมาย, การใช้คำจ่ากลุ่ม, การใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย, การใช้คำตรงกันข้าม และการใช้คำเข้าชุดกัน จากการศึกษาพบการใช้คำพ้องความหมายมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำตรงกันข้าม , การใช้คำเข้าชุดกัน, การใช้คำจ่ากลุ่ม และการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อย โดยการพ้องความหมายที่พบมากนั้นสอดคล้องกับก ารศึกษาของ คะนึงชัย วิริยะสุนทร ที่กล่าวไว้ว่า กวีนิ ยมนำคำที่มาจากพยัญชนะตัวเดียวกัน หรือพยัญชนะที่ออกเสียงใกล้เคียงกันมาสัมผัสกัน เป็นสัมผัสอักษรหรือสัมผัสพยัญชนะในลักษณะต่างๆกัน ได้แก่ คู่ คือสัมผัสพยัญชนะที่ชิดกันสองคำ เช่น แหนแห่ , บาบ่าว เป็นต้น ซึ่งคำคู่มักจะเป็นคำที่มีความหมายซ้ำซ้อนกันด้วย ส่วนการใ ช้คำตรงกันข้ามนั้น สังเกตได้ว่าผู้ประพันธ์จะใช้ซ้ำกัน ได้แก่ ขวา - ซ้าย, สาว - บ่าว, ใหญ่ - น้อย, หลัง - หน้า, ไป - มา, ดี - ฮ้าย, ท้าว - นาง, วัน - คืน การใช้คำเข้าชุดกัน การใช้คำจ่ากลุ่ม และการใช้คำแสดงองค์ประกอบย่อยนั้นปรากฏการใช้ไม่มาก

การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ขูลู นางอั้ว พบการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม 5 ประเภท ได้แก่ การคล้อยตามกัน , การขัดแย้งกั น, การแสดงเหตุผล , การแสดงเวลา และ การแสดงทาง เลือก จากการศึกษาพบการคล้อยตามกันมากที่สุด รองลงมาคือ การแสดงเวลา , การแสดงเหตุผล , การขัดแย้งกั น, และ การแสดงทางเลือก ตามลำดับ คำเชื่อมที่ใช้มากได้แก่ ทัง, กับทัง, พร้อม ซึ่งเป็นการใช้คำเชื่อมประเภทคล้อยตามกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษา “การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสา นเรื่อง ขูลูนางอั้ว ” การเชื่อมโยงความทั้ง 6 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึง, การแทนที่, การละ, การซ้ำ, การเชื่อมโยงคำศัพท์ และการใช้คำเชื่อม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ของท้องถิ่นอื่นๆก็มีความน่าสนใจเช่นกัน

2. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่ นอีสานในด้านอื่นๆ ยังมีที่น่าสนใจอีก เช่น การใช้ภาษาสำนวน และ เพลงกล่อมเด็ก รวมไปถึงตัวอักษรธรรมอีสาน เนื่องจากมี ผู้ใช้ภาษาถิ่นลดน้อยลงตามยุคสมัย

3. การศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน เนื่องจากวรรณกรรมท้องถิ่นบางเรื่อง มีโครงเรื่องคล้ายกันโดยเฉพาะภาคเหนือและภาคอีสาน เช่น ลิ้นทองวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน มีโครงเรื่องเดียวกับ สุวรรณชิวหาลิ้นคำ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ หรือ อีกเรื่องคือ สุพรมโมกขา ที่มีชื่อเรื่อง และโครงเรื่องเดียวกันทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กตัญญู ชูชื่น. 2550. **วรรณกรรมท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์. 2539. “ปริจเฉทในมุมมองใหม่”. **ภาษาและภาษาศาสตร์** 14, 2 (มกราคม-มิถุนายน): 1-14.

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และ ธีรนุช โชคสุวณิช. 2551. **วัจนปฏิบัติศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คนึงชัย วิริยะสุนทร. 2532. **การวิเคราะห์เรื่องขูลูนางอั้วสำนวนท้องถิ่นอีสาน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. ม.ป.ป. **วรรณกรรมท้องถิ่น: อีสาน- ล้านช้าง**. เอกสารประกอบการสอนวรรณกรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จุฑามาศ มีชูวาศ. 2549. **การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมค่าวซอภาคเหนือ.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชญานุตม์ จินดารักษ์. 2546. **การเชื่อมโยงความในจารึกล้านนา.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชลธิชา บำรุงรักษ์. 2531. “ภาษาไทยสมัยสุโขทัย: ภาษาอิงข้อความ”. **ภาษาและภาษาศาสตร์** 6, 2 (มกราคม-มิถุนายน): 2-24.

_____. 2539. **การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทัศนีย์ เจริญพร. 2534. **ลักษณะการเชื่อมโยงความในศิลาจารึกอีสาน ระหว่างพุทธศักราช 1893-2466**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธวัช ปุณโณทก. 2546. **วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. 2547. **วรรณกรรมภาคอีสาน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นววรรณ พันธุเมธา. 2527. **ไวยากรณ์ไทย.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

_____. 2553. **ไวยากรณ์ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตย์สุดา อภินันทรภรณ์. 2534. **ลักษณะการเชื่อมโยงในการรายงานข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ: การศึกษาภาษาระดับข้อความ.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิตยา กาญจนะวรรณ. 2548. **การวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปาณิสรา เบี้ยมุกดา. 2550. **การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีชา พิณทอง. 2524. **ขูลู นางอั้ว.** อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.

พรศิริ ตันติจิตจารุ. 2548. **การเชื่อมโยงความในหมายรับสั่งสมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ 1.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. 2544. **ภาษาไทยถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิสมัย มโนมัยพิบูลย์. 2528. **คำศัพท์เฉพาะภาษาศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537. **วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ.** นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2550. **ภาษาศาสตร์สังคม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรทัย เลียงจินดาถาวร และโสรัจ นามอ่อน. 2545. **โครงการศึกษา รวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูล หนังสือใบลาน จังหวัดอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์. 2545. **ภาษาศาสตร์เหมาะสมัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ต้นธรรม.

Chanawangsa, W. 1986. **Cohesion in Thai**. Dissertation, Ph.D. Georgetown University.

Halliday, M.A.K. and R. Hasan. 1976. **Cohesion in English**. London: Longman.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวภัทรวดี อุทธา
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 19 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)
	เกียรตินิยม อันดับ 2
	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์